

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu

Vznik a vývoj Horské služby v českých zemích

Dizertační práce

Vedoucí dizertační práce:

Prof. PhDr. Marek Waic CSc.

Vypracoval:

Mgr. Aleš Fejfar

Praha, květen 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou disertační práci zpracoval samostatně, a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 22.5.2019

Mgr. Aleš Fejfar

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své disertační práce ke studijním účelům. Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení	Číslo OP	Adresa	Datum vypůjčení
-------------------------	-----------------	---------------	------------------------

Rád bych na tomto místě vřele poděkoval vedoucímu práce Prof. PhDr. Marku Waicovi za odborné vedení, cenné rady při sestavení a sepsání dizertační práce.

Abstrakt

Souhrn

Cílem této práce je popsat historii a vývoj Horské služby v českých zemích. V dostupných archivech vyhledat doklady, které dokládají historii a vývoj Horské služby. Dále poukázat na spolky, které se pohybovaly v horském terénu, nebo se i přímo podílely na vzniku Horské služby. Rád bych zaznamenal vývoj znaku, členských průkazů, ale také techniky, kterou Horská služby používala nebo stále používá. Práce obsahuje i přehled počátků záchranných spolků ve vybraných zemích Evropy. Jde o země, ve kterých má organizovaná záchrana lidí v horském terénu podobné období vzniku, a k jejich vzniku vedly podobné skutečnosti jako k založení horské záchranné organizace v českých zemích. Organizace, které nejvíce vzniku pomohly, byly Alpské kluby, kluby turistů, ochránců či přátel přírody, nebo tělocvičné spolky. Z hlediska územního se jedná o státy Rakousko, Německo, Francie, Itálii. Z hlediska časového se vznik všech záchranných složek datuje od poloviny 19. století. Za největší příčinu přílivu lidí (turistů) do horských prostředí v Evropě lze označit zejména vědecko-technický pokrok již ve druhé polovině 19. století. Díky stavbě železnic po Evropě, rozvoji obchodu, tvorbě zisku a novým investicím do turismu a spolkového života dochází i k rozmachu záchranných organizací v Evropě.

Klíčová slova: Horská služba, záchrana, pohyb v přírodě, lyžování, horolezectví, turistika, vzájemná pomoc.

Abstract

Summary

The aim of this thesis is to describe the history and development of the Mountain service in Czech countries as well as in available archives look for documents giving evidence of its history and development. Another target is to point out the associations connected with the mountain terrain or associated with the origin of the Mountain service. Another goal was to monitor the development of the symbol, membership cards and technology which was or still is used by the Mountain service. The thesis also contains an overview of commencement of rescue associations in selected European countries where the organized rescue of people in mountain terrain has a similar period of origin and similar circumstances. Those organizations, which mostly helped to create mountain rescue service, were Alpine clubs, tourist clubs, conservationists or gymnastic associations. From the territorial perspective we speak about Austria, Germany, France and Italy. From the time point of view the formation of rescue service dates from the middle of the 19th century. The greatest reason for an increasing amount of people (tourists) coming to the mountain terrain in Europe was mostly the scientific-technical progress in the second half of the 19th century. Due to the construction of railways throughout Europe, development of trade, creation of profit and new investments into tourism and community life there comes a boom of rescue organizations in Europe.

Key words: mountain rescue, rescue, skiing, tourism, mountaineering, mutual aid

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Metodologie	11
2.1 Metodologie	11
2.2 Použité metody.....	11
3 Rozbor pramenů.....	18
4 Pobyt v přírodě.....	23
4.1 Spolky, jejich vznik a vývoj v českých zemích	24
4.2 Počátky turistiky	28
4.2.1 Klub Českých turistů.....	31
4.3 Počátky lyžování v českých zemích.....	35
4.3.1 Počátky lyžování v Krušných horách.....	37
4.3.2 Počátky lyžování na Šumavě	37
4.3.3 Počátky lyžování v Orlických horách	38
4.3.4 Počátky lyžování v Jeseníkách.....	39
4.4 Lyžaření dalších spolků.....	40
4.4.1 Založení Sokola – prvního tělocvičného spolku	41
4.4.2 Založení Orla.....	42
4.4.3 Dělnické tělocvičné jednoty	43
4.4.4 HDW-Hauptverband der Deutschen Wintersportvereine	43
5 Horská záchrana ve vybraných evropských státech před I. světovou válkou	44
5.1 Rakousko.....	44
5.2 Německo	45
5.3 Francie.....	46
5.4 Itálie	46
6 Horské prostředí Krkonoš	47
7 I. světová válka	48
7.1 Národnostní stát	48
7.2 Německé spolky v Československé republice	49
8 Turistika po první světové válce	50
8.1 Pohorská jednota Radhošť	51
8.2 Čs. obec turistická	52
8.3 Svaz čl. dělnických turistů v Praze	52
8.4 Hauptverband deutscher Gebirgs- und Wandervereine	52
8.5 Touristenverein „Die Naturfreunde“	53

8.6 Klub československých turistů v meziválečném období.....	53
9 Lyžování po první světové válce.....	56
9.1 HDW po první světové válce	57
9.2 Sokol po první světové válce – Československá obec sokolská	58
9.3 Orel po první světové válce.....	59
9.4 Dělnické tělocvičné jednoty čsl.	59
9.5 První oddíly horské záchrany v Krkonoších	60
9.6 Založení Horské služby.....	62
9.7 Hlavní úkoly po založení Horské služby.....	66
9.8 Situace záchranného sboru na Šumavě	68
10 Období před vypuknutím II. světové války.....	69
10.1 Situace v Horské službě po roce 1938 a během II. světové války	70
10.2 Lyžování v Čechách během druhé světové války	71
10.3 Tělesná kultura během II. světové války.....	71
11 Tělesná kultura po II. světové válce.....	72
11.1 Mezník v tělesné kultuře – zrušení Sokola.....	75
12 Lyžování v českých zemích po II. světové válce	78
12.1 Horská služba po II. světové válce.....	80
12.2 Založení Horské záchranné služby.....	81
12.3 Kurz na Labské boudě, cesta k republikové Horské službě	82
12.4 Založení Horské záchranné služby v dalších českých horách.....	83
12.5 Začlenění Horské záchranné služby do SVTVS	85
13 Vznik Horské služby	87
13.1 První organizační řád z roku 1954	88
13.1.1 Úkoly Horské služby.....	88
13.1.2 Organizační struktura HS.....	90
13.2 Rozvoj Horské služby do založení ČSTV.....	92
13.3 Začlenění Horské služby do nově vzniklého ČSTV	94
13.4 Přijetí do IKAR	95
13.5 Rozpad ČSTV, rok 1989.....	97
13.6 Horská služba České republiky – občanské sdružení.....	97
13.7 Současná organizace Horské služby	98
14 Horská služba ČR z.s.	99
14.1 Oblasti a okrsky Horské služby z. s.:	100
14.2 Rozeznávají se tyto formy členství:	101
14.2.1 Čekatel:	101

14.2.2	Dobrovolný člen:.....	101
14.2.3	Čestný člen:.....	102
14.2.4	Lékař Horské služby:	102
14.3	Zánik členství.....	102
15	Horská služba ČR o.p.s.	103
15.1	Odborné komise Horské služby ČR o.p.s.	105
16	Rozvoj jednotlivých oblastí Horské služby.....	106
16.1	Horská služba na Šumavě	106
16.2	Horská služba v Krušných horách.....	109
16.3	Horská služba v Jizerských horách	112
16.4	Horská služba v Krkonoších	113
16.5	Horská služba v Orlických horách	116
16.6	Horská služba v Jeseníkách.....	117
17	Velké výjezdy Horské služby do zahraničí.....	118
17.1	Cesta na Balkán na motocyklech.	119
17.2	Krkonošská horolezecká expedice Himálaj 1979	119
17.3	Horská služba v Africe.....	120
18	Závěr	121
19	Zdroje:.....	125
20	Použitá literatura:	127
21	Seznam příloh	129
22	Přílohy:.....	132

1 ÚVOD

Do českých hor za turistikou, lyžováním, cyklistikou, popřípadě dalšími sportovními aktivitami směřuje stále stoupající počet návštěvníků.¹ Organizací, která nejen bdí nad bezpečím a zdravím návštěvníků, ale také jim poskytuje informační servis, je Horská služba. Díky ní máme informace z horských lokalit dříve, než na hory přijedeme². Horská služba v roce 2014 v České republice ošetřila přes 10 000 úrazů a překonala tak hranici dříve si jen těžko představitelnou. Myslím, že málokdo z lidí, kteří stáli u založení Horské služby a zdůvodňovali potřebnost založení Horské služby, předpokládali, že může vzniknout organizace s tak rozsáhlou územní působností a s takovou účinností.

Ve své práci usiluji o analýzu historického kontextu, ve kterém v meziválečném Československu Horská služba vznikla, co k tomu bezprostředně vedlo a jaké byly podmínky pro práci začínající organizace. Snažil jsem se poukázat na tehdejší společenské poměry, tělesnou kulturu a pobyt přírodě i historii lyžování, protože v těchto souvislostech vnímám počátky společenské potřeby založení Horské služby. Dále se věnuji společenským i státoprávním změnám, které se také projeví v oblasti tělesné výchovy a sportu od okupace českých zemí až po současnost a které se plně promítly do vývoje organizačních struktur i náplně práce profesionálních i dobrovolných členů Horské služby. Horská služba zažila po dobu své působnosti čtyři zásadní státoprávní změny, které se odrazily také ve změnách názvů státních útvarů. Já jsem ponechal v názvu své práce jen jediný, který snad nejlépe odráží oblast působnosti členů Horské služby, které se věnují, tj. horám v historické hranici českých zemí Předlitavska, která se však příliš neliší od hranice Českého státu v 10. století.

Jedním z důvodů, proč jsem si zvolil toto téma, je mé bezmála třicetileté členství v Horské službě a několikaletý pracovní poměr jejího profesionálního záchranáře. Dalším důvodem je i úcta ke generacím lidí, které na horách žily a snažily se nezištně pomáhat, což chápaly jako součást vlastní existence v horském prostředí. Proto jsem se rozhodl zdokumentovat, zaznamenat a shromáždit doklady a informace o činnosti

¹ České hory navštíví ročně 25 milionů lidí, kteří utratí téměř 24 miliard korun. *EURO* [online]. [cit. 2019-25-3, 10:00] Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/skiarealy-cr-lyzovani-investice-1327076>

² Kupříkladu lavinová předpověď se vysílala v rozhlasě již od šedesátých let minulého století z iniciativy Horské služby, viz dále.

Horské služby v celé době její historie. Analýza těchto dokumentů mi byla vodítkem pro napsání předkládané disertační práce.

Před krátkým časem Horská služba oslavila 80 let své činnosti, a to je významný důvod k ohlédnutí se zpět. K ohlédnutí a zaznamenání možného, co pro příští generace může být vodítkem v hledání cesty vpřed s ohledem na kořeny vlastní historie.

2 METODOLOGIE

2.1 Metodologie

Cíle práce:

1. Analyzovat za použití standardních historických metod vznik a vývoj Horské služby na území českých zemí v kontextu politických a dalších společenských změn, včetně státoprávního uspořádání a existujícího spolkového práva.
2. Objasnit roli působení spolků, jejichž členové se věnovali turistice a zimním sportům, při vytváření společenské poptávky na vznik Horské služby a vliv, který měly tyto organizace na její rozvoj.
3. Analyzovat závislost organizačních změn, způsobu financování Horské služby a vývoj kompetencí členů na společenském vývoji v době komunistické diktatury a v období obnovy občanské společnosti po roce 1989

2.2 Použité metody

Předkládaná disertační práce se opírá o literární zdroje a archivní dokumenty, které jsem podrobil vnější a vnitřní kritice. Zejména vnitřní kritika byla velmi důležitá, protože i současná literatura pracuje s nepřesnými údaji, které se po konfrontaci s archivními dokumenty ukazují jako ne zcela odpovídající realitě. Např. Novák v knize *Proti rozbouřeným žvlům* uvádí na straně 23: „Obsazení českého pohraničí a hlavně druhá světová válka přerušily existenci Horské záchranné služby.....“³ Avšak pravdou je, že Horská záchranná služba byla založena až po druhé světové válce.⁴ Předválečná organizace neobsahovala ve jménu slovo záchranná. Dalším příkladem může být kniha Františka Koláře *Červení andělé*, na straně 48 pod obrázkem, na kterém je Miroslav Zrzavý autor vložil popis „Miroslav Zrzavý z Vrchlabí – jeden ze zakládajících členů Horské služby. Je-li myšleno založení v roce 1935, z chronologických důvodů to vylučuji, je-li myšleno založení po druhé světové válce v roce 1945, i to musím

³ Novák, T. V. (2004). *Proti rozbouřeným žvlům*. Praha: Revue s. 23.

⁴ Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Oznámení o ustanovení Horské záchranné služby ve Špindlerově Mlýně v roce 1945, Příloha č. 25.

vyločit, protože za prvé po druhé světové válce se zakládala Horská záchranná služba a za druhé bylo by to časově nemožné. Pokud by byl myšlen okrsek Horské služby ve Vrchlabí, který byl založen v roce 1953,⁵ tam by to jen teoreticky možné bylo, avšak mezi zakládajícími členy okrsku se jeho jméno nevyskytuje.⁶

Zmíněná kniha místy pracuje s nepřesnými údaji, které se po konfrontaci s archivními dokumenty neodpovídají dobové realitě, resp. odpovídají pouze částečně. Např. na straně 73 „Oficiálně byla Horská záchranná služba na Šumavě ustavena 16. června 1948 s centrem na Špičáku.“ Avšak již nezmiňuje založení Horské záchranné služby na jihozápadní Šumavě s centrem ve Vimperku.⁷ Podobná situace je v kapitole o Krušných horách, kde ustavení či zřízení je datováno k 28. 1. 1955. Avšak dokladem z Národního archivu je prokazatelné, že první žádosti o ustavení „odbočky“ Horské záchranné služby přišly již v roce 1948 z Československé obce sokolské z Karlových Varů. Sídlo navrhovali na Božím Daru. K samotnému ustavení pobočky dochází až v roce 1951 a vedoucím byl určen středoškolský učitel Picka z Klášterce nad Ohří.⁸

Při analýze historických faktů a souvislostí a jejich následné interpretaci jsem využil zejména následující historické metody:

1. **Metodu přímou**, která při dostatku relevantních archivních dokumentů k tématu umožňuje použít pro historickou analýzu fakta přímo získaná z archivních dokumentů. Tuto metodu jsem použil v klíčových kapitolách své práce např. při objasňování okolností vzniku Horské služby a pro její fungování v rámci Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport.
2. **Metoda chronologická** se prolíná celým textem mé práce, protože tam, kde to je možné, se snažím vývoj Horské služby popisovat a interpretovat v časové ose.

⁵ Jedním ze dvou ručitelů, tedy členem, který stojí po boku nového čekatele na členství, Miroslava Zrzavého, byl Otakar Hanuš a bylo to v roce 1965. Kronika okrsku Vrchlabí a také rozhovor s Otakarem Hanušem.

⁶ Zakládajícími členy okrsku Vrchlabí byli podle Otakara Hanuše Jaroslav Rösler, Otakar Štětka, Miroslav Chlum, Zdeněk Pelc, Václav Malich, Jaroslav Hrubý, Ing. arch. Jaromír Petřík, MUDr. Miroslav Žďára, Josef Třešňák, Vratislav Cejnar, Jaroslav Hrubý, Antonín Švindl.

⁷ Zmíněná archivně podložená skutečnost je popsána v kapitole 16.1. Horská služba na Šumavě s. 97, příloha č. 33.

⁸ Národní archiv, fond SVTVS, karton č. 75, korespondence mezi referentem Kraftem z SVTVS a Bedřichem Krátkým z HZS Krkonoše.

3. **Metodu geografickou** využívám pro analýzu působení Horské služby v jednotlivých regionech, což zároveň umožňuje jejich komparaci.
4. Při rozhovorech s pamětníky jsem využíval metod **orální historie**.
Zvolil jsem semistrukturované interview, tedy částečně řízený rozhovor, na který jsem si připravil čtyři otázky v pořadí, které odpovídají struktuře chronologického rozdělení mé práce. Otázky jsem konzultoval se specialistkou z oboru sociologie sportu Mgr. Jitkou Buriánkovou.

Tento typ rozhovoru dává dostatek prostoru k vlastnímu spontánnímu vyjádření narátorovi. Zároveň vytváří prostor od otázky se vzdálit a nutí tazatele se k otázce vracet. Tento fakt působí na narátora často rušivě, protože ho vytrhuje z toku myšlenky a vrací k dané otázce, od které se tematicky vzdálil.

Témata otázek pro částečně řízený rozhovor.

- 1) Kdy jsi vstoupil do Horské služby a jak vypadala Horská služba v době tvého vstupu?
- 2) Jak se změnila Horská služba vstupem do ČSTV v roce 1957 z tvého pohledu?
- 3) Jaké změny přineslo z tvého pohledu začlenění HS do mezinárodní organizace Záchranných služeb IKAR 1968?
- 4) Jak vidíš Horskou službu dnes?

V roce 2015 jsem oslovil čtyři bývalé členy Horské služby a požádal je o rozhovor. Z rozhovorů jsem vybral stručné odpovědi, které odpovídají na podstatu otázky.

MUDr. Alexandr Jegorov, Csc. (Horská služba Šumava, okrsek Klet'.)

- 1) Horská služba jako organizace v době mého vstupu byla skromnou organizací, která neměla mnoho techniky, ale všichni měli velkou chuť pracovat pro záchranu zdraví někoho jiného. Měli jsme zpočátku jen batoh a nějaký ten zdravotní materiál. Postupně se to zlepšovalo. Přišel jsem k Horské službě v roce 1962/1963 hlavně proto, že jsem byl doktor. Nakonec jsem jezdil několik let na kurzy Horské služby učit zdravotní vědu.
- 2) Neměl jsem přehled o tom, jak vypadala Horská služba před vstupem do ČSTV, věnoval jsem se hlavně medicíně. Ale Komunisti chtěli mít přehled o všem a řídit všechny obory, tak věřím tomu, že motiv byl nejspíš takový.

3) Moc jsem to jako člen a lékař neviděl, na malém okrsku Klet', kde jsem působil, to vnímatelné nijak nebylo.

4) Dnes máte super moderní techniku a to je dobře, cvičíte a máte chuť pracovat pro lidi a to já vidím jako důležité. Škoda, že se neujala moje myšlenka, že Horská služba nepracuje v létě u vody, jako vodní záchranná služba. V mé době to bylo hodně převratná myšlenka a bylo by to možné. Dnes díky specializacím a používané technice už by to asi tak snadné nebylo.

Emil Kintzl (Horská služba Šumava)

1) Vstupoval jsem na začátku sedmdesátých let, byl jsem tělocvikář a lyžař, tak to byl takový logický krok. Byli jsme tak trochu na očích. Byl tu západní okruh. Ze začátku jsme měli kanady, nějaký kramerky (kramerovy dlahy) a obvazový materiál. Všechny úrazy se svázely na saních. Začátky byly takový, spíš budovatelský. Stavěli jsme stanice, většinou svépomocí, později v akci „Z“, materiálu skromně. Tonda⁹ se snažil a organizoval školení pro nás všechny. Ale my byli kamarádský, spoléhali jsme jeden na druhého a do služeb se těšili. Žili jsme hodně dohromady, i s rodinami.

2) Moc jsem to nepozoroval, jen asi lepší organizace než předtím. Jezdily kontroly na hospodaření z kraje z Plzně. Moc ale o tom nevím.

3) To byl rok, kdy jsme žili úplně něčím jiným, já si změny v tomhle nepamatuju.

4) Dnes jste proti nám výborně vybavení, taky si myslím, že máte dobrý spojení mezi sebou, za nás byly jen pevný linky. Víc se školíte, ale máte i o dost víc práce než my. Zvlášť ty zimní úrazy na sjezdovkách. Transporty zraněných jsou asi díky technice dostupnější. Máte pěkný stanice a vůbec zázemí pro práci. Když jsem byl posledně na Rudě a koukal v garáži na tu techniku, to je jedna radost. Každý rok se na vás myslí s rozpočtem, který vám takový provoz umožňuje.

Josef Soukup (Horská služba Krkonoše, okrsek Vrchlabí)

1) Vstupoval jsem počátkem osmdesátých let, asi 1974. Bydlel jsem na hřebenech, tak to bylo pro Horskou službu dobrý.¹⁰ Horská služba byla organizace, kde se na politiku

⁹ Antonín Říha, první náčelník oblasti Horské služby Šumava.

¹⁰ Josef Soukup pracoval 27 let jako správce rekreačního zařízení Poldi Kladno na Dvorské boudě na Zadních Rennerovkách.

moc nehrálo, většinou jsme tomu až na prvomájový průvody úspěšně unikali. Samozřejmě vím, že jsme spadali pod ČSTV, a že nás řídila krajská tělovýchova, ale třeba jak, se ke mně moc nedostávalo. Přece jenom byl jsem dobrovolný člen, měl jsem tady provoz baráku pro 120 lidí a tak na některé věci jsem moc neměl čas a na velký schůzování já moc nebyl.

2) O tom já nic nevím, vím, že to existovalo, ale rozdílů neznám.

3) Víím o tom spíš z vyprávění, nějaký novinky se přivezly z lavinové problematiky, doufali jsme trochu, že se nám tím otevřou dveře k větší spolupráci se zahraničím, ale to se nakonec díky politice moc nezdařilo. Angažoval se v tom Miloš Vrba, náš předchůdce na Dvorské boudě, ale víc o tom nevím.

4) Současnost vnímám v lepší a moderní technice, kterou HS používá, ale vnímám spíš ze svého pohledu, že je mnohem méně hledaček než dříve. Býval jsem někdy i dvakrát za noc venku, když jsme někoho hledali. To už dnes tak není. Technika mobilních telefonů i těch aplikací, které se dnes používají a lidem usnadňují orientaci, i když je počasí nepříznivé. Víc úrazů asi bude na sjezdovkách v areálech než dříve, a co jsem slyšel. Taky je prý více různých srážek na sjezdovkách, ale já už moc nelyžuji kvůli zdraví, ale jsou lyžaři o dost míň ohleduplní.

Otokar Hanuš (Horská služba Krkonoše, okrsek Vrchlabí)

1) Horská služba byla tou organizací, kde byla parta nadšenců do hor. Já nastupoval koncem šedesátých let minulého století. Tenkrát nebyly žádné kurzy, jako základní škola letní a zimní, tehdy se jmenovalo. Přihlásil ses, nějaký čas si tam chodil a pomáhal a pak tě jmenovali členem. Dostal si průkaz a nášivku na bundu. Měl si nějakého ručitele, který tě znal a pomáhal ti, aby ses naučil základní věci a pak to přišlo opakovacím školením a přednáškami, které se organizovaly. A různá cvičení, hodně jich organizoval Oťan¹¹ a zdravotnické věci přednášel doktor Žďára. S materiálem to bylo těžší, to měl na starosti Béda Krátký, pořád někam psal a snažil se dát o nás vědět, ale zpočátku to moc nešlo. Víím o nějaké aféře, kdy měly přijít lyžačky, ale dorazily jen z části, protože se to zadrhlo někde úředníkům v Praze. Pak se to postupně nějak napravovalo a hledali se viníci, ale víc si nepamatuju.¹² Hodně času jsme trávili

¹¹ Otokar Štětka

¹² Pravdivá situace z roku 1951, kdy část dodávky si ponechali a za „zvýhodněnou“ cenu si rozprodali úředníci SVTVS. Svědčí o tom zápis z Národního archivu, fondu SVTVS, kart. 26.

budováním cest a chodníků, vždyť na přelomu padesátých a šedesátých let ještě nebyl národní park.¹³ Když jsem já byl členem, tak ale Horská už nebyla záchranná služba a čerstvě byla zařazena pod ČSTV.

2) Přesně jak se změnila osobně nevím, jen z doslechu od kolegů. Býval prý problém s financováním, protože jsme byli registrovaní jako spolek. Sice pod dohledem SVTVS, ale právně pořád spolek. Nebylo asi snadné dávat peníze spolku, který nebyl součástí tělovýchovný organizace. Tak se s námi asi víc počítalo v plánech na další léta. Ale to spíš dohad. To přesně nevím.

3) Byla to velká věc, od které jsme dost očekávali. Zahraničí nás přijalo a bralo nás díky klukům, co dělali laviny vědecky. Jestli se to nějak projevilo, nevím. Ale politika to zase zavřela. Hodně lidí to odskákalo včetně mě. Dělal jsem pak u parku léta cestáře.¹⁴

4) Dneska už moc nevím, jak to tam je, je mi pětadesát, sice kluci občas zajdou na návštěvu, někdy mě vezmou se podívat na stanici, ale to je všechno. Už moc nemůžu na nohy a tak vím jen z televize, co se děje. Ale koukal jsem na techniku, jakou máte, a že i úrazů je hodně. Ale to je fakt asi všechno.

Semistrukturovaná interview mi pomohla dokreslit dobu šedesátých a sedmdesátých let minulého století v Horské službě. Je to dáno tím, že mnoho informací se sdělovalo po telefonu či osobně a nebyl o takových rozhovorech žádný záznam.

Výzkumnou práci jsem započal studiem literárních pramenů - monografií a periodik, hledáním odborné literatury z oboru metodologie historické práce, historiografie a metodologie orální historie. Nemohu vynechat konzultace s odborníky, pracovníky historických ústavů, kteří mi vždycky rádi poradili v hledání pramenů. Zásadní pomocí v metodologii byly konzultace k získání kreditu z metodologie historické práce během doktorského studia na Historickém ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Teoretickým základem pro metodologii mi byla publikace Miroslava Hrocha, podle které jsem použil metody komparace,

¹³ Krkonošský národní park byl vyhlášen nařízením vlády č. 41/1963 Sb. 17. května 1963, Do té doby Horská služba i Horská záchranná služba jeho činnost v některých ohledech suplovala.

¹⁴ Otakar Hanuš pracoval v malotřídní škole ve Strážném jako řídící učitel. Po roce 1968 byl pro nesouhlas se vstupem vojsk Varšavské smlouvy ze školství vyloučen. Nadále mohl až do roku 1989 pracovat jako cestář Krkonošského národního parku. Poté byl rehabilitován a zastával až do odchodu do důchodu funkci vedoucího informačního střediska KRNP ve Špindlerově Mlýně.

založené na srovnávání určitých jevů, které jsou podobné u různých zdrojů informací, metodu sondy, kdy na základě příkladu z jednoho místa se usuzuje, že tomu tak bude i v jiných místech. Metodou, kterou jsem nejčastěji užil, byla metoda přímá, jež mi umožnila přímý prostý popis skutečnosti, tedy rekonstrukci historických událostí. Pomocí nepřímé metody byla nahrazována fakta, která při použití přímé metody chyběla a byla nahrazena hypotézou. Velkou pomocí mi byla publikace Miroslava Vaňka o metodologii orální historie, která nastavuje pravidla užití rozhovorů pro sběr historických informací.

Historické doklady, které jsem našel, jsem podrobně analyzoval a následně podroboval vnější i vnitřní kritice. Archivní materiály jsem chronologicky řadil a postupně sestavoval tak, aby vyplňovaly volná či neznámá místa s možností celistvého pohledu na historické okamžiky, které bezprostředně ovlivňovaly témata mé práce.

Skutečnosti, které jsem dohledal v literatuře a doplnil o konkrétní historická data, jsem se pokusil ještě propojit či obohatit o autentické vzpomínky pamětníků.

3 ROZBOR PRAMENŮ

Prameny, které je možné považovat za nejméně spolehlivé a podle předpokladu nejcennější, jsou prameny z historických archivů. Také jsem použil elektronické zdroje, které díky digitalizaci mohou poskytnout cenný historický materiál. Dalším pramenem, který jsem použil, byly kroniky, knižní prameny a dobový tisk.

a) archivy

Dokumenty archivované v archivech České republiky jsou obsaženy v celostátní databázi Národní archivní dědictví, která je každoročně doplňována všemi archivy a institucemi, které vedou základní evidenci této databáze.¹⁵ Protože mé téma nepatří společností mezi nejsledovanější, i informační rozsah v historických archivech je spíše roztržštěný a neucelený. Archiv Horské služby byl přirozeným prvním krokem v hledání historických informací. Archiv je však nevelký, obsahující značné chronologické mezery. Nalezl jsem zde různé materiály nezařazené tematicky ani chronologicky, avšak byla to možnost k dokreslení historického vývoje organizace. Některé doklady událostí zcela chybí. Domnívám se proto, že množství dokladů bylo skartováno. Nalezl jsem zde ale několik výročních zpráv, které psali někteří z náčelníků a stručně v nich dokumentovali činnost za nějaké období, což bylo přínosné pro souhrnnost vývoje organizace. Také jsou zde doklady o komunikacích, které probíhaly v rámci Horské záchranné služby a týkaly se materiální nebo personální stránky¹⁶ a vybavování materiálem pro jednotlivé horské oblasti. Archiv též obsahuje protokoly událostí z let 1946-2001, které jsou chronologicky řazené.

Důležitým zdrojem, pramenem, jsou úřední materiály obcí. Platí to dvojnásob v případě, kdy zřizovatelem spolku bylo okresní hejtmanství. Historické informace jsem proto hledal v archivu, kde se nacházely doklady z doby Okresního hejtmanství ve Vrchlabí. Okresní hejtman byl prvním předsedou organizované horské záchrany v Krkonoších. Všechny písemnosti, které docházely a týkaly se Horské služby

¹⁵ Archivování materiálů se děje a podléhá zákonu č. 499/2004 Sb. O archivnictví a spisové službě. Tento zákon upravuje a řeší výběr a evidenci archiválií, ochranu archiválií, práva a povinnosti vlastníků archiválií, práva a povinnosti držitelů archiválií, využívání archiválií, zpracování osobních údajů pro účely archivnictví, soustavu archivů, práva a povinnosti zřizovatelů archivů, spisovou službu, působnost Ministerstva vnitra a dalších správních úřadů na úseku archivnictví a výkonu spisové služby a též přestupky.

¹⁶ Doklady s personální tematikou horských vůdců, jak byli zaměstnanci – profesionální záchranáři Horské služby zařazení a nazýváni.

podléhaly protokolu a následné archivaci. Archiv Okresu Vrchlabí se nachází ve Státním okresním archivu v Trutnově a ve Státním oblastním archivu v Zámrsku. Nachází se zde jeden archivní karton, je doposud archivně nezpracovaný, není řazen tematicky ani chronologicky, avšak jednotlivé písemnosti přinesly důležité informace z doby vlastního založení Horské služby v Krkonoších až do období druhé světové války. Postupně jsem oslovoval okresní historické archivy ve snaze najít další informace z jiných pohoří o počátcích záchrany v horském prostředí, protože by zde mohla být obdobná situace a byly zde složky nezařazené, avšak bezvýsledně. Další informace jsem našel v Krkonošském muzeu Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí ve fondu Horská služba, kartony A 38, 39. Karton A 38 obsahuje některé materiály z let 1945 až 1959. Týkají se členských průkazů, dokladů k majetku, pracovních plánů týkajících se staveb a oprav turistických cest, případně rozcestníků,¹⁷ prvních učebních a metodických textů. V kartonu A 39 jsou příklady znaků, exempláře rukou psaných vzorů pro určování typu sněhu¹⁸ příklad hlavičkového papíru, případně návrh stanov z roku 1949. Věřím, že další takové materiály existují alespoň v soukromých sbírkách či v pozůstalostech po předcích, kteří byli činní v oboru Horské služby. Dále jsem pátral v archivech největších spolků, které stály u samotného založení Horské služby. Další krokem byly tedy archivy KČT a Svazu lyžařů, které jsou velmi dobře utříděné a je tedy možné při dostatečné časové dotaci a velké četnosti návštěv některé historické doklady dohledat.¹⁹ Nalezl jsem některé komunikace nebo jen jejich části, které se týkaly asistencí během závodů, případně masových turistických akcí. Stejně tak jsem hledal v dílčích historiích spolků, které se věnovaly sportu v přírodě v horském terénu. Ty se věnovaly v dotčené době turistice a lyžování, ať už jako hlavní nebo jako vedlejší spolkové činnosti. Avšak našel jsem jen málo informací anebo takové, které jsem již našel v jiném z archivů. Velmi významným zdrojem informací byl Národní archiv. Nalezl jsem doklady, které ukazují na cestu horského záchranářství po druhé světové válce před vstupem do ČSTV, zvláště pak v archivním fondu STVS, v kartonech 26, 39, 75, 144 a 145. Materiály, které jsem zde našel, mění v mnohém pohled do historie a jasně ukazuje cestu vývoje z období do roku 1957. Materiály obsažené v kartonech se týkají zároveň sportovních staveb, provozování plaveckých

¹⁷ V tomto období ještě neexistoval Krkonošský národní park, proto některé práce včetně ochrany přírody v horském terénu vykonávala Horská záchranná služba.

¹⁸ autorem byl ing. Miloš Vrba

¹⁹ Možnost objednání počtu archivních krabic na jednu návštěvu je dle pravidel archivu omezena, archiv Svazu lyžařů však obsahuje přes 260 archivních krabic. Fond Horská služba však není sestaven.

bazénů, případně provozu horských chat. Materiály mého zájmu jsou tam spíše okrajové a chronologicky neřazené. Materiály se týkají komunikace mezi Horskou záchrannou službou, především Bedřichem Krátkým a některým referentem či referentkou, tématem byla většinou žádost o podporu či subvenci, nebo dodávku záchranného materiálu. V různých místech fondu byly též doklady o založení některých poboček Horské záchranné služby. Jak jsem ale uvedl, pro mé téma velmi důležité.

Problematická situace je z období 1957 až 1989, tedy z doby ČSTV, protože zmíněná organizace skartovala velké množství dokladů z archivu ČSTV, a tak bylo možné dohledat jen torza souvislostí.

Archivem, kde jsem našel informace především z doby po roce 1965, byl archiv České televize. Shlédl jsem hodiny dokumentů a šotů, kde se Horská služba objevovala a pečlivě zaznamenal údaje a informace, které jsem doplnil do celé mozaiky informací. Časová náročnost byla značná, dokumentární pořady či týdeníky obsahovaly sotva délku střihu pořadu k tématu do dvou minut, avšak celý pořad byl většinou přes dvacet minut. Příkladně pořady Svazarmu, někdy rozhovor v Klubu mladých, dětského výletu na hory a návštěva na Horské službě, nebo pořad Sejdeme se na Vlachovce. Validní informace ale byly většinou ve zpravodajských pořadech.

b) kroniky

Dalším zdrojem, místem, kde jsem čerpal historické informace, byly kroniky jednotlivých okrsků Horské služby. Kroniky byly výborným dokladem činnosti a života Horské služby. Při konfrontaci s archivním materiálem jsem našel faktické nesrovnalosti mezi samotnými kronikami a protokoly ze záchranných akcí, musel jsem z logiky věci kroniky považovat za doplňující či podpůrný informační zdroj, přesto byly kroniky obohacením zdrojového dokumentačního materiálu.

c) rozhovory s pamětníky

Zdrojem informací, od kterého jsem mnohé očekával, byly rozhovory s pamětníky. Dozvěděl jsem se mnohé informace, některé byly validní a jiné méně. Avšak s každým pamětníkem se psala další historie, protože lidská paměť díky silnému vlivu subjektivity, zapomínání ne vždy uchová reálný obraz minulosti. Ačkoliv jsem o tomto faktu věděl z literatury, míra zkreslení historického obrazu byla natolik velká, že jsem se rozhodl použít získané informace jen jako doplnění či dokreslení historické rekonstrukce.

d) elektronické zdroje

Silným pramenem informací i díky digitalizaci jsou elektronické zdroje. Zde jsem čerpal informace, které se zabývají horskou záchrannou v alpských zemích. Alpské horské záchranné oddíly vznikly o třicet až padesát let před Horskou službou v českých zemích, proto byly v problematice horské záchrany vždy příkladem ostatním zemím, ať se to týkalo techniky nebo metodiky záchranných prací. Sama zmínka o zahraničních organizacích, které se organizováním v horském terénu zabývají, je jen pro dokreslení obrazu alpského či středoevropského teritoria nebo poskytnutí základních informací. Kupříkladu sám spolek Alpenverein měl v předmětu činnosti zakládání družstev pro záchrannou v horách, nebo přednášky s problematikou první pomoci. Členové tvořili základ pro záchrannou organizaci, která se specializuje hlavně na záchrannou v horském terénu. Účast českých Němců a přínos v založení takových organizací je nesporná, proto je nutné pro vytvoření obrazu a souvislostí bez ohledu na státní hranice vzájemné vývoje pojmenovat. Elektronicky je dostupná studie Marie Gawrecké,²⁰ která se zabývá spolkovou činností německých spolků v Čechách v meziválečném období.

e) knižní prameny

Z dobové literatury jsem použil knihu Krkonoše Jindřicha Ambrože, jednatele KČST župy Krkonošské z roku 1935²¹. Kniha je průvodcem a zdrojem informací, kde popisuje krkonošské reálie doby. Z dobové literatury jsem dále použil Jahrbuch HDW z let 1928, 1929, 1930, 1935 a 1936. (ročenku Haupt Deutscher Wintersportvereine). Z dobových periodik jsem použil články z Národní politiky z let 1934, 1935.

Z knižních pramenů mi byly velkým přínosem knihy Jiřího Kössla²², které popisují tělesnou kulturu v období vzniku Horské služby. Dalším autorem, který mi svými díly o spolcích v česko-německém prostředí hodně ukázal, je Marek Waic²³. Stejně tak autoři Bureš a Plichta,²⁴ kteří uceleně popisují prostředí tělesné kultury před první světovou válkou a po ní. Kniha kolektivu autorů, která vznikla z popudu Svazu

²⁰ Gawrecká, M. *Projekty Slezské univerzity*, [online]. [cit. 2019-25-3, 9:00] Dostupné z: https://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/4-cyklus/0320_gawrecka.pdf/

²¹ Ambrož, J. (1935) *Krkonoše*. Praha: Knižnice KČST

²² Kössl, J. a kol. (2008). *Výbrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha

²³ Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum

²⁴ Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČsL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu

lyžařů, 110 let našeho lyžování, je nádhernou publikací Petra Davida a kolektivu.²⁵ Vyšla u příležitosti výročí 110 let lyžování v českých zemích. Přinesla obraz lyžování v závislosti na společenském dění toho kterého období. Spolky v pražském prostředí se zabývá Lašťovka²⁶ a kolektiv. Je zde netendenčně vysvětleno spolkovnictví včetně platformy, na které se tak děje, a tou je spolkový zákon. Starší publikací, systematicky zpracovanou, a přece jen tendenční, poplatnou době vzniku, je publikace Miroslava Krále,²⁷ která se zabývá dějinami turistiky. Naproti tomu publikace, kterou vydal KČT k 130. výročí založení KČT,²⁸ kolektiv autorů popisuje vývoj spolku posledních v padesáti letech. Zároveň je reedicí publikace vydané k padesátému výročí založení Klubu. Jako průvodce a rádce v obecné historii jsem používal knihu Roberta Kvačka,²⁹ která je výborně chronologicky řazena a dává možnost dávat s její pomocí události do historického kontextu.

Ucelené informace jsem našel v knize Františka Koláře³⁰ Červení andělé, která se zabývá přímo historií Horské služby. Publikace je první³¹, která se zabývá přímo Horskou službou a snaží se popsat organizaci a její fungování včetně pohledu do historie. Je velmi blízká i proto, že jsme částečně použili i totožný zdrojový materiál – archiv Horské služby ve Špindlerově Mlýně a Okresní archiv v Trutnově. Jen forma knihy je spíše populární, obohacená o příběhy, není však racionální studií. Z toho vyplývá možnost rámcového použití, která ještě musí být konfrontována s historickým materiálem. Spolková činnost vznikala ve velké míře v tzv. Sudetech, našel jsem ucelený přehled v díle Michala Buriana.³² Publikace je velmi přehledná, čtivá a přesto podrobná. Výbornou prací, která podává dostatečný přehled o Alpských spolcích v Českých zemích je dizertační práce Pavlíny Chaloupské.³³ Přehlednou studií o tělesné

²⁵ David, P. at al. (2013) *110let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o.

²⁶ Lašťovka, M. *Pražské spolky*, (1998) Praha: Scriptorium

²⁷ Král, M. (1988) *Československá turistika*. Praha: Olympia

²⁸ Brož, J. (2018) *130let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod

²⁹ Kvaček, R. (2006). *České dějiny II*. Úvaly: SPL.

³⁰ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana

³¹ Doposud vyšlo několik publikací se společným tématem Horská služba. Avšak zpravidla to byl soubor výpovědí, který popisoval dění v organizaci, příkladem je Novák, T. V. (2004). *Proti rozbouřeným živlům*. Praha: Revue, nebo také Šámal, P. (2016) *Záchranáři, Tragedie a příběhy*. Praha: Epoque

³² Burian, M. (2018) *Sudetoněmecké nacionalistické tělovýchovné organizace a československý stát v letech 1918 až 1938*. Praha: Karolinum

³³ Chaloupská, P. (2014) *Vývoj německých alpských spolků v Českých zemích do roku 1938*. Praha: FTVS UK, Dizertační práce

výchovy a sportu v meziválečném období je kniha Jana Štumbauera,³⁴ obohacená četnými obrázky. Velkou studnicí informací o lyžování je publikace Otto Kulhánka,³⁵ Velká kniha lyžování. Na mnoha místech knihy je zřejmá poplatnost době, ve které byla kniha napsána, avšak faktograficky a svým rozsahem ji vnímám jako velmi dobrou.

4 POBYT V PŘÍRODĚ

Pobyt v přírodě je člověku přirozeným od jeho vzniku ve smyslu fylogenetickém. Po sta tisíce let se v přírodě učil žít, utvářel si nástroje, první obydlí, učil se lovu, stavěl si první obydlí, vychovával generace potomků, která každá přinesla něco nového. Člověk tak formoval a měnil i sám sebe, příroda ho postupně přizpůsobovala životním podmínkám, ve kterých žil. Ačkoliv se člověk postupně z tlup, rodů, kmenů stále více z různých důvodů vzájemné výhodnosti sdružoval, přírodní prostředí mu bylo stále přirozené. Civilizačním postupem mu pobyt v přírodě začal chybět, a tak se k přírodě v různých obdobích různě, ale stále vrací.

Historie pobytu v přírodě je psána od samotného vzniku člověka, podíváme-li se na to z hlediska víry, kdy podle Bible Bůh stvořil člověka. Člověk patří k přírodě. Je to prvotní přirozené prostředí, ve kterém člověk dlouhou dobu žil, poté žil vedle ní, nyní žije často od přírody odloučen pohlčen civilizací, ale stále se k ní vrací. Příroda člověka naučila mnoho věcí, které si stále zdokonaloval, až dospěl ke konzumní společnosti, která si z globálního hlediska zvykla jen brát a přírodě dávat velmi málo. V historii si člověk uvědomoval cennou hodnotu přírody. Nejedním filozofickým směrem se upíral k přírodě či přirozenosti. Jako příklad nám poslouží například humanismus, renesance, osvícenství nebo romantismus. Takže člověk se vlastně přírodě neustále vzdaloval a přibližoval. Pokud pohlédnu do 19. století, kdy na jeho konci člověk dospěl až k vrcholu materialismu, začal si hledat nové cesty k návratu soužití s přírodou, pocitu soběstačnosti za každých podmínek, nezávislosti na technice a pokroku s využitím získaných poznatků.³⁶

³⁴ Štumbauer, J. (2016) *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v meziválečném Československu*. České Budějovice: Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích

³⁵ Kulhánek, O. (1989) *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Edice Olymp

³⁶ Bachanová, J. (2004) *Počátky dívčího skautingu v Českých zemích*, Olomouc: FF.

4.1 Spolky, jejich vznik a vývoj v českých zemích

Spolkový život v českých zemích měl specifickou podobu vyplývající z postavení českého národa v habsburské monarchii. Jiří Guth-Jarkovský o tom ve vlasteneckém duchu píše: „Život spolkový je mezi Čechy vyvinut více než kde jinde asi proto, že náklonnost k životu společenskému, člověku vrozená, nemá kde by se vybíjela, když jiných společností je pořádku, a pak poměry politické, sebezáchrana a svépomoc nutí nás k tomu, že srážíme se v pevnější šiky, abychom si pomohli. Odtud to množství matic, národních jednot, a spolků kulturních, jež obstarávají věci a záležitosti, jinde činitelům veřejným. Poměry politické jsou toho příčinou, že valná většina našich spolků má, ne-li přímo účely politické, aspoň silnou příchut' politickou a národní, sloužící ku povznesení národní myšlenky a posílení národního bytí. Je to úkaz na jedné straně potěšitelný, na druhé smutný. Kterak závidění hodní jsou národové, kteří v pokoji a klidu, beze strachu o své bytí či nebytí, mohou pracovat přímo o své kultuře a o svých připadajících státu, nebo jiným potřebám! Příslušník malého národa, - chudák mezi bohatci, my ještě k tomu opuštění, sami bez moci, bez přátel, upřímných a obětavých spojenců...“³⁷

Pojmem *spolek* označujeme určitým způsobem fixované, relativně trvalé dobrovolné sdružení osob (fyzických i právnických), spojených za určitým účelem. Spolkovnictví představuje jednu z forem veřejného života moderní občanské společnosti. A jde o formu vpravdě klíčovou, neboť spolčovací právo (vedle příbuzného práva shromažďovacího) patří k základním ústavním a demokratickým právům člověka. Faktické naplnění tohoto práva lze považovat přímo za „prubířský kámen“ stavu demokracie v konkrétních podmínkách. Ne náhodou požadavek svobody spolčovací (vedle svobody shromažďovací, tiskové, projevu, petiční a dalších) figuroval mezi hlavními požadavky emancipujícího se liberálního měšťanstva při jeho boji proti starému feudálnímu uspořádání společnosti.³⁸

Spolkový zákon z roku 1852 zůstal v platnosti ještě dlouho po znovuzavedení konstitučního zřízení v roce 1860. Říšská rada už od následujícího roku jednala o novém spolkovém zákoně, ale tato jednání nikdy nedotáhla do konce, protože vláda zatím vskrytu připravovala svůj návrh, z něhož vzešel „definitivní“ předlitavský

³⁷ Guth – Jarkovský, J. S. (1921) *Společenský katechismus*. Praha

³⁸ Lašťovka, M. *Pražské spolky*, (1998) Praha: Scriptorium s. 7

spolkový zákon z roku 1867. Vlastní praxe úřadů v přístupu ke spolkům se nicméně nutně musela po pádu neoabsolutismu změnit. Stát ovšem reagoval na spontánní rozvoj spolkového hnutí, které tvořilo jednu z opor národní české politiky, postupně - „o krok pozadu“. Právě na počátku 60. let vznikají důležité české spolky, politická uskupení, noviny atd. Vláda se snažila spolkové a shromažďovací aktivity stále kontrolovat, ale střežla se přímo přísně zasahovat. Vnitřní Předpisy té doby stanovovaly aplikovat spolkový zákon individuálně podle okolností.³⁹

Skutečné prosazení liberálnějšího spolkového práva přinesl spolkový zákon z 15. 11. 1867 č. 134/1867 ř. z., O právě spolčovacím; ten se stal součástí prosincové ústavy z téhož roku, která zakotvovala dualismus a platila až do konce monarchie. Zákon proto platil pouze v Předlitavsku. Jeho obsah stojí za podrobnější pozornost, protože upravoval podmínky spolčovací nejen po celý další život Rakouska-Uherska, ale i po roce 1918. První Československá republika jej převzala a v novelizované podobě platil i během okupace a po skončení druhé světové války až do roku 1951.

Zákon se skládá ze tří oddělení – O spolcích vůbec, O spolcích politických a Ustanovení trestní a závěrečná. V úvodu prvního oddělení (§2-3) zákon stanoví, na které typy spolků se nevztahuje:

- 1) spolky výrobní („na zisk“), bankovní, úvěrní, pojišťovací, důchodové („důchodní ústavy“), spořitelní a zástavní – pro ty zůstal nadále v platnosti zákon z roku 1852.
- 2) duchovní řády a kongregace, náboženské společnosti.
- 3) živnostenské spolky (společenstva, podpůrné pokladny) – rovněž fungovaly stále na základě starého zákona z roku 1852, a to až do vydání *zákona o společenstvech* v roce 1873.
- 4) těžířstva a bratrské pokladny – na ně se vztahovaly horní zákony.

Spolkový zákon, ač to výslovně neuvádí, se rovněž nevztahuje na politické strany, které jak v období habsburské monarchie, tak v době první republiky vůbec nebyly pokládány za právnické osoby – existovaly tudíž mimo spolkovou bázi a v určitém právním „vzduchoprázdnu.“

³⁹ Lašťovka, M. *Pražské spolky*, (1998) Praha: Scriptorium s. 12

V § 4-12 se stanovují podmínky založení spolku. Zákon č. 134 se vrací v podstatě k liberálnímu zákonu z roku 1849, když nahrazuje koncesní systém, vynucující si k založení spolku povolení úřadů, samostatnou ohlašovací povinností. To znamená, že navrhovatel je povinen svůj úmysl pouze oznámit zemskému úřadu (v Čechách tedy místodržitelství) a předložit stanovy (v pěti exemplářích). Zákon stanoví formální náležitosti stanov (§4). Spolek potenciálně nebezpečný zákonu, právu nebo státu může úřad zakázat – to se ovšem musí stát do čtyř týdnů od oznámení. Pokud spolek není v této lhůtě zakázán, nebo je-li před jejím uplynutím výslovně povolen zemským úřadem, může se automaticky ustavit (§7).⁴⁰

Spolky tak hrály významnou roli při prosazování zájmů jednotlivých skupin obyvatelstva, rozšiřování jejich myšlenek a názorů. Řada spolků vznikala také s cílem charitativním a podpůrným pro své členy, nebo s cílem je poučit a pobavit. I členství ve spolku na rozdíl od různých korporací ve stavovské společnosti členství teoreticky záviselo ne na původu nebo právně vymezeném postavení, ale na individuálních zásluhách. Avšak přes svobodomyšlnost a individualitu se dobrovolné spolky dělily vedle etnické příslušnosti také podle sociálních rozdílů ve společnosti a hrály důležitou roli ve vytváření společenské hierarchie. V čele spolků figurovaly a nejvyšší funkce v nich zastávaly zpravidla společenské elity, jako byli právníci, vysokoškolští učitelé, průmyslníci, velkoobchodníci apod. Teprve nacionalismus 80. let 19. století vedl jak u Němců, tak u Čechů ke vzniku masových nacionálních spolků, jejichž heslem bylo „udržení a rozšíření národní državy.“⁴¹

Zatímco v první polovině 19. století se spolkový život soustřeďoval především do hlavního města a zemských center, nyní byly spolky zakládány ve všech městech a začaly se šířit i do venkovských lokalit. Spolky se staly jednou z možností, jak ovlivnit veřejný život. Rozdělení veřejného života na českou a německou sféru se týkalo i spolků. Skupinový život v dobrovolných spolcích, které Němci rozvíjeli, jim poskytoval vědomí společných zájmů, umožňoval jim vyjadřovat svou německou identitu a sdružovat se s ostatními Němci. V českých zemích existovala široká síť německých spolků nejrůznějších typů, paralelní ke spolkům českým. Jednoznačně nejrozšířenější v českých zemích, a to jak v německém, tak českém prostředí, byly

⁴⁰ Lašťovka, M. *Pražské spolky*, (1998) Praha: Scriptorium s. 13

⁴¹ Gawrecká, M. *Projekty Slezské univerzity*, [online]. [cit. 2019-25-3, 9:00] Dostupné z: https://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/4-cyklus/0320_gawrecka.pdf/

hasičské spolky (Feuermännervereine), které se těšily značnému respektu i společenskému uznání. V jednotlivých obcích byly často jediným spolkem, hrály někdy i důležitou roli v místním kulturním životě. K významným a početně silně zastoupeným německým spolkům s širokou sítí místních organizací patřily zejména tělocvičné spolky, které se vyvíjely v habsburské monarchii v úzké součinnosti s turnerským hnutím v Německu, kde byl zakladatelem prvních tělocvičných spolků na počátku 19. století Friedrich Ludwig Jahn. Později vznikaly i různé specializované kluby a spolky bruslařské, turistické, cyklistické, veslařské a jiné. Vůdčí postavení v německém spolkovém životě mělo německé Kasino, prominentní spolek německých liberálních elit, který ovládal německý společenský a spolkový život v Praze a také ovlivňoval a usměrňoval spolkový život Němců v dalších regionech.⁴²

Poslední čtyři desetiletí monarchie na vzestup Čechů, kteří se formují v moderní národ s plnou sociální strukturou, reagovala německá veřejnost s velkou nervozitou a zejména v mladší generaci se začal projevat etnický (völkisch) nacionalismus, v němž se nacionální stávalo nejvyšší hodnotou, a státní loajalita byla zatlačena do pozadí. Zvláště v národnostně smíšených oblastech vznikaly početné spolky na ochranu „národní državy“, tzv. Schutzvereine. Vznikaly organizace vskutku masové. Na podporu německého národního školství na jazykové hranici vznikl v roce 1880 Deutscher Schulverein, kterému téměř současně vyrostla paralelní organizace na české straně (Ústřední Matice školská). I když nelze těmto organizacím upřít pozitivní osvětové zásluhy (z jejich prostředků byly udržovány desítky škol), byly to spolky nacionální, které se staly osou národního soupeření. Radikální nacionalismus se rychle rozšiřoval i v tělovýchovném spolku Deutscher Turnverein, kde řada členů pocházela z nižších společenských vrstev – kvalifikovaní dělníci, studenti a živnostníci. Turnverein organizoval pro své členy i různá společenská a kulturní vystoupení včetně přednášek. Za páteř obranných spolků byly považovány hospodářsko-obranné spolky. Jejich hlavním úkolem bylo udržování majetku a zejména půdy v německých rukou, hospodářská a finanční podpora německého obyvatelstva v pohraničních oblastech, zprostředkování pracovních míst podle národnostního „klíče“, často organizovaly i kulturní akce a plnily některé charitativní úkoly. Nejvýznamnějším a největším

⁴² Gawrecká, M. *Projekty Slezské univerzity*, [online]. [cit. 2019-25-3, 9:00] Dostupné z: https://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/4-cyklus/0320_gawrecka.pdf/

obranným spolkem byl Svaz Němců v Čechách, založený roku 1894, který měl před 1. světovou válkou už více než 100 tisíc členů. Na Moravě představovaly národně obrannou organizaci spolky Svaz Němců na severní Moravě (1886) a Svaz Němců na jižní Moravě (1899), ve Slezsku Nordmarka (1893). Spolkový život posledních dvou desetiletí 19. století se vyznačoval vedle nárůstu politických spolků, což svědčilo o rozrůzněnosti politického života v tomto období, také nárůstem žen z měšťanských i maloměstských vrstev ve spolkových organizacích, které hledaly uplatnění mimo domov. Vliv spolků na politický život Němců v českých zemích byl mnohem větší než role českých spolkových organizací.⁴³

4.2 Počátky turistiky

Počátky turistiky a lyžování se váží ve svých počátcích na objevování neznámých krajů i jako alternativa a snaha vzdálit se rychlé industrializaci, která se velmi rozšířila v Evropě po revolučním roce 1848. Konec Bachova absolutismu byl impulsem k uvolnění ekonomického i společenského života v té době, a zároveň postupným vznikem střední vrstvy obyvatelstva v Rakousku Uhersku. Životní podmínky se postupně měnily i v Českých zemích, potřeba a možnost lidí se družit, se projevovaly zpočátku jen ve větších městech a postupně se rozšiřovaly po celé zemi.

Jedním z jeho projevů byly národní poutě, pořádané na památných místech, jako na Řípu, na Blaníku, na Radhošti, na Kriváni apod. Při nich docházelo především k manifestacím za národní a politická práva, ale také k rozvíjení a upevňování smyslu pro poznávání krásných a památných míst naší vlasti. Jiným projevem rozmachu národního života bylo zakládání různých spolků a organizací; tak 16. února 1862 došlo k založení Sokola, první české tělovýchovné organizace vůbec. V padesátých a šedesátých letech devatenáctého století byla ve střední a západní Evropě v podstatě vybudována základní železniční síť. Tento technický pokrok otevřel možnosti pro cestování a turistiku. Dřívější citové nadšení pro krásnou, romantickou přírodu se měnilo ve snahu přírodu poznávat a proniknout jí. A tak není náhodou, že právě v letech 1850-1870 vznikaly první skutečné turistické organizace (Alpský klub v Londýně – Alpine Club London 1857, německý a rakouský alpský spolek – Deutscher und Österreichischer Alpenverein 1862, švýcarský alpský klub Schweizer Alpen Club 1863 a

⁴³ Gawrecká, M. *Projekty Slezské univerzity*, [online]. [cit. 2019-25-3, 9:00] Dostupné z: https://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/4-cyklus/0320_gawrecka.pdf/

řada dalších). Tyto spolky především pečovaly o zpřístupnění velehorských oblastí, budovaly stezky a cesty, staraly se o značení, stavěly chaty a chalupy, útulny, noclehárny a rozhledny, vydávaly časopisy, průvodce, mapy a plány a všemi prostředky propagovaly turistiku a cestování.⁴⁴

Bylo jen otázkou času, než pronikne láska k alpským velikánům mezi české Němce. To se stalo poměrně záhy po založení rakouského a německého Alpského spolku. Johann Stüdl⁴⁵ inicioval vznik Prager Sektion des Deutschen Alpenvereins (Pražské sekce německého alpského spolku) a v průběhu dalších let se stal nejvýznamnější osobností alpinismu nejenom v Čechách, ale i v rámci celého alpského spolku. Pod jeho vedením dosáhla Pražská sekce v devadesátých letech 19. století největšího rozmachu. V tomto období měla téměř 500 členů, což je srovnatelný počet s jinými významnými německými organizacemi např. německým Kasinem. Činnost členů alpského spolku odpovídala stanovám a lze ji rozdělit do dvou významných oblastí zájmu. Prioritně to dle stanov bylo: rozšiřovat znalosti o Alpách, podporovat lásku k nim a usnadnit cestování v Alpách. Na základě tohoto závazku se hlavní úsilí zaměřilo na cílové destinace na území Východních Alp. V uvedeném období Pražská sekce vystavěla v deseti oblastech svého působení celkem 11 chat. Pro propagaci alpské myšlenky, ale i z důvodu získávání finančních prostředků, rozvíjely alpské spolky činnost i v místě svého sídla. Jednalo se o organizování přednášek, plesů a výletů. Po vzoru Prahy začaly vznikat nové sekce alpského spolku i v dalších městech s převážně německým obyvatelstvem. Do první světové války působilo v Čechách a na Moravě celkem 12 sekcí Deutschen und Österreichischen Alpenverein (Německého a rakouského alpského spolku, dále jen DuÖAV). DuÖAV v českých zemích zaujímal poměrně svébytné postavení. Svým posláním a činností se nejvíce přiblížil německým turistickým organizacím, které byly zakládány od roku 1862 a především od konce 70. let v horských oblastech českých zemí. Svou činností, přístupem ke sportu v přírodě a bezkonfliktností jsou tyto organizace srovnatelné. Spolupráci a úzké vztahy dokládají příklady členství v obou organizacích nebo například iniciativa členů turistických spolků k založení alpských sekcí. Alpské spolky se zaměřovaly na zprostředkování

⁴⁴ Král, M. (1988). *Československá turistika*. Praha: Olympia, s. 9 -13

⁴⁵ Pražská sekce Deutsche Alpenverein měla ustavující schůzi 15.5.1870. Předsedou byl zvolen pražský obchodník Johann Stüdl. Stanovy Pražské sekce byly schváleny velmi rychle, už 24.6.1870. Na vlastní náklady nechal vybudovat chatu ve Vysokých Taurech, která nese jeho jméno. Přímou se podílel na založení německého alpského klubu. V čele pražské sekce Alpenverein stál téměř padesát let.

prožitku a dobrodružství a byl zde kladen důraz na přírodu, objevování, zážitek. V alpských spolcích byla velice nízká fluktuace a ojedinělé spory. Významnou roli hrála v rámci DuÖAV silná solidarita mezi sekcemi daná ojedinělou organizací celé organizace, která, ač centralizovaná, umožňovala jednotlivým spolkům vysokou míru autonomie. Alpské spolky nikdy nevnímaly své poslání na pozadí nacionalizujících tendencí konce 19. století, jako například Sokolské a Turnerské hnutí.⁴⁶

Alpenverein při svých budovatelských aktivitách organizoval výlety, zájezdy, ale také různé kurzy. Jedním z kurzů byl i kurz první pomoci v horském terénu. Zabýval se zakládáním a organizací záchranných oddílů pro případ úrazů v horském terénu, složených z domorodého obyvatelstva, hlavně z řad horských vůdců.

Mezi německými turistickými spolky v českých zemích je nejstarší Turistický spolek pro České Švýcarsko, založený v roce 1878 v Děčíně. Téhož roku vzniká v České Lípě Severočeský výletní klub. A pak následují další. V roce 1881 je založen Moravsko-slezský sudetský turistický spolek v dnešním Jeseníku, tehdejším Frývaldově⁴⁷, 1882 Turistický svaz severozápadních Čech, 1883 Turistický spolek Ústí nad Labem, 1884 Krkonošský spolek a turistický spolek pro Jizerské a Lužické hory, 1885 Turistický spolek pro nejsevernější Čechy v Krásné Lípě, 1887 Spolek pro Středohoří v Litoměřicích, 1893 Beskydský spolek v Těšíně a řada dalších. Charakteristickým rysem těchto německých turistických spolků je jejich roztržitost, kromě turistických cílů sledovaly i cíle nacionální: udržet, upevnit nebo dokonce posílit a rozšířit německý ráz i oblasti své působnosti. Léta 1871-1900 jsou charakterizována bouřlivým rozvojem výrobních sil, rozmachem vědy a techniky, průmyslu, zemědělství, obchodu a dopravy. Odraz těchto procesů se projevuje i v českých zemích, v národnostní a třídní polarizaci struktury společnosti, která objektivně vede k třídní diferenciaci tělovýchovného, sportovního i turistického hnutí. Češi začali zakládat čistě české sportovní kluby a vystupovat z existujících utrakvistických spolků. V tomto období vzniká např. Český klub bruslařský a veslařský (1875), Česká ústřední jednota velocipedistů (1883) a na konci 19. století i počátku 20. století vznikají další

⁴⁶ Chaloupská, P. (2014) *Vývoj německých alpských spolků v Českých zemích do roku 1938*. Praha: FTVS UK, Dizertační práce s. 2

⁴⁷ Frývaldov, německy Freiwaldau, od roku 1947 Jeseník

organizovaná odvětví, sportovní spolky a kroužky, které v programu své činnosti mají náplň, z níž možno vystopovat první počátky cykloturistiky, vodní a lyžařské turistiky.⁴⁸

4.2.1 Klub Českých turistů

Myšlenka založit český turistický spolek v Praze vznikla v prostředí Národní jednoty severočeské. Ovzduší té doby, komplikované poměry politickými a mocným rozmachem národní myšlenky, dalo ráz počáteční činnosti Klubu českých turistů, založenému několika nadšenci a oddanými pracovníky, kteří pak po léta věnovali své služby jeho správě. Klub se ustavil za přítomnosti 48 členů na valné hromadě 11. 6. 1888, kterou zahájil dr. František Čížek a na níž referoval dr. B. Franta. Dalšími řečníky byli dr. Nejedlý, Pick, Bubeníček a arch. Pasovský. Do výboru byli zvoleni: Boh. Bauše, dr. Fr. Čížek, Jos. Hanzlík, K. Hrazánek, prof. dr. Vilém kurz, Leopold Mareš, Vojta Náprstek, arch. Vrat. Pasovský, MUDr. Jaromír Pečírka, A. Rus, P. Růžička, Al. Štěpán, za náhradníky Ad. Bílý, L. Čech, dr. Fiedler, dr. Boh. Franta, Jos. Červenka, K. Stüdl. V první výborové schůzi 14. června 1888 postaven v čelo Klubu jako předseda Vojtěch Náprstek, známý český vlastenec a muž zcestovalý. Tato volba charakterizovala směr a úsilí našeho spolku. Jednateli se stali dr. Růžička a Leopold Mareš, pokladníkem K. Hrazánek, archivářem A. Rus, pořadatelem výletů a přednášek, vzbuzování zájmů o cestování, sbírání a vystavování fotografií, získání slev na drahách atd. Projednávaly se pro členy standardní ceny v hostincích a s velkostatky úprava cest k Svatojanským proudům. Klub úřadoval v místnostech Národní jednoty severočeské na Ferdinandově třídě, v druhém patře domu „U švertásků“ vedle Platýzu. Dnes můžeme zdůraznit vzácné vědomí zakladatelů o významu turistické činnosti a jejich předtuchu vzrůstu i budoucnosti spolku. Klub měl koncem roku 1888 pouze 225 členů⁴⁹, a přece se již počátkem roku 1889 odhodlal vydávat vlastní „Časopis turistů.“ Jaká to odvaha, ale i prozíravost! Zůstal zde orgán, který od počátku hlásal snahy a zaznamenával děje spolkové, a tak nacházíme již téměř od prvopočátku tištěné výroční zprávy, které spolu s pravidelnými spolkovými záznamy v Časopise turistů podávají obraz organizačního dění, práce tvořivé, budovatelské i kulturní. Jest zde zachován bohatý materiál i pomůcky k studiu našeho národního vývoje, k němuž turistika nesporně přispívala.⁵⁰

⁴⁸ Král, M. (1988). *Československá turistika*. Praha: Olympia, s. 9. -13.

⁴⁹ Dnes KČT sdružuje téměř 40 000 turistů po celém Česku.

⁵⁰ Brož, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 34.

Již od počátku věnoval Klub péči cestování mládeže a přikročil k zakládání studentských nocleháren. Toto zařízení patří k nejzásadnější jeho práci. Mělo podstatný vliv na přípravu pozdějšího rozvoje turistiky v samostatném státě a sloužilo domácí vlastivědě.⁵¹ Za vrchol činnosti bylo pokládáno budování rozhleden a chat, jejichž počet byl přirozeně omezený a úměrný tehdejšími dobám. Vznik těchto objektů již sám naznačuje, kde se turistický ruch vyvíjel a kam návštěva směřovala. S jakými překážkami musilo být mnohdy bojováno, dosvědčuje na příklad chata na Zvičině: provoz musel být přerušen, poněvadž koncese byla získána až po podaných stížnostech.

Péče o ochranu přírodních a historických památek nebyla též zanedbávána. Mohla se tehdy ovšem týkat jen drobnějších vlastnických zákroků a intervencí u majitelů panství a úřadů. Nesporně se však Klub zasloužil o zachování českého rázu Moravského Krasu zakoupením pozemků na Macošce, podporou jeskynního bádání a zájmem o exploataci jeskyň celého krasového komplexu.⁵²

V roce 1889 byl zvolen předsedou profesor Jaroslav Zdeněk. Byla rozšířena knihovna, založená v předešlém roce. Redakcí Časopisu turistů byl pověřen prof. dr. Vilém Kurz. Kancelář Klubu se přestěhovala do domu arch. Vrat. Pasovského, Voršilská ulice, čp. 143-II. později na Příkopy č. 13. Vyznačkováno bylo pět tratí v okolí Prahy a v Brdech. Na barvy, sloupky a orientační tabulky bylo vynaloženo 193, 75 zl. Podniknut výlet do Paříže se 360 účastníky a čistého výtěžku 1000 zlatých použito později k zakoupení dvaceti podílů Družstva rozhledny. Roku 1890 postaven v čelo Klubu arch. Vratislav Pasovský, který byl předsedou nepřetržitě po dobu dvaceti pěti let. Byl dán podnět k výstavbě rozhledny a lanové dráhy na Petřín. Roku 1893 zřídil v paviloně na Petříně zrcadlové bludiště podle návrhů Štapfera a Wurcla a zahájil stavbu rozhledny na Kopanině podle plánů inž. F. Duba. Sochařské práce Levého na Klácelce ohradil železným plotem nákladem 280 zlatých.⁵³

⁵¹ Přednášky, převážně se světelnými obrazy, pořádané odbory v značném množství, byly většinou jediným přímým propagačním prostředkem a zabíraly podstatnou část jejich činnosti. Společné výlety a zájezdy, styk s přírodou a poznávání vlasti sloužily osvěžení členstva a byly základem činnosti Klubu a hlavním předmětem péče odborů. Brož, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 34., také Havelka, J. (2011) *Z historie organizované turistiky*. Praha: KČT s. 82

⁵² Brož, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 35.

⁵³ Brož, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 35.

Po předchozím bouřlivém období se vývoj KČT uklidnil a nastala soustavná práce na úkolech daných jeho stanovami, v první řadě na aktivní turistice. Kromě pravidelných vycházek do okolí měst (zejména jsou známy akce pražského "kroužku šlapáků") se klub pustil již od počátku do hromadných zájezdů (jejichž vzorem byla již zmíněná návštěva Paříže). Tak již v roce 1892 zavítali členové KČT do Krakova a Tater, což s malými změnami opakovali i v následujících letech. Výpravou s mnohem větším významem se však stal 14denní zájezd 71členné delegace klubu do Dalmácie, Černé Hory, Bosny a Záhřebu, vykonaný o Velikonocích roku 1897. Tento čin totiž nebyl jen prostou návštěvou jadranského pobřeží, ale v prostředí tehdejší rakousko-uherské monarchie záměrnou manifestací slovanské vzájemnosti. V roce 1896 podnikl KČT početný zájezd (260 osob) do Adršpašských skal, kde byla na jeho počest zasazena i pamětní deska.⁵⁴

Roku 1900 byla zakoupena nemovitost na Zvičíně (26. IV.) od Národní jednoty severočeské.⁵⁵ Odbor Sušický odevzdal veřejnosti 8. září rozhlednu i útulnu na Svatoboru. Oddíl Domažlice zakoupil za 1000 zlatých hostinec u Svaté Anny na Tannaberku. Oddíl Plzeň přikročil k budování rozhledny na Krkavci. Ústředí zřídilo turistickou cestu Štěchovice – Svatojánské proudy a přikročilo k III: vydání „365 výletů z Prahy.“ VI. Turistický sjezd se konal v Čáslavi od 2. - 4. IV. 1900. Roku 1901 usnesena změna stanov, jež nyní připouštěly založení odboru v Praze, který se ustavil a trval pak až do roku 1907. Najaty Sloupské jeskyně na dvacet let od knížete Salma. Hanova cesta po táhlém hřebenu od České studánky na Čerchov, vybudovaná odborem v Domažlicích, otevřena IX. Rozhledna na Krkavci odevzdána veřejnosti 19. V., rozhledna na Šibeníku u Hořovic byla zrušena. O svatodušních svátcích otevřena Šmídova cesta z Mísečných bud na Krkonoš, vybudována nákladem 3106,20 K z prostředků ústředí. Roku 1902 opravena chýše na Tannaberku nákladem 6930,56 K. a odevzdána veřejnosti 10. IX. 1902. Odbor ve Štramberku přistoupil k restauraci najatého hradu Trúby 19. X. Místní odbory vydaly průvodce po Moravské Ostravě a okolí, po Táboře, po Chotěboři. V roce 1904 jmenovala valná hromada 8. XII. čestným předsedou KČT arch. Vratislava Pacovského. Klub českých turistů končil třetí tisíciletí své činnosti asi za tohoto stavu: vykazoval přes 1000 km značkovacích cest, poněkud více v okolí sídel odborů, založil studentské noclehárny, jejichž počty návštěv rok

⁵⁴ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

⁵⁵ Hostinec na Zvičíně byl roku 1903 uzavřen pro potíže koncesní a teprve roku 1904 byl znovu otevřen.

od roku vzrůstaly. Noclehárny dosáhly maximální výkonnosti v roce 1913, kdy bylo poskytnuto o prázdninách 16 827 noclehů. Do roku 1918 poskytl klub ve svých noclehárnách celkem 157 000 noclehů. Publikační činnost byla na tehdejší poměry značně obsáhlá. Vedle 29 ročníků Časopisu turistů vykazovala řadu tisků, které mají dosud svou cenu, nebo byly podkladem k zpracování nových děl. Z delších stezek byly vybudovány: Bucharova, Žalý - Mísečky, a Šmídova Mísečky – Krakonoš, Riegrova z Železného Brodu do Semil. Chaty vybuřoval Klub na Čerchově, u sv. Anny na Tannenberku, na Hrádku, Stříbrníku, Zvičíně, Dobrošově, Macoše a na Ondřejníku, rozhledny na Dědu, Čerchově, na Krkavci a na Svatoboru. Do majetku získal hrad Frýdštejn, pozemky na Macoše, kde vyvinul vliv na otázky jeskyň v Moravském Krasu vůbec, do správy získal Štramberskou Trúbu s Jaroňkovou útulnou. Některé hrady sám zabezpečoval a dal podnět ke konzervaci různých památek. Svou dobročinnost osvědčil sbírkami vánočního stromku, jež vynesly na penězích úhrnem přes 70 000,- K, nepočítaje v to hodnotu věcných darů. Vybudováním pavilonu na Petříně zřícen podnik, který byl trvalým finančním základem k turistické činnosti. Klub vyvíjel bohatou činnost výletní, staral se o zdokonalování dopravnictví a zlepšení železničních spojů, o získání výhod pro své členstvo, zejména pak pracoval propagačně ke vzbuzení zájmu o turistiku a zlepšení podmínek jejího vývoje. Přípravoval tím plodnou půdu pro rozvoj Klubu československých turistů v Československé republice.⁵⁶

Lyžování v KČT se rychle šířilo nejen v Krkonoších, ale brzy proniklo i na Královéhradecko, kde je spojeno s chatou KČT na Zvičíně a se jmény stavitele Jarolímka a dr. Kropáčka. Tam byly od roku 1911 pořádány i lyžařské výcvikové kurzy a závody. V roce 1909 se ustavil lyžařský kroužek při odboru KČT v Domažlicích a rozšířil tak lyžařskou turistiku i na Šumavu. O rozvoji lyžování v KČT svědčí i to, že od roku 1910 měl již "Časopis turistů" zvláštní část, věnovanou zimní turistice, kde jsou popisovány i náročné přejezdy členů přes Ještědský hřbet nebo třídní hřebenový přejezd Šumavy ze Želnavy na Špičák a také četně navštívené krkonošské a šumavské závody v běhu, "krasojízď", sjezdu a skoku nebo 50. kilometrová "distanční jízda" po krkonošských hřebenech s "28kilometrovou vytrvaleckou soutěží dámskou" (Obvyklými vítězi zde byli známý Bohumil Hanč a arch. Jarolímek.). Klub také vydal toho roku samostatnou brožuru s uvedením odborů, kde se lyžování soustavně pěstuje a zasadil se i o zavedení zlevněného zpátečního

⁵⁶ Brož, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 42

jízdného o zimních víkendech u "c.k. železnic" do Hostinného, Janských Lázní, Vrchlabí, Martinic a Trutnova. Slevy nebyly zanedbatelné - na lyžařskou nebo turistickou průkazku až 40 %. Růst členstva klubu - za nepříznivého postoje rakouských úřadů - nebyl překotný, ale stálý. Z původních 225 členů v roce založení se po pěti letech stalo téměř 1700 členů, za dalších 5 let přes 3000 členů, v roce 1913 téměř 5400 členů. Od roku 1889 byly zakládány i mimopražské odbory KČT - první v Berouně, Jilemnicí a Rychnově nad Kněžnou. Do konce století se pak rozšířily i do Domažlic, Dvora Králové, Hořovic, Jindř. Hradce, Klatov, Kutné Hory, Loun, Mělníka, Náchoda, Německého (Havlíčkovy) Brodu, Nového Města nad Metují, Plzně, Příbrami, Rokycan, Roudnice, Slaného, Sušice, Tábora, Turnova, Ústí nad Labem, Vlašimi a Volyně. Na Moravu pronikal klub pomaleji. První odbor se ustavil v Brně v roce 1894, v roce 1902 se však rozešel a obnovil svoji činnost v roce 1908. Podobně se vyvíjela situace i v Bystřici pod Hostýnem a v Rožnově, bez přerušení naopak pracovaly odbory v Moravské Ostravě, Novém Městě na Moravě a Štramberku.⁵⁷

4.3 Počátky lyžování v českých zemích

Jedním ze sportů, ve kterých patřily české země k průkopníkům v Evropě, bylo lyžování (ovšem s výjimkou Skandinávie). Kolébkou našeho lyžování byly Krkonoše. První lyže se k nám dostaly v 80. letech 19. století. O zavedení lyží jako sportovního náradí se zasloužil Josef Rössler-Ořovský. Ten nechal přivést v roce 1887 první pár lyží z Kristiánie a zároveň založil při Bruslařském klubu v Praze Lyžařský kroužek. V roce 1893 jej přetvořil na úředně uznaný Český ski klub Praha, který se stal prvním lyžařským klubem v Evropě mimo Skandinávii. Hlavně z jeho popudu byl v roce 1903 založen Svaz lyžařů Království českého (SLKČ), který předběhl letopočtem svého založení lyžařské svazy alpských zemí. J. Rössler-Ořovský byl i u vzniku Mezinárodní komise lyžování (ISC) v roce 1910. Těsně před I. Světovou válkou sdružoval (SLKČ) 61 spolků, ve kterých bylo organizováno 7483 lyžařů.⁵⁸

Jednou z nejvýznamnějších postav našeho lyžování vedle Rösslera-Ořovského byl Jan Buchar. Buchar, dlouhá léta řídící učitel v Dolních Štěpanicích u Jilemnice, svými výpravami po hřebenech Krkonoš, přednáškami a články o krásách a významu zimní turistiky získával pro lyžování řadu přátel. Spolu s učitelem Josefem Alešem, zvaným

⁵⁷ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

⁵⁸ Štumbauer, J. (2016) *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v meziválečném Československu*. České Budějovice: Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích s. 220

Lyžec, autorem knihy „Obrazy horské zimní krásy“, je zakladatelem české lyžařské turistiky. Buchar se přičinil o založení Jilemnického Krkonošského Ski klubu v roce 1895 a je autorem prvního metodického článku o jízdě na lyžích.⁵⁹

V Krkonoších se rozvíjelo lyžování za nepříznivých podmínek národnostního útlaku a tíživé hospodářské situace. Jen zásluhou řady obětavých a nadšených pracovníků bylo lyžování v českých oblastech Krkonoš (na Jilemnicku a Vysocku) na vyšší úrovni než v německých oblastech, přestože obyvatelé německé národnosti byli prvními průkopníky lyžování v Krkonoších. Němci se již v letech 1885-90 ojediněle pokoušeli o jízdu na lyžích. Čeští obyvatelé Krkonoš začali s lyžováním v Jilemnici a ve Vysokém nad Jizerou v roce 1891, o rok později v Harrachově. Zásluhu o rozvoj lyžování v Krkonoších má hrabě Jan Harrach, kterému patřilo rozsáhlé panství v Harrachově, v Jilemnici, v Horní Branné a další. Pro ulehčení a zlepšení služby lesního personálu v zimě dal r. 1887 přivézt několik párů norských lyží, podle kterých se pak v Horní Branné a na pile v Dolních Štěpanicích začaly vyrábět další.⁶⁰

Dne 21. listopadu 1903 byl v Jablonci nad Jizerou založen Svaz českých lyžařů jako vůbec první národní lyžařský svaz na světě. Zakládajícími členy byl Český Ski klub Praha, Český Krkonošský spolek Ski Jilemnice a Český Ski klub Vysoké nad Jizerou. V té době byly české země součástí Rakousko-uherského císařství. Stanovy spolku byly schváleny Císařským a královským místodržitelstvím v Praze až 15. 12. 1906 s novým názvem Svaz lyžařů v Království českém. Prvním předsedou svazu se stal Jan Buchar, řídící učitel z malé krkonošské školy nedaleko Jilemnice. Po něm převzal vedení svazu zakladatel mnoha sportů v Čechách Josef Rössler-Ořovský, který přišel již v roce 1906 s návrhem na vytvoření mezinárodní lyžařské organizace. Na I. lyžařském kongresu v Oslo v roce 1910, na němž byla založená Mezinárodní komise lyžování, měl Svaz lyžařů v Království českém své zástupce a naši lyžaři se aktivně účastnili i následujících mezinárodních lyžařských kongresů.⁶¹

Čeští milovníci zimní přírody si v té době oblíbili Krkonoše; jejich časté a pravidelné zájezdy do těchto hor, postupné nakupování horských bud a usazování českých správců v nich významně posilovalo český živel v pohraničních horách. Brzy

⁵⁹ Čtvrtečka, J. (1967) *Lyžování*. Praha: Ústřední škola ČSTV. s. 10

⁶⁰ Čtvrtečka, J. (1967) *Lyžování*. Praha: Ústřední škola ČSTV. s. 11, také David, P. at al. (2013) *110 let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o. s. 24, také Ambrož, J. (1935) *Krkonoše*. Praha: Knihovna KČST, s. 69

⁶¹ Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

se začalo lyžovat i na Šumavě, Českomoravské vysočině, v Beskydech a Jeseníkách. Zpočátku se jednalo hlavně o zimní turistiku, ale již v roce 1893 se v Jilemnici uskutečnily první lyžařské závody. V roce 1914 bylo členy Svazu lyžařů v Království českém již 61 klubů se 7.483 členy. Čeští lyžaři, kteří poprvé v zahraničí startovali již v roce 1896, dokonce vítězili i před severany. Nejúspěšnějším lyžařem tohoto období byl Bohumil Hanč. Vynikající běžec, sedminásobný mistr Království českého, výborný lyžařský cvičitel. Tragicky zahynul na "VIII. mezinárodním lyžeckém závodu distančním na 50 km o věčně putovní cenu Českého zemského svazu ku povznesení návštěvy cizinců v království Českém", kdy – aniž by věděl, že je jen jediný na trati, když všichni ostatní pro náhlý zvrát počasí k horšímu vzdali - chtěl v závodě zvítězit. Za záhadných okolností došlo blízko místa jeho smrti na Zlatém návrší také k úmrtí jeho přítele Václava Vrbaty, který se zřejmě šel podívat, jak Hanč vyhraje.^{62, 63}

4.3.1 Počátky lyžování v Krušných horách

Krušné hory mají možná skutečně primát v prvních lyžích, které polárník Julius Payer z Šanova přivezl k použití na Schwarzenberské drážavy v r. 1874. Ověřená fakta vypovídají o masovějším užití ski saskými lyžaři z Drážďan a Lipska. Ti jsou doloženi r. 1894, jak jezdí vlakem do Moldavy. Tehdy se lyžilo v údolí mezi nádražím a vlastní Moldavou, vzdálenou asi 3 km. První spolek v Krušných horách byl založen v r. 1896 v Hoře Svatého Šebestiána – jeho prvním předsedou byl lesní Vomáčka a klubovou stanicí si lyžci založili v podhorském hostinci Sladovna. V listopadu 1900 byl založen v Ústí nad Labem spolek Austria, který za dva roky změnil název na Klub zimních sportů v Horním Krušnohoří. Na přelomu století se k německým připojili i skijáci z Teplic pod vedením středoškolského profesora tělocviku. Zhruba ve stejnou dobu se lyžařství rozvíjelo v západní části Krušných hor mezi Kraslicemi, Jáchymovem a Vejprty.⁶⁴

4.3.2 Počátky lyžování na Šumavě

Lyžování a turistika na Šumavě měly velkou tradici. První lyžaři se na Šumavu dostávají na konci devatenáctého století. První příznivci lyžování nejen z Plzeňska holdují lyžaření na Železnorudsku, a ve stejné době zapálení lyžaři z Budějovicka

⁶² Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

⁶³ Den závodu, tedy 24.3. je dnem Horské služby právě pro čin Václava Vrbaty, Příloha č. 47

⁶⁴ David, P. at al. (2013) *110let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o. s. 45

dojíždí do oblasti Nové Pece, Volar a Kvildy. První lyžaři přijíždějí také z Prahy, a tak Šumava nezůstává stranou lyžařského dění. Zakládání lyžařských klubů, ať už českých nebo německých dodává lyžaření organizovanost a možnost sdílet společné zážitky. Za jedny z prvních lyží, vyrobených v zemích Koruny české, lze považovat lyže vlastní výroby hajného Karla Paleczka z Hutského Dvora nedaleko Smrčiny v r. 1890. Zmíněný hajný má být prvním lyžařem na české straně Šumavy – s učitelem Hruzou zdolali na lyžích Smrčinu (1330 m) v r. 1892. Pro rozvoj lyžování, ať už turistického, závodního, či jen pro vlastní potřebu, měl na Šumavě nejvýznamnější pozici penzion otce Prokopa na Špičáku. Prokop senior získal bývalou kantýnu, přestavěl ji na penzion a díky reklamě J. Nerudy aj. Vrchlického, trávících zde letní dovolené, začal přitahovat skupiny lyžařů. Oba bratři Prokopové učili hosty penzionu svého tatínka lyžovat od roku 1894. Dalším střediskem počátků lyžování na Šumavě byl hotel Tazl, později Kroupa, v Železné Rudě. Lyže vyráběl a půjčoval sám majitel. V oblasti začali spolkařit nejprve v Klatovech od r. 1911, kdy je založen Skiklub, v prosinci 1912 vzniká spolek Sněhaři Domažlice. Ten sloučil lyžaře roztroušené v odborech KČT a Sokola. Pionýrem byl ovšem lyžařský nadšenec profesor Čihula, prohánějící prkýnka již v roce 1908. Jižní Čechy registrují lyžecký ruch na Hluboké. Dr. Pícha praktikuje r. 1904 na importovaných norských lyžích. Protože v Počátkách, v Táboře a v Jindřichově Hradci dochází k organizovanému lyžování, prim mají v Budějovicích, kde Český ski klub zanesl do svého registru Svaz lyžařů jako 13. spolek v pořadí – v jeho čele stál malíř Hynek Kott.⁶⁵

4.3.3 Počátky lyžování v Orlických horách

Kníže Josef Colloredo-Mansfeld si při cestování po severu Evropy objednal v Norsku ski, jsa přesvědčen o jejich praktickém významu pro vlastní lesní personál. Svého nadlesního Němce Maxe Rittera von Uiblaggera pověřil v Sedloňové zavedením dopravního prostředku mezi své hajné a zároveň se staral o jejich výcvik. Téměř současně se ski dostaly místním žáčkům, vždyť mnozí z tatínků měli nařizeno od vrchnosti na lyžích jezdit po revíru. Děti se zprvu učily jezdit také pod vedením rytíře z Uiblaggeru. Kronika uvádí nadšení drobotiny a její rychlé pokroky při cvičení v jízdě. Prvním doloženým výrobcem lyží v Orlických horách byl sedloňovský truhlář Hartmann. Jeho dřeva byla širší norského vzoru, vázání tvořila dvě železná oka

⁶⁵ David, P. at al. (2013) *110 let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o. s. 43

se vsunutou rákosovou obručí. Funkci patního řemene plnil motouz uvázaný v oblouku rákosového rámu. Sedloňovská školní pamětnice vypovídá detailně o prvních závodech, konaných 14. února 1897. Startovalo se v neděli odpoledne, patronem klání byl kníže Josef, hlavním pořadatelem pan nadlesní. Motivací byly ceny pro všechny zúčastněné. Pro dřevaře a lesníky to bylo pro první kvintet 12, 8, 4, a 3 koruny, pro žáky, rozdělené do dvou kategorií, připravil kníže cen pět. Třída starší obdržela 8 korun, lyže a 5 korun, mladší závodili o lyže a 3 koruny. Do závodu nastoupilo 34 chlapců ze Sedloňova a konkurenci jim dělalo 8 soupeřů z Olešnice. Za první organizované uskupení pěstující lyžařský sport lze považovat německý Pfeil z Českých Petrovic, založený r. 1895 se zaznamenanými lyžařskými slavnostmi, překážkovými jízdami a také skoky. Zde se nechali inspirovat němečtí soukmenovci v Bartošovicích, kteří založili spolek zimních sportů Dub. V předhoří Orlických hor se činily sokolské lyžařské odbory. V Klášterci nad Orlicí ho založili v prosinci 1911 a první závody proběhly 2. února 1912. Klášterecké lyžování se brzy stalo oblíbeným sportem ve městě, zájemců valem přibývalo, bohužel s povoláním průkopníků toho sportu na vojnu nastal útlum veškeré sportovní činnosti.⁶⁶

4.3.4 Počátky lyžování v Jeseníkách

Lyžařský čas průkopníků lyžování je v našem druhém nejvyšším horstvu protkán ponejvíce lyžemi členů německých lyžařských spolků. Pokrokoví a prozíraví, přesto hlavně díky svým profesím, jsou ve sportovní jesenické historii nejznámější vrchní lesmistr Otto Grohmann a německý učitel Viktor Heeger z Bruntálu. Grohman jezdil na ski po svém revíru v okolí Vrbna pod Pradědem koncem 80. let, když si lyže nechal poslat z Vídně. Heeger si ski objednal v Oslu a již v r. 1887 je poprvé vyzkoušel v bruntálském parku. Grohmann i Heeger, byl redaktorem lesnického časopisu, propagovali lyžování mezi lesníky. Zvláště nadlesní Hugo Pekárek z Vidlí a lesmistr Dressler v Karlově Studánce, kteří pochopili výhody ski pro lesní službu a zavedli jejich praktické používání u svého personálu, byli vynikajícími lyžaři. Pekárek, ve stejném roce jako O. Vorweg, zdolal na lyžích Sněžku a v r. 1893 i vrchol Pradědu. V 90. letech bylo již lyžování v Jeseníkách rozšířeno natolik, že začaly vznikat první lyžařské spolky. V roce 1893 byl takový spolek ustaven v Rýmařově a ve stejném roce v Olomouci. Již v březnu r. 1895 se konaly první lyžařské závody v Rýmařově, kterých

⁶⁶ David, P. at al. (2013) *110 let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o. s. 47

se zúčastnila také mládež, a dokonce i ženy. Jmenované spolky však nedokázaly získat větší počet členů a zanikly. Teprve s nástupem 20. stol. došlo k novému rozkvětu jesenického lyžování. Ve Starém Městě pod Sněžníkem působila skupina lyžařů a v r. 1905 byl založen Zimní sportovní spolek v Jeseníkách, který zjišťoval výcvik v Jeseníku a na Ramzové. První lyžařské kurzy organizoval Svaz lyžařů pro cizinecký ruch na Ovčárně, na Švýcárně a pod Kralickým Sněžníkem. Vznikaly lyžařské spolky v Šumperku, Krnově, Bruntále a znovu v Rýmařově. Základem dalšího rozvoje v Jeseníkách se stal Severomoravský lyžařský klub, založený v roce 1913.⁶⁷

4.4 Lyžaření dalších spolků

Nejvíce lyžařů měl Sokol, kde vznikaly lyžařské odbory, mylně nazývané oddíly. Řada sokolských jednot se přihlásila do Svazu lyžařů – v jeho počátcích tam patřili Sokolové z Mrklova, jejichž odbor zaregistroval Svaz jako 6. korporaci vůbec (1907) a ze Dvora Králové nad Labem (16.) a Lomnice nad Popelkou (17.) V roce 1913, kdy Svaz již vykazoval 61 organizovaných klubů, z nichž byla většina činných, výkladem právě ustanovených, bylo na podnět předsednictva České obce sokolské precizováno postavení lyžařských odborů sokolských. Pokud se odbor prokáže usnesením správního výboru své sokolské jednoty, že je mu svěřeno právo výkonu členských práv ve Svazu lyžařů, pak teprve se stává tento lyžecký odbor činným členem Svazu. Jmenované odbory v Mrklově, Dvoře a Lomnici tuto povinnost splnily, a byly tedy právoplatnými členy Svazu. Ale třeba Lyžařské odbory tělovýchovných jednot Sokola v Plzni a v Jaroměři jsou v seznamu svazových subjektů označeny jako odbory přispívající. Toto označení v praxi znamenalo, že přispívající členové nemají ve Svazu lyžařů volební, hlasovací a rokovácí právo. Podstatnější byla skutečnost, že se na sokolské půdě lyžování dařilo, odbory vehementně pořádaly výlety, kurzy a závody. Členy klubu se stávaly kluby mnoha sportovních odvětví: tenisté (Lawn Tennis Cerkl Praha), cyklisté (Klub pražských cyklistů Ruch, lyžecký odbor Českého klubu velocipedistů smíchovských), vodáci (Český yacht klub v Praze). O jejich lyžařských akcích platí zhruba to, co o odborech sokolských. Svěbytnější postavení mezi organizovanými lyžaři měli příslušníci odborů Klubu českých turistů. Obsahová náplň jejich činnosti byla především zimní turistika, později se stávali pořadateli závodů, někdy neobvyklého hodnocení. Mezi pionýry lyžování v KČT patří Lyžecký oddíl

⁶⁷ David, P. at al. (2013) *110 let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o. s. 41

Klubu českých turistů v Mělníce, Sáňkový a lyžecký oddíl KČT Kutná Hora, Lyžařský odbor KČT Jablonec nad Jizerou. Tyto odbory posilují členstvo Svazu lyžařů v roce 1910, kdy bylo evidováno na půldruhé tisícovky organizovaných lyžařů.⁶⁸

4.4.1 Založení Sokola – prvního tělocvičného spolku

V roce 1847 se datuje první pokus založit v českých zemích tělocvičný spolek. Tuto a případné další snahy o položení základů dobrovolné spolkové tělovýchovy zmařil nástup neoabsolutismu mladého císaře Františka Josefa I. a jeho rádců. V období tzv. Bachova absolutismu byly v českém prostředí veškeré pokusy o jakékoliv sdružování předem odsouzeny k zániku. Částečné uvolnění přineslo až přijetí diplomu a únorové ústavy na počátku šedesátých let. To přineslo možnost se v českém prostředí vrátit k myšlence založení dobrovolného tělocvičného spolku. Čeští i němečtí vyznavači tělesných cvičení se sešli 29. července 1861 a rozhodli o založení spolku Prager Männer Turnverein. Iniciativa při tomto jednání byla pravděpodobně na německé straně. Jeden z členů přípravného výboru vyzval ke spolupráci i Dr. Miroslava Tyrše, který přislíbil přeložit navrhované stanovy plánovaného spolku. V dalším roce však (1862) dochází k rozdělení na dva spolky a vzniká 16. února 1862 ustavující schůzí Tělocvičná jednota pražská, která záhy přijala název Sokol.⁶⁹ Oficiálně byl však uveden až při změně stanov v listopadu 1864. U založení a počátečního budování Sokola stáli dva nadšení vlastenci, byť původně Němci, dr. Miroslav Tyrš⁷⁰ a Jindřich Fügner.^{71, 72}

⁶⁸ David, P. at al. (2013) *110 let Našeho lyžování*, S&D, s.r.o. s. 42

⁶⁹ Do osudu nově založeného spolku zasáhl německý finančník E.Seuter a slíbil nově založenému spolku značnou finanční podporu pod podmínkou, že zůstane spolkem německým. Jeho nabídku Němci přijali, a tak dochází ke zmíněnému rozdělení spolku.

⁷⁰ Miroslav Tyrš se narodil v roce 1832 v rodině děčínského zámeckého lékaře V. Tirsche. V roce 1838 mu zemřeli oba rodiče a poté byl vychováván u svých strýců. Po absolvování gymnázia studoval nejdříve krátce právnickou a poté filozofickou fakultu, kterou v roce 1858 úspěšně dokončil. Po ukončení univerzity působil jako vychovatel, učitel a placený cvičitel v soukromém tělocvičném ústavu Jana Malypetra. Kromě působení v Sokole dr. Miroslav Tyrš usiloval o akademickou kariéru, kterou se mu podařilo naplnit na sklonku života v roce 1883, kdy se stal profesorem české Karlo-Ferdinandovy univerzity v oboru dějin umění a estetiky. Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 216

⁷¹ Jindřich Fügner se narodil pravděpodobně 10. září 1822 v rodině úspěšného německého obchodníka. Sám se také zabýval obchodem, od roku 1855 pracoval ve vedení pražské pobočky významné terstské pojišťovací společnosti Nuova. Jindřich Fügner, který byl zvolen na již vzpomínané ustavující valné hromadě starostou, počáteční činnost Sokola finančně zabezpečoval. V roce 1863 nechal na svoje náklady postavit pražskému Sokolu tělocvičnu, kterou, projektoval architekt Vojtěch Ignác Ullman a která tehdy patřila k nejmodernějším v Evropě. Jindřich Fügner byl neúnavným organizátorem sokolského života a jeho náhlá smrt v roce 1865 znamenala pro sokolskou organizaci velkou ztrátu. Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 216

⁷² Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 215, 216

Po rakousko-uherském vyrovnání zalila Čechy nová vlna nacionalismu, která Sokolu přinesla výrazný nárůst členské základny. Po vzoru pražského Sokola vznikaly sokolské spolky také v dalších místech českých zemí sice už roku 1862, ale po zrodu dualismu začaly nové jednoty přibývat o poznání rychleji. V roce 1867 vzniklo pět jednot, v následujícím roce 23 jednot, a to nejen v Čechách, ale i na Moravě, v Haliči a v Americe.⁷³

Sokolská organizace byla většinou charakterizována jako buržoazní či středostavovská. Je pravdou, že značná část činovníků ČOS a pravděpodobně i žup patřila k inteligenci a středním vrstvám – např. ve výboru ČOS zasedalo značné množství právníků. Lze předpokládat, že mezi necvičícím členstvem nalezneme větší zastoupení středních vrstev. Ve cvičícím členstvu však měli převahu dělníci. Např. v roce 1898 bylo mezi cvičenci 59,8 % dělníků, 5,9 % rolníků, 10,1 % živnostníků, 6,5 % obchodníků, 3,9 % studujících, 3,7 % učitelů a 10,1 % úředníků a doktorů.⁷⁴

4.4.2 Založení Orla

Tělocvičné jednoty orelské – dle vzoru jednot sokolských – byly založeny r. 1902 jako odbory při křesťansko-sociálních odborových dělnických skupinách. První takový tělocvičný odbor vůbec byl založen r. 1896 v Jednotě katolických tovaryšů v Praze (v Anenské ulici). Tento tak nezvyklý odbor v katolickém spolkovém hnutí však pracoval jen asi dva roky. Na Moravě z podnětu křesťansko-sociálních vzdělávacích spolků na rozhraní století porůznu začali mladí členové těchto spolků cvičit a roku 1902 se zformovaly první dva řádné tělocvičné odbory při vzdělávacích spolcích: v Lišni u Brna a ve Zlíně. Během let 1902 – 1909 vzniklo takových odborů asi 140, r. 1909 dostaly jméno Orel a 1910 organizaci. Obdobně vzniklo toto nové hnutí v Čechách, prvně na Králové Hradecku. Křesťansko-obrodné české hnutí, vedené dle zásad encykliky „*Rerum Novarum*“ ze dne 15. května roku 1891 papeže Lva XIII., vzalo do svého programu sociálně-reformního také péči o tělesnou výchovu a lidské zdraví. Mnohem větší četnost jednot Orla byla na Moravě než v Čechách. Členstvo tvoří 1199 jednot, 147 okrsků a 28 žup. Nejvyšším správním orgánem je zastupitelstvo.

⁷³ Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 218

⁷⁴ Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 221

Do první světové války stihl Orel uspořádat tři slety. Třetí, největší byl slet v roce 1913 v Kroměříži za účasti 1192 Orlů a Orlic v krojích a žactva.⁷⁵

4.4.3 Dělnické tělocvičné jednoty

Organizace dělnických tělocvičných jednot, svými počátky sahající až do r. 1894, byla zřízena roku 1897 založením Dělnické tělocvičné jednoty v Praze, dle vzoru Sokola. Úkolem je pracovat v tělesné výchově v duchu socialistickém. Měli být sociálně-mravním základem Sokola demokratismus, etickým základem DTJ je socialismus. A to socialismus jako, jako vrchol všeho dnešního mravního, společenského, hospodářského, politického a kulturního snažení. Socialismus jako vrcholná myšlenka všech myšlenek. Socialismus jako nové jitro lidstva a lidství. Svaz vznikl roku 1903 a čítal 30 jednot s 2000 členy. Roku 1913 měl 542 jednoty se 34 000 členy, z nich 17 000 členů, 3000 členek, 3000 dorostenců, 7000 žáků, 4000 žaček. Sociální složení členstva jednot bylo takové: 29732 průmyslového a 3701 zemědělského dělnictva, ostatní připadá na úřednictvo, pracující hlavně v podnicích strany, na obchodní příručí, zřizence na drahách, živnostnictvo, obchodnictvo, učitelstvo, studenstvo aj. Tělesným cvičením věnováno r. 1913 225472 hodin. Z toho veřejných cvičení jednot a okresů v tomto roce 165, pochodových cvičení 920, vycházek do přírody 885, celkem 1970 akcí tělovýchovných, jímž věnováno 9520 hodin.⁷⁶

4.4.4 HDW-Hauptverband der Deutschen Wintersportvereine

Němečtí lyžaři v ČSR byli organizováni v německých lyžařských klubech sdružených v HDW-Hauptverband der Deutschen Wintersportvereine – Hlavním svazu německých spolků pro zimní sporty (zkr. HDW) založeném v roce 1909 v Liberci, kde měl své stálé sídlo. Jistě ne všichni byli lyžaři, HDW sdružoval i ostatní sporty, obdobně ale i SL RČS sdružoval např. boby a saně. Převážná většina závodníků HDW žila v horských a podhorských oblastech Krkonoš, Jizerských hor a Šumavy a měla k lyžování velmi blízko. Mnozí z nich se stali vysoce výkonnými závodníky a mnohokrát reprezentovali ČSR na vrcholných světových soutěžích. HDW se svými výkonnými závodníky, kteří v klasice patřili k středoevropské špičce, byl tehdy velkým

⁷⁵ Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČsL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu s. 154

⁷⁶ Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČsL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu s. 136

konkurentem SL RČS. Vyřešení přijatelného vztahu k HDW bylo jedním z velkých problémů svazu.⁷⁷

5 HORSKÁ ZÁCHRANA VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH STÁTECH PŘED I. SVĚTOVOU VÁLKOU

Cílem této kapitoly je porovnání vzniku horských záchranných spolků ve vybraných zemích Evropy. Státy nebyly vybrány náhodně. Jde o země, ve kterých má organizovaná záchrana lidí v horském terénu podobné období vzniku. Z hlediska územního se jedná o alpské země Rakousko, Německo, Francie, Itálii. Z hlediska časového se vznik všech záchranných složek datuje od poloviny 19. století. Ve všech zmíněných zemích dochází díky zájmu o horské prostředí, o počátky alpinismu, a tak se zde postupně zakládají alpské spolky. Hlavní činností alpských spolků bylo organizování výletů, stavba chat a chodníků, ale také organizace záchranných oddílů v případě pohřešování osob, nebo nějakých zranění. Základ takových oddílů tvořili především koncesovaní horští vůdci, ale i další domorodé obyvatelstvo znalé prostředí.

5.1 Rakousko

Vysokohorská turistika a horolezectví jsou aktivity, které zpočátku téměř výhradně pěstovali lidé z měst. Zemědělec na horách, člověk pracující na statku, služka nebo horník sotva půjde dál do nehostinných hor než z nutnosti, jako například když hledá zatoulaný skot. Vysokohorská turistika a nové zkušenosti z hor - zejména z lázeňských letovisek zaznamenávají první větší nárůst zájmu okolo roku asi 1870. Vytvoření záchranné služby Alpine v Rakousku, bylo absolutní novinkou a historickou nutností. Přímým impulsem pro založení Horské záchranné služby bylo lavinové neštěstí na Rax⁷⁸ v březnu 1896. Přítel pohřešované osoby dal dohromady dobrovolnický tým, který byl připraven hledat v následujících dnech na laviništi ztraceného přítele. Protože byl již založen Rakouský alpský klub Österreichischer Alpenverein (ÖAV) největší organizace té doby s takovýmto zaměřením, první záchranáři přichází z řad domorodých horských vůdců, členů ÖAV, dne již dlouho

⁷⁷ Kulhánek, O. (1989) *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Edice Olymp, s. 107

⁷⁸ pohoří Rax leží na pomezí horního a dolního Rakouska, dosahuje výšek 1500-2000 m.n.m.

probíhaly kurzy záchrany v horském terénu i kurzy první pomoci. I díky tomu mezi lety 1900 - 1910 zvýšil zájem o turistiku, horolezectví a lyžování v Alpách.⁷⁹

Nadšenci pro Alpy a pobyt v horském prostředí pořádali přednášky, organizovali výlety, pomáhali se stavbami horských chat a nocleháren. Do první světové války existovala síť takových nocleháren, že bylo možné uskutečňovat vícedenní hřebenové výlety. Podíl na tom měli i členové pražské sekce rakouského Alpského klubu, kteří postavili Prager hütte a Neu Prager hütte. Stejně tak čeští Němci z Jablonce nad Nisou Gablonz hütte, apod.

Grónský učitel lyžování Fridtjof Nansen po rakouském vzoru založil Horskou záchrannou službu a přivezl i již zavedenou strukturu Horské záchranné služby z Rakouska do Norska. Protože i tam, jako ve střední Evropě bylo lyžování stále populárnější.⁸⁰

5.2 Německo

Záchrana lidí v Německu začíná psát svoji historii podobně jako v Rakousku, jen o tři roky později v roce 1869. První sekce Alpského spolku byly založeny v Mnichově a Lipsku. Deutscher Alpenverein (DAV). V roce 1870 vznikla i pražská sekce německého DAV. Nejvíce zastoupená byla střední společenská vrstva, která měla peníze i čas navštěvovat Alpy a podporovat spolek i finančně. Roku 1873 dochází po smlouvách o spolupráci ke sloučení německého a rakouského Alpského klubu (Deutscher und Österreichischer Alpenverein - DuOAV). Sloučením se řeší společně i organizace první pomoci v horském terénu.

Postupem času je patrné, že záchrana v horském terénu nemůže být vázána pouze na alpské oblasti, a proto vzniká v Německu Horská služba, která je součástí německého Červeného kříže Deutsche Rote Kreuz - Bergdienst. (DRK-Bergdienst). V roce 1912 proběhla první německá horská záchranná akce v Sasku. Záchranná skupina byla složena ze Samaritského oddílu lezců ze Saska.

Po I. světové válce, kdy bylo na horách velmi rozšířeno pytláctví, vloupání do chat, krádeže dobytka, dřeva. Obyvatelé horských oblastí se tedy spojili a založili

⁷⁹ Bergrettungsdiens Österreich. (nedatováno), ke dni 24. 11 2014. Dostupné z: www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html

⁸⁰ Bergrettungsdiens Österreich. (nedatováno), ke dni 24. 11 2014. Dostupné z: www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html

jakousi domobranu, která zároveň pracovala ve prospěch poraněných či zbloudilých. Krátce nato Červený kříž zorganizoval úrazovou službu v horských oblastech s názvem GUD, složenou ze záchranářů Červeného kříže. V Mnichově v roce 1920 byla založena německá horská záchranná služba s cílem obnovení morálky a slušnosti v horách. V roce 1923 již obsahuje tři horské záchranné útvary – Mnichov, Allgäu a Chiemgau.⁸¹

5.3 Francie

Po staletí žily generace lidí v odlehlých horských oblastech v podmínkách někdy velmi krutých. Nejvyšší vrcholky hor začaly lákat novou vlnu horolezců, kteří se setkávali se situacemi dosud nepoznanými. Díky tomuto novému fenoménu bylo nutné nějakým způsobem pomoc v horských podmínkách organizovat. Dne 14. července 1865 skupina horolezců vedena Edwardem Whymperem uspěla při zdolávání vrcholu Cervin. Nicméně při sestupu došlo k tragické události, kdy 4 ze 7 alpinistů po pádu zmizeli. Zbylí tři za pomoci dobrovolných záchranářů sestoupili do Zermattu. Po tomto dramatu si horolezci začali klást otázku, zda není třeba ustanovit pravidla horské pomoci. První organizovanou skupinou byli dobrovolní záchranáři ze Salève. Tato skupina vznikla v roce 1897. Na základě zákona vydaného 1. července 1901 vznikla Národní asociace lékařů a záchranářů horské služby. Jejím hlavním posláním je rozvíjet a zkvalitňovat horskou službu ve specifických terénech jako jsou jeskyně, kaňony atd. a v prostředích, která vyžadují zvláštní záchranné prostředky. Sídlo asociace je v Grenoblu. Je třeba také zmínit rok 1910, kdy vznikla první asociace Horské služby pod záštitou turistické informační kanceláře města Grenoble – Dauphinský výbor horské služby.⁸²

5.4 Itálie

Corpo Nazionale Soccorso Alpine e Spele je název Horské služby v Itálii. Horská služba v Itálii má podobné kořeny jako v ostatních horských oblastech dalších evropských států. S rozvojem turismu v druhé polovině 19. století přibývá snahy se v horách družít a organizovat. Proto vzniká 1863 Italský Alpský klub. Stejně i v italských Alpách dochází k výstavbě horských chalup a chat, k výstavbám chodníků, které členstvo využívá. Obliba horských spolků narůstá i v Itálii, a tak rámci svých

⁸¹ Bergwacht Deutschland, 2014

⁸² Gendarmerie Interieur, 2016

úkolů klubových, spolkových se začíná zabývat i pomocí lidem v horském prostředí, kteří jsou v nouzi.⁸³

6 HORSKÉ PROSTŘEDÍ KRKONOŠ

Turistika jako běžná náplň volného času se však ve větší míře prosadila až v osmnáctém století. Pohyb v přírodě se v této době stal módní záležitostí. Trend ještě gradoval s nástupem romantismu na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Turisté se vydávali do zatím nenavštěvovaných míst a do v tomto směru opomíjených vrcholových partií hor. Netýká se to naší nejvyšší hory Sněžky, která byla vyhledávána hojně již dříve. Do hor se vydávali přírodovědci, studenti, umělci i měšťané. Svou krkonošskou pouť roku 1833 zakončil výstupem na Sněžku mimo jiné i Karel Hynek Mácha⁸⁴. K pojmenování kořenů vzniku pomoci na horách musím zmínit i vznik Krkonošské koncesované služby horských průvodců a nosičů v roce 1850, protože účastníci kursu měli v osnovách poskytování první pomoci.

Po odeznění světové hospodářské krize a počátkem hospodářské recese v Evropě dochází k rozvoji občanského života i v Českých zemích. Je možné to dokladovat větším nárůstem zájmu o založení spolků, všeobecným zájmem o ně, a vůbec chuti lidí ve městech se po práci věnovat pobytu v přírodě. V tomto čase, po roce 1930, zaznamenáváme velký zájem o turistiku, a to jak v letním i zimním období, snahu se družít a hezké zážitky sdílet. Větší množství lidí v přírodě, rozvoj „výletníků“ v dobrém slova smyslu, rozvoj trampingu, to je, myslím, fenoménem tohoto období. Je to jakýsi návrat k občanskému životu, který byl během hospodářské krize přece jen poněkud utlumen. Na druhé straně pro obyvatele horského prostředí byl nárůst turismu a návštěvnosti hor i dobrý přívýdělek, a tak z různých příbytků, seníků a podobně budovali ubytovací kapacity, aby uspokojili zájem turistů. Horské boudy se zvětšovaly v možnostech ubytování, případně občerstvení, ale začaly nabízet i nosičské a průvodcovské služby pro návštěvníky hor. V horském terénu se tímto rozvojem množily i různé úrazy, které byly způsobeny neznalostí terénu, nedobrým, neodpovídajícím vybavením a malou zkušeností v odhadování počasí v horských podmínkách. Horské prostředí bylo pro mnoho návštěvníků něčím novým a neznámým, lákavým, ale také těžko odhadnutelným. Historicky docházelo na horách k obětem

⁸³ Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico, 2015

⁸⁴ Flousek, J. (2007) *Krkonoše: příroda - historie - život.*, Praha: Baset, s. 703

na lidských životech, jak dokladuje sumář úmrtí na horách, který se pokusil sestavit první náčelník Horské služby Krkonoše Otokar Štětka.⁸⁵

7 I. SVĚTOVÁ VÁLKA

Na bojištích 1. světové války zahynulo přibližně 8 milionů lidí a destrukce i náklady na válku dosáhly dosud nevídaných rozměrů. Nejvíce poničena byla oblast severní a severozápadní Francie. Rozpadl se mocenský systém v Evropě a vznikly nové státy. Vojenská porážka Ústředních mocností na frontách umožnila rozsáhlé vnitropolitické a společenské změny na území bývalé monarchie.

7.1 Národnostní stát

Československo oficiálně vzniklo jako národní stát, jako stát „československý národní“. Jeho dvě větve v této koncepci tvořili Češi a Slováci, etnický národ byl chápán také jako činitel politický. Československá jednota měla být zároveň základem rozvoje občanské společnosti. Především v českém pojetí se předpokládalo vytvoření nebo spíše dotvoření etnické československé jednoty. Pojem československý národ byl okamžitě užíván oficiálně a považoval se zvláště v českém prostředí za samozřejmý. Češi se i srdcem, přesvědčením měnili v Čechoslováky. Toto českoslovenství nacházelo zdůvodnění v nejbližší jazykové příbuznosti Čechů a Slováků, v novodobé kulturní a další spolupráci, pěstované hlavně inteligencí. Mělo také motivy politické. Češi tvořili polovinu obyvatelstva nového státu, teprve se Slováci skládali výraznější většinu. Slováci sami by v počtu obyvatelstva byli odsunuti až na třetí místo. Koncepce národního státu vyrůstala i z přesvědčení, že Češi a Slováci mají na něj právo vzhledem k existenci národních států v jejich sousedství a vůbec v Evropě. Za „státní národ“ byli v tomto pojetí považováni Čechoslováci, jiní národní obyvatelé patřili k menšinám německé, maďarské, polské. Národnostní struktury ČSR ještě zpestřila Podkarpatská Rus. Jako národnost byli nově uznáváni Židé.

Podle sčítání obyvatelstva z počátku roku 1921 žilo v Československu 13 373 463 obyvatel. Národnostně byli rozděleni takto: (zaokrouhleno na tisíce):

Češi	6 787 000	51%
Slováci	1 977 000	14%

⁸⁵ Archiv HS Krkonoše, Štětka, O. *Souhrn obětí hor.*, Příloha č. 1.

Němci	3 123 000	23,4%
Maďaři	745 000	5,5%

Druhé sčítání z roku 1930 ukázalo, že obyvatel přibývalo, ale ke změnám nedošlo. Ústavní jazykový zákon stanovil, že „státním, oficiálním“ jazykem je československý, což představovalo rovnoprávnost češtiny a slovenštiny. Ostatní národnosti měly právo užívat svého jazyka ve styku s úřady tam, kde v okresech tvořily nad 20 % obyvatel. Prováděcí jazyková nařízení z roku 1926 dále upřesňovala užívání státního jazyka. Zkoušku z něj měli podstoupit všichni státní úředníci, což způsobilo ostrou kritiku a nesouhlas Němců. Jazykové spory se z bývalého Rakousko-Uherska vracely do ČR a měly znovu i sociální stránku. Nerovnoprávnými se teď cítili Němci a Maďaři.⁸⁶

7.2 Německé spolky v Československé republice

1) Zhroucení monarchie a vytvoření československého státu neznamenaly pro spolkový život sudetských Němců výraznější změny. Můžeme říci, že dvacetiletí existence první republiky představovalo vyvrcholení spolkových aktivit německého obyvatelstva. Organizační síť německých spolků se rozšířila i na Slovensko a Podkarpatskou Rus. Do vedení spolků se postupně dostávala často mladá generace, která opouštěla rakouskou orientaci a tíhla více k Německu.

2) V roce 1919 byl jako nástupnická organizace Schulvereinu vytvořen Deutscher Kulturverband. Dva roky nato již měl téměř 200 tisíc členů, 19 vlastních škol a 85 mateřských školek. Ve dvacátých letech patřil k nejmasovějším a finančně nejzabezpečenějším německým spolkům v ČSR.

3) Turnerské spolky z Čech, Moravy a Slezska založily v srpnu 1919 vlastní organizaci Deutscher Turnverband. Postupně se v nich prosadily názory o nutnosti „masové výchovy“, v níž by bylo uplatňováno heslo národní pospolitosti. Napomáhala tomu zvláštní atmosféra, která vznikala při pravidelných kolektivních cvičeních. Při nich totiž mizely sociální rozdíly – učitel cvičil vedle zednického pomocníka, obchodník vedle řemeslníka, úředník vedle dělníka. Právě mezi turnery vyrůstala část

⁸⁶ Kvaček, R. (2006). *České dějiny II. Úvaly*: SPL. s. 111-112.

předních funkcionářů pozdější Henleinovy Sudetoněmecké vlastenecké fronty (Sudetendeutsche Heimatsfront).

4) Spolkový vývoj byl rozhodujícím způsobem ovlivněn Hitlerovým nástupem k moci v Německu a zformováním Henleinova hnutí v roce 1933. V následujícím roce vznikla z regionálních svazů centralizovaná organizace Bund der Deutschen. S růstem Sudetoněmecké strany (Sudetendeutsche Partei) význam masových obranných spolků klesal. Po Mnichovském diktátu 1938 se jejich existence stala anachronismem a spolky postupně ukončily svou činnost.⁸⁷

Němečtí turisté se v ČSR sdružovali v "Hauptverband deutscher Gebirge und Wandervereine" v Ústí nad Labem, který v 49 regionálních spolcích s 274 odbory měl asi 50 000 členů. Tento svaz vznikl v roce 1920 z německých předválečných spolků, vydával časopis a prováděl značení tras způsobem odchylným od KČST. Dále v ČSR působila německá dělnická organizace "Naturfreunde Touristenverein" se sídlem rovněž v Ústí nad Labem s 89 odbory a asi 5 500 členy. Spravovala 20 vlastních a 8 najatých chat a vydávala věstník "Die Naturfreunde" (fakta a čísla jsou z roku 1937).⁸⁸

8 TURISTIKA PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Kromě Klubu čs. turistů, který je největší turistickou organizací, je v Československu ještě řada jiných spolků pěstujících turistiku. Ačkoliv vzájemný styk turistických spolků u nás je přátelský, bylo by si přáti většího soustředění, zejména pokud se českých spolků týče. Přineslo by to prospěch turistické péči i členstvu. Jestliže ve většině případů by nebylo při oboustranné dobré vůli překážek k uskutečnění organizačního spojení nebo splynutí, vadí u některých okolností, že pracují v intencích určitých politických směrů. Máme však zato, že péči o turistiku možno dobře obstarávat bez zřetele na politické vyznání turistovo a že není zapotřebí zvětšovat i v této pracovní oblasti již tak značnou stranickou roztržičnost našeho národa.

⁸⁷ Gawrecká, M. *Projekty Slezské univerzity*, [online]. [cit. 2019-25-3, 9:00] Dostupné z: https://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/4-cyklus/0320_gawrecka.pdf

⁸⁸ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

Rozumné řešení této otázky bylo by nyní tím více na místě.⁸⁹ Vedle spolků uvedených v následujícím přehledu zabývá se turistikou ještě řada organizací, jež ji provozují jako vedlejší činnost, jako spolky automobilové, cyklistické, okrašlovací, skautské, tělocvičné, sportovní, esperantské aj. V zájmu úplnosti je třeba ještě podotknouti, že ve stavu členstva jednotlivých spolků bude mnoho lidí, kteří jsou zároveň členy dvou i více turistických spolků.⁹⁰

Podle statistických údajů pracovaly v Československu v roce 1937 tyto spolky

	Jméno spolku	Počet odborů	Počet členů
1.	Klub českých turistů v Praze	381	89948
2.	Čs. obec turistická v Praze	16	8600
3.	Pohorská jedn. Radhošť ve Frenštátě p. R.	12	5686
4.	Vysokoškolský sport v Praze (oddělení turistiky)	-	5460
5.	Svaz dělnických turistů v Praze	32	5276
6.	Sokolská horská chata v Praze	-	378
7.	Turistický klub Čeřínek v Jihlavě	-	211
8.	Dělnický klub turistů v Praze	-	47
9.	Turist. jednota Moravský Kras v Jedovnici	-	87
10.	Klub alpinistů čs. v Praze	3	528
11.	Spolok tatranských horolezců JAMES v Košicích		163
12.	Hauptverband deutscher Gebirgs und	274	51752
13.	Touristenverein "Die Naturfreunde" v Ústí nad L.	89	5436
14.	Touring Club v Praze	3	85
15.	Beskid slaski v Orlove	28	747
	Celkem	835	174 404

tabulka četnosti turistických spolků, odborů a členů v meziválečném období

Úhrnem tedy 11 spolků československých, 3 německé a 1 polský. Podle členstva bylo 116 384 národnosti československé (66,66%), 57273 německé (32,8%) a 747 polské (necelé 0,5%) v počtu členů není zahrnut dorost, jehož má např. KČST asi 10 000.⁹¹

8.1 Pohorská jednota Radhošť

Pohorská jednota Radhošť se sídlem ústředí ve Frenštátě pod Radhoštěm vznikla r. 1884 jako první český turistický spolek u nás. Svou práci koncentrovala v radhošťském komplexu Beskyd. První útulnu postavila v r. 1891 na Pustevnách

⁸⁹ Československo nemá dosud zákonem upravené organizace péče o turistický a cizinecký ruch jako jiné státy. Návrhy příslušných osnov jsou již řadu let předmětem přípravného jednání ministerstev a zainteresovaných kruhů. V poválečné době příslušela turistika ministerstvu obchodu.

⁹⁰ Hraše, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 140.

⁹¹ Hraše, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 140.

a za tři roky nato vznikla útulna Šumná a rozhledna Cyrilka. V letech 1897-98 vybudovala jídelnu Libušín a noclehárnu Maměnku. Všechny tyto objekty byly postaveny podle návrhů architekta Dušana Jurkoviče v lidovém valašském slohu. V r. 1903 zakoupila PJR. chatu na temeni Radhoště, kterou postavilo několik let předtím rožnovské družstvo. V roce 1926 vyrostl na Pustevnách další objekt – veliký hotel Tanečnica a konečně v roce 1935 byla postavena útulna na Frenštátském Javorníku. Má tedy 7 útulen se 119 pokoji a 346 postelemi, dále noclehárny se 100 lůžky. Vlastní dále 54 ha pozemků a označovala 192 km turistických cest v okolí Frenštátu p. R.^{92, 93}

8.2 Čs. obec turistická

Čs. obec turistická se sídlem v Praze byla založena v r. 1929. Vybudovala rekreační tábor Ludvíkov u Štěchovic a její odbor Hrob útulnu na Husově výšině. Vydává měsíčník „Československý turista“ od r. 1938 a její odbor v Plzni časopis „Turista na českém západě“. Vyznačovala několik cest v okolí Plzně, Jílového, Velichovek a na středním Povltaví.⁹⁴

8.3 Svaz čsl. dělnických turistů v Praze

Svaz čsl. dělnických turistů v Praze je představitelem dělnické turistiky u nás. Vznikl v roce 1910 a jeho styky s KČST byly vždy velmi přátelské. Vydává časopis „dělnický turista“ (18. ročník) a má chaty Pikovu na Chlumu u Plzně s rozhlednou, Jubilejní chatu na Ladunku v Krušných horách, dále chatu v Nízkých Jesenících a tábořiště v Skochovicích u Prahy.

8.4 Hauptverband deutscher Gebirgs- und Wandervereine

Hauptverband deutscher Gebirgs- und Wandervereine se sídlem v Ústí nad L. vznikl v r. 1920 a v něm byly postupně sdruženy všechny německé turistické spolky, které existovaly v jednotlivých oblastech a měly své samostatné odbory. Vydává od r. 1925 časopis „Deutsches Bergland.“ jednotlivé spolky vybudovaly několik desítek chat ve všech horských oblastech. Značkování turistických cest jest odlišné od značkování

⁹² způsob značkování je shodný s KČST

⁹³ Hraše, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 142.

⁹⁴ užívá značek tvaru kosočtverce podle německého vzoru

KČST.⁹⁵ Turistická práce spolku jest velmi čilá. Svědčí o tom také poměrně vysoký počet členů.⁹⁶

8.5 Touristenverein „Die Naturfreunde“

Touristenverein „Die Naturfreunde“ (turistický spolek Přátelé přírody) se sídlem v Ústí nad Labem vybuďoval spolkové zásady na humanistickém, demokraticko-socialistickém světovém názoru. Příslušníci spolku jsou převážně z řad dělnických. Spolek spravuje 20 vlastních a 8 najatých chat. Vydává německý a česko-maďarský „Věstník“ a časopis „Der Naturfreund.“⁹⁷

8.6 Klub československých turistů v meziválečném období

Válečné poměry měly stejný dopad i v českých zemích. Stagnace válečných let, kdy činnost civilních institucí a spolků byla ochromena, se projevila i v Klubu českých turistů. Počet členů poprvé za jeho existenci poklesl (na 5 000), mnozí turisté padli ve válce, byli zraněni nebo se dostali do zajetí. Heslem vedení klubu se stala snaha toto období prostě přežít a bude-li to možné, tak bez větších škod. Ke konci války, kdy se již rýsovala perspektiva samostatného státu, se pak funkcionáři začali soustavně připravovat na očekávanou novou situaci, která byla do značné míry splněným snem všech českých vlastenců.⁹⁸

Vzhledem ke zmíněné předchozí organizační přípravě vedení se Klub českých turistů po vzniku Československé republiky v roce 1918 překvapivě rychle vzpamatoval z válečných strastí a v příštích 8-10 letech došlo k jeho největšímu dosavadnímu rozmachu. Z předválečných 53 odborů a 5 000 členů již v roce 1922 zmohutněl na 170 odborů s 30 000 členy a o 5 let později již na 280 odborů s 60 000 členy. KČST se tím stal největším z turistických spolků v ČSR a jediným s celostátní působností. V zájmu přesnosti je nutno vyjmenovat i další organizace, zabývající se turistikou; v první řadě je jí již v roce 1884 založená Pohorská jednota Radhošť s 12 odbory a asi 5 500 členy, v roce 1929 vzniklá Čs. obec turistická v Praze s 16 odbory a asi 8 500 členy a konečně i Svaz dělnických turistů v Praze (vzniklý již v roce 1910)

⁹⁵ různobarevné kosočtverce

⁹⁶ Hraše, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 141.

⁹⁷ Hraše, J. (2018) *130 let Klubu českých turistů*. Praha: Soukup a David, tiskárny Havlíčkův Brod. s. 142.

⁹⁸ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

s 32 odbory a 5 500 členy. Tato organizace měla i několik chat, rozhlednu u Plzně a vydávala časopis "Dělnický turista".

Klub českých turistů řídil v té době předseda Dr. Guth-Jarkovský s výkonným výborem, který čekaly obrovské organizační úkoly. Vzhledem ke vzniku republiky a rozšíření o Slovensko a Podkarpatskou Rus bylo jako jeden z prvních cílů nutno vypracovat nové stanovy klubu, které by tyto skutečnosti braly v úvahu. Z "českého" klubu se stal "československý" přistoupením slovenských turistů v roce 1920 a téhož roku schváleny nové stanovy, které pak platily až do roku 1931. Velké plošné rozšíření klubu si pak vyžádalo novou celostátní organizační strukturu žup a navazujících činností (zejména značení tras, výstavby objektů atd.), což bylo vykonáno v roce 1922 vydáním nového "Organizačního a jednacího řádu KČST". Novým organizačním článkem klubu se stal již v roce 1919 "Akademický odbor KČST v Praze" a v roce 1922 stejný odbor v Brně. V těchto odborech se sdružovali žáci nejvyšších tříd škol středních a vysokoškolští studenti, a to za tím účelem, aby mohli samostatně šířit turistiku mezi dospívající mládeží a současně s tím získávat i zkušenosti pro další spolkovou činnost. Byl pro ně též stanoven nižší členský příspěvek. Nejprve se mohli sdružovat jen v akademických odborech, až podle stanov z roku 1931 mohli být přijímáni i v místních odborech. Je zajímavé, jak během pozdější doby funkcionáři akademických odborů postupně zaujímali významná místa v ústředním výboru KČST v Praze.⁹⁹

V roce 1923 získává KČST pro své členy zimní výhody na drahách. V téže době vykazoval klub již u svých odborů na 113 lyžařských kroužků s 5 384 členy. V roce 1929 sjednána dohoda klubu se Svazem lyžařů, podle níž se závodní činnost bude konat v rámci této organizace. Nato v zimní sezóně 1930-31 došlo k uskutečnění prvního celostátního přeboru KČST v jízdě na lyžích, uspořádaného v Harrachově v Krkonoších.¹⁰⁰

Horolezectví v KČST (dnes Vysokohorská turistika) se váže na získání přístupnosti k Vysokým Tatrám; už krátce po válce se první členové klubu objevovali na tatranských vrcholech a v roce 1923 byla vztyčena za účasti 203 členů československá vlajka na Gerlachovském štítě. V roce 1924 vznikl při KČST tatranský klub JAMES a od roku 1928 se v Tatrách pořádaly "horolezecké týdny", výcvikové

⁹⁹ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

¹⁰⁰ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>, také Ambrož, J. (1935) *Krkonoše*. Praha: Knihnice KČST, s. 69

a kondiční tábory. V turistice na kolech byl rovněž zaznamenán čilý ruch, zejména v odborech velkých měst, a s rozvojem motorových vozidel vznikaly i první kroužky mototuristické (např. v pražském odboru od roku 1928). Sekce při ústředí KČST, kde bylo nejvíce členů mototuristiky, pořádala větší výlety - např. na Slovensko v roce 1932 i s tábořením ve stanech - jízdy zručnosti ("gymkhany") a orientační soutěže v terénu, ale i technické přednášky a porady.¹⁰¹

Klub pokračoval v pozvolném růstu členské základny, až dosáhl v roce 1938 počtu přes 100 000 dospělých osob v 390 odborech, sdružených do 35 žup. Z přehledu z roku 1937 vyplývá, že v zemi České bylo v 17 župách 193 odborů s 55 270 členy, v zemi Moravskoslezské v 9 župách 114 odborů s 23 236 členy, v zemi Slovenské v 8 župách 70 odborů s 10 095 členy a v zemi Podkarpatoruské 1 župa s 8 odbory a 1 183 členy. I Akademický klub byl nadále činný a z jeho řad se začínali v letech 1936 a dalších uplatňovat někteří členové i ve vrcholných orgánech KČST (jak ostatně bylo jedním z jeho účelů). Od roku 1932 se věnovala zvýšená pozornost i ostatní mládeži – v roce 1936 tam bylo registrováno přes 13 000 členů. Kromě běžné turistické činnosti byly ve spolupráci se skauty organizovány letní tábory mládeže, kurzy první pomoci, čtení map, orientace v přírodě a táboření; v době, když již hrozila nová válka, zabýval se KČST i výchovou k obraně republiky (Skautskou pomoc pak KČT splatil v době války, kdy přijímal celé skautské oddíly do svých řad a umožnil tak pod svou hlavičkou další činnost členům této Němci zakázané organizace). I když pěší turistika zůstala převážnou náplní činnosti odborů (v roce 1937 bylo např. uspořádáno téměř 7 000 výletů a výprav v délce přes 180 000 km), bouřlivější rozvoj zaznamenala zejména lyžařská turistika. V roce 1929 došlo k dohodě se Svazem lyžařů o spolupráci a rozdělení kompetencí, čímž byla odstraněna dřívější dvoukolejnost v činnosti obou organizací. Členstvo KČST tvořilo pak ve Svazu lyžařů nejpočetnější část, takže např. v roce 1938 zde bylo začleněno 124 skupin KČST (z celkového počtu 251) a 10 500 příslušníky (z 23 000). Kromě výcvikové a výletové činnosti pokračovali lyžaři klubu v každoročních celostátních přeborech v běhu, sjezdu i skoku v místech, jako jsou např. Bílá v Moravskoslezských Beskydech, Štrbské Pleso, Šerlich apod.¹⁰²

Ochraně přírody byla věnována stále větší pozornost, protože se v té době začaly objevovat příznaky nepříznivého vlivu postupující industrializace a bezohledného

¹⁰¹ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

¹⁰² Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

využívání přírody k hospodářskému prospěchu jednotlivců i organizací. Rovněž začínala metodická práce, zejména mezi mládeží a v souvislosti s narůstajícím nebezpečím války. Mnichovskou dohodou z roku 1938 byly Německem zabrány nejkrásnější pohraniční kraje a hory, takže možnosti výletové činnosti, lyžování i horské turistiky byly silně omezeny. KČST mimoto ztratil jen v českých zemích 41 chat, 15 000 km značených turistických tras a 79 odborů s více než 10 000 členy. Další ranou pak byla okupace naší vlasti, vznik "Protektorátu Čechy a Morava" a odtržení Slovenska a Podkarpatské Rusi. Majetek KČST na Slovensku byl zabrán a předán nově se vytvořivšímu Klubu slovenských turistov a lyžiarov (KSTL), Podkarpatská Rus pak byla přičleněna k Maďarsku. Tím se zcela přerušily dvacetileté turistické styky a ztratily mnohamilionové investice. Klub českých turistů se však nemohl utápět v resentimentech; čekaly jej obrovské změny ve značení cest, objevování nových turisticky zajímavých území a ani stavba chat v prvních letech války zcela neustala. Byla např. postavena chata na Onom Světě v Povltaví, na Suchém vrchu u Poličky nebo na Andrlově Chlumu (též rozhledna na Blaníku), nemohla se přerušit údržba zbylých hradů, dále se vydávaly turistické mapy a průvodce. I Časopis turistů vycházel po celou dobu okupace nepřerušeně.¹⁰³

9 LYŽOVÁNÍ PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Po vzniku Československa v roce 1918 nastala v organizaci našeho lyžování složitá situace. Vedle Svazu lyžařů republiky Československé (SL RČS), který vznikl přejmenováním Svazu lyžařů v Království českém, byli lyžaři organizováni v Sokole, Klubu čs. turistů, Svazu čs. důstojníků, Orlu, DTJ (Dělnické tělovýchovné jednoty), ve skautských organizacích a jinde. Lyžaři německé národnosti měli své německé kluby, z nichž nejdůležitější byl již od roku 1909 Hauptverband der Deutschen Wintersportvereine (HDW). V tomto období se měnila a zdokonalovala i organizační struktura SL RČS. Podařilo se dobudovat správní aparát, byly vytvořeny komise (např. technická, finanční, propagační apod.). Technická komise byla později rozšířena na technický sbor, který se skládal z odboru cvičitelského, soudcovského, dorostového, referentů jednotlivých disciplín a dalších složek. Technický sbor řídil náčelník svazu.¹⁰⁴

¹⁰³ Klub českých turistů. [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

¹⁰⁴ Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

9.1 HDW po první světové válce

V roce 1922 došlo k dohodě o spolupráci, závodníci HDW měli dovoleno startovat v závodech SL RČS, což velice využívali, a závodníci svazu mohli startovat na závodech HDW. Mnoho zásadních problémů však zůstalo nevyřešených. Hlavní snahou vedení HDW bylo získání stejného postavení ve FIS jako svaz. To byl nepřijatelný požadavek a díky politické situaci doby a stykům uhájil svaz své dominantní mezinárodní postavení. K ústupnosti vedení HDW přinutila snaha po účasti na ZOH a MS. Pokud se němečtí lyžaři v ČSR chtěli zúčastnit ZOH a MS, mohli tak učinit jen prostřednictvím Čs. Olympijského výboru a SL RČS. HDW se proto podřídil.¹⁰⁵

V roce 1929 sdružoval HDW 162 spolků s 15500 členy. Nejvýkonnějšími závodníky HDW, kteří úspěšně reprezentovali ČSR na ZOH a MS, byli Josef Adolf, Rudolf Purkert, Franz Wende, Willy Dick, Franz Donth, Gustav Berauer, Alois Ettrich, Alois Horn, Johann Lahr a další.¹⁰⁶ HDW bylo příkladem v práci s mládeží. Pro mládežnické oddíly, které se věnovaly lyžování, pořádalo vedení HDW jednodenní i vícedenní lyžařské kurzy. Účastníci zmíněných kurzů byli řádně pojištěni pro případ úrazu. Alespoň tak to zmiňuje Jahrbuch HDW z roku 1930.¹⁰⁷

HDW měl dobrou organizaci, členěnou do osmi žup [Šumava, Rudohoří (Krušnohoří) západ, Rudohoří (Krušnohoří) východ, Ještěd a Jizerské hory, Krkonoše, Praděd, Beskydy a Tatry] a desítek lyžařských spolků; samostatné postavení měla Praha. Od roku 1933 vydával v Jablonci n. N. svazový časopis Wintersport, redigovaný F. Pribschem. HDW konal každoročně své přebory, organizoval lyžařské kurzy a různá školení, měl silnou mládež a výborný systém soutěží. Po letech určitého klidu a fairových vztahů nastaly po nástupu fašismu v Německu nové problémy. Ještě v roce 1934 se vedení postavilo na stranu ČSR, když na přeboru HDW v Perniku žádali říšští Němci, kteří přijeli na závody, aby byly vyvěšeny také prapory s hákovým křížem. Pořadatelé žádost odmítli a „hosté“ se vrátili domů. Brzy nato se vedení HDW dostalo do vleku henleinovců a začalo se od spolupráce distancovat. Od roku 1937 se již mnoho

¹⁰⁵ Kulhánek, O. (1989) *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Edice Olymp, s. 107

¹⁰⁶ Kulhánek, O. (1989) *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Edice Olymp, s. 107

¹⁰⁷ Klub vydával ročenku Jahrbuch, kde hodnotil minulý rok své činnosti. Kde také jmenoval změny či zlepšení v podmínkách pro činnost svých členů.

členů HDW zhlíželo v nacistickém Německu a projevovalo výrazně separatistické tendence.¹⁰⁸

9.2 Sokol po první světové válce – Československá obec sokolská

Do samostatného Československa vstoupili sokolové provázeni oprávněnou pověstí bojovníků za svobodu. Jejich působení v československých legiích, jednotkách, které bojovaly na straně Dohody, významně přispělo k získání suverenity českého národa. Role Sokola při konstituování Československa ale nebyla u konce. Nový stát naléhavě potřeboval upevnit politickou moc, utvořit státní správu a zajistit základní podmínky života obyvatelstva. Přitom postrádal základního garanta státní moci-armádu. V Českých zemích existovala v daný moment pouze jediná korporace, která by měla autoritu a vnitřní kázeň a mohla po jistou dobu alespoň částečně vykonávat a doplňovat funkci armády a policie. Byla to Česká obec sokolská¹⁰⁹. Vysoká společenská prestiž Sokola v meziválečném období projevila stálým nárůstem členské základny od 551 000 členů v roce 1920 k 818 000 všech příslušníků sokolských jednot v roce 1937.¹¹⁰

Také sokolská cvičební soustava nepoznala v meziválečném období převratných změn a jejím základem zůstala Tyršova soustava. V roce 1922 vedení sokolské obce odmítlo skauting a na přelomu 20. a 30. let vytvořili sokolští cvičitelé vlastní systém pobytu v přírodě. Přes odpor některých cvičitelů pronikal do sokolských jednot stále více sport. Od roku 1926 kupříkladu pořádají každoročně Sokolové na Krkonoších lyžařské závody. Závody v běhu na 18 km, na 50 km, závod tříčlenných hlídek na 12 km. Taktéž závod sdružený a závod ve skoku. Od roku 1928 také závod ve slalomu a závod jezdecký.¹¹¹

¹⁰⁸ Kulhánek, O. (1989) *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Edice Olymp, s. 107

¹⁰⁹ V roce 1924 na svém VII: valném sjezdu představitelé ČOS přesně vymezili politický a ideový profil sokolské organizace. Delegáti sjezdu potvrdili bezvýhradnou věrnost Sokola parlamentní demokracii a odmítli jakékoliv pokusy zleva či zprava o její ohrožení. Nekompromisní postoj zaujali ke komunismu a později, kdy se toto hnutí objevilo i na československé politické scéně, také k fašismu. Tradičně odmítli politický katolicismus. Pochopitelně zdůrazňovali všennárodní a nadstranický charakter sokolské obce.

Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 225

¹¹⁰ Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum s. 225

¹¹¹ Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČsL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu s. 130

9.3 Orel po první světové válce

Všechna činnost Orla se nese za vzděláním a výchovou všeho členstva. Tělocvik se cvičí podle Tyršovy soustavy, hojně se zavádí rytmika. Pro cvičitele pořádá Orel občasně kurzy, stejně jako Sokol a DTJ. Svůj slet uspořádal Orel r. 1922 v Brně s 90 000 účastníky. Čsl. Orel jako spolek křesťanský je jedinou celoříšskou organizací katolickou a katolické náboženství je základem veškeré výchovy a práce kulturní. Nejvíce zastoupeným tělocvičným oborem je gymnastika a atletika. Zástupci Orla se účastní i mezinárodních závodů křesťanských tělovýchovných jednot, katolického turnerstva či Sdružení katolické mládeže. Častá zde byla i hromadná vystoupení. Časté byly také turistické výlety či orelské poutě. V zimním období při dostatku sněhu se konaly výlety na lyžích. Zahájením Svatováclavských Dnů Orelstva byly I. ústřední lyžařské závody ve dnech 2. -3. února 1929 v Dolních Štěpanicích u Jilemnice. Závodili žáci na 3 km, dorostenci na 8 km, dorostenky a ženy na 3 km, muži na 18 km a ve skoku, starší muži na 5 km, hlídky na 5 km a štafety na 6 km. Celkem 116 účastníků.¹¹²

9.4 Dělnické tělocvičné jednoty čsl.

Prohlášením samostatnosti republiky Československé umožnilo teprve další činnost, hlavně tím, že bylo dovoleno používat školní tělocvičny pro spolkové účely. Roku 1920 soustřeďuje Svaz 1565 jednot s celkovým počtem příslušníků 222 000, v nichž na 180 000 cvičících.¹¹³

Základem tělovýchovné činnosti DTJ byla Tyršova tělocvičná soustava, ovšem s ideovým cílem vytvoření masové základny levicové strany. Obsah činnosti DTJ byl ale postupně modernizován a zaměřen i na celou řadu různých sportů jako házenou, volejbal, lehkou atletiku, plavání vodní sporty, lyžování a také turistiku a skauting. Odmítán byl box a fotbal. Z důvodu úspěšné reprezentace při četných mezinárodních stycích a na mezinárodních dělnických olympiádách byly v průběhu 20. let stále více

¹¹² Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČSL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu s. 161-2

¹¹³ Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČSL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu s. 136

v DTJ podporovány soutěže, a to zejména ve sportovní gymnastice a sportovních hrách.¹¹⁴

V rámci II. Dělnické Olympiády ČSL. se konaly závody v zimních sportech ve Velkých Hamrech v Krkonoších. Závody se konaly ve dnech 5. a 6. února 1927. Zúčastnilo se celkem 114 závodníků, mužů a žen. Disciplínami mužů byly běh na lyžích na 30 km, 15 km, 4 km překážky, závod sdružený (10 km běh) a závody ve skoku. Disciplíny žen byl běh na 6 km. Závod měl i disciplínu pro dorost a tou byl běh na lyžích na 6 km. Další zimní disciplínou byla jízda 3 km na jednosedadlových saních, které se zúčastnili v kategorii muži a v další kategorii ženy.¹¹⁵

9.5 První oddíly horské záchrany v Krkonoších

V oblasti Krkonoš a vůbec v pohraničí byla velmi silně zastoupena německá národnost obyvatelstva. Z pohledu horské záchrany vznikaly německé spolky, které se zabývaly turismem. S tím se nutně spojuje i nutnost záchrany v horském terénu. Hauptverband Deutsche Gebirge und Wandervereine (německý horský a turistický spolek) ji zřizuje svými odbočkami „Bergwacht“. Stejně tak Hauptausschus Deutsche Riesengebirgsvereine s Jeschken und Issergebirgeverein se za své členy připojily reciprocitně členy Schlesische Riesengebirgsverein. V oblasti Špindlerova sedla (nedaleko Špindlerovy boudy) se nacházela budova s velkou ubytovací kapacitou Jugendkammhaus „Rüberzahl.“¹¹⁶

I zde byl zřízen oddíl záchranné služby, který spolupracoval s českými oddíly, které ve stejném období zahájily svoji práci v záchrane, o které se zmiňuje MUDr. Vilém Pick¹¹⁷ ve své zprávě ze dne 18. února 1930 jako odpověď na dotaz

¹¹⁴ Štumbauer, J. (2016) *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v meziválečném Československu*. České Budějovice: Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích s. 220.

¹¹⁵ Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČSL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu s. 148.

¹¹⁶ Ubytovny skromnou výbavou, ale cenově přijatelnější pro studenty a mladé sportovce.

¹¹⁷ Rodina Picků pocházela z židovské komunity z Velké Bukoviny u Chvalkovic, západně od České Skalice. MUDr. Wilhelm Pick narodil se 10. ledna 1875 v Choustníkově Hradišti. Ve škole byl pilným a nadaným žákem, vystudoval německé gymnasium v Hostinném a Lékařskou fakultu University Karlovy v Praze, kde promoval v roce 1901. Nastoupil jako obvodní lékař v málo známém Špindlerově Mlýně. Jako horský lékař objížděl pacienty v létě na koni a v zimě na lyžích. Dr. Pick byl záhy mezi zakladateli lyžařského spolku Skiverein Spindelmühle, kde se stal předsedou. Před válkou byl ještě zmiňován jako člen hlavního výboru Österreichische Skiverein. V období první světové války byl jako lékař nasazen a pracoval jako vedoucí lékař v Bukurešti a později v Cirkvenici. Po válce se opět vrací do Špindlerova Mlýna a od roku 1919 pracuje ve funkci starosty až do roku 1936. Intenzivně pracuje na rozvoji turistického ruchu, spoluzakládá i spolek Wintersportverein. Intenzivně pracuje i při odborných školeních

Okresnímu úřadu ve Vrchlabí ze dne 2. února 1930, zda existují oddíly, které se zabývají záchranou v horském prostředí Krkonoš.¹¹⁸ Vyřčený dotaz totiž směřoval Svaz lyžařů republiky Československé na Dr. Vainu.¹¹⁹

Fakt, že nárůstem turismu je nutné se zabývat, a stejně tak i pomocí návštěvníkům v horském terénu v případě nesnází, si uvědomovala i katolická církev. Začala pracovat ve výchově mládeže tímto směrem a založila v roce 1926 Katholisch deutscher Jugendband „Bergwacht.“¹²⁰ (Katolický německý mládežnický spolek „Bergwacht“). Rozvoji zimních sportů v mnohém napomohlo založení spolku Cur-und Wintersportverein (spolek pro lázeňství a zimní sporty), u jehož zrodu stál řídící učitel ve Špindlerově Mlýně Rudolf Hollmann a také MUDr. Vilém Pick.¹²¹

V západních Krkonoších, na Rokytnicku, se začaly vytvářet organizované skupiny záchránců. Během zimy 1933-34 se v Rokytnici nad Jizerou utvořila záchranná skupina pod vedením zkušeného lyžaře a znalce Alp Rakušana Aloise Wenzla. Jeho desetičlenná skupina se skládala převážně z dřevařů z Horních Domků. Během zimy 1934-35 bylo na horách hodně sněhu a povětrnostní podmínky lyžárení nepřály. Zvláště o prvním únorovém víkendu, kdy na Krkonoších zemřelo šest lidí a další nevyčtený počet turistů těsně unikl smrti.¹²²

Zde se ukázalo jako nezbytné založení a připravení organizace, která se bude přímo zabývat záchranou a poskytováním první pomoci v horském prostředí Krkonoš. Do této zimy vznikla první sanitní kolona sboru dobrovolných hasičů. Tato kolona dirigovala pak v konkrétních případech své mužstvo do hor, odkud bylo hlášeno zranění, zasypání, zmrznutí nebo byl-li lyžař či zimní turista pohřešován. Později opatřil si hasičský sbor sanitní automobil, jímž bylo pak lze dopravit zraněné co nejrychleji do nejbližší nemocnice ve Vrchlabí. Místní spolek „Wintersportverein“ ve Špindlerově Mlýně poskytoval hasičskému sboru ve směru tom vydatnou podporu, stejně tak i cvičitelé místní lyžařské školy „Slalom“, čímž i zdárný výsledek záchranných výprav byl spíše umožněn. Když pak bylo na popud okresního úřadu ve Vrchlabí za součinnosti

záchranných oddílů. Dr. Pick umírá 13.12.1936 na rakovinu žaludku. Pochován je na místním hřbitově ve Špindlerově Mlýně. Časopis Krkonoše a Jizerské hory 1995, č. 6, s. 20-21

¹¹⁸ Odpověď MUDr. Wilhelma Picka na dotaz Okresního úřadu 18. února 1930, Příloha č. 2.,

¹¹⁹ Kopie dokladu ze Svazu lyžařů vyvěšen v kronice okrsku Vrchlabí. Příloha č. 3

¹²⁰ Státní okresní archiv Trutnov, Spolkový rejstřík okresu Vrchlabí r. 1926, Příloha č. 4.,

¹²¹ V některých pramenech je křestní jméno Dr. Picka uváděno v německém tvaru Wilhelm, v některém pramenu v českém ekvivalentu Vilém, i on sám používal obě formy.

¹²² Archiv Horské služby Krkonoše, Národní listy, 11. 2. 1935, Příloha č. 5.,

německého spolku „Riesengebirgeverein“ i Klubu čsl. turistů a ve správném pochopení významu věci ředitelství pošt a telegrafů v Pardubicích zavedeno vzájemné telefonní spojení všech důležitých bud s telefonními stanicemi v podhoří, bylo lze tím rychleji, ba okamžitě uvědomiti příslušné místo o nehodách a o pohřešovaných osobách (i v hodinách večerních) a učiniti rychlé opatření k záchraně. Nyní ustavil se ve Špindlerově Mlýně zvláštní ochranný sbor pro soustavnou a odbornou záchrannou službu v horách, a to za spolupráce místního hasičského sboru místních sportovců z něm. spolku zimních sportů, členů lyžařské školy „Slalom“ a místního četnictva, k němuž by docházely zprávy o nehodách. Jeden takový zkušební poplach byl pořádán v lednu t.r. Fungovali při něm státní obvodní lékaři MUDr. Pick a MUDr. Kindler, kteří již od podzimu cvičili záchranné mužstvo a mohli se tak přesvědčiti o praktickém použití první pomoci. Záchranný sbor tvoří 6 oddílů, každý o 6 mužích (3 z lyžařských učitelů hlavně lyžařské školy Slalom, 3 ze sboru dobrovolných hasičů). Čtyři oddíly jsou ve Špindlerově Mlýně (1hasičský a 3 lyžařské školy), jeden hasičský ve Svatém Petru a jeden hasičský na Leierových boudách.^{123, 124}

Snaha pomoci lidem v nouzi má však již v horském terénu několikaletou tradici. Podílel se na ni hasičský záchranný sbor, instruktoři z české lyžařské školy Slalom ve Špindlerově Mlýně, instruktoři z německé lyžařské školy Wintersportvereine ve Špindlerově Mlýně, lesní dělníci, poštovní doručovatelé, zaměstnanci horských bud, zástupci četnictva ve Špindlerově Mlýně pod velením velitele Zváry, zkrátka ti, kdo znali horské prostředí, uměli užívat lyže pro pohyb na horách, a byli ochotni pomoci. Byli organizováni do šesti oddílů po šesti členech. Odbornou teoretickou i praktickou pomoc ve formě výcviku jim poskytoval MUDr. Wilhelm Pick, státní obvodní lékař a pozdější starosta ve Špindlerově Mlýně, jak bylo zmíněno v dobovém článku v Národní politice č. 41 z 10. 2. 1935.

9.6 Založení Horské služby

V průběhu zimy 1934/1935 je tolik záchranných akcí a tragických událostí, že je založení jednotné organizace, která by se přímo záchrannou v horském terénu zabývala, nezbytné. Přistupuje v březnu 1935 JUDr. Vladimír Záboj Vaina,¹²⁵ vrchní

¹²³ V současných mapách bychom našli pod názvem Jelení boudy.

¹²⁴ Archiv Horské služby Krkonoše, Národní politika č. 41, 10. únor 1935

¹²⁵ JUDr. Vladimír Záboj Vaina se narodil v roce 1876 v Mladé Boleslavi. Po studiích práv působil v letech 1901 až 1908 jako místodržitelství koncipista v Karlíně a v roce 1908 se stal okresním komisařem

rada politické správy okresu Vrchlabí k oslovení jednotlivých organizací, které se v současné době nějakým způsobem podílí na pomoci v horském terénu a žádá je o návrh, jak by mohla jednotná organizace fungovat. Koncem zimního období se sešly čtyři návrhy, dochovaly se však pouze dva návrhy, Jindřicha Ambrože¹²⁶, jednatele Klubu čsl. turistů, župy Krkonošské¹²⁷ v Jilemnici a Hauptverband deutscher Gebirgsvereine u. Wintersportvereine.¹²⁸

Zemský úřad se prostřednictvím JUDr. Jana Kamenického¹²⁹ obrací na okresního hejtmana politické správy ve Vrchlabí JUDr. Vladimíra Vainu s úkolem svolat organizace, které se v nějaké formě podílí na záchranné činnosti v regionu Špindlerova Mlýna a centrálních Krkonoš. Cíl je podle zahraničních vzorů zřejmý. Vytvořit organizaci s jednotným systémem vedení, snahou efektivně pokrýt co největší plochu horského prostředí napříč státnímu území či okresu politické správy.¹³⁰

Schůze je svolána na 12. května 1935 do Špindlerova Mlýna do hotelu Central.

Porada o organizaci záchranné služby v Krkonoších konala se v neděli v hotelu „Central“ ve Špindlerově Mlýně. Svolal ji zemský úřad v Praze a zúčastnili se jí okresní hejtmani z Jilemnice, Vrchlabí a Trutnova, zástupci min. pošt a telegrafů z Pardubic, zem. četnického velitelství, zem. vojenského velitelství, Čsl. Červeného kříže (MUDr.

v Turnově, kde působil až do roku 1921. V tomto roce se stal okresním hejtmanem v Semilech a v této funkci setrval do roku 1928, kdy byl přeložen jako okresní hejtman do Vrchlabí. Podle dokladů uložených ve Státním okresním archivu v Semilech, byl Dr. Vaina typickým úředníkem, za I. světové války mu bylo uděleno vyznamenání za zásluhy, ale často byl označován za byrokrata. Do Bělohradu se Dr. Vaina společně s manželkou, spisovatelkou a malířkou Magdou Bílou, vlastním jménem Vlastou Ebenhochovou, přestěhoval v roce 1936 a společně žili v domku čp. 32 na tehdy Masarykově náměstí. Do jeho dalších osudů zasáhla II. světová válka. 16. března 1943 bylo v Bělohradě rozpuštěno obecní zastupitelstvo a zvolena správní komise, v jejímž čele byl právě JUDr. Vaina. JUDr. Vladimír Vaina zemřel v Bělohradě 14. února 1954 a byl pohřben v Nové Pace. Dostupné z: <http://www.laznebelohrad.cz/mesto/osobnosti-mesta/vladimir-vaina/>[cit.2017-14-05, 12:10]

¹²⁶ Právě letošní smutné případy zavdaly k tomu znovu příčinu, že se organizuje záchranná služba v Krkonoších, avšak nejlépe se uchrání od nehody lyžař vlastní rozvážností a opatrností. Ambrož, J. (1935) *Krkonoše*. Knižnice KČST, s. 72.

¹²⁷ Archiv Horské služby Krkonoše, Návrh Jindřicha Ambrože k organizaci Horské služby, Příloha č. 6.

¹²⁸ Státní okresní archiv v Trutnově, Návrh k organizaci Horské služby, Příloha č. 7, Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine

¹²⁹ JUDr. Jan Kamenický se narodil v Semilech na Komenského náměstí, v budově dnešní Základní umělecké školy 15. února 1876. Po studiích na Jičínském gymnáziu a právnické fakultě v Praze nastoupil 2.září 1902 na okresní hejtmanství v Semilech. Odtud byl po čtyřech letech přeložen na hejtmanství v Jičíně a posléze na místodržitelství v Praze. Po první světové válce se stal okresním hejtmanem v Ústí nad Labem, ale již v květnu 1921 byl povolán na zemskou politickou správu do Prahy, kde byl koncem roku 1928 jmenován vrchním radou a přednostou zemského úřadu pro obecní a okresní záležitosti. Od roku 1932 zastával funkci referenta zemského úřadu pro cizinecký a turistický ruch. Zemřel v Praze v roce 1951. Dostupné z: <http://www.kct.semily.cz/novinky/13-sin-slavy-kct/>, [cit. 2017-14-05, 12:15]

¹²⁹ Archiv Horské služby Krkonoše, Národní politika ze dne 9. 5. 1935

¹³⁰ Archiv Horské služby Krkonoše, Národní politika ze dne 9. 5. 1935, Příloha č. 8.

Slavík a řed. Valta), Klubu čs. turistů (Vružinský a taj. Ambrož z Jilemnice), odb. KČsT v Jilemnici (vl. rada Kadlec a insp. Jäger), Svazu lyžařů ČSR (arch. Jarolímek, inž. Pilňáček), Svazu horských podniků (taj. Hlaváček), pak příslušných korporací německých, zejm. spolku Riesengebirgsverein, Hauptverband deutscher Gebirgsvereine u. Wintersportvereine, Zem. svazu něm. hasičstva, četných krkonoš. obcí a budařů. Poradu, již bylo přítomno na 90 osob, zahájil a řídil zemský úřad, jeho ciz. a tur. referent vrch. rada J. Kamenický. Rozvinula se čilá debata, z níž vyplynula řada dobrých návrhů, shrnutých v rámcový program, jež blíže přepracuje „stálý výkonný pracovní výbor“, složený ze zástupců všech shora uvedených činitelů. Předsedou jeho bude okresní hejtman vrchlabský dr. Vaina. Výbor sejde se poprvé počátkem června a bude své schůze konati každých 14 dní. S pracemi musí býti hotov do konce října t.r. tak, aby nově organizovaná záchranná služba mohla vstoupiti v činnost hned počátkem letošní zimy. Jednáno bylo i o rozšíření telefonní sítě mezi krkonošskými boudami a podhorskými stanicemi i o lepší organizaci telefonní služby, zejména v dobách večerních v hlavních lyžařských obdobích tam, kde dosud nestává. Jednáno bylo i o otázce finanční (subvence veř. úř., dobrovolná daň z útraty v krk. horských podnicích, příplatek k jízdenkám na sportovní rychlík atd.) i o otázce zajištění záchranných výprav. Schůze skončila po 13. hod. potěšitelným výsledkem, na jehož podkladě bude pak do půl roku celá organisace spolehlivě vybudována a v pozdějších letech zdokonalována.¹³¹

Na zmíněné poradě vystoupil Dr. Vaina s referátem,¹³² který stručně charakterizoval stávající stav organizací záchranných prací a možností nové organizace podle zahraničních vzorů, protože kupříkladu v Rakousku Horská služba v té době funguje již více než 30 let. V závěru porady jsou vyzvány zúčastněné organizace, aby vyslaly své zástupce do výboru a písemně uvědomily Dr. Vainu, koho za svoji organizaci zmocnily. Vedení záchranné služby se bude prozatím nazývat „Výkonný výbor záchranné služby,“ s termínem příští schůze 29. 5. 1935. Porada končí podle zápisu okolo 13. hodiny a hned 13. 5. 1935 je vyhotoven zápis z porady, který je zúčastněným složkám rozeslán.¹³³ Již v následných dnech dochází poštou na okresní

¹³¹ Archiv Horské služby Krkonoše, Národní politika, 13. 5. 1935

¹³² Archiv Horské služby Krkonoše, Referát Dr. Vainy na poradě ve Špindlerově Mlýně dne 12. 5. 1935
Příloha č. 9

¹³³ Archiv Horské služby Krkonoše, Zápis z porady z hotelu Centrální ve Špindlerově Mlýně ze dne 12. 5. 1935, Příloha č. 10

hejtmanství ve Vrchlabí zmocnění jednotlivých složek, které se zúčastnily porady ve Špindlerově Mlýně.¹³⁴

Do konce roku bylo ustanoveno pět hlavních stanic Rokytnice nad Jizerou, Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Horní Malá Úpa a Janské Lázně, každá se svým vedoucím. Jim byly podřízeny další, menší v hřebenových partiích, celkem jich bylo třicet šest. Záhy po založení bylo registrováno tři sta dvacet členů, vybavených plátěným odznakem na pravý rukáv bundy a členskou legitimací¹³⁵ s fotografií a podpisem náčelníka¹³⁶. Průkazy vydává okresní úřad, z pověření Zemského úřadu v Praze. Byly to začátky, které doprovázelo kamarádství v horách v nesnadných podmínkách, ale také nedostatečné materiální vybavení a špatné spojení mezi jednotlivými hřebenovými boudami i stanicemi. To vše bylo hlavním úkolem provedení nové organizace v čase před druhou světovou válkou. Naprostou finanční nedostatečnost zpočátku nikdo nechtěl moc řešit, většinou zůstávalo jen u návrhů, kdo by měl přispět, kdo vybírat. Některými z došlých návrhů bylo například zdrazit jízdné vlaku do Krkonoš a ono zvýšení předat nově vzniklému spolku, nebo restaurace a hotely by při placení připočítaly nějakou částku na rozvoj horské záchranné organizace. Za půl roku existence tvořilo rozpočet jen několik stokorun Hauptverband deutscher Gebirgsvereine u. Wintersportvereine, dílčí pomocí je příslib nákupu lékárníček první pomoci od svazu lyžařů.¹³⁷ Stav se snažilo zlepšit ministerstvo zdravotnictví, ale i sami členové, kteří se snažili od turistů vybrat do malých pokladniček¹³⁸ drobné příspěvky. Červený kříž pomáhal s materiálním vybavením, stejně tak Samaritní služba, která se snažila pomáhat i s výcvikem členů a navázat na letitou práci Dr. Picka a později i Dr. Kindla ze Špindlerova Mlýna.

Ředitelství pošt v Pardubicích se zase snažilo přednostně zavést telefonní linky na hřebenové boudy i stanice Horské služby pro zlepšení komunikace a předávání informací o hledaných osobách, případně možnosti přivolání pomoci.¹³⁹

¹³⁴ Státní okresní archiv v Trutnově, Plná moc zástupce ve Výkonném výboru záchranné služby, Příloha č. 11.

¹³⁵ Muzeum Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, Vzor členského průkazu a znaku Horské služby z roku 1935, Příloha č. 12.

¹³⁶ V prvních letech po založení to byl podpis Dr. Vainy, průkaz je v příloze č. 11, i v další z kapitol.

¹³⁷ Státní okresní archiv v Trutnově, Zpráva hejtmána Dr. Vainy Zemskému úřadu ze dne 23. 9.1935, Příloha č. 13.

¹³⁸ Státní okresní archiv v Trutnově, Návrh nových pokladniček pro výběr dobrovolného příspěvku, Příloha č. 14.

¹³⁹ Státní okresní archiv v Trutnově, Stav řešení telekomunikačního spojení podzim 1935, Příloha č. 15.

Samo založení záchranné organizace na horách bylo pro zdejší spolky velkou událostí. Vždyť zde nastává situace, která napříč spolkovým životem, národnostmi, náboženskou diferencí sjednocuje lidi k tak ušlechtilému cíli jako je pomoc člověku v nouzi či záchrana lidského života. Demografické složení obyvatel v horském prostředí bylo jednoznačně ve velké většině německé národnosti. Jako příklad bych uvedl složení obyvatel ve Špindlerově Mlýně, kde při sčítání obyvatel v roce 1921 trvale žilo 1 278 osob avšak z toho jen 15 Čechů. V roce 1936 vychází Jahrbuch, tedy jakási ročenka či výroční kniha spolku Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine, která samo založení popisuje jako velkou událost. Popisuje i skutečnost, že organizátorem je Zemský úřad a vrchní rada politické správy okresu Vrchlabí JUDr. Vaina. Vyjadřuje s daným aktem založení plnou sounáležitost a spolupráci svými zástupci.¹⁴⁰ Velkou osobností spolku byl nepochybně Quido Rotter.¹⁴¹

9.7 Hlavní úkoly po založení Horské služby

Krátce po založení jsou vyzváni okresním hejtmanem Dr.Vainou vedoucí horských bud, aby vytvořili lékárny a pohotovostní skříně, které by sloužily k pomoci v případě záchranné akce. Po vyzvání zaslali někteří nájemci či majitelé horských bud seznamy, jakým materiálem jsou pro takový případ vybaveni a jaký materiál dávají pro situace záchrany k dispozici.¹⁴²

Po založení je ustanoveno 6 hlavních a 35 pomocných stanic Horské služby.¹⁴³ Na každé stanici byl stanoven vedoucí, který zodpovídal za materiál stanice, což byl povětšinou základní zdravotní materiál: nosítka, deky, saně, konopná lana, náhradní

¹⁴⁰ Státní okresní archiv v Trutnově, Jahrbuch 1936, Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine, Příloha č. 16.

¹⁴¹ Quido Rotter (1860-1940) továrník v Hořením Vrchlabí, předsedou a velmi zaslužilým členem Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine od roku 1882, založil nádherné a bohaté museální sbírky ve Vrchlabí. Členem vrcholné organizace německých spolků pro zimní sporty, která měla čtyři výbory: pro mládež, jízdu na bobu, na sáních a jízdu na lyžích. Je znám především ze starší německé literatury jako „Otec lyžování“ v Krkonoších. Majitel prosperující přádelny a dlouholetý funkcionář Krkonošského spolku, zakladatel studentských turistických nocleháren, které dodnes jako Jugendherberge fungují v Německu i Rakousku, založil v roce 1896 krkonošskou sekci rakouského lyžařského spolku a v letech 1903 - 1907 jako první předsedal nově ustavenému německému lyžařskému svazu Krkonoš. Podílel se na financování lyžařského vybavení pro horské školy. Dostupné z: <http://www.freiheit.cz/11-krkonose--mesicnik-o-prirode-a-lidech/469-quido-rotter-1860--1940.html>, [cit. 2017-14-06, 14:10]

¹⁴² Státní okresní archiv v Trutnově, odpovědi okresnímu hejtmanovi JUDr.Vainovi o stavu záchranného materiálu, Příloha č. 17.

¹⁴³ Státní okresní archiv v Trutnově, obrázek rozložení stanic Horské služby z roku 1936, Příloha č. 18.

oblečení. Do listopadu 1935 se podařilo prostřednictvím Ředitelství pošt a telegrafů Pardubice zavést telefonní spojení mezi všechny hlavní stanice a většinu pomocných stanic Horské služby. Dále se podařilo vybavit členy nově vzniklé organizace průkazy a nášivkami na rukáv bundy. Pomocí Samaritského spolku a Svazu lyžařů republiky Československé vybavit lékárníčkami stanice Horské služby. Dále pak připravit pojištění pro své členy pro případ nějaké újmy při záchranné akci nebo vůbec při činnosti ve prospěch Horské služby. Před nadcházející zimní sezonou bylo připraveno několik školení zdravotní přípravy i cvičné poplachy tak, aby bylo co nejvíce lidí připraveno pomoci v co nejkratším čase. Koncem roku 1935 a počátkem roku 1936 se intenzívně jedná také o zavedení a vycvičení psů pro potřeby Horské služby. Hledalo se plemeno, které bude dobře vychovatelné a vycvičitelné, zároveň s vynikajícím čichem a sluchem a ještě k tomu fyzicky zdatné. To je velmi nesnadné zadání, protože u psích plemen jsou to vždy kompromisy. Když má pes výborný čich, zase je fyzicky málo zdatný, když je hodně zdatný a je schopen vydržet dlouho v zimních podmínkách venku, zase bývá hůře vycvičitelný a podobně. V zahraničí, kde přece jen Horské služby již fungovaly i několik desetiletí, se v největší míře cvičili psi Bernhardského plemene¹⁴⁴. Dokonce i na Slovensku již byli dvě zimy, a tak došlo k hledání a oslovování chovatelů tohoto psího plemene. Dokonce bratranec Dr. Vainy choval s manželkou takové psy a byl ochoten nějaká štěňata Horské službě poskytnout, avšak kvůli nemoci štěňat k tomu nakonec nedošlo. Dalším osloveným dodavatelem byl Canisport či spolek chovatelů psů Bernhard.¹⁴⁵ Jaká štěňata dorazila a jak se podařilo je vycvičit a vychovat je dnes již těžko zjištělé.

Ve druhé polovině roku 1936 odchází JUDr. Vladimír Zábaj Vaina do výslužby. Stěhuje se z Vrchlabí do Lázní Běláhrad, avšak na přání svého nástupce nadále zůstává v organizačním výboru, do kterého je kooptován pro své zkušenosti z oboru Horské služby na schůzi 27. listopadu 1936.¹⁴⁶ Na jeho místo okresního hejtmana politické správy nastupuje JUDr. Jaroslav Macoun a přebírá i místo předsedy výkonného výboru Horské služby. Na konci roku 1936 je dokončena příprava a organizace hřebenových stanic a členská základna dosáhla počtu 320 členů. Minimální věk členů byl stanoven

¹⁴⁴ Švýcarské plemeno užívané v Alpách, původně vychované pro doprovod v nepříznivém počasí v klášteře a hospicu Sv. Bernharda.

¹⁴⁵ Státní okresní archiv v Trutnově, Korespondence se spolkem chovatelů psů Bernhard, Canisport, Dr. Vaina, Příloha č. 19.

¹⁴⁶ Státní okresní archiv v Trutnově, Poděkování JUDr. Vainovi a kooptace do výkonného výboru Horské služby, Příloha č. 20.

na 21 let a novým členem byl člověk jmenován. Jak jsem již zmínil, byl vybaven členskou legitimací a plátěným odznakem na rukáv bundy. Před spuštěním je i organizace Horské služby v dalších okresech Jilemnice a Trutnov. Dokončeno je i tolik potřebné telefonní spojení mezi hlavními stanicemi Horské služby a hřebenovými boudami. Za první rok existence Horské služby bylo provedeno 7 doprovodů, 14 doprav k boudám, 45 transportů do údolí, 16 transportů do nemocnic, 41 poskytnutí první pomoci při lehčích zraněních, 44 poskytnutí pomoci při těžších zraněních, 40 zákroků lékařských, 4 větší pátrací výpravy, jeden nepravý (zbytečný) alarm. Díky této obětavé činnosti nebylo obětí na životech.¹⁴⁷

Velký kus práce se podařil i v otázce materiálního vybavení. Díky vytrvalé práci, komunikaci a žádostem o podporu byla Horská služba v začátcích vybavena takto: 2 kusy nosítek neskládacích, 4 kusy nosítek skládacích, 12 toreb, 20-25 kusů dlah různých velikostí, 70 kusů trojrohých šátků, 305 balíčků vaty, 12 kusů niklovaných nůžek, 6 kusů pinset, 18 kusů Rico obinadel, 189 balíčků hydrofilové gázy a další drobný sanitní materiál. To vše z majetku Československého červeného kříže. Materiál i po převedení zůstal v jeho majetku.¹⁴⁸

V roce 1937 se koná několik cvičných poplachů, několik školení a nácviků zdravotní péče, aby se udržovala a zlepšovala odbornost členstva. Svědčí o tom i pozvání pro JUDr. Macouna na takové cvičení, které pořádá Československý červený kříž v Jilemnici.¹⁴⁹

9.8 Situace záchranného sboru na Šumavě

Podobná situace jako v Krkonoších byla i v jiných českých pohorích. Okrajově jsem zmínil Jizerské hory a záchranné sbory na Liberecku. Na Šumavě byla situace podobná.

Dne 27. ledna konala se na popud okresního hejtmana politické správy v Sušici za předsednictví zástupce okresního hejtmana, vrchního komisaře politické správy v Sušici JUDr. Karla Krombholze a 13ti zástupců různých spolků ustavující schůze okresního výboru horské zimní záchranné služby na Sušicku. Na ní bylo jednomyslně usneseno zřídit záchranné stanice na Modravě, Prášilech, Grünbergově Huti, Srní

¹⁴⁷ Archiv Horské služby Krkonoše, Národní politika, 11. listopadu 1936, číslo 310. Příloha č. 21.

¹⁴⁸ Archiv Horské služby Krkonoše, Informace z komunikace Dr. Vaina – Dr. Kamenický.

¹⁴⁹ Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Pozvánka pro JUDr. Macouna na samaritanské cvičení 20. února 1937, příloha č. 22.

a Hartmanicích. K této akci přivzata státní lesní správa v Dlouhé Vsi, jejíž přednosta ing. Jiří Zikmund, lesní rada, iniciativními návrhy projevil plné pochopení pro zamýšlenou akci. Usneseno umístiti určené stanice: Modravu ve staré lesovně, Prášily v chatě Klubu Čs. turistů, Grünbergova Huť ve stát. hájence, v Srní zat. na četnické stanici, Hartmanice zat. na četnické stanici. Veškeré záchranné stanice budou vybaveny potřeb. pomůckami pro první pomoc, sáňkovými nosítky, elektrickými lampami apod. Při určování stanice bylo vzato v úvahu, aby byly vybaveny telefonem. Jako velitelé byli ustanoveni jednak zaměstnanci správy státních lesů, jednak velitelé četnických stanic a usneseno, aby tito mezi sebou si rozdělili úseky a stanovili výběrem potřebný počet lidí znalých terénu pro záchranné čety. Každá hlídka čítá čtyři muže a počet hlídek dle terénu pak určí velitel. Ústřední stanice záchranné služby byla zřízena v Sušici, která bude řídit veškerou organizační a pomocnou činnost. K vytvoření celého organizačního plánu určení tři členové. (Doprava bude se řídit podle sjízdnosti cest). Alois Kot, okr. škol. insp., B. Picka, odb. učitel a František Holý, správce nemocnice. Ohledně opatření finančních prostředků usneseno požádati ústřední spolky a podniky a jiné korporace, které jeví zájem na důležitosti tohoto podnikání. Ústřední okresní výbor horské zimní záchranné služby jest zřízen v Prachaticích a jako delegáti z okresu Sušického ustanoveni pp. Jaroslav Grund, notář v Sušici a ing. Karel Schell, továrník v Dlouhé Vsi. Předsedou okresního výboru horské zimní záchranné služby na Sušicku ustanoven Petr Němejc, okresní hejtman a rada politické správy a jeho zástupcem JUDr. Karel Krombholz, vrch. komisař polit. správy.¹⁵⁰

10 OBDOBÍ PŘED VYPUKNUTÍM II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Častou otázkou, která se navrácí od vzniku Republiky Československé, je národnostní soužití. Občasné nepokoje, které se objevovaly různě po republice, se nevyhnuly ani horským hřebenům, i když možná o něco málo často a trochu později. Už 15. 6. 1935 vychází článek, který upozorňuje na existenci obou národností v nově vzniklé Horské službě v Krkonoších a na možnost přítomnosti turnerů a hakenkrajclerů v řadách nově vzniklé Horské služby.¹⁵¹ Jistou odpovědí může být reakce Jindřicha Ambrože v dopisu, kde podobná tvrzení v tomto čase vnímá jako

¹⁵⁰ Sušické listy, č.5/1938, s. 2, Soukromý archiv Emila Kintzla,

¹⁵¹ článek dobového tisku Venkov-Praha z 15. 6. 1935, Příloha č. 23.

novinářsky přehnané.¹⁵² Podobné informace se dostaly až na Zemský úřad v Praze. Došlo zřejmě k oslovení vrchního rady politické správy Dr. Vainy, za účelem popsání situace. Dr. Vaina popisuje situaci jako stabilizovanou a spolupráci v rámci Krkonoš, kde se prolíná několik okresů i státních hranic, doporučuje jako potřebnou. Na to odpovídá JUDr. Říha za Zemského presidenta souhlasným stanoviskem ke spolupráci v činnostech spojených se záchranou lidského života.¹⁵³

Nesnadné je dnes soudit, nakolik se situace měnila s blížící se II. světovou válkou, nakolik se měnili někteří členové Horské služby, kteří mohli být zprvu loajální ke státnímu zřízení a vstoupili do řad Horské služby z prosté potřeby a snahy pomoci člověku v nouzi. Nakolik ovlivnila jejich život informační politická kampaň pod vlivem německého nacionalismu. Dá se předkládat, že mnohé členy to ovlivnilo silně, některé méně, jistě se našli i takoví, které to ovlivnilo jen málo, ale je to, myslím, vzorek populace té doby a stále mám na vědomí fakt, že v Republice Československé žilo v roce 1918 více než 3 miliony Němců a většina v pohraničních horách, tzv. Sudetech. Měl bych asi zmínit, že díky demografickému složení pohraničí by to bez Němců prostě nešlo. Situace se však díky zesilující nacionalistické aktivitě německých turnerských spolků měnila.

10.1 Situace v Horské službě po roce 1938 a během II. světové války

Po odtrhnutí Sudet od republiky v roce 1938 část českých obyvatel přesídluje z pohraničí do vnitrozemí. Tím fakticky přestává pracovat na dobu do konce II. světové války česká Horská služba. Činnost přebírá německá Bergdienst. Někteří čeští obyvatelé Krkonoš, kteří neodešli do vnitrozemí, nyní pracují pro Bergdienst. Krkonoše využívají k rekreaci Němci. Během války, kdy hodně německých obyvatel, kteří na horách žili, odešli do války a neúčastnili se tím práce v Bergdienst, docházelo k nedostatku členů organizace. Říšské úřady to často řešily povinnou prací pro Bergdienst jako totální nasazení ze zbylých, původních obyvatelů české národnosti. Během činnosti Bergdienst došlo k první tragedii, při které zemřel horský záchranář.

Neštěstí se událo 15. března roku 1939. V Peci pod Sněžkou se toho dne spustila vichřice nebyvalého rozsahu. Napadlo mnoho čerstvého sněhu a foukal velmi silný vítr,

¹⁵² Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, dopis Jindřicha Ambrože ze dne 8. října 1935, příloha č. 24.

¹⁵³ Státní okresní archiv v Trutnově, spolupráce německé, slezské a české záchranné služby z roku 1936, příloha č. 25.

který sních přenášel a vytvářel až dvoumetrové závěje. V tomto nečase přišla zpráva z Klínové boudy, že se cestou na chatu ztratily tři osoby. V Peci pod Sněžkou proto začali shromažďovat záchranné družstvo. Vedl jej lyžařský mistr světa Gustl Berauer. Dále se záchrany účastnil jeho bratr Adolf Berauer, učitel lyžování Franz Dix, krejčovský mistr Josef Fischer a Franz Tippelt. Celkem pět zachránců vyrazilo směrem ke Klínovým boudám údolím Zeleného dolu. Pod takzvanou Severkou vstoupili na větrem ubitou sněhovou plotnu, která se pod jejich vahou prolomila. Masa uvolněného sněhu s sebou do údolí Zeleného potoka strhla všech pět mužů. Tři z nich se dokázali vyprostit svépomocí. Společnými silami ze sněhu vykopali Adolfa Berauera. Poslední zavalený tolik štěstí neměl. Masa sněhu jej odnesla až do tůně Zeleného potoka, kde zasypán utonul. Franz Tippelt se stal první obětí z řad dobrovolných organizovaných zachránců v Krkonoších.¹⁵⁴

10.2 Lyžování v Čechách v průběhu druhé světové války

Hanebnou mnichovskou dohodou vzniklé ekonomické, politické, sociální a kulturní obtíže se nevyhnuly ani československému lyžování. To se především zmenšilo vyhlášením samostatného Slovenského štátu – tím se pro naše lyžaře staly Tatry cizinou. Situace vyvrcholila válečným konfliktem, který znamenal utrpení a zbytečné ztráty životů, sportovce nevyjímaje. Lyžařská činnost pokračovala i ve složitých podmínkách, včetně zákazů a „rekvírování“ lyží pro vojenské účely, za komplikovaného cestování a hledání vhodného prostředí. Okleštěná republika nabízela lyžařům v podstatě jen podhorské terény, vyvolala ve vedení svazu snahu udržet lyžařskou organizaci v plné činnosti. Naplánováno bylo 16 lyžařských škol s heslem „Každého naučíme lyžovat.“¹⁵⁵

10.3 Tělesná kultura během II. světové války

Říšské úřady přistoupily k řešení otázky dalšího uspořádání českého sportu již v březnu a dubnu 1939, kdy se sešli zástupci říšského sportovního vůdce s představiteli českého sportu. Z těchto jednání vzešla zpráva o „Uspořádání sportovního života v Protektorátu Čechy a Morava.“ Zpráva rozlišovala nacionálně zaměřený Sokol a relativně nepolitické sportovní spolky. Vyslovila se pro další „samostatnost“ českého

¹⁵⁴ Kociánová, M. a kolektiv (2013). *Laviny v Krkonoších*. Správa KRNAP s. 72

¹⁵⁵ David P. at al., (2013). *110 let Našeho lyžování*. S&D, s.r.o. s. 128

sportu jako „ventilu“ národních citů, který odvádí od politických akcí. Úřad říšského sportovního vůdce dokonce doporučil i sportovní styky mezi Čechy a Němci.¹⁵⁶

Během II. světové války se projevovaly snahy sportovních svazů a klubů podílet se na odboji. Mnoho obětí na životech přinesl Sokol, Orel, FDTJ, skautské oddíly i trampové, kteří se snažili pomoci v čele s Bobem Hurikánem. Konec války přinesl velké uvolnění ale i možnost sčítání sportovních kamarádů a nadšenců, kteří se již nikdy nevrátí. Jen z řad sokolů nacisté umučili a popravili 3 888 členů.¹⁵⁷

Druhá světová válka změnila svět. Miliony lidí přišly o životy, další o rodiny, o majetky. Evropa už nebude nikdy taková, jako byla. Milionům lidí se změnil život. Budování a znovu vystavění měst, zemí je na pořadu dne. Společenský život je silně poznamenán válečnými lety. Spolkový život se jen pomalu probouzí po válečné stagnaci.

11 TĚLESNÁ KULTURA PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE

O charakteru poválečného uspořádání československé tělesné kultury se diskutovalo v zahraničním vedení státu již od roku 1943. To svědčí o poměrně velké pozornosti, kterou přikládaly tělovýchově jednotlivé politické strany a osobnosti. V této době také začíná komunistická strana prosazovat tezi o nutnosti sjednocení tělovýchovy. Komunisté vycházeli především z obecné snahy KSČ o převzetí moci ve státě, s čímž muselo korespondovat i uspořádání tělesné kultury a z politického kapitálu vytěženého osvobozením převážné části Československa Sovětskou armádou. Již 5. května 1945 se sešli zástupci pěti československých tělovýchovných a sportovních organizací (ČOS, Svazu DTI, Junáka, Čs. všesportovního výboru a FPT) a 9. května vydali manifest ke sjednocení československé tělovýchovy. Vznikl Ústřední národní tělovýchovný výbor (ÚNTV), který měl sjednotit československou tělovýchovu na tzv. organickém principu, tj. do jediné jednotné tělovýchovné organizace. Ve městech a obcích začaly vznikat v průběhu léta 1945 postupně místní tělovýchovné výbory, které také na mnohých místech tělovýchovu skutečně sjednotily. Dne 2. září 1945 vydal ÚNTV prohlášení k sjednocení všech tělovýchovných a sportovních organizací

¹⁵⁶ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 138

¹⁵⁷ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 138

do Tělovýchovného svazu Sokol, jehož ustavující sjezd byl plánován na 15. a 16. září 1945.¹⁵⁸

Proti tomuto plánovanému organickému sjednocení členstva, majetku a činnosti se postavily zcela jednoznačně Orel a Československý fotbalový svaz, opatrněji pak ČOS a Svaz DTJ. Tyto organizace pak navrhly místo organického sjednocení, sjednocení volnější tzv. federativní, které by zachovalo identitu jednotlivých organizací. Objektivní obavy vedení a členů Sokola, Orla, DTJ, Klubu čs. turistů a velkých sportovních svazů ze ztotalizování, mechanického spojení a ztráty identity a tradic jednotlivých organizací vedly v tomto ještě demokratickém období k odmítnutí sjednocení v rámci ÚNTV, respektive v rámci Tělovýchovného svazu Sokol. Na podzim roku 1946 se nakonec uskutečnilo přes odpor komunistů federativní spojení v novém útvaru - Československém tělovýchovném svazu (ČSTS). Do čela tohoto svazu byl postaven stejně jako v ÚNTV starosta nejvýznamnější organizace - ČOS, dr. Antonín Hřebík, který odmítal ztotalizování československé tělesné výchovy a sportu. V této době se komunisté, kteří si velmi uvědomovali význam tělesné výchovy a sportu a jeho organizačního uspořádání, snažili získat v tělovýchovném hnutí vedoucí pozice.¹⁵⁹

Nastolení lidově demokratického zřízení v Československu po únoru 1948 umožnilo postavit tělesnou výchovu a sport na základy odpovídající jejich postavení a funkci v moderní společnosti. Dlouhodobým vývojem se z tělesné výchovy a sportu ve formě hry a zábavy stal prostředek k upevňování tělesného a duševního zdraví lidu, branné výchovy a rekreace pracujících. Tak jak se tělesná výchova a sport postupně vypracovaly na tuto úroveň společenské činnosti, zajímal se o tuto oblast lidské aktivity zcela zákonitě a s rostoucí intenzitou i stát. V předmnichovské republice spadaly tyto otázky do kompetence ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, při němž byl zřízen Poradní sbor pro tělesnou výchovu.¹⁶⁰ Do února 1948 byla tělesná výchova a sport prováděna v organizacích spolkového charakteru, roztržštěných podle ideových a národnostních principů. Po Únoru provedl ústřední akční výbor Národní fronty

¹⁵⁸ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 141.

¹⁵⁹ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 141.

¹⁶⁰ Pokusem o soustředění sil tělovýchovných pracovníků a účinnější státní péči bylo i zřízení Tyršova státního ústavu tělovýchovného zákonem ze dne 9. dubna 1935 č. 75 Sb. z. a n. Srv. Státní péče o tělesnou výchovu a sport, zvl. otisk časopisu Sokol LXIX, 1949/3, s. 203-204 (řeč poslance JUDr. Antonína Polišenského)

sjednocení tělovýchovy a sportu v Československé obci sokolské (ČOS), čímž se vytvořily podmínky i pro účinné státní řízení a péči o tělesnou výchovu a sport.¹⁶¹

Politické a organizační změny v tělesné kultuře byly právně zakotveny v zákonu č.187/1949 Sb.¹⁶² O státní péči o tělesnou výchovu a sport. Tento zákon kromě deklarativní ideologické části stanovil zřídit Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport. (SVTVS). Měl především určovat jednotné ideové, metodické, zdravotní, organizační a hospodářské zásady pro veškerou tělesnou výchovu a sport. Tento orgán se sice ustanovil, ale po celou dobu platnosti tohoto zákona nepracoval. Praktickým řízením tělesné kultury byl pověřen administrativně nižší útvar – Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport (SÚTVS), který měl územní články pro Slovensko a řídil v oblasti tělesné kultury národní výbory (KNV a ONV).¹⁶³

Období počátku padesátých let je ve vývoji tělesné výchovy a sportu možné vnímat jako období střídání vedení, období zmatku v řízení i celkovém směřování tělesné kultury. Nevyjasněnost kompetencí jednotlivých složek vedení SVTVS, jednotlivých odborů, vztah k fungujícím strukturám ČOS, prosazování politických cílů vedlo k častým změnám v organizační struktuře samotného svazu. Měnila se i osoba, která měla důvěru vlády a měla odpovídat za správný chod a organizaci československé tělovýchovy podle sovětského vzoru. To vedlo k jasné potřebě připravit změny, které organizační nesoulad napraví.

Když byly zásady nové organizace československé tělovýchovy ujasněny a připraveny, bylo přijato usnesení strany a vlády o opatření k rozvoji tělesné výchovy a sportu ze dne 10. listopadu a 2. prosince 1952. Jádrem usnesení bylo zavést jednotné státní řízení a kontrolu tělesné výchovy a sportu prostřednictvím SVTVS a národních výborů s jejich příslušným tělovýchovným aparátem a vytvořit novou organizační strukturu pro provádění tělesné výchovy a sportu podle pracovních úseků.¹⁶⁴

¹⁶¹ Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 5.

¹⁶² Návrh zákona byl podrobnější než později schválený text zákona a bude proto užitečné se s ním seznámit, neboť lépe ilustruje tehdejší názory na státní řízení a péči. Řídicím orgánem měl být SVTVS, jež měli v počtu 60 tvořit: a) vynikající a zasloužilí pracovníci v oboru tělesné výchovy a sportu a branné výchovy, zejména z řad jednotné organizace Sokol, b) zástupci ROH, Jednotného svazu českých zemědělců, jednotné organizace mládeže a jiných celonárodních organizací, c) zástupci armády, SNB a ministerstev, d) vynikající odborníci a vědci. Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 5.

¹⁶³ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 140.

¹⁶⁴ Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 12.

První organizace aparátu SVTVS, vyhlášená oběžníkem č. 2 ze dne 3. ledna 1953, se hierarchicky členila na 4 skupiny a ty dále na odbory a oddělení. Vedle tohoto aparátu stály řídicí orgány hlavní správy národních podniků¹⁶⁵, tělovýchovných ústavů a středisek.¹⁶⁶ Nesprávné pojetí státního řízení v tuhé centralizaci ve Státním výboru pro tělesnou výchovu a sport a v ústředních orgánech tělovýchovných úseků odtrhlo tyto orgány od hnutí a značně oslabilo iniciativu a aktivitu dobrovolných tělovýchovných pracovníků. Došlo k vybudování početně velkého administrativního aparátu, zejména v ústředí i krajských tělovýchovných orgánech.¹⁶⁷

Definitivní vypořádání s demokratickými tradicemi Sokola přinesl IX. sjezd ČOS, který se konal v červnu roku 1951. Sjezd věnoval hlavní pozornost masovému rozvoji tělesné výchovy a zkvalitňování účinnosti výchovně propagační práce, což zcela odpovídalo duchu doby. Počet sokolských jednot sice v tomto období vzrostl oproti roku 1947 z 3 686 na 6 958, členská základna však v této době byla menší. V roce 1952 Sokol vykazoval 857 678 členů, zatímco v roce 1947 to bylo více než jeden milión.¹⁶⁸

11.1 Mezník v tělesné kultuře – zrušení Sokola

V roce 1952 tehdejší vedení strany a státu vyjádřilo nespokojenost s kvalitou tělovýchovy a sportu, což vyústilo v přechod na centrální státní řízení. Oficiálně uváděným důvodem této zásadní reorganizace bylo především slabé plnění Tyršova odznaku zdatnosti, přejmenovaného na Připraven k práci a obraně vlasti (PPOV) a Buď připraven k práci a obraně vlasti (BPPOV).¹⁶⁹

¹⁶⁵ Hlavní správa národních podniků byla zřízena dnem 1. února 1953 jako organizační součást aparátu SVTVS prostřednictvím náměstka předsedy SVTVS pro věci hospodářské. Národní podniky byly zřízeny od 1. ledna 1953 podle par. 12 zákona č. 71/1952 Sb. z bývalých sokolských družstevních podniků Vzlet, Start a Sportovní prodejny. Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 18

¹⁶⁶ Struktura hlavní správy SVTVS byla následující: ředitel, náměstek, sekretariát a organizační útvar. Oddělení: Vzlet n. p., Sportovní stadiony n. p., Start n. p., Sportovní stadiony n. p. obchodně provozní, provozní pro ubytování a stravování, pro výrobu a prodej, kontraktační a zásobovací, plánovací, finanční, investic a údržby, vnitřní správy, práce a mezd, kádrové a hlavní účtárna. Za ústavy řízené rezortem SVTVS byly považovány: Tyršův ústav pro tělesnou výchovu a sport, střediska krátkodobého školení, Institut tělesné výchovy a sportu, Výzkumný ústav tělovýchovný. Při SVTVS působila střediska nákupní a zásobovací, projekční a udržovací. Do přímé správy SVTVS spadala sportovní zařízení: Státní stadion na Strahově, plavecký stadion pod Barrandovem, tenisové kurty na Letné, tenisové kryté dvorce na Klamovce, loděnice v Bráníku, státní stadiony v Třeboni, Špindlerově Mlýně a Harrachově a chata Julia Fučíka. Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 18

¹⁶⁷ Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 22

¹⁶⁸ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 142

¹⁶⁹ Grexa, J., Strachová, M. (2001) *Dějiny sportu*. Brno: FSS MU Brno.

Deklarovaným úkolem tělovýchovy bylo zlepšovat zdraví lidu, zvyšovat jeho tělesnou a brannou zdatnost a pracovní výkonnost a vychovávat k odhodlanosti a statečnosti při obraně vlasti.¹⁷⁰

Přes vzestup vrcholového sportu se však ukazovalo stále zjevněji, že výsledky práce Sokola a SÚTVS neodpovídají možnostem a hlavně představám tehdejšího vedení státu. Na základě usnesení ÚV KSČ byl urychleně vypracován a dne 12. 12. 1952 přijat zákon č. 71 Sb. O organizaci tělesné výchovy a sportu. Přijetí tohoto zákona, jehož návrh vycházel zcela ze sovětského vzoru, znamenalo zrušení jednotné a u nás tradiční organizace Sokol a zavedení státního řízení a kontroly tělesné výchovy a sportu. Toto státní řízení bylo zajištěno prostřednictvím nového vrcholného orgánu československé tělovýchovy - Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS), který měl opět asymetrické uspořádání s územním článkem pro Slovensko a výbory pro tělesnou výchovu a sport při KNV a ONV. Byla vytvořena zcela nová a komplikovaná organizační struktura tělesné výchovy a sportu, a to direktivně podle pracovních úseků. Organizováním dobrovolné tělesné výchovy a sportu byla pověřena především Ústřední rada odborů (ÚRO) a její svazové výbory. Pro tento účel bylo vytvořeno 9 dobrovolných sportovních organizací (DSO) s názvy Spartak, Baník, Tatran, Jiskra, Dynamo, Slavoj, Slovan, Lokomotiva, Slávia. Kromě ROH byly pověřeny prováděním a organizováním povinné a dobrovolné tělesné výchovy a sportu především ministerstvo školství, věd a umění, ministerstvo pracovních záloh, ministerstvo národní obrany, ministerstvo národní bezpečnosti a některé další státní orgány a instituce. Na vesnicích a v menších místech, kde nemohly vzniknout DSO, pracovala organizace nesoucí název Dobrovolná tělovýchovná organizace (DTO) Sokol. Přes určité klady a úspěchy se systém přímého státního řízení tělesné výchovy a sportu ukázal jako značně problematický, organizačně složitý a málo účinný. Jako ve všech oblastech veřejného života zakořenil i v oblasti tělesné výchovy a sportu direktivní a centralistický způsob řízení práce, provázený administrováním a silnou ideologizací a politizací, které hrály ve většině přijatých rozhodnutí nejdůležitější roli. Také složitá a mnohokolejná organizace dobrovolné tělesné výchovy a sportu podle pracovišť nevyvážila přednosti u nás tradičního územního a zájmového principu organizace tělesné výchovy a sportu.¹⁷¹

¹⁷⁰ Grexa, J., Strachová, M. (2001) *Dějiny sportu*. Brno: FSS MU Brno.

¹⁷¹ Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 146

Rok 1956 přinesl (dvacátým sjezdem KSSS a jeho umírněnou, byť prozatím nebyvalou kritikou stalinismu, tzv. kultu osobnosti) částečné přehodnocení některých metod a postupů vládnoucí garnitury také v Československu, což se promítlo i do tělesné výchovy a sportu. Jedním z bodů usnesení celostátní konference KSČ v červnu 1956 byl i návrh na další zásadní změnu organizační struktury tělesné výchovy a sportu. Po čtyřech letech byl zrušen systém přímého státního řízení tělesné výchovy a sportu, který se u nás neosvědčil.¹⁷²

Dne 20. prosince 1956 byl schválen nový, v pořadí již třetí zákon (č. 68/1956 Sb.) o organizaci tělesné výchovy, který zrušil všechny orgány státní správy i všechny i součásti a jejich majetek převedl na DSO (dobrovolné sportovní organizace) a jejich majetek převedl na JDTO (jednotnou dobrovolnou tělovýchovnou organizaci). Úkoly JDTO, která se stala představitelem celého tělovýchovného a sportovního hnutí, však přesahovaly možnosti dobrovolné organizace (sporadicky se stále objevovaly názory o nutnosti obnovení státního orgánu).¹⁷³

Komise politbyra ÚV KSČ, která se zabývala stavem tělesné výchovy a sportu v Československu, navrhovala zrušení SVTVS a utvoření Československého svazu tělesné výchovy a sportu (ČSTVS) na principech demokratického centralismu.^{174, 175}

V březnu 1957 přijala JDTO název Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV).¹⁷⁶ Nejvyšším orgánem se stal Ústřední výbor ČSTV, který mezi jednotlivými sjezdy řídil činnost ČSTV. Podřízenými články byly krajské organizace ČSTV v čele s krajskými výbory. Jim podřízené byly okresní organizace s okresními výbory. Vlastními právními subjekty v tělesné výchově a sportu se staly tělovýchovné jednoty,

¹⁷² Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 146.

¹⁷³ Grexa, J., Strachová, M. (2001) *Dějiny sportu*. Brno: FSS MU Brno.

¹⁷⁴ Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 24.

¹⁷⁵ Komise politbyra ÚV KSČ rovněž navrhovala, aby dosavadní sekce turistiky SVTVS byly nahrazena samostatným Československým svazem turistů (turistiky). Těmito návrhy se řešila zároveň otázka ústavů z rezortu SVTVS. N.p. Turista se měl převést do rezortu ministerstva zahraničního nebo vnitřního obchodu, (tím by se Horská záchranná služba dostala pod další rezort), n.p. Sportovní prodejny do rezortu ministerstva vnitřního obchodu, n.p. Start do rezortu ministerstva lehkého průmyslu (během příprav přejmenováno na ministerstvo spotřebního průmyslu), Institut tělesné výchovy a sportu převést do rezortu ministerstva školství, Státní muzeum Československé tělesné výchovy a sportu převést do rezortu ministerstva kultury (během příprav se obě ministerstva spojila na ministerstvo školství a kultury) a ze Státního tělovýchovného nakladatelství se mělo vytvořit nakladatelství ČSTVS. Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 25.

¹⁷⁶ Vlastní postup při reorganizaci tělesné výchovy a sportu stanovila porada v Úřadu předsednictva vlády dne 9.července 1956. Harmonogram počítal s tím, že k 1. říjnu 1956 bude vydán zákon o vytvoření jedné demokratické masové organizace tělesné výchovy, sportu a turistiky, čímž se zruší dosavadní organizační struktura československé tělesné výchovy a sportu a ukončí se řídicí činnost tělovýchovných úseků a orgánů SVTVS. Národní archiv Praha, Babička, V. (1981) *Dějiny původce fondu SVTVS*. úvod s. 25.

kteře měly různou velikost a disponovaly různým majetkem. Tělovýchovné jednoty se dělily na oddíly podle jednotlivých druhů sportu a na odbory základní a rekreační tělesné výchovy a turistiky. Kromě této územní organizační struktury existovala ještě struktura svazová, tzn., že jednotlivé druhy sportu měly své ústřední svazové orgány a dále svazové orgány v krajích a okresech. Narůstal počet zaměstnanců a bujel aparát. ČSTV měl v roce 1957 kolem 900 tisíc členů (v roce 1961 již 1,5 milionu, v roce 1965 1 752 460 členů) a podléhaly mu jednotlivé sportovní svazy. Prostřednictvím ÚV ČSTV byl také financován vrcholový sport, kde postupně začal fungovat masový systém středisek vrcholového sportu a tréninkových středisek mládeže. Budování materiální základny zaostávalo. Hlavním zdrojem finančních prostředků pro výbory byla Sazka, podnik specializovaný na sázkovou a loterijní společnost, která byla rok po svém založení v roce 1957 strukturálně vedena pod ČSTV. Masová monopolní organizace ČSTV umožňovala vládní moci jednotné výchovné působení v intencích učení marxismu-leninismu a zároveň snazší kontrolu členstva.¹⁷⁷

12 LYŽOVÁNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE

Doba II. světové války, spojená s německou okupací Čech, Moravy a Slezska, znamenala stagnaci a omezení lyžařského sportu v zemi. Ze SL RČS se stal jen Svaz lyžařů působící na území Protektorátu Čechy a Morava, které bylo bez pohraničních hor a jejich lyžařských center.¹⁷⁸

V první poválečné zimě se lyžaři vydávají zpět do hor, „mapují“ stávající zařízení a pracují na zlepšování podmínek – v době, kdy je především třeba obnovit celé naše hospodářství, to jistě představuje nelehký úkol. Běžci to mají relativně snazší, stačil základ sněhu a mohlo se trénovat a závodit. Sjezdaři to měli přece jenom složitější, nicméně je třeba si uvědomit, jak se od té doby vyvinuly nároky na úpravu tratí a bezpečnost. Pamětníci vzpomínají, v jakých podmínkách se závodilo, svým způsobem to byly na některých sjezdovkách kaskadéřské výkony. Připravit novou a obnovit starou materiální základnu však bylo cílem všech bez rozdílu disciplín.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Grexa, J., Strachová, M. (2001) *Dějiny sportu*. Brno: FSS MU Brno.

¹⁷⁸ Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

¹⁷⁹ David P. at al., (2013). *110let Našeho lyžování*. S&D, s.r.o. s. 142

SL RČS byl v celém rozsahu obnoven bezprostředně po skončení války. V této formě mu však nebyl souzen dlouhý život. Jako tomu bylo u jiných spolků i jeho činnost jako svébytné lyžařské organizace byla násilně ukončena brzy po komunistickém puči v únoru 1948. Z rozhodnutí tzv. Ústředního akčního výboru Národní fronty v únoru 1948 splynuly všechny tělovýchovné organizace v celonárodní organizaci Sokol (ČOS). V roce 1949 bylo ustanoveno Ústředí lyžařů Československé obce sokolské. Po vzniku Státního výboru pro tělovýchovu a sport (SVTVS) byla v roce 1954 zřízena Lyžařská sekce tohoto Státního výboru.¹⁸⁰

K 1. 1. 1957 byl založen Československý svaz tělesné výchovy a sportu (ČSTV) jako dobrovolná organizace a zároveň byl zrušen SVTVS. V červnu 1957 byla zvolena Ústřední sekce lyžování (ÚSL) ČSTV, která měla 17 členů. V roce 1964 bylo vytvořeno 6 specializovaných komisí a v předsednictvu ÚSL ČSTV zůstalo jen 10 členů. Politické poměry v letech 1968 a 1969 umožnily vznik relativně autonomního a demokraticky zvoleného výboru Svazu lyžařů České socialistické republiky (SL ČSR), který se od svého založení hlásil k tradicím Svazu lyžařů v Království českém a považoval se za jeho nástupce.

Na celostátní lyžařské konferenci v Praze v září 1969 ustanovili zástupci SL ČSR a Slovenského lyžiarského zväzu Československý svaz lyžařů. Po změnách, vynucených v počátcích tzv. normalizace v roce 1970, skončila éra SL ČSR a stal se z něho Svaz lyžařů Českého ústředního výboru ČSTV. Tak tomu bylo až do roku 1990, kdy po změně poměrů, vyvolané ukončením moci Komunistické strany Československa, bylo konečně opět možné zřídit svaz jako samostatnou právnickou osobu s názvem Svaz lyžařů České republiky (SLČR) a tak se vlastně organizačně vrátit ke stavu po konci I. světové války.¹⁸¹

Koncem roku 1992 došlo v sídle FIS ve Švýcarsku v souvislosti s nadcházejícím rozdělením Československa na dva státy k úspěšnému jednání o přijetí SLČR do FIS od 1. 1. 1993. S koncem roku 1992 skončila také existence Československého svazu lyžařů. Za své stoleté historie prošel svaz českých lyžařů údobími úspěchů i úpadků, které však byly většinou vynuceny vnějšími okolnostmi: dvěma světovými válkami,

¹⁸⁰ Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

¹⁸¹ Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

okupací a také vnitropolitickými vlivy, které mnohdy necitlivě zasahovaly do přirozeného vývoje sportu a některých jeho disciplín. Poslední desetiletí stoletého života svazu však zejména sportovními výsledky naznačuje dobrý start do další historie.¹⁸²

12.1 Horská služba po II. světové válce

Před koncem II. světové války se začínali domů vracet obyvatelé hor německé národnosti. Avšak ne na dlouho. Na základě závěrů Postupimské konference a následně dekretu prezidenta Dr. Beneše¹⁸³ museli po konci války takřka všichni občané německé národnosti odejít z republiky. Tím fakticky zanikla německá Bergdienst v českých zemích. Po obnovení Československé republiky, po odsunu německého obyvatelstva dochází v pohraničí k zásadním demografickým změnám. Původní německé obyvatelstvo je z velké většiny pryč a dochází k dosídlování českými a slovenskými rodinami z vnitrozemí. Dílem těmi, kteří museli odejít po podpisu mnichovské dohody, po odtržení pohraničí a jeho připojení k Německé říši, a dílem dalším obyvatelstvem, kterému národní správci nabízeli statky, či hospodářské objekty po původním německém obyvatelstvu. V některých místech za vidinou nového života a snadného získání majetku přicházeli noví dosídlenci obyvatelé z Moravy, Slovenska či dokonce Rumunska.

Během těchto událostí dochází na různých místech v Krkonoších k obnovení činnosti Horské služby. Za koordinací spontánních aktů obnovení činnosti stojí bezpečnostní referenti Okresního národního výboru ve Vrchlabí František Fara a z předválečné činnosti Horské služby známý Bedřich Krátký, kteří zvou zástupce k založení Horské bezpečnostní a záchranné služby.¹⁸⁴

Dne 30. 9. 1945 ing. Heller ze Špindlerova Mlýna dopisem Okresnímu úřadu ve Vrchlabí oznamuje, že za spolupráce Místního národního výboru, vojenské posádky, Sportovního klubu lyžařů a zdejšího českého obyvatelstva ustanovila se Horská

¹⁸² Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha, s. 138.

¹⁸³ Ústavní dekret prezidenta republiky o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské byl dekret prezidenta republiky vydaný československým prezidentem Edvardem Benešem a vyhlášený ve Sbírce zákonů pod číslem 33/1945 Sb. Tímto dekretem byli českoslovenští občané německé a maďarské národnosti zbaveni československého státního občanství.

¹⁸⁴ První označení páskou na rukáv, příslušník Horské bezpečnostní záchranné služby a znak, u kterého není znám autor ani doba, po kterou se používal, pokud se vůbec použil a nezůstalo jen u návrhu. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, fond Horská služba č. 38, Příloha č. 25.

záchranná služba a prosí, aby toto laskavě vzali na vědomí.¹⁸⁵ K podobnému obnovení dochází v Rokytnici nad Jizerou. Tady iniciativa vychází od poštovních doručovatelů, Sboru národní bezpečnosti a národního výboru. Během krátkého času se zde dalo dohromady 73 členů. Podobná situace byla i v Peci pod Sněžkou, kde zakládá Horskou záchrannou službu Karel Brabec a Jaroslav Kácovský. Podobně v Jánských Lázních, kde zakládá Horskou záchrannou službu Josef Burda, který pracoval za války v Bergdienst na Pomezních boudách. Dochází spontánně k obnovení i lyžařských klubů v horském prostředí a tak v místech, kde před válkou Horská služba pracovala, obesílá Bedřich Krátký tyto kluby s žádostí o doporučení osob, které by mohly být vhodné pro Horskou záchrannou službu, jak popisuje pan Zdeněk Cívín svoji cestu k Horské službě, než se stal prvním vedoucím okrsku Horské záchranné služby v Harrachově.¹⁸⁶ Daří se úspěšně vzbudit zájem o Horskou záchrannou službu u lidí, kteří na horách žijí, a tím i postupně navázat na předválečnou činnost. Před válkou měla Horská služba okolo 300 členů, po válce začíná pracovat se 73 členy. Organizace a členění bude obdobné jako před válkou, protože se praxí osvědčilo. Aktivně se zapojily i sousední dva okresy politické správy Trutnov a Jilemnice.

12.2 Založení Horské záchranné služby

Na pracovní schůzi 4. 1. 1946 se zástupci okresů dohodli na společném řízení Horské záchranné služby s centrem ve Špindlerově Mlýně a na rozdělení Krkonoš do 9ti okrsků. Zároveň vybrali ze svého středu výkonný výbor, který bude zasedat u okresního národního výboru ve Vrchlabí. Velmi vážně se zvažuje i organizace Horské záchranné služby v celostátním rozsahu.¹⁸⁷

Obrázek 1 Hlídka HS v uniformě wehrmachtu 1946, archiv J. Kácovského.

Horší situace nastává s materiální a finanční stránkou po znovuzaložení, případně samotnou preventivní či záchrannou činností. Po zabrání pohraničí museli všichni obyvatelé odevzdat lyže ve prospěch říše a německé armády.

A tak hned před první zimou 1945-46 se shání lyže i ve vnitrozemí, po kamarádech a přátelích, aby bylo možné

¹⁸⁵ Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Oznámení o ustanovení Horské záchranné služby ve Špindlerově Mlýně 1945, příloha č. 26.

¹⁸⁶ Novák, T. V. (2004). *Proti rozbouřeným živlům*. Praha: Revue s. 25.

¹⁸⁷ Státní okresní archiv v Trutnově, Zápis z pracovní schůze Horské záchranné služby ze 4. 1. 1946, Vrchlabí, příloha č. 27.

se vybavit. Ustrojení nebylo, každý nový člen dostal jen plátěný odznak na rukáv bundy a členský průkaz.¹⁸⁸ Úkol vybavit nově založenou Horskou záchrannou službu na sebe vzal Výkonný výbor, a především Bedřich Krátký. Neúnavně psal žádosti s poníženou suplikou na úřady, ministerstva zdravotnictví, obchodu, školství a osvěty a zdůvodňoval potřebnost vybavení včetně ustrojení záchranného sboru. Ze začátku byly části oděvu, 50 kusů zimních větrovek, případně látka po německé armádě z armádního skladu. Významný byl také dar Amerického červeného kříže v podobě 43 svetřů, 39 šál a vozidla Dodge.¹⁸⁹ Intenzívně se pracovalo na telefonním spojení, které se buď opravovalo po válce anebo zavádělo nové. Důvodem byla možnost komunikace mezi stanicemi a boudami, které poskytovaly ubytování turistům a bylo snadnější zavolat pomoc, případně dohledávat člověka, který se ocitl v nesnázích a potřeboval pomoc.

12.3 Kurz na Labské boudě, cesta k republikové Horské službě

Nová členská základna se intenzívně připravovala na zimní období, a tak kromě cvičných poplachů absolvovali členové vojenský samaritský kurz ve Špindlerově Mlýně. Toho se zúčastnilo 63 ze 75 ti členů. Kromě toho docházeli průběžně na školení zdravotní, které se konalo s lékaři v okrsku. Koncem zimy 1946 byl na Labské boudě uspořádán kurz Horské záchranné služby. Zúčastnili se ho i instruktoři z alpských zemí, kteří se přijeli podělit o své zkušenosti z ošetřování osob i vyprošťování z těžko dostupného terénu. Kurz měl velký ohlas a úspěch, a tak pět českých členů mělo v následujícím roce vycestovat do Švýcarska a přivést nové vědomosti a zkušenosti. Na kurz na Labské boudě byli pozváni i zástupci Československého svazu lyžařů, kteří pracovali v horských oblastech jako vedoucí funkcionáři a učitelé lyžařských škol, jako kupříkladu ing. Václav Myšák nebo Antonín Říha. Ten je bohužel nucen díky pracovnímu vytížení se z kurzu omluvit.¹⁹⁰ Omluvu zaslala též župa Jesenická z důvodu pořádání mistrovského závodu. Avšak je možné konstatovat, že kurz na Labské boudě se pořádal i pro instruktory Svazu lyžařů proto, že se plánovalo rozšíření Horské záchranné služby i do jiných horských oblastí tak, jak je patrné ze zápisu z pracovní schůze Horské služby 4. 1. 1946.¹⁹¹

¹⁸⁸ Krkonošského muzea ve Vrchlabí, členský průkaz Horské záchranné služby, příloha č. 28.

¹⁸⁹ Krkonošského muzea ve Vrchlabí, přepis Čs. červeného kříže ze dne 4. 2. 1947, příloha č. 29.

¹⁹⁰ Archiv Horské služby Krkonoše, omluva Antonína Říhy, Příloha č. 30.

¹⁹¹ Národní archiv, fond SVTVS, kart. 21

Dalším krokem, kterým se výbor Horské záchranné služby zabýval, bylo právní postavení Horské záchranné služby. Závisely na tom státní subvence, zařazení pod diki nějakého ministerstva a v neposlední řadě též pojištění členů pro případ nenadálé situace. Aby mohl být zaregistrován spolek, musel mít stanovy.¹⁹² S oficiálním založením vzniká i potřeba mít znak. Tohoto úkolu se zhostil student Vysoké školy umělecko-průmyslové Jiří Nekvasil.¹⁹³ Z právního postavení vycházely i pravomoci Horské záchranné služby. S těmito záležitostmi intenzivně pomáhal JUDr. Jaromír Jerie, advokát ve Vrchlabí.¹⁹⁴ Díky tomu byla Horská záchranná služba brzy zaregistrovaná ministerstvem vnitra jako spolek.¹⁹⁵ Krátce nato se dostalo Horské záchranné službě dalších pravomocí. Osobám, které neuposlechly příkazů, byla uložena náhrada nákladů spojených s jejich záchranou, které Horské záchranné službě vznikly. Nebo v případě hodně špatného počasí mohla vydat Zákaz vycházení nebo Zákaz hřebenových túr. Vybraní členové měli pokutové bloky a byli oprávněni v blokovém řízení dávat pokuty za neuposlechnutí příkazu. Při překročení zákazu, kdy došlo k organizování zásahu Horskou záchrannou službou, byly následně požadovány náklady za celou akci na zachraňovaném, případně zachraňovaných.

12.4 Založení Horské záchranné služby v dalších českých horách

Datem 21. 5. 1948 byla založena Horská záchranná služby v Jeseníkách. Vedením byl pověřen Václav Myšák¹⁹⁶, člen Svazu lyžařů a též absolvent kurzu na Labské boudě.

¹⁹² Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, první poválečné stanovy Horské záchranné služby, Příloha č. 30

¹⁹³ Papírový model návrhu znaku Horské záchranné služby. Ke znaku patřila legenda a popis znaku. Národní archiv, fond SVTVS, kart. 142, Příloha č. 31

¹⁹⁴ Přípravný výbor organizace „Horská záchranná služba“ se sídlem ve Vrchlabí byla zastupován JUDr. Stanislavem Hlaváčkem, vrchním komisařem politické správy ve Vrchlabí, Bedřichem Krátkým, vrchním kancel. oficiálem okresního národního výboru ve Vrchlabí a JUDr. Jaromírem Jeriem, advokátem ve Vrchlabí, požádal podáním ze dne 22.9.1948 o povolení k utvoření této organizace, jako „zvláštní sdružení,“ podle nařízení ze dne 27.1.1939, č. 30 Sb. V podání uvádí jmenování, péči o návštěvníky Krkonoš při provozování sportů, a to zejména zimních obstarávalo odedávna volné sdružení dobrovolníků z řad místního obyvatelstva ve Špindlerově Mlýně. Po revoluci v r. 1945 byla činnost sdružení zorganizována, podstatně rozšířena a provozována podle určitých pravidel. Toto sdružení však až dosud bylo bez právní subjektivity. Ministerstvu vnitra, zasílajíc stejnopis organizačního řádu jmenovaného sdružení, žádá o vyjádření věci. Stejnopis org. Řádu buď vrácen. Národní archiv, fond SVTVS, kart. 21

¹⁹⁵ Ministerstvo vnitra vrátilo stanovy k úpravám a zároveň žádalo o souhlas úřad vlády, že je možné Horskou záchrannou službu jako spolek zaregistrovat. Protože byl vysloven souhlas KNV Hradec Králové s registrací (1950) ve spolkovém katastru, spolek Horská záchranná služby byl dne 11.4.1951 pod Č.j. III.-262/1951 zaregistrován. Národní archiv, fond SVTVS, kart. 21

¹⁹⁶ Václav Myšák (15.7.1907-15.8.1980) byl zakladatelem a prvním náčelníkem Horské záchranné služby v Jeseníkách. Mládí prožil na jihu Čech, v Budějovicích. Po maturitě pracoval jako technický úředník. Lásky a obdiv k horám ho zavedly po II. světové válce do Jeseníků, kde se stal správcem na chatě Barborce. V roce 1947 absolvoval kurz HZS v Krkonoších. Na ustavující schůzi, která proběhla v Jeseníkách na Barborce 21.5.1948, byl jmenován oblastním náčelníkem nově vzniklé jesenické

Stalo se tak na chatě Barborka, přítomni byli i zástupci tamní politické správy, tedy Okresního národního výboru v Bruntálu, velitel vojenské posádky, zástupce státních lesů i Sboru národní bezpečnosti, tedy policie, a další hosté.

Krátce na to, tedy 16. 6. 1948 dochází k založení Horské záchranné služby na Šumavě. Vedením byl pověřený zástupce Svazu lyžařů, vedoucí lyžařské školy Antonín Říha. Situace byla velmi nelehká, po únorovém převratu a uchwácení politické moci komunisty začíná politická reprezentace nahlížet na sousedy západní a jižní hranice jako na nepřátele míru. Na hraničním hřebeni a velké části Šumavy je vyhlášeno hraniční pásmo se zprvu omezeným a potom zakázaným pohybem. Tím je omezen každodenní život, sport, turismus i činnost Horské záchranné služby.

V dalších českých horách se zakládá Horská záchranná služba. Je to v Orlických horách. Založení další pobočky, jak se tomu tehdy říkalo, proběhlo 19. 11. 1949 a sídlo měla ve středisku v Deštném. Vedením byl pověřen Eduard Bláha, vrchní strážmistr Sboru národní bezpečnosti.

Další pobočkou byla Horská záchranná služba v Beskydech. Vedením byl pověřen Jaroslav Uhlář a sídlo rozsáhlého pohoří bylo ustanoveno do Trojanovic.

Během zakládání poboček v dalších hraničních pohořích docházely k vedení Horské záchranné služby dotazy z dalších míst, jak založit Horskou záchrannou službu a jestli je to vůbec možné.¹⁹⁷

V roce 1954, konkrétně 16. 1., dochází k založení Horské záchranné služby v Jizerských horách. Vedením byl pověřen Vladimír Vele. Poslední pohraniční hory, které Horskou záchrannou službu ještě neměly, ale vývoj zájmu turistů a návštěvníků ukazoval, že je zde evidentní potřeba založení, byly Krušné hory. V roce 1954 byla Horská záchranná služba založena i v Krušných horách a vedoucím pobočky byl ustanoven Jaroslav Mikoláš.

Příliv nových členů z dalších pohoří si žádal nové další investice do vybavení, ale i školení. Proto požádala Horská záchranná služba o možnost vytvořit školící

pobočky Horské záchranné služby Krkonoše. Ve spolupráci s vojáky vybudoval první zimní tyčové značení na části hřebene Barborka – Jelení Studánka. Přesvědčováním okolních obyvatel o smysluplnosti HZS získal první dobrovolníky, především z řad lesáků karlovenského polesí. Publikace k 60.výročí založení HS Jeseníky. (nedatováno)

¹⁹⁷ Žádosti o informace k založení Horské záchranné služby, které přišly z Jizerských hor a také od MUDr. Šabaty z Českých Budějovic. viz. dále. Oba materiály jsou ze Státního okresního archivu v Trutnově, příloha č. 32.

a výcvikové středisko ve Špindlerově Mlýně, konkrétně v hotelu Labská bouda. Leží polohou ve vyšší nadmořské výšce a v okolí jsou výborné cvičné terény vhodné právě k práci Horské záchranné služby. Krajský národní výbor neměl námitek, ale byla to otázka politického rozhodnutí.¹⁹⁸ Množily se žádosti Bedřicha Krátkého o systematické zařazení pod konkrétní ministerstvo či složku, kde by se v rozpočtových položkách každoročně pamatovalo na Horskou záchrannou službu. To se prozatím nedařilo, a tak rozpočet byl tvořen za přispění ministerstev, která sice chápala potřebnost existence Horské záchranné služby, ale neměla díky rozmanitosti činnosti Horskou záchrannou službu ve svém oboru. Členové byli horší záchranáři, ale ne v tom vysloveně nemocničním ohledu, spíše samaritském, a tak o nás ministerstvo zdravotnictví zájem příliš nejevilo. Nebyla to složka ani vysloveně sportovní, přestože sportovní univerzálnost byla pro činnost více než nutná. Pod ministerstvo školství a osvěty to taky úplně nebylo. Náležitost k jiným ministerstvům podle oborů byla ještě vzdálenější.

12.5 Začlenění Horské záchranné služby do SVTVS

V roce 1947 přichází k Horské záchranné službě MUDr. Miroslav Ždára.¹⁹⁹ Po roce 1948 se díky politickému dění stává ředitelem Okresního ústavu národního zdraví. V roce 1950 byly vyhotoveny a aktivem schváleny nové stanovy Horské záchranné služby. V roce 1950 byl na schůzi výboru Horské záchranné služby zvažován další směr Horské záchranné služby, zda bude souhlasit s přiřazením k Československému červenému kříži,²⁰⁰ nebo k Jednotné tělovýchovné organizaci Sokol.²⁰¹ Na základě hlasování ve výboru se rozhodlo, že Horská záchranná služba požádá přímo Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport o začlenění.²⁰² Jedním z důvodů byl i fakt, že Horská záchranná služba nebyla jako spolek doposud zaregistrována, a tak projevoval eminentní zájem o začlenění Horské záchranné služby jakožto podřízenou složku Československý červený kříž, který spadal pod Ministerstvo zdravotnictví.²⁰³ Dalším neméně zřetelným je nesouhlas slovenské Horské záchranné služby, která byla zařazena

¹⁹⁸ Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, stanovisko KNV v Hradci Králové k založení výcvikového střediska, příloha č. 33.

¹⁹⁹ Státní okresní archiv v Trutnově, přihlášení do Horské záchranné služby Dr. Miroslava Ždára, příloha č. 34.

²⁰⁰ Žádost Červeného kříže o přiřazení Horské záchranné služby k Červenému kříži. Příloha č. 35.

²⁰¹ Horská záchranná služba na Slovensku patřila pod Sokol

²⁰² Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, zápis ze schůze výboru HZS, 22. 5. 1950 Příloha č. 36.

²⁰³ Ministerstvo Zdravotnictví se podílelo na vybavování záchranné služby a u toho bylo pověřeno SVTVS vybavovat Horskou záchrannou službu zdravotním materiálem taktéž, muselo tedy vytvořit rozpočtový fond, ze kterého se tak dělo. Příloha č. 37.

úřední direktivou pod JTO Sokol, aby český ekvivalent byl registrovaný jako spolek. Z toho plynul zájem o zařazení Horské záchranné služby do JTO Sokol.²⁰⁴

Od roku 1951 se stal předsedou HZS MUDr. Miroslav Žďára. Bylo třeba dost změn v zařazení i celkovém systému Horské záchranné služby. Dr. Žďáru, který jako ředitel polikliniky OÚNZ ve Vrchlabí neměl dost vlastního prostoru k přestavbě dobrovolnické organizace, střídá po roce ve vedení Horské záchranné služby Otokar Štětka.²⁰⁵ Záhy po svém nástupu prosazuje prvního placeného pracovníka-tajemníka Horské záchranné služby a tím se stal Miroslav Hladík²⁰⁶. Po roce 1953²⁰⁷, po nástupu do funkce náčelníka Horské záchranné služby si Otokar Štětka silně uvědomuje potřebu přestavby organizace.

Na schůzi vedení SVTVS dne 17. února 1953 byl podán návrh na zrušení Horské záchranné služby jako spolku a její začlenění jako komise do aparátu SVTVS, což bylo schváleno poradou vedení dne 20. ledna 1954.^{208, 209}

Cílem je organizace s celostátní působností, jednotně řízená, s jednotným metodickým systémem, státem pravidelně rozpočtově podporovaná. Objíždí jednotlivé horské oblasti, kde již byla Horská záchranná služba založena, a snaží se pomáhat s metodikou, s organizací, s celkovým budováním i materiálním zabezpečením. Z těchto organizačních důvodů byla funkce tajemníka Horské záchranné služby prozatím

²⁰⁴ Řešení příslušnosti a podřízenosti Horské záchranné služby v roce 1950, před schválením stanov a registrací spolku. Národní archiv, fond SVTVS, kart. 142, příloha č. 38.

²⁰⁵ Otokar Štětka se narodil 23. října 1916 v Jilemnici. Od dětství kopce za rodnou Jilemnicí navštěvoval a měl k nim velmi silnou citovou vazbu, jež se stala určující pro celý jeho soukromý i pracovní život. V dorosteneckém věku chodil cvičit do Sokola, hrál volejbal a v zimě jezdil na lyžích. Byl členem lyžařského klubu ČKS SKI Jilemnice, účastnil se desítek závodů v Podkrkonoší i blízkém okolí. Po studiu na gymnáziu v Jilemnici nastupuje svá vysokoškolská studia do Prahy. Završení vysokých škol v listopadu 1939 v sedmém semestru Lékařské fakulty Univerzity Karlovy končí jeho studia. Po válečných letech a jeho totálním nasazení v Norsku se již ke studiu nevrátil. Po konci války se oženil a nastoupil jako úředník Okresního národního výboru ve Vrchlabí, paralelně se stává dobrovolným členem Horské záchranné služby. Od roku 1953 prvním profesionálním členem Horské záchranné služby. Humanitně vzdělaný člověk, který plynule mluvil dalšími třemi světovými jazyky, se silnou zálibou v přírodovědě.

²⁰⁶ Miroslav Hladík (1924-2000) byl rodákem ze Špindlerova Mlýna, Svatého Petra čp. 138. Mnoho let dobrovolným členem HS i „bafuňářem“ lyžařských závodů. Později zaměstnancem Krkonošského národního parku. Zastupoval Horskou službu při Státním výboru pro tělesnou výchovu a sport. Později zástupce v ČSTV.

²⁰⁷ Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, přijetí do pracovního poměru Otokara Štětky SVTVS, ačkoliv Horská záchranná služba nebyla v roce 1953 ještě členem SVTVS ale spolek, měl nad ní dohled SVTVS. Tento zastřešující orgán tělovýchovy a sportu zprostředkovával hlavní část rozpočtu organizace, z důvodu nezatížení rozpočtu náklady na pracovní místo v rámci rozpočtu HZS, zaměstnal Otokara Štětka právě zmíněný SVTVS. Příloha č. 39.

²⁰⁸ Národní archiv, SVTVS, karton 36-37

²⁰⁹ V rámci strukturálních změn v organizaci SVTVS byl přejmenován národní podnik Vzlet, který se zabýval původně turismem a kam byla přiřazena Horská záchranná služba, na Turista národní podnik. Národní archiv, fond SVTVS, karton 21.

přemístěna do Prahy do sídla SVTVS,²¹⁰ čímž se tajemník Miroslav Hladík dostal do Prahy.

13 VZNIK HORSKÉ SLUŽBY

V roce 1954 dochází v organizaci Horské záchranné služby ke změně, která již přesahuje české hory. Horská záchranná služba se slučuje s Tatranskou horskou službou, která je ekvivalentem české Horské záchranné služby na území Slovenska. Nadále budou obě používat název Horská služba a s tím přichází i nový znak Horské služby. Autorem znaku je ing. arch. Jaromír Petřík, zakládající člen okrsku ve Vrchlabí.²¹¹ Náčrtky vznikaly podle slov Otakara Hanuše u restauračního stolu na Luční boudě při hřebenové hlídce. Celorepubliková organizace Horská služba byla řízena šestičlennou komisí pod vedením Štefana Kovalčíka. Této komisi podléhaly oblasti podle jednotlivých horstev, vedené oblastními komisemi.

Činnost a organizace Horské služby byla pro jednotlivé horské oblasti na území našeho státu jednotně upravena jednak zákonem č. 71/52 Sb.²¹² a jednak vládním dokumentem o rozvoji tělesné výchovy a sportu. Nejvyšším orgánem Horské služby pro celou ČSR je Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport v Praze, kde je zřízena řídicí sekce HS. Jednotlivé oblasti jsou řízeny stálými zaměstnanci. Každá oblast má určitý počet placených členů a okruh dobrovolných pracovníků, z nichž se volí předsednictvo sekce. Placení členové pro jednotlivé oblasti jsou přijímáni řídicí sekcí HS při SVTVS v Praze, dobrovolné členy přijímá předsednictvo oblasti na základě písemných přihlášek. Předpokladem přijetí je stálé bydliště v horské oblasti, odborná kvalifikace a zdatnost, které se prokazují vykonáním předepsané zkoušky. Členové Horské služby mají právo nosit odznak HS a vydávat pokyny a nařízení návštěvníkům hor, kterých musí být pod trestními sankcemi, vyhlašovanými příslušnými národními výbory, uposlechnuto. Povinností členů je zúčastnit se výcviku, nastoupit ihned s úplnou výstrojí a výzbrojí službu po vyhlášení poplachu a konat služby a obchůzky v horách podle plánu, stanoveného vedením.²¹³

²¹⁰ Jednotné státní řízení a kontrolu tělesné výchovy a sportu uskutečňuje Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport při vládě republiky Československé jako ústřední orgán státní správy v oboru tělesné výchovy a sportu. Par. 2 zákona č.71/1952.

²¹¹ strana z kroniky HS Vrchlabí (nečíslováno), příloha č. 40.

²¹² Zákon č. 71 z roku 1952 O organizaci tělesné výchovy a sportu, zrušen předpisem č. 68 z roku 1956.

²¹³ Houdek, I. Vrba, M. (1956). *Zimní nebezpečí v horách*. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství s. 168.

Během dvou let pracovalo v Horské záchranné organizaci 25 profesionálních pracovníků. Bylo zřejmé, že tato cesta je jediná správná. Dalším úkolem, který před tajemníkem Hladíkem a dalšími stál, bylo připravit celorepublikovou záchrannou organizaci, která spojí Čechy i Slováky pod jediné vedení. Byl sestaven tým pracovníků, který měl celou fúzi připravit. Miroslav Hladík, Otokar Štětka, Antonín Mrklas, Miloslav Soukup, a Alois Vlček, za slovenskou stranu Vladimír Šimo a František Mrázik.

Postavení Horské záchranné služby se dostalo ze spolkové formy²¹⁴ existence do systému organizačních struktur nekompromisně řízené ho komunistickou stranou. Ta tvrdě prosazuje svoji politiku i na poli tělovýchovy a sportu. Na druhé straně je to jediný možný způsob, jak v té době nezůstat stranou pozornosti i prostředků.

13.1 První organizační řád z roku 1954

Usnesením předsednictva STVS ze dne 2. 11. 1954 byl pro Horskou službu v ČSR vydán nový organizační řád a nová organizační struktura.

13.1.1 Úkoly Horské služby

Organizační činnost:

- a) Sdružuje ve svých řadách dobrovolné pracovníky a pracovníky Horské služby z povolání, pečuje o jejich ideově odbornou výchovu a stará se o jejich materiální vybavení.
- b) Provádí zkoušky horských vůdců podle řádu zkoušek, schválených SVTVS.
- c) Sleduje činnost podobných organizací v zahraničí a využívá jejich dobrých zkušeností pro svou práci.
- d) Rozmísťuje a vede evidenci knih vycházek a tur, dále evidenci vrcholových krabic, které kontroluje a obnovuje.
- e) Dává podněty a dobrozdání pro plánování a zřizování tělovýchovných, rekreačních a jiných zařízení v horách, zejména pokud jde o bezpečnostní stránku.
- f) Dává podněty a podklady pro vydání propagačního materiálu, zaměřeného na bezpečnost v horách.

²¹⁴ Horská záchranná služba, ačkoliv se chovala jako spolek, nebyla registrována ve spolkovém registru až do roku 1951, do té doby jako zřizovatel byl Okresní úřad ve Vrchlabí.

g) Zřizuje v určených oblastech HS knihovny o turistice, lyžařství a horolezectví se zvláštním oddělením historických dokumentů a literárních děl o všech horských oblastech.

Preventivně výchovná činnost:

a) Vzhledem k nebezpečí hor, jež hrozí na horách, provádí výchovu a instruktáže návštěvníků hor a místních obyvatel prostřednictvím přednášek, výstav a filmů.

b) V tisku i rozhlase informuje návštěvníky hor o stavu sněhu, povětrnostních poměrech, nebezpečí lavin a o jiných zkušenostech, důležitých pro bezpečnost na horách.

c) Udržuje instrukční služby v terénu se sítí stálých hlídek na lyžařských a sjezdových tratích.

d) Vykonává obhlídky nebezpečných terénů a provádí jejich zajištění výstražnými a orientačními tabulkami.

e) Ve spolupráci se sekcemi turistiky a lyžování provádí značkování na horách.

f) Stará se o bezpečnost vyhlídkových míst a zřizuje a udržuje bezpečnostní opatření vysokohorských přechodů.

g) Provádí preventivní opatření na zábranu horských úrazů při pořádání sportovních podniků na horách

h) Podle dohody s horolezeckou sekcí provádí preventivní opatření za účelem zvýšení bezpečnosti při horolezectví ve Vysokých Tatrách.

ch) Provádí průvodcovskou službu

Záchranná činnost:

a) Zřizuje stanice HS a opatřuje je výzbrojí a výstrojí.

b) Vybavuje v nebezpečných místech po dohodě se zdravotním odborem ČSČK stanice první pomoci.

c) Organizuje a provádí záchranné akce v horském terénu, zachraňuje zbloudilé a raněné, poskytuje jim první pomoc a dopravuje je vlastními, popřípadě jinými dosažitelnými prostředky do bezpečí, k lékaři nebo do nemocnice.

d) Pečuje o to, aby všichni členové HS byli vyškolenými zdravotníky ČSČK.

e) Členové HS – zdravotníci ČSČK – jsou oprávněni při výkonu své služby nosit bílé pásky s červeným křížem.

Ochrana přírody:

a) Vychovává návštěvníky hor k ochraně horské přírody; usměrňuje turisty, aby nechodili mimo cesty a zachovali všechny ochranné podmínky státních rezervací.

b) Upozorňuje návštěvníky hor, aby neničili květenu a křikem nerušili horskou zvěř.

c) Na základě zmocnění příslušných předpisů (vyhláška min. vnitra č. 152/51/Ú.1. I.) ukládají členové HS pokuty za poškozování chráněné přírody a turistického značení v blokovém řízení.

d) Dozírá, aby okolí chat a vyhlídkových míst a místa odpočinku i táboření byla udržována v patřičné čistotě.

13.1.2 Organizační struktura HS

1. Celou činnost na území ČSR řídí SVTVS za pomoci a prostřednictvím své ústřední komise HS, jež je přes pracovníka oddělení turistiky organizačně zapojena na organizačně-sportovní odbor, a to na oddělení turistiky SVTVS.

2. V jednotlivých oblastech, jež zahrnují jedno nebo více sousedních horstev, se vytvářejí oblastní komise HS při určeném výboru pro TVS. Oblastní komise určí příslušný počet stanic v jednotlivých okrscích a pobočkách HS. Za činnost HS v okrscích a pobočkách jsou odpovědni volení pracovníci HS – vedoucí (okrsku nebo pobočky) – společně s příslušnými pracovníky HS z povolání.

3. Úkolem komisí HS je řídit a koordinovat činnost Horské služby ve své oblasti; přitom komise HS podléhají dohledu a vedení jenom tomu VTVS, při němž jsou zřízeny, a SVTVS. Jejich činnost je však také kontrolována, nikoliv řízena, ostatními VTVS, do jejichž obvodu zasahují. Všechny oblastní komise HS jsou jmenovány OVTVS a schvalovány SVTVS.

4. Předsednictvo komise HS SVTVS se skládá ze 6 členů, kteří mají úseky práce rozděleny podle potřeby. Členové pléna komise jsou: předsednictvo komise, předsedové oblastních komisí, zástupce sekce turistiké, lyžařské a horolezecké, zástupce zdravotního oddělení SVTVS a pracovníci v oboru meteorologie, ochrany přírody a krajiny a další odborníci. Předsednictvo komise HS jmenuje SVTVS na dva roky na návrh komise z řad dobrovolných pracovníků nebo pracovníků HS z povolání.

Ústřední a regionální komise HS přizvou podle potřeby ke spolupráci zástupce příslušných složek n. p. Turista za tím účelem, aby činnost informačních a cestovních středisek n. p. Turista navazovala na činnost HS.

5. V zájmu koordinace činnosti HS a ČSČK v otázkách zdravotnických bude v ústředních i oblastních komisích zástupce příslušné složky ČSČK, jehož stanovisko je pro komisi závazné.

6. Vytvoří se následující oblastní komise HS:

a) *Krkonoše:*

okrsky: Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Jánské lázně, Harrachov, Rokytnice;

pobočky: Orlické hory, Krušné hory, Jizerské hory, Českomoravská vysočina

b) *Šumava*

c) *Jeseníky*

okrsky: Karlov, Karlova Studánka, Horní Domašov, Loučná n. Des., Staré Město pod Sněžníkem

d) *Beskydy*

e) *Malá Fatra:*

pobočky: Povážský Inovec, Strážovské vrchy, Oravská Magura

f) *Velká Fatra:*

pobočka: Martinské hoře

g) *Liptovské hoře*

h) *Vysoké Tatry*

okrsky: Štrbské pleso, Starý Smokovec, Tatranská Lomnica

pobočka: Slovenský Ráj

ch) *Nízké Tatry - sever*

i) *Nízké Tatry – jih*

pobočky: Štiavnické Pohorie, Slovenské Rudohorie.²¹⁵

²¹⁵ Houdek, I., Vrba, M. (1956). *Zimní nebezpečí v horách*. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, s. 170-172.

13.2 Rozvoj Horské služby do založení ČSTV

Organizační změny, rovnoměrnost státního financování vedly k výraznému a dosud nebývalému rozvoji Horské služby. Přichází dosud přece jen opomíjená disciplína a tou je prevence. Dlouhodobá preventivní práce se dosud prováděla v přednáškové činnosti, v oblasti značení cest, přípravy rozcestníků, případně opravy Muttichových značek v oblasti Krkonoš.

Mnoho se odvíjí samozřejmě od finančních možností, ale přichází i prostor dát některým jevům vědecký základ a dívat se na práci Horské služby s větší predikcí. V té době a shodou okolností přichází do Krkonoš dvojice mladých nadšenců do pozorování tvorby a transformace sněhu, která následně vede k sesuvu lavin. Tou dvojicí jsou Igor Houdek a ing. Miloš Vrba. Ačkoliv se jejich jména a obzvláště jméno Miloše Vrby²¹⁶ moc často neskloňují, zaslouží si být v historii Horské služby napsané zlatým písmem. Výsledky dlouholeté práce ing. Miloše Vrby přesáhly české hranice a staly se součástí výzkumných závěrů evropského formátu. Každodenním měřením sněhu, jeho skladby, tvorby, ale i tvaru, byli schopni po čase své výsledky nejen publikovat ve vědeckých časopisech, za což si vysloužili mezinárodní obdiv a uznání, ale byli schopni díky nim předpovídat stupeň lavinového nebezpečí. To bylo na tu dobu u nás nevídané a nesporně ukázalo, že preventivní práce má velký význam i v oboru lidské činnosti, jakým je lavinová prevence Horské služby. V roce 1956 vydali knihu, která se zabývala problematikou nebezpečí v zimních podmínkách hor. I když se cesty autorů profesně rozešly, ing. Miloš Vrba do Krkonoš²¹⁷ na několik let přesídlil (jako nestraník nemohl již nadále pracovat v zahraničním obchodu) a ve své práci výzkumu sněhu a lavin pokračoval. Výsledkem pečlivé práce bylo například hlášení stupně lavinového nebezpečí v rozhlasovém vysílání, série odborných vědeckých článků v českých, ale i zahraničních časopisech. Díky výborné jazykové vybavenosti, kterou si přinesl ze zahraničního obchodu, a vědecké erudovanosti se stal členem exkluzivní Britské glaciologické společnosti v Cambridgi.

²¹⁶ Do dnešních dní uchovává ve svém archivu Britská glaciologická společnost v Cambridgi jeho odborné referáty a články, které zveřejňoval ve vědeckých časopisech.

²¹⁷ Pracoval několik let jako vedoucí Dvorské boudy na Zadních Rennerovkách. V období, kdy se režimu zrovna opět nelíbil, odešel „pracovat do výroby“ a nastoupil jako asfaltér k Silničním stavbám. Měl ale úraz, opařil se na hlavě, a tak jako součást rekonvalescence odešel na zmíněnou boudu na hory, která v té době patřila zmíněnému podniku.

Zjišťování stavu sněhové pokrývky a prognóza lavinového nebezpečí se stává nutností v preventivní práci Horské služby. Vytrvalým pracovníkem ve výzkumu sněhu byl Jaroslav Kácovský, který byl jedním z prvních členů Horské služby před II. světovou válkou ještě na Horních Mísečkách a po válce v Peci pod Sněžkou. Velkým následovníkem a pokračovatelem v problematice výzkumu sněhu byl Valerian Spusta, který byl k tomu i vášnivým fotografem, a tak zaznamenával na fotografie mnohé z přírodních úkazů, které vyzoroval. Zpracoval lavinový katastr Krkonoš, který se stal podkladem pro další vědeckou práci jak Krkonošského národního parku, tak následovníků z řad Horské služby. Tím byl Adolf Klepš a následně štafetu lavinového specialisty přebíral a doposud vykonává Pavel Cingr. Velkým pozitivem zůstává, že průkopnická a novátorská práce nezůstala bez pokračovatelů, že nastavený směr se ukázal bezvýhradně správný.

K rozvoji dochází i v oblasti zdravotního materiálu, lyžařské výbavy, horolezeckého materiálu i transportních prostředků. Přestává se používat ke svozům do té doby používaný člun a přicházejí kanadské saně. Ty se pro svou univerzálnost používají dodnes. Dokonce se začíná v práci Horské služby používat sněžný skútr a o málo později i rolba. To jsou výsledky inspirací z alpských zemí, kam občas někteří naši prověřeni zástupci směli vycestovat. Zlepšením bylo i mezinárodní označení sjezdových tratí, které zjednodušilo orientaci v lyžařských střediscích a přispělo jistě k bezpečnému pohybu v areálech zimních sportů. Používání radiostanic, i když zpočátku velkých a těžkých, bylo zlepšením a velkou modernizací v práci Horské služby. Samozřejmě, že v kombinovaném terénu, různě exponovaném, spojení někdy nefungovalo. Retranslace, jakou používáme dnes, nebo dokonce digitální radiová síť by byla považována za pohádku, ale i tak bylo možné za určitých podmínek při hledání nějakého člověka v nepříznivých podmínkách komunikovat mezi záchrannými družstvy, případně i se základnou v údolí. Nejčastějším a dlouhodobě fungujícím prostředkem však byly světlice zelené a červené.

V roce 1956 česká Horská služba pořádala mezinárodní závody v jízdě se svozným prostředkem. Závodu se zúčastnili záchranníci z Polska, Rakouska a Švýcarska. Neuvěřitelným se zdá čtvrté místo krkonošské smíšené dvojice Vladislav Kmoch a Marie Lukešová. Závod byl velmi oblíbeným i pro diváky. Ze závodu se stala tradice, která zaznamenala již pochopitelně změny, ale každoročně se pořádá doposud.

Ukázkou, jak nesnadná byla práce vedení Horské služby s aparáty úřadů, je notoricky opakovaná žádost o zakoupení vozidla. Několik kol schvalovacích schůzí podle úrovně bylo natolik zdlouhavé, že trvalo více než dva roky. Poté se rozhodli pracovníci Horské služby, že si na auto, které by pomohlo v jejich práci, vydělají sami. Naskytla se příležitost v Peci pod Sněžkou a Špindlerově Mlýně, kde bylo třeba postavit nové dřevěné mostky. Se souhlasem MNV v Peci pod Sněžkou a Špindlerově Mlýně se do stavby členové a zaměstnanci Horské služby pustili a mosty postavili.²¹⁸

13.3 Začlenění Horské služby do nově vzniklého ČSTV

3. - 4. 3. 1957 dochází k založení ČSTV, tedy Československého svazu tělesné výchovy. Byl to přímý nástupce SVTVS. Ve změnách struktur svazu se objevuje nové, ideově-politické oddělení. To se nevyhnulo ani Horské službě. Někteří členové přestali v Horské službě pracovat, zvýšil se tlak na „výchovu“ členů. Na každém školení musel být i referát politicko-výchovného charakteru. Přijímaly se závazky k různým příležitostem, jako například navýšení odsloužených hodin k výročí založení komunistické strany, nebo zakládání brigád socialistické práce. Horská služba se jako člen ČSTV stala členem Národní fronty. V roce 1957, kdy se Horská služba stává členem ČSTV, přechází kompletně od národního podniku Turista, který ji v rámci SVTVS zastupoval, pod krajské národní výbory, odbory tělovýchovy, podle jednotlivých krajů. Metodicky a organizačně jsou stále pod ČSTV.²¹⁹

Tento akt velmi zásadně mění postavení Horské služby. Má své místo v tělovýchovných strukturách ČSTV, díky pravomocem i v zastupitelských sborech samosprávních celků, v komisích a tím i společenském životě. Horská služba Vysoké Tatry, profesionální sbor, ke dni 1. 7. 1957 přešel pod již vzniklý Tatranský národní park a tím se vyčlenil ze struktur ČSTV.

Po roce 1958 dochází k většímu rozvoji zimních sportů. Výzbroj a výstroj pro lyžaře je dostupnější i pro méně majetné vrstvy obyvatelstva. Silnější je i motorismus. Dochází logicky ke zvyšování návštěvnosti hor. Zvyšuje se počet lanových drah v horském terénu i počet sjezdových tratí. Zvyšuje se i počet podnikových chat na horách, kam jezdí zaměstnanci podniků na podnikové rekreace. Zvyšuje se i počet

²¹⁸ Státní okresní archiv v Trutnově, Oznámení práce na mostku v Peci pod Sněžkou a Špindlerově Mlýně Příloha č. 41.

²¹⁹ Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Zápis ze schůze vedení n.p. Turista ze dne 14. 2. 1957, Příloha č. 42.

pořádaných závodů v zimních sportech. S těmito jevy byla spojena také větší úrazovost v horském terénu a nutnost stále zlepšovat připravenost i technické vybavení Horské služby. Počet ošetřených úrazů se za posledních pět let zdvojnásobil. Postupně se navyšovaly počty stálých zaměstnanců Horské služby. Byl vypracován systém opakovacích školení před každou letní či zimní sezonou, kde se opakovala zdravotní, praktická cvičení, svozy s transportními prostředky a modelové situace z horolezectví, transportování ze špatně dostupného terénu a podobně. Na společenské změny, ve smyslu nárůstu zájmu o sport v přírodě, o pohyb v horském terénu bylo třeba reagovat i v systému zařazení i způsobu financování Horské služby. V roce 1958 podává Horská služba vedení ČSTV návrh změn a nových směrnic činnosti Horské služby. Vedení ČSTV ho přijalo a od 1. 5. 1959 vešlo v platnost. Obsahem návrhu byla upravená územní organizace Horské služby. Jednotlivé oblasti přešly pod Krajské výbory ČSTV a tím pod finanční krytí Krajských národních výborů. Po roce 1960 se podařilo transfer dokonat. Byl krok ke zjednodušení organizování a usnadnění financování jednotlivých oblastí. Zároveň vznikl prostor pro řešení situací, které nebyly ve všech horských oblastech v Čechách stejné. Od roku 1954, kdy byly poprvé specifikovány úkoly Horské služby, se hodně změnilo. Nastal čas přijmout nový statut a tím specifikovat postavení Horské služby včetně jejích úkolů. To se stalo v roce 1966. Nový statut poprvé zřizuje novou funkci ústředního náčelníka, do které byl jmenován Jiří Fryč.

13.4 Přijetí do IKAR

V roce 1966 v Garmisch-Partenkirchenu v Bavorsku se zúčastnila Horská služba poprvé zasedání IKAR. Sice teprve v roli pozorovatelů, avšak byla to památná chvíle. Důvodů památnosti bylo více. Bylo to poprvé a byli jsme prvním státem z „východu“ a ještě ke všemu „nealpská“ země, což do té doby nebylo možné.

Organizace IKAR vznikla v třicátých letech sdružením různorodých záchranných spolků v Alpách, bez ohledu na státní hranice. Šlo o sjednocení do té doby roztržité a často i primitivní záchranné techniky, metodiky záchranných prací a vzájemného informačního a hlásného systému. Zakladatelem a duší celého projektu se stal švýcarský lékař z Pontresiny Dr. Rudolf Campell, který dokonale hovořil pěti jazyky a nečinilo mu proto potíže dojednat ve všech alpských zemích společnou organizační strukturu, techniku, nářadí a povely záchranných organizací. Cílem se měla stát účinná pomoc lidem, kteří se octnou v nouzi kdekoliv v Alpách.

Veškeré novinky technické, organizační a metodické se projednávaly, schvalovaly a prosazovaly společně, a teprve potom se mohly zavést do užívání.²²⁰

„Iniciátorem vstupu československé Horské služby do IKARu byl na začátku šedesátých let tehdejší předseda ústředního výboru čsl. Horské služby Jaroslav Mikoláš a nikdo jiný, byť báchorky hovoří odlišně. Je mrzuté, že Jarda se svou velmi dobrou znalostí němčiny, naprosto nezbytnou pro jednání v IKARu, i se svým chlapským vystupováním, kterým získával a navazoval potřebné známosti, se nedočkal úspěšného zakončení své cílevědomé práce. Ne, neodešel z tohoto světa, jen ze své funkce a z předsednictva, třebaže to nebyla ani jeho ani naše vůle.“²²¹

Definitivně byla Horská služba přijata za řádného člena po schválení žádosti o členství v roce 1968, na zasedání IKAR na úbočí Mont Blanc. Zúčastnil se ing. Miloš Vrba, který reprezentoval Horskou službu a na zasedání mohl přečíst svůj první členský referát.

Další změny ve společnosti, a tedy i v tělovýchově přináší zákon o československé federaci z 28. 10. 1968. Na rozdíl od jiných složek Národní fronty, kam ČSTV patřilo, se Horská služba po samotném vstupu do ČSTV, co by nástupci SVTVS, vyvíjela i de facto řídila národními komisemi Horské služby. Federativnost postavení české a slovenské Horské služby tedy ve strukturách ČSTV zůstává organizačně nezměněna.

V roce 1969 vznikají dva subjekty, Horská služba České socialistické republiky a Horská služba Slovenské socialistické republiky, spadající pod národní sportovní svazy a zastřešené jsou oba federálním ÚV ČSTV, které mělo sídlo v Praze. Protože se samotnou prací zabývali ale stále stejní lidé, vzájemné přátelské, kamarádské i odborně profesní vztahy přetrvávaly, i když se občas objevovaly znaky nedobré národní rivality. Národní zastoupení bylo často kladeno nad odbornost, což bylo na úkor kvality.

Vedení federálního výboru si dalších dvacet let ponechali ve svých rukou delegáti slovenské Horské služby, po Františku Mrázikovi byl dlouhá léta jeho předsedou Pavol Ferenčík. Předseda Českého výboru zastával funkci prvního místopředsedy. Po Zdeňku

²²⁰ Vrba, M. (2003) *V lavinách a vánicích*. Vsetín: Altitude, s. 164.

²²¹ Vrba, M. (2003) *V lavinách a vánicích*. Vsetín: Altitude, s. 162.

Zerzáňovi z Jeseníků jím byl od roku 1970 Jaroslav Břach z Krušných hor, v roce 1974 MUDr. Zdeněk Vaňhara a v roce 1988 ing. Vladimír Lukeš.²²²

Od prosince 1954, kdy vznikla celostátní Horská služba, byl jejím náčelníkem Otokar Štětka, kterého po roce 1967 vystřídal Jiří Fryč. Ten po vytvoření dvou republikových Horských služeb převzal náčelnictví české části. V období 1980-1986 ho vyměnil Petr Nehasil a po čtyřměsíčním prozatímním působení Jiřího Brejšky a Jaroslava Koldovského, jím byl v letech 1987-1990 Václav Marek.²²³

13.5 Rozpad ČSTV, rok 1989

Listopad 1989 proměnil celou českou a tehdy i československou společnost. Pád komunistického režimu vzbudil všeobecné naděje jak politické, tak sociální, ekonomické i kulturní. Jedním z jeho důsledků byl rozpad dosavadních organizačních struktur a vytváření nových. Rozpadl se i Československý svaz tělesné výchovy jako jednotná tělovýchovná a sportovní organizace, v jejímž rámci se třicet pět let vyvíjela i československá Horská služba. Paradoxně právě pro Horskou službu byla devadesátá léta dobou tápání, hledání svého nového místa ve společnosti.²²⁴

Rozpadem ČSTV se sportovní svazy osamostatnily a započaly s hledáním vlastních cest. Podobná situace nastala i v Horské službě. Jednotlivé oblasti Horské služby se osamostatnily, získaly právní subjektivitu. Aby nedošlo k rozpolcení díla, které se po dlouhá desetiletí pracně budovalo, a které garantovalo jednotnou metodiku, organizaci i spolupráci, založily v roce 1990 Horské služby jednotlivých oblastí podle horstev Sdružení horských služeb. Zároveň bylo možné jednat jménem Sdružení za všechny Horské služby všech českých horstev a snažit se vytvořit tak legislativní interval, ve kterém bude možné se pohybovat.

13.6 Horská služba České republiky – občanské sdružení

V roce 2001 je Horská služba registrována jako občanské sdružení s názvem Horská služba České republiky a tím se stává jediným právním subjektem. Po marných pokusech o schválení zákona o Horské službě, jaký byl schválen například na Slovensku, se Horská služba stává organizací popsanou v zákonu o cestovním ruchu. Nicméně se opět opakuje situace, kdy Horská služba nepasuje svojí činností pod

²²² Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 56.

²²³ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 56.

²²⁴ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 58.

konkrétní ministerstva, tak je krátký čas v roce 1993 pod Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy. Následně od 1. ledna 1994 pod Ministerstvem zdravotnictví, které Horskou službu po celý čas financuje. Zároveň podle zákona 239/2000 Sb. O integrovaném systému se stává součástí Integrovaného záchranného systému v České republice, kde je začleněna jako složka na vyžádání. Nakonec po dohodě ministerstev od roku 2004 zůstane pod zřízeným Ministerstvem pro místní rozvoj. Od 21. 12. 2004 je Horská služba registrována jako obecně prospěšná společnost, zřizovatelem je Ministerstvo pro místní rozvoj, které zároveň přebírá odpovědnost za činnost Horské služby. Pod zřízenou Horskou službu o.p.s. přechází pro svůj pracovní právní vztah profesionální členská základna. Horská služba České republiky-občanské sdružení nadále zastřešuje dobrovolné i profesionální členy Horské služby. Mezi oběma subjekty je sepsána dohoda o sdílení úkolů tak, aby mohly společně zabezpečit činnost vyplývající z úkolů Horské služby. Dobrovolný člen Horské služby je tedy registrován v zapsaném spolku, zaměstnanec je registrován v zapsaném spolku i v obecně prospěšné společnosti, která ho zaměstnává. Turista však zpravidla nepozná, jaký člen Horské služby ho ošetřil, nebo mu jinak pomohl. Od roku 2016 je Horská služba České republiky zapsaným spolkem podle zákona č. 89/2012 Sb.

13.7 Současná organizace Horské služby

Horská služba je organizovaná ve dvou propojených součástech. Na jedné straně Horská služba ČR, registrovaná jako obecně prospěšná společnost, která sdružuje a zastřešuje zaměstnance Horské služby, jejímž zřizovatelem je ministerstvo pro místní rozvoj. Druhou a neméně významnou složkou je Horská služba, registrovaná jako zapsaný spolek. V té jsou registrovaní všichni členové. Vzájemnou součinnost obou právních subjektů a její rozsah řeší vzájemná smlouva. Důvodem dvou registrací je daňové, finanční, majetkové a legislativní zařazení Horské služby. Dalším důvodem koexistence je vzájemná prospěšnost i společné cíle a úkoly, ale i geneze. Jako příklad bych rád uvedl několik situací, které toto myslím dobře dokreslují. Ztratí-li se někdo v horském terénu, nedojde tam, kam plánoval, ať už je důvodem únava, ztráta orientace, náhle zhoršené povětrnostní podmínky, nebo vzájemná kombinace zmíněných eventualit, je třeba nasadit co možná nejvíce vycvičených a schopných lidí, kteří však nejsou profesí horští záchranáři, protože to z důvodu kapacitních, finančních atd. není možné. I kupříkladu služba na sjezdových tratích, kde v pracovním týdnu je návštěvnost menší než ve dnech víkendu, nastupují ku pomoci dobrovolní členové Horské služby,

tedy Horské služby z. s.. Praxí je situace, kde zaměstnancem se může stát jen dobrovolný člen Horské služby z. s., který trvale prokazuje dobré výsledky ve své činnosti. Dalším příkladem může být profesní školení. Zaměstnanci Horské služby o.p.s. pořádají opakovací školení pro dobrovolnou členskou základnu, za kterou jsou odpovědní. Tak se děje minimálně dvakrát během roku, zpravidla před nadcházející sezonou. Když bych to zobecnil, to, co se dělo dříve v rámci jedné organizace, se nyní děje v rámci dvou organizací a upravuje to vzájemná smlouva o spolupráci a sdílení společných úkolů ze dne 22. 12. 2004. Podle zákonných norem je snadnější podporovat obecně prospěšnou společnost, jejímž zřizovatelem je stát než přímo občanské sdružení.

Naše česká Horská služba je organizací, jejímž hlavním zdrojem příjmu je státní rozpočet. Dalším zdrojem peněz jsou prostředky zdravotních pojišťoven, které platí záchranné organizaci za konkrétní pracovní úkony v přímé záchráně. Zmíněné úkony jsou bodově ohodnoceny ze zdravotních pojišťoven a je do nich promítnuta i nákladová položka a na přímý zákrok včetně kupříkladu kilometrů záchranného vozidla a podobně. Stejně tak je tomu i při zákrocích u cizinců, kde za zákrok ve prospěch zraněného proplácí zdravotní pojišťovna zraněného na základě mezinárodních dohod zdravotních pojišťoven. Dalším zdrojem příjmů, i když v porovnání s již zmíněným malým, jsou příspěvky na činnost z rozpočtů samosprávy. Krajské úřady, případně obce se též podílí na chodu nebo spíše na technickém vybavení. Dalším příjmem v rozpočtu, i když v porovnání s ostatními příjmovými položkami nevýrazným, je příjem z různé asistenční činnosti. Kupříkladu když se koná nějaký sportovní podnik či soutěž v horském prostředí, tak je na základě asistenční smlouvy HS požádána a následně zaplácena za asistenci pro případ nějakého úrazu či nehody. Příkladem může být závod horských kol, lyžařské závody v zimním období a podobně.

14 HORSKÁ SLUŽBA ČR Z.S.

Úkoly a poslání Horské služby ČR z. s. řeší Stanovy Horské služby ČR a jsou shodné s obecně prospěšnou společností Horská služba. V zapsaném spolku, stejně jako ve všech ostatních spolcích, platí ústavou daný demokratický princip.

Základní stavební jednotkou organizační struktury Horské služby z. s. je okrsek Horské služby. Vedení okrsku je svěřeno volenému zástupci, vedoucímu okrsku. Vedoucí okrsku zastupuje zájmy okrsku v radě oblasti a má právo být volen do vyšších orgánů Horské služby z. s.. Rada oblasti se skládá z vedoucích okrsků a přidružený jsou

ještě dvě funkce z Horské služby o.p.s., a to metodik oblasti a vedoucí oblasti Horské služby o.p.s. Radu oblasti vede předseda rady oblasti, který zároveň zastupuje danou oblast ve vyšším orgánu Horské služby z. s., která se jmenuje Rada Horské služby ČR, z. s. a vede ji předseda. Předsedu zvolili ze svého středu předsedové Rad oblastí. Horská služba z. s. se tedy člení na 7 horských oblastí a oblastí na celkem 44 okrsků. V současné době je předsedou Rady Horské služby z. s. ing. Jaromír Holub, který je zvolený předseda rady oblasti v Krušných horách. Vybavení, výcvik, ekonomické zajištění, správu stanic a další záležitosti zajišťuje pro Horskou službu z. s. Horská služba ČR o.p.s., která je hlavním dílem financována ze státního rozpočtu. Horská služba z. s. je zároveň základnou pro výběr profesionálních záchranářů Horské služby o. p. s..

14.1 Oblasti a okrsky Horské služby z. s.:

Šumava

Kramolín, Kubova Huť, Špičák, Zadov

Krušné hory

Bouřňák, Boží Dar, Bublava, Klíny, Měděnec, Pernink, Pyšná, Telnice

Jizerské hory

Bedřichov, Ještěd, Jizerka, Severák, Tanvaldský Špičák

Krkonoše

Benecko, Černý Důl, Harrachov, Janské Lázně, Pec pod Sněžkou, Pomezní boudy, Rokytnice, Špindlerův Mlýn, Strážné

Orlické hory

Čenkovice, Deštné v Orlických horách, Říčky v Orlických horách

Jeseníky

Červenohorské sedlo, Dolní Morava, Karlov, Kralický Sněžník, Praděd, Šerák, Skřítek

Beskydy

DHS, Gruň, Javorový, Kohútka, Lysá hora, Pustevny, Soláň, Velký Polom

Členství v Horské službě z.s. řeší Stanovy Horské služby.

14.2 Rozeznávají se tyto formy členství:

- ❖ čekatel
- ❖ dobrovolný člen
- ❖ čestný člen
- ❖ lékař HS

14.2.1 Čekatel:

Podmínky pro přijetí čekatele Horské služby jsou:

- ❖ fyzická zdatnost, morální a charakterové vlastnosti, které jsou zárukou řádného plnění povinností člena
- ❖ znalost terénu v oblasti, kde bude přijímán
- ❖ ovládnutí lyžařské a horolezecké techniky
- ❖ potvrzení lékaře o způsobilosti k výkonu práce v HS ČR
- ❖ maximální stáří 40 let v den, kdy bude schválen Radou oblasti jako čekatel
- ❖ dosažitelnost pro záchrannou činnost v příslušné oblasti HS ČR, kdy dosažitelnost určuje Rada oblasti s přihlédnutím k hranicím oblasti
- ❖ písemná žádost o přijetí, doložená doporučením dvou ručitelů, aktivních členů HS ČR, kteří jsou nejméně 4 roky členy HS ČR. Ručitelé jsou povinni se po dobu čekatelství podílet na přípravě čekatele tak, aby zdárně absolvoval základní školu HS ČR.

Druh členství čekatel vzniká rozhodnutím příslušné Rady oblasti HS ČR na návrh okrsku HS ČR v dané oblasti. Čekatel nesmí vykonávat činnost HS ČR samostatně.

14.2.2 Dobrovolný člen:

Dobrovolným členem HS se stane čekatel, který je nejméně jeden, nejvíce však čtyři roky čekatelem, a který:

- ❖ splňuje podmínky přijetí za čekatele
- ❖ absolvoval základní školu HS ČR, na kterou byl vyslán příslušnou Radou oblasti a složil předepsané zkoušky

- ❖ po splnění výše uvedených podmínek složil při ukončení zimní části základní školy HS ČR do rukou Předsedy Rady HS ČR, nebo jím pověřeného zástupce slib tohoto znění:

"Slibuji, že budu plnit veškeré úkoly, které vyplývají z členství v Horské službě tak, jak mi káže čest a svědomí a povinnost člena Horské služby poskytnout v případě nouze pomoci každému, vědom si toho, že nejvyššími hodnotami společnosti je život a zdraví člověka "

Dobrovolným členem se čekatel stane dnem složení slibu dle předchozího odstavce.

14.2.3 Čestný člen:

Čestným členem HS ČR se může stát dobrovolný člen HS ČR, který ukončil svoji aktivní činnost u HS a

- ❖ aktivně dlouhodobě pracoval v HS ČR
- ❖ v souvislosti s výkonem služby v HS ČR, utrpěl trvalou újmu na zdraví znemožňující plnit povinnosti člena.

Návrh podává vedoucí příslušného okrsku a schvaluje Rada oblasti.

14.2.4 Lékař Horské služby:

Lékaře může vedoucí okrsku s předchozím souhlasem Rady oblasti přizvat ke spolupráci. Vztahují se na něj práva a povinnosti člena HS, avšak musí splnit povinnosti z formy členství vyplývající. Do služeb bude stavěn po dohodě s vedením okrsku. Ve službě musí být viditelně označen jmenovkou s funkčním označením „Lékař HS“. Nemusí mít trvalou působnost v dané oblasti.

14.3 Zánik členství

Členství čekatele zaniká:

- ❖ vzdáním se čekatelství písemným sdělením doručeným vedoucímu okrsku
- ❖ ztrátou některé z podmínek pro čekatelství
- ❖ nesložením předepsaných zkoušek nejdéle ve lhůtě 4 let ode dne přijetí za čekatele,

- ❖ vyloučením z důvodů hrubého nebo opakovaného méně závažného porušení povinností čekatele; o vyloučení rozhoduje příslušná Rada oblasti,
- ❖ smrtí
- ❖ zánikem HS ČR.

Členství dobrovolného člena zaniká:

- ❖ vzdáním se členství písemným sdělením doručeným vedoucímu okrsku,
- ❖ trvalé zdravotní nezpůsobilosti k výkonu práce v HS dle posouzení tělovýchovného lékaře,
- ❖ rozhodnutím Rady oblasti
 - a) v případě trvalé zdravotní nezpůsobilosti k výkonu práce v HS ČR, dle posouzení tělovýchovného lékaře
 - b) v případě nesplňování podmínky dosažitelnosti pro záchrannou činnost v oblasti,
 - c) v případě opakovaného nesplnění prověrek odborných vědomostí, praktických znalostí a fyzických schopností
- ❖ dovršením věku pro odchod do starobního důchodu dle zákona č. 155/1995 Sb., O důchodovém pojištění, (s výjimkou čestného členství),
- ❖ vyloučení z důvodu hrubého nebo opakovaného méně závažného porušení povinnosti člena; o vyloučení rozhoduje příslušná Rada oblasti,
- ❖ smrtí
- ❖ zánikem HS ČR²²⁵

Úplné znění je zveřejněno na webových stránkách Horské služby ČR.

15 HORSKÁ SLUŽBA ČR O.P.S.

Na základě rozhodnutí vlády ČR založilo Ministerstvo pro místní rozvoj 21. 12. 2004 obecně prospěšnou společnost – Horská služba ČR, o.p.s. Tato organizace

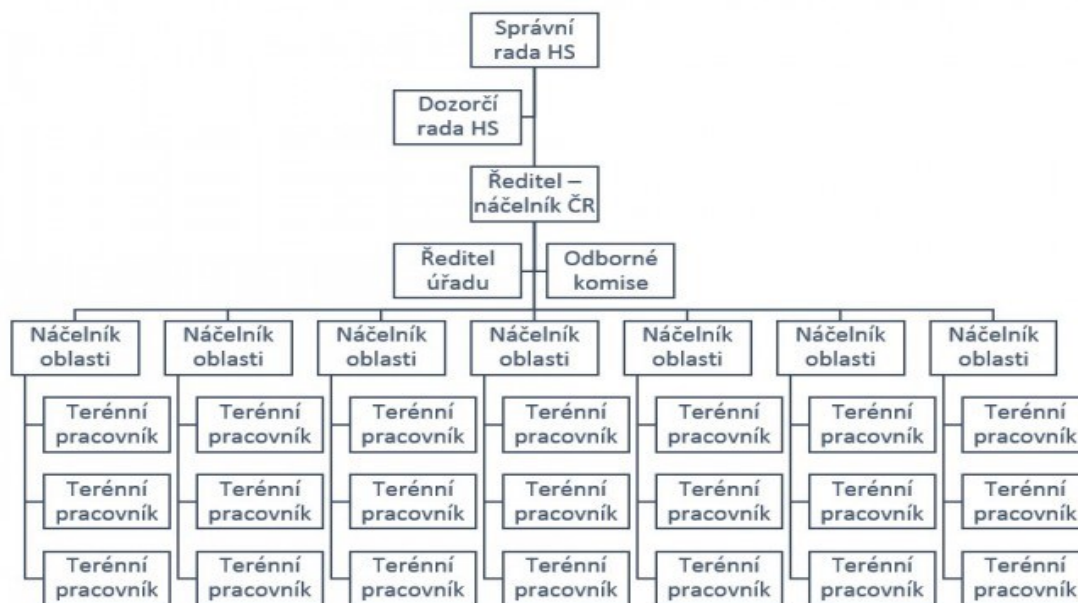
²²⁵ Stanovy Horské služby z.s. Horská služba [online]. [cit. 2018-5-25, 21:20]
Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-ceske-republiky-z-s/stanovy-horske-sluzby-cr-z-s>

společně s Horskou službou České republiky z. s. - zajišťuje veškerou činnost Horské služby v ČR.

Horská služba ČR, o.p.s., zejména:

- organizuje a provádí záchranné a pátrací akce v horském terénu,
- poskytuje první pomoc, zajišťuje transport nemocných a raněných,
- vytváří podmínky pro bezpečnost návštěvníků hor,
- zajišťuje provoz záchranných a ohlašovacích stanic Horské služby,
- provádí instalaci a údržbu výstražných a informačních zařízení,
- vydává a rozšiřuje preventivně-bezpečnostní materiály,
- informuje veřejnost o povětrnostních a sněhových podmínkách na horách a svých opatřeních k zajištění bezpečnosti na horách,
- sleduje úrazovost, zpracovává úrazovou statistiku, na základě které provádí rozbor příčin úrazů na horách, navrhuje a doporučuje opatření k jejímu snížení,
- provádí hlídkovou činnost na hřebenech hor a na sjezdových tratích, pohotovostní službu na stanicích a domech Horské služby a lavinová pozorování,
- ve vztahu k občanskému sdružení Horská služba České republiky:
 - provádí a zajišťuje školení členů občanského sdružení Horská služba České republiky a dalších osob účastnících se na záchranných a pátracích akcích v horském terénu,
 - zajišťuje materiálně technické vybavení občanského sdružení Horská služba České republiky,
 - podporuje činnost občanského sdružení Horská služba České republiky.
- spolupracuje s ostatními záchrannými organizacemi v České republice i v zahraničí,
- spolupracuje s orgány veřejné správy, ochrany přírody a životního prostředí a jinými orgány a organizacemi.

Horská služba ČR, o.p.s., je řízena správní radou, jejíž členy jmenuje zřizovatel. Správní rada je statutárním orgánem společnosti. Horská služba ČR, o.p.s. má svůj statut, jakožto základní listinu, která stanoví proces vedení společnosti a zároveň upřesňuje pravomoci jednotlivých orgánů společnosti. Celé znění statutu Horské služby ČR, o.p.s. je na stránkách www.horskaslužba.cz.²²⁶

Obrázek 2 organizační struktura Horské služby ČR o.p.s.

15.1 Odborné komise Horské služby ČR o.p.s.

V dnešní době všechny obory lidské činnosti jdou rychle vpřed a dělí se díky specializacím na další podobory. Vedení Horské služby o.p.s., koordinuje obory, které se vzájemně prolínají, ale i oblasti v činnosti Horské služby. Historicky se ověřila činnost odborných komisí, které doporučují stanoviska či pohledy pro rozvoj v daném oboru a ve svém oboru podporují i vznik podoborů, které se vyvíjí právě díky vzniklým větvením oborů. Příkladem může být metodická komise. V obecné rovině zodpovídá za výcvik, metodické postupy, stanovení priorit při výběru používaného materiálu. Avšak součástí metodické komise je letecká podkomise, která řídí a odpovídá za výcvik leteckých záchranářů. Komise se skládá z metodiků jednotlivých pohoří, a tedy oblastí

²²⁶ Statut Horské služby ČR o.p.s. Horská služba [online]. [cit. 2018-5-24] Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/statut-horske-sluzby-cr-o-p-s>

Horské služby. Lavinová komise se skládá z lavinových pracovníků, kteří se zabývají lavinovou prevencí v jednotlivých oblastech. Mezi výsledky jejich práce patří vyhodnocování lavinové situace v jednotlivých horstvech. Dalším úkolem je neustálé opakování s členskou základnou postupů práce při sesuvu lavin. Dále také výběr materiálu, který je pro zmíněné práce potřebný. Kynologická komise velmi úzce spolupracuje s lavinovou komisí. Je to dané situací, na jakou jsou psi v Horské službě primárně cvičeni, tedy na vyhledávání osob v lavinách, tedy v zimních podmínkách. I když to není jediná jejich dovednost, je to ale jejich specializace. Lékařská komise doporučuje a školí postupy v první pomoci v návaznosti na postupy mezinárodních postupů a specifik horské medicíny. Stejně jako jiné komise i lékařská komise zodpovídá za výcvik členské základny. Zároveň za používaný zdravotnický materiál. Lékařská komise se skládá z hlavních lékařů Horské služby z jednotlivých oblastí. Materiálová komise specifikuje technické parametry potřebného materiálu k práci Horské služby včetně vozového parku. Spolupracuje s ekonomickým centrem při vypsání a požadavkách výběrových řízení pro nákup potřebného materiálu.

16 ROZVOJ JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ HORSKÉ SLUŽBY

Jednotlivé oblasti Horské služby měly svoji historii vývoje. Promítala se do ní potřeba Horské služby v závislosti na rozvoji turismu, na rozvoji sportovních svazů, zastřešující sporty v přírodě. Svou měrou přispěl i demografický rozvoj. Míra osídlování obyvatelstva ať už české či jiných národností v jednotlivých oblastech českých pohoří byla různá. Proto v různých oblastech byly tyhle parametry jiné, nestejná byla i akcelerace rozvoje oblastí. Velký vliv na rozvoj měla i mezinárodní situace. Příkladem může být Šumava, kde lyžování a turistika byly velmi oblíbenou spolkovou činností, starou přes půl století. Po II. světové válce dochází k velmi radikálním a dlouhodobým politickým změnám. Následky těchto změn ponese ještě další generace obyvatel.

16.1 Horská služba na Šumavě

Po skončení II. světové války, se začíná probouzet spolkový život na Šumavě. Ne však na dlouho, dochází k odsunu většiny německého obyvatelstva. Spolkový život se na nějakou dobu zastavil, začínal se tvořit nový občanský život. Zdejší šumavské

hory osídlovaly po odsunutých německých obyvatelích české rodiny, na mnoha místech slovenské, maďarské i rumunské rodiny. Jen pomalu se začínal obnovovat turistický ruch. Začíná se znovu lyžovat a vůbec obdivovat krása Šumavy. S lyžováním přichází lyžařské školy a též otázka Horské záchranné služby, která by poskytovala návštěvníkům Šumavy pomoc při úrazech a v nouzi. Hlavním iniciátorem byl Antonín Říha, stálý vedoucí školy lyžování Svazu lyžařů Republiky Československé na Špičáku u Železné Rudy. Svaz lyžařů republiky Československé ho doporučil na první poválečný kurz na Labské boudě. První stanicí na Špičáku byl byt Antonína Říhy v penzionu Stella,²²⁷ hned v následující sezoně po onom kurzu, tedy od roku 1947. Začínalo se skromně, se šesti dobrovolníky a místním obvodním lékařem. Oficiálně však byla Horská záchranná služba na Šumavě ustavena 16. 6. 1948 s centrem na Špičáku. Díky přátelskému naturelu Antonína Říhy měla Horská záchranná služba svého patrona – Tatranskou záchrannou službu. Dne 31. května 1949 dochází z iniciativy MUDr. Ladislava Šabaty, lékaře lyžařského oddílu v Českých Budějovicích, k ustavení pobočky Horské záchranné služby na Jihozápadní Šumavě. Ustavení byli přítomni Krajský inspektor TV, dva zástupci krajského velitelství SNB, jeden zástupce ústředí HZS Vrchlabí Bedřich Krátký, zástupce HZS severozápadní Šumavy Zahrádka, zástupce armády, zástupce ředitele státních lesů Č. Krumlov, Vimperk, MUDr. Šabata České Budějovice. Záchranná družstva HZS Jihozápadní Šumavy budou (4 až 6 mužů) v lokalitách: Stachy, Kvilda, Lenora, Volary, Nová Pec, Zvonková, Český Krumlov a Křemže. Kurz pro nové členy bude do začátku zimní sezony za pomoci členů ze Špičáku a z ústředí ve Vrchlabí.²²⁸ Na podzim 1950 byla zřízena z tamních lyžařů stanice v nedaleké Hojsově Stráži pod vedením Waltera Krautznera, kde začínalo pět nových dobrovolných členů. Dne 23. 11. 1950 dochází na základě pokynu ministerstva vnitra k okamžitému rozpuštění pobočky HZS ve Vimperku bez udání důvodu.²²⁹

V dubnu 1951 doplatila Šumava na svou polohu mezi Československem a Německem. Podle tajného nařízení Ministerstva národní bezpečnosti byl na západní hranici ustaven zvláštní režim. Bylo zřízeno zakázané pásmo do hloubky od dvou kilometrů od hranic, na něž navazovalo hraniční pásmo hluboké od dvou do šesti kilometrů, často však kvůli terénu i mnohem širší. Do těchto oblastí byl vstup

²²⁷ Od oslav 70tého výročí založení Horské záchranné služby na Šumavě je na penzionu Stella umístěna deska, která označuje umístění první stanice Horské záchranné služby, spojené se jménem Antonína Říhy.

²²⁸ Národní archiv, fond SVTVS, kart. 144, příloha č 44.

²²⁹ Národní archiv, fond SVTVS, kart. 144.

jen na zvláštní povolení, což značně poškodilo rozvoj turistiky na Šumavě. Oživení paradoxně přineslo dokončení drátěných zátarasů na státní hranici v roce 1956. Pod heslem „hory patří pracujícím!“ vznikala rekreační zařízení různých podniků, o víkendech sem vlaky a autobusy dopravovaly další množství návštěvníků. Horská služba, od roku 1954 organizovaná podle horských oblastí, se starala o bezpečnost na sjezdovkách, asistovala u řady sportovních soutěží. V rámci prevence vytyčovala turistické trasy, stavěla rozcestníky a na přednáškách seznamovala návštěvníky Šumavy s nebezpečím hor, s tím, jak se na horách chovat.²³⁰

Zvýšené úkoly si vyžadovaly vznik nových stanic Horské služby. V roce 1956 vznikl okrsek v Železně Rudě, následujícího roku 1957 v Kašperských Horách, na Zadově, na Kleti a v Nových Hutích. U počátků všech stál „šumavský náčelník“ Antonín Říha, který uměl přesvědčit místní o prospěšnosti horského záchranářství. V čele šumavské Horské služby vydržel až do roku 1971. Po něm se na místě vystřídali Antonín Kurz (1971-73), František Stupka (1973-78), Karel Láska (1978-2002), opět František Stupka junior (2002-2007) a poté až do současnosti Michal Jand'ura. Stanice a okrsky vznikaly, ale stejně jako v dalších pohořích se potýkaly s nedostatkem materiálu a technického vybavení. Jak vzpomíná Jiří Bárta ze Špičáku „jedinou jejich výzbrojí byla chuť pomáhat lidem, kteří se dostali v horské oblasti do nesnází“. Uvádí: „v začátcích měla Horská záchranná služba jako vybavení pro svoz z terénu dvě dřevěné lodičky od armády a sanitní brašnu pro první pomoc od Červeného kříže. Až později jsme dostali kanadské saně a zdravotní vybavení od Ústavu národního zdraví (dřevěné dlahy, Kramerovy dlahy, nafukovací dlahy- výroba Okula, Thomasovy extenzní dlahy a americké dlahy). Po roce 1975 přišly rakouské Akie²³¹ a skútr Snowtrick s lodičkou, pro svoz zraněných ze vzdáleného terénu.“²³²

Obdobně lze hovořit o výstavbě služeben Horské služby v jednotlivých místech. Zprvu sídlily v soukromých bytech či v horských chatách, teprve v šedesátých letech byly svépomocí vystavěny stanice v Hojsově Stráži²³³, uprostřed sjezdovky na Kleti a na Zadově, který se stal centrem nejen sjezdového, ale i běžeckého lyžování a skoků

²³⁰ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 73

²³¹ Transportní prostředky, příloha č. 48.

²³² Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 74.

²³³ Okrsek a stanice na Hojsově stráži byl více využíván po uzavření hranic a stanovení tzv. západního okruhu, kdy do pohraničí bylo možné vstoupit pouze na povolenky ministerstva vnitra a uvedené pásmo střežila vojska ministerstva vnitra.

na lyžích, přestala stanice Horské služby brzy stačit: „Těžké úrazy, které nebylo možno nechat čekat na sanitku před stanicí, se pracně přenášely oknem do ošetrovny. Další problém byl s technikou, kterou nebylo kam uschovat a zaparkovat. Samozřejmě s přibývajícím materiálem byla potřeba více místa.“ Bylo nutné postavit novou stanici. Stavěla se opět svépomocí a byla slavnostně otevřena 11. listopadu 1989.²³⁴

Počátek devadesátých let znamenal nárůst problémů. Otevřením hraničního pásma se rozšířila oblast působnosti Horské služby Šumava. Současně však začaly klesat počty profesionálních – kterých bylo vždy pomálu – i dobrovolných členů Horské služby. Docházelo proto k reorganizaci okrsků. Byla ukončena činnost okrsku v Kašperských Horách, brzy poté v Hojsově stráži, na jaře 1994 i v Nových Hutích. Na jihu v okolí Lipna, kde se od sedmdesátých let budoval lyžařský areál, byl počátkem nového tisíciletí okrsek Klet' přesunut na Kramolín. S ohledem na nově turisticky a lyžařsky využívané terény pod Smrčinou byla vybudována nová stanice v osadě Láz, jež spadá do Nové Pece. Později se zvyšující se turistický ruch vynutil zřízení nových záchranných stanic na Kvildě a v Prášilech. V současnosti má Horská služba Šumava čtyři okrsky – Kramolín s druhou stanicí Nová Pec, Kubova Huť, Špičák se stanicemi Železná Ruda a Prášily a Zadov s druhou stanicí Kvilda.²³⁵

16.2 Horská služba v Krušných horách

Lyžování mělo v Krušných horách letitou historii, vždyť jak jsem jinde již zmiňoval, před I. světovou válkou. V meziválečném období se na tradice navázalo a spolkový život, zvláště německého obyvatelstva, se rozvíjel. Po II. světové válce byla situace podobná jako na Šumavě. Po odsunu německého obyvatelstva se měnila demografie obyvatelstva a spolkový život začínal pomaleji, než ve větších městech. Je tedy přirozené, že první impulz k založení Horské záchranné služby přišel z Karlových Varů, konkrétně od lyžařského oddílu Sokolské jednoty dne 14. 11. 1948 a hned 23. 12. 1948. Hlavním organizátorem byl středoškolský učitel Picka z Klášterce nad Ohří.²³⁶ Státní úřad sdělil, že má úmysl založit Horskou záchrannou službu v Krušných horách a aktivitu lyžařského oddílu vítá. Zároveň se dotazuje na rozsah území, které by noví členové chtěli zabezpečovat a plán personálního a finančního

²³⁴ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 74.

²³⁵ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 72-74.

²³⁶ Národní archiv, fond SVTVS, kart. 75, příloha č. 45, F. Kolář uvádí až rok 1955.

zajištění.²³⁷ Další otázku vyškolení nových členů již řešilo ústředí HZS ve Vrchlabí, které ještě instruuje, jaké členy vybírat a jak bude prospěšné je školit podle vzoru ostatních pohoří.²³⁸ K samotnému ustavení dochází až roku 1951, a protože dosud není vybavena, je Státním výborem přislíbena částka z rozpočtu HZS 20 000,-Kč na vybavení základním sanitním materiálem a též výstrojí pro nové členy, kterých je prozatím pět.²³⁹ Jaký byl další vývoj, se mi nepodařilo archivně dohledat, avšak myslím si, že se situace bude analogická se situací na Šumavě, kdy utvořením západního okruhu došlo přípisem ke zrušení jmenované skupiny HZS.

Hraniční pásmo západního okruhu bylo zásadním omezením při sportování a turistice v Krušných horách.²⁴⁰ Přesto dochází ke stále větší oblibě regionu pro rekreační sportování, zvláště pak v zimním období. Může za to trochu průmysl ve městech Chomutov, Ústí nad Labem, Most, Litvínov. Pracující mají mít možnost se po náročné práci zrekreovat. Proto dochází k budování menších či větších lyžařských areálů v Krušných horách. Proto dochází k druhému pokusu založení, tentokrát již Horské služby²⁴¹ až 28. ledna 1955, a to opět jako pobočka Horské služby Krkonoše.

Pamětníci uvádějí, že hlavním iniciátorem byl Jaroslav Mikoláš, který sem přišel se zkušenostmi z Nízkých Tater. Mezi jeho nejbližší spolupracovníky patřili Karel Bohuslav, předseda lyžařské sekce krajského výboru ústřední tělovýchovné organizace v Ústí nad Labem, František Suk a další nadšenci. Onoho lednového dne byly zřízeny tři okrsky – Telnice pod vedením Mikoláše, Nové Město pod vedením Suka (později přejmenované na Bouřňák) a nad Chomutovem Pyšná v čele s Bohuslavem. Nově založenou oblast si vzala pod patronát Horská služba v Peci pod Sněžkou, a kromě metodických rad tamních záchranářů poskytla i jedny kanadské saně a batoh s materiálem pro první pomoc v horách. „Trvalo dosti dlouho,“ píše Jaroslav Břach, „než se o nás veřejnost dozvěděla, a ještě nás vzala na vědomí.“²⁴²

²³⁷ S příslibem souhlasu se zajištěním ustanovení HZS v Krušných horách vyvstává vize přesunutí centra na Boží dar, kde se plánuje podpora sjezdového lyžování pro pracující lid, který by lokalitu využíval k rekreaci po zasloužené práci při budování vlasti.

²³⁸ Přípis Bedřicha Krátkého SVTVS, po žádosti o podporu při ustavení nové pobočky HZS. Národní archiv, fond SVTVS, kart. 37

²³⁹ Korespondence s. Urbánková ze SVTVS a s. Jinšíková, referentka HZS při SVTVS, Národní archiv, fond SVTVS, kart. 144

²⁴⁰ Hraniční pásmo omezeno až v roce 1958, což umožnilo větší sportování v prostředí Krušných hor.

²⁴¹ Po reorganizaci SVTVS, respektive jeho zrušení, dochází v roce 1956 k založení ČSTV a k přejmenování z Horské záchranné služby na Horskou službu, jak se popisuje jinde v práci.

²⁴² Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 88.

Když byla v roce 1958 otevřena pro veřejnost i západní část pohoří, začali tamní patrioti Josef Jindra a Miroslav Polák usilovat i o zřízení dalších okrsků. Jejich úsilí komplikoval fakt, že ústřední tělovýchovná organizace – 1957 Československý svaz tělesné výchovy – pod kterou Horská služba spadala, byla organizována podle krajů a tato část Krušných hor patřila do Západočeského kraje. Trvalo dva roky, než se Západočeši domluvili se Severočechy. Teprve v roce 1960 mohl vzniknout nový okrsek se sídlem v Božím Daru. Zahrnoval nově vybudované sjezdovky na Klínovci, a proto právě sem nastoupil 1962 první profesionální záchranář v Krušných horách Jaroslav Břach. Po krátké době ho doplnil druhý zaměstnanec Ludvík Marek. Působení krušnohorských záchranářů bylo obdobné ostatním oblastem. V létě oprava a vytváření dokonalé sítě orientačního značení, instalace tyčí na zimu, případně značení sjezdovek, stavba rozcestníků a provizorních přístřešků. Kromě toho ochrana přírody. V zimě sledování a měření sněhové pokrývky a informování široké lyžařské veřejnosti prostřednictvím médií, přednášek o nebezpečí hor a o tom, jak se chovat v případě nehody. Nicméně jejich hlavní činností byla v zimě pomoc při zraněních a při hledání ztracených dětí i dospělých. V devadesátých letech, kdy se v České republice prudce rozmáhala cykloturistika, se ošetření zraněných stále častěji přenášelo do letní sezony.²⁴³

V čele oblastního výboru Horské služby v Krušných horách se v letech 1955-1990 vystřídali Jaroslav Mikoláš, František Šedivý, Josef Jindra, Zdeněk Košťál a Josef Roubíček. Náčelníkem byl v roce 1962 jmenován profesionál Jaroslav Břach, kterého počátkem února vyměnil Rudolf Chlad. Dnes má Horská služba Krušné hory celkem osm okrsků a patnáct záchranných stanic. Z ústředí v Božím Daru řídí nynější náčelník Miroslav Gütner okrsky od východu – Telnice, Bouřňák, Klíny, Pyšná, Měděnec, Boží Dar, Pernink a Bublava. K nim je nutno připočítat další záchranné stanice – Komáří Vížka, Mikulov, Český Jiřetín, Klínovec, Plešivec a Nové Hamry.²⁴⁴

²⁴³ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 89-90.

²⁴⁴ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 90.

16.3 Horská služba v Jizerských horách

Lyžování v Jizerských horách začalo podobně jako v Krkonoších, v druhé polovině devatenáctého století. Iniciativy však vycházely z německých spolků, především Deutscher Gebirgsverein für das Jeschken und Isergebirge, Alpinverein a česko-německý Naturfreunde. Oddíly německých lyžařů, které vznikaly v klubech Alpinverein postupně vstoupily do Haupt Deutsche Wintersportvereine. Zde vznikaly i první oddíly lyžařů, které se zabývaly i záchranou v horském terénu.²⁴⁵ Před Druhou světovou válkou v roce 1936 byly pokusy založit oddíly záchranné služby i v Jizerských horách, Sächsischen Bergdienst. U zrodu stály spolky Wintersportvereine, Deutscher Gebirgsverein für das Jeschken und Isergebirge a také Deutsche Alpinverein, jak se o tom zmiňuje Jahrbuch Deutscher Gebirgsverein z roku 1937. Bylo to dáno silnou převahou německého obyvatelstva, které zde také žilo spolkovým životem. Silné turnerské spolky pod vedením Konráda Henleina však postupně spolkový život použily k nacionalistickým snahám německého obyvatelstva připojit se k Německu, kterým po roce 1918 dokonce předcházelo vyhlášení provincie Deutsch Böhmen s hlavním městem Libercem (tehdy Reichenberg). V říjnu 1938 však dochází k připojení Sudet k Německu a záhy II. světová válka, což zásadně změnilo život i v Jizerských horách.

Po II. světové válce zabezpečovala a řídila horskou záchranu v Jizerských horách nově vzniklá Horská záchranná služba Jizerské hory, která však organizačně spadala pod Horskou záchrannou službu Krkonoše. Situace se změnila v roce 1954 až vstupem Horské záchranné služby do nově založeného ČSTV po zaniklém Státním výboru pro tělesnou výchovu a sport. Od té doby totiž oblast Jizerské hory vystupuje samostatně jako ostatní oblasti v Čechách, jako Horská služba Jizerské hory.

Zakládající schůze se konala 16. ledna 1954 v chatě na Pláních pod Ještědem. Byl na ni zvolen dvanáctičlenný výbor nové oblasti v čele s Vladimírem Velem a projednána náplň činnosti. Po dohodě s Otokarem Štětkou byl instruktorem pro Jizerské hory jmenován Antonín Mrklas z Harrachova. Zároveň dostala nová organizace

²⁴⁵ Jahrbuch HDW 1930, také dotaz Svazu lyžařů okresnímu hejtmanovi ve Vrchlabí (JUDr. Vaina), zda existuje korporace na Krkonoších, která se záchranou v horském terénu zabývá, kde existence německých záchranných oddílů zmiňuje. Kopie dokumentu uložena v kronice Horské služby Krkonoše okrsku Vrchlabí

z Krkonoš jedny kanadské saně a batoh s materiálem pro první pomoc. Byla zřízena tři střediska nové Horské služby – Pláně pro oblast Ještědu, Rudolfov a Bedřichov.²⁴⁶

Organizace Horské služby Jizerské hory se v průběhu dalších let vyvíjela. Vbrzku se však stabilizovalo její personální složení. Od ledna 1960 se stal profesionálním pracovníkem Vladimír Vele, jehož o čtyři roky později doplnil Jiří Kott. Jen pomalu se ale naplňovala představa o materiálovém a technickém vybavení. V roce 1960 měli záchranáři v Jizerských horách k dispozici šest kanadských saní, čtyři lana a pět batohů s materiálem. Po šesti letech dostali první auto a v roce 1969 konečně první sněžný skútr. Radiostanice, které obdrželi od armády, příliš nefungovaly, a tak se mezi tamními záchranáři vžil slogan: „vidím tě, ale neslyším!“²⁴⁷

V sedmdesátých letech měla Horská služba Jizerské hory následující okrsky – Ještěd a Pláně, Bedřichov, kde byl svépomocí vybudován Dům Horské služby, dále Severák v Hraběticích, Špičák v Albrechticích, Smědava a Jizerka. Činnost se v této době sice rozšiřovala vzhledem ke stále narůstajícímu počtu návštěvníků Jizerských hor, zvláště lyžařů, nicméně nejčastějšími zásahy bylo ošetřování úrazů a svoz postižených do zdravotnických zařízení, přednášky, vytyčování tras a výcvik jak fyzické zdatnosti, tak znalostí první pomoci. Od konce osmdesátých let využívá Horská služba při naléhavých případech i v Jizerských horách vrtulníku, od května 1992 je přímo napojena na Leteckou záchrannou službu v Liberci. V roce 1981 se stal druhým náčelníkem Horské služby Jizerské hory Miroslav Voborník, kterého po sedmnácti letech vystřídal Miroslav Bíca, dlouholetý metodik Horské služby nejen v Jizerských horách, ale i v České republice. Od roku 2001 vede oblast Jizerské hory René Mašín. Spravuje pět okrsků – Bedřichov, Ještěd, Jizerka, Severák a Špičák.²⁴⁸

16.4 Horská služba v Krkonoších

Prosincem 1954 přichází do praxe změny v organizaci horského záchranářství. Změna jména je na první pohled patrná a s ní i změna znaku. Změna přichází i do organizačního členění, kdy Horská služba Krkonoše už není tou centrálou, ale jednou z oblastí, kde Horská služba působí a pracuje. Samozřejmě, že díky návštěvnosti a tradici má dominantní postavení i nadále.

²⁴⁶ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 84-85.

²⁴⁷ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 85.

²⁴⁸ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 86.

Organizační rozdělení Horské záchranné služby po II. světové válce bylo v podstatě shodné s návrhem Jindřicha Ambrože a následně realizované v roce 1936.²⁴⁹ Podstatou je rozdělení na čtyři hlavní stanice - Rokytnice nad Jizerou, Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou a Jánské Lázně. Každá hlavní stanice měla podpůrnou stanici na hřebenech hor nebo další stanici jakožto základnu se skladem materiálu. Mezi ně patřila stanice Harrachov, Benecko, Černý Důl, Horní Malá Úpa. Prioritou bylo stanice připojit k telefonnímu spojení. Stejně tak i hřebenové boudy. Spojení bylo často nepřízní počasí přerušeno, a tak mnohdy trvala oprava vedení i několik dní. Při hlavních stanicích vznikaly okrsky, kterým se tehdy říkalo oblasti, a ty měly své vedoucí. V Rokytnici nad Jizerou byl vedoucí František Šmíd, v Harrachově Zdeněk Cívín, ve Špindlerově Mlýně Vladimír Mejvald, v Jánských Lázních Jaroslav Burda, v Peci pod Sněžkou Karel Brabec. Vedení Horské záchranné služby a zároveň Vrchlabí reprezentoval Bedřich Krátký. Vedoucí krkonošských oblastí sestavili Radu Horské záchranné služby, která na určitý čas určovala směr vývoje Horské záchranné služby. Změny přišly vstupem do STVS a později do ČSTV. S rozvojem turismu, a hlavně zimních sportů vzniká potřeba nového členění, které v roce 1984 přichází. S ním i nový statut již Horské služby a k němu ještě prováděcí pokyny. Oblast Krkonoše se rozrůstá o okrsky Vrchlabí, Černý Důl a Žacléř. K tomu se vázala potřeba vybudování nových stanic, které se stavěly v akci „Z“, jak se tehdy říkalo, tedy zadarmo, a stát platil pouze materiál. Členové jednotlivých okrsků tak odpracovali stovky i tisíce brigádnických hodin, aby mohli mít svou stanici. Postupně dochází i k dovybavení stanic.

Ústředí se nacházelo v Domě Horské služby ve Špindlerově Mlýně. Vedle této správní organizace byla vybudována síť pěti stanic základních – Harrachov, Strážné, Špindlerův Mlýn, Černý Důl a Pec pod Sněžkou a šest stanic záchranných. Ty druhé se nacházely většinou ve sportovních areálech, jmenovitě v Harrachově-Rýžovišti, Rokytnici-Hořeních Domkách, na Dvoračkách, na Labské a Luční boudě a v Prkenném Dole u Žacléře. I nadále si Horská služba udržovala na hřebenových boudách ohlašovací stanice, z nichž bylo možno navázat spojení s některou z uvedených stanic Horské služby nebo s ústředím.²⁵⁰

V současnosti se Horská služba Krkonoše dělí na následujících jedenáct okrsků – Benecko se stanicí Vítkovice, Černý Důl, Harrachov, Jánské Lázně, Pec pod Sněžkou,

²⁴⁹ Okresní archiv, návrh Jindřicha Ambrože z roku 1934, Příloha č. 17

²⁵⁰ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 65.

Pomezní Boudy, Rokytnice nad Jizerou se stanicemi Dvoračky a Studenov, Špindlerův Mlýn, Strážné, Velká Úpa a Žacléř.²⁵¹

Na jaře 1953 se Horská služba v Krkonoších profesionalizovala. K náčelníkovi Otokaru Štětкови byl přijat Jaroslav Kácovský. Brzy po něm přišli i Jiří Erban a Jaroslav Materna, profesionální záchranáři se objevili i v Harrachově – Antonín Mrklas a v Rokytnici nad Jizerou – Miloslav Soukup. Načas skončily i lapálie se sídlem ústředí, kterému byl ve Špindlerově Mlýně přidělen opuštěný objekt Olympie. Odtud se Horská služba v prosinci 1971 přestěhovala do Domu Horské služby, kde sídlí dodnes. V roce 1984 měla Horská služba Krkonoše dvacet profesionálních a 207 dobrovolných záchranářů a k tomu 18 čekatelů. O třicet let později, v roce 2014, byly počty o trochu nižší – šestnáct profesionálních záchranářů, 158 dobrovolných a 14 čekatelů.²⁵² Krkonošskou Horskou službu vedl od 1952 do roku 1975 Otokar Štětka. Ve funkci ho střídal jeho dosavadní zástupce Jaroslav Koldovský,²⁵³ který byl ve funkci až do roku 1993. V období 1993 až 2001 Jiří Dunka.²⁵⁴ Dalších šestnáct let, tedy do roku 2017 byl ve funkci náčelníka a později předsedy Rady Horské služby Adolf Klepš²⁵⁵. V současné době, od roku 2017, vykonává funkci náčelníka Horské služby Krkonoše Pavel Jirsa²⁵⁶.

²⁵¹ *Tamtéž s. 65*

²⁵² Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 66.

²⁵³ Jaroslav Koldovský se narodil 25. 11. 1936 ve Vilémově. Po Druhé světové válce žil s rodiči v Rokytnici nad Jizerou, po základní škole v Rokytnici chodil na elektrikářské učiliště do Lučan. Členem Horské služby byl od roku 1954. Od roku 1974 zaměstnancem Horské služby. Od roku 1976 jmenovaným náčelníkem Horské služby Krkonoše, ve funkci do roku 1992. Poté pracovník HS ve Strážném a v Harrachově.

²⁵⁴ Jiří Dunka se narodil 31. března 1945 v Praze. Dříve závodní plavec se do Krkonoš dostal z lásky k horám a Krkonoším, kam od dětského věku jezdil. Začínal v Krkonoších s prací v lese a později na poště ve Špindlerově Mlýně jako přespolní poštovní doručovatel. Později se stal dobrovolným a potom i placeným členem Horské služby. Několik let byl ve funkci oblastního náčelníka. Mezitím stihl několik let pracovat jako starosta Špindlerova Mlýna.

²⁵⁵ Adolf Klepš se narodil 12. 9. 1964 ve Vrchlabí, do základní školy chodil ve Špindlerově Mlýně, poté nastoupil na gymnázium do Vrchlabí. Po základní vojenské službě nastoupil jako poštovní doručovatel ve Špindlerově Mlýně a záhy se stává dobrovolným členem Horské služby, po vzoru svého otce. Od roku 1991 zaměstnanec Horské služby, od roku 2001 do roku 2017 náčelník Horské služby ČR o.p.s. oblast Krkonoše. Současně předseda Rady Horské služby z.s. Pracoval intenzivně na systémových změnách v organizaci, řízení, vybavení, financování Horské služby. Výborný lyžař, horolezec, skialpinista.

²⁵⁶ Pavel Jirsa se narodil v roce 1962, do základní školy chodil ve Špindlerově Mlýně. Poté studoval střední lesnickou školu v Trutnově. Celé dětství se věnoval sjezdovému lyžování, základní vojenskou službu absolvoval v Dukle Liberec. Po vojenské službě nastoupil do pracovního poměru jako strážce Krkonošského národního parku do Špindlerova Mlýna, kde později zastával funkci vedoucího střediska. Protože se věnoval i horolezectví, záhy se stal dobrovolným členem Horské služby 1986. Od roku 1996 profesionálním záchranářem Horské služby Krkonoše. Od 2017 pověřen vedením oblasti Krkonoše, od 6.3.2018 byl řádně na základě výběrového řízení jmenován do funkce náčelníka Horské služby o.p.s. oblast Krkonoše.

16.5 Horská služba v Orlických horách

Ustavující schůze se konala 1. října 1949 v Deštném v Orlických horách na Masarykově Chatě²⁵⁷ za přítomnosti Bedřicha Krátkého, krajského vedoucího lyžařů J. Pecky z Hradce Králové, velitele stanice SNB v Deštném Zdeňka Šmídy, praporčíka SNB Bláhy, nájemce Masarykovy chaty Josefa Synka, zástupce turistického odboru kraje Z. Kašpara, zástupce lesní správy polesného Vojtěcha a zástupce Krajského národního výboru Františka Vitvara. Předmětem jednání bylo ustavení pobočky HZS v Orlických horách. Vedoucím byl ustanoven Josef Synek, nájemce Masarykovy chaty, který působil v minulosti v Krkonoších na Sokolské boudě a s Horskou službou již spolupracoval. Bylo proto možné se domnívat, že si ve vedení Horské záchranné služby povede dobře. V Deštném bylo pak rozhodnuto, že se zde vytvoří základna Horské záchranné služby, protože je možné užít autobusovou dopravu, která má zde pravidelné spoje. Vedením základny byl prozatím pověřen praporčík SNB Eduard Bláha.²⁵⁸

Mezitím se měnilo vedení střediska v Deštném. Po Bláhovi ho v únoru 1952 převzal Jaromír Ptáček a v roce 1954 Oldřich Hofman, který stál v čele do roku 1964. V říjnu 1963 totiž došlo k rozdělení Horské služby v Orlických horách do tří okrsků. Deštné doplnily Říčky v jižní části hor a Olešnice v severní, jenž však fungoval pouze čtyři roky. V této době byl rovněž přijat první profesionální pracovník Ivo Koštůr. Změny v organizaci si vynutilo otevření Orlických hor pro zimní turistiku. V lednu byl spuštěn první lyžařský vlek v Deštném, v prosinci téhož roku následoval vlek v Říčkách. Lyžaři kromě sjezdovek vyráželi i na hřebenové túry. Spolu s tím narůstal i počet zranění i počet hledaných osob.²⁵⁹

Od roku 1964 přibývá počet činností Horské služby. K samotné záchranné činnosti přibývá více preventivní práce. Značení turistických cest a stavby rozcestníků s následnou péčí a také stavby přístřešků pro možnost turistů se schovat při náhlé změně počasí. S narůstajícími úkoly je složitější řízení oblasti „na dálku“ a tak dochází k osamostatnění oblasti Horské služby v Orlických horách k datu 9. 1. 1965. Náčelníkem nové samostatné oblasti Horské služby byl jmenován Ivo Koštůr. Nedlouho

²⁵⁷ Národní archiv, fond SVTVS, kart. 144, Zápis z ustavující schůze Horské záchranné služby v Orlických horách, příloha č. 39

²⁵⁸ Zápis z ustavující schůze ze dne 1. 10. 1949. Národní archiv, fond SVTVS kart. 145

²⁵⁹ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 66.

na to byl přijat další zaměstnanec, Václav Drašnar. Rozvoj turistického ruchu a nárůst zásahů Horské služby vyvolává potřebu stavby nové stanice Horské služby, která do té doby sídlila v dolní stanici lyžařského vleku. Stavbou svépomocí a tedy v akci „Z“, jak bylo tehdy běžné, se postavila nová stanice Horské služby. Ta s několika opravami sloužila až do roku 2013. Pak byla nahrazena nově postaveným Domem Horské služby, který lépe vyhovuje technickým i personálním požadavkům současné záchranné organizace. Ivo Koštůr byl vystřídán v roce 1974 Jaromírem Jindrou, který byl v čele Horské služby Orlické hory dvacet let, tedy do roku 1994. V témže roce byla změněna působnost dvou sousedních oblastí Horské služby, Orlických hor a Jeseníků. Čenkovice, které byly do toho času v působnosti Jeseníků, se přesunuly do působnosti Orlických hor. Z Čenkovic přichází do Orlických hor i Josef Šifra, který je v roce 1994 pověřen vedením oblasti Horské služby Orlické hory z důvodu nemoci Jaromíra Jindry a v roce 1995 po výběrovém řízení byl ustanoven náčelníkem Horské služby Orlické hory. Ve funkci je dlouhých devatenáct let, po kterých ho ve funkci střídá Josef Hepnar, který je ve funkci doposud. V současnosti má Horská služba Orlické hory tři okrsky, Děštné, Říčky a Čenkovice.

16.6 Horská služba v Jeseníkách

Václav Myšák, rodilý Jihočech po II. světové válce přesídlil z lásky k horám do Jeseníků. Pracoval jako správce na chatě Barborka a stál u poválečného zrodu Horské záchranné služby v Jeseníkách. Vášnivý lyžař, kterého do Horské záchranné služby doporučil Svaz lyžařů, se zúčastnil kurzu horské záchrany, který pořádal Bedřich Krátký z Krkonošské Horské záchranné služby na Labské boudě v roce 1947. O rok později, tedy 21. května 1948, se zakládá Horská záchranná služba v Jeseníkách ustavující schůzi právě na chatě Barborka. Úkoly, které stály před zakladateli, nebyly nijak rozdílné od jiných horstev. Spojení mezi jednotlivými horskými boudami a stanicemi v údolí, značení horských chodníků, stavby rozcestníků, značení hřebenových cest tyčemi, vybavení stanic Horské záchranné služby potřebným materiálem a samozřejmě vybudování schopné členské základny.²⁶⁰

V Karlově byl také ještě v roce 1948 ustaven první jesenícký okrsek Horské záchranné služby, o který se zasloužil hlavně Karel Neumann. A pak následovaly další. V roce 1949 vznikl díky Arnoštu Klamovi, dalšímu ze zapálených horských záchrannářů,

²⁶⁰ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 69.

okrsek v Loučné nad Desnou, který se později přestěhoval na Červenohorské sedlo. V následujícím roce 1950 byly vytvořeny okrsky v Domašově, dnešní Šerák a v Karlově Studánce, který dnes sídlí na Pradědu. Za další dva roky založil Josef Miler okrsek ve Starém Městě, který měl obhospodařovat oblast Kralického Sněžníku. Po téměř třiceti letech byl doplněn okrskem Dolní Morava, který byl zřízen kvůli tamnímu rozvíjícímu se centru sjezdového lyžování. Mezitím založil Karel Stuchlík v roce 1968 okrsek Skřítek a roku 1973 Jaroslav Hodáň okrsek Čenkovice, který se však v polovině devadesátých let stal součástí oblasti Orlické hory.²⁶¹

Vedení Horské záchranné služby a od roku 1957 Horské služby Jeseníky bylo v rukách Václava Myšáka. Podle dobové korespondence, především s Otokarem Štětškou a ČSTV, to nebylo snadné období. Václav Myšák vedl Horskou službu v Jeseníkách až do roku 1961. Potom na šest let, tedy do roku 1967, Arnošt Klam. Následoval Zdeněk Zerzáň až do roku 1986, tedy bezmála dvacet let. Od roku 1986 do roku 1990 Ivan Bank a následoval Milan Gracias na dobu jedenácti let, tedy až do roku 2001. Od roku 2001 až do současnosti Michal Klimeš.

V současné době má Horská služba Jeseníky osm okrsků. Sídlo vedení oblasti je na Červenohorském sedle, dále Dolní Morava, Hynčice pod Sušinou, Karlov, Kralický Sněžník, Praděd, Šerák, Skřítek. Stanicemi Horské služby jsou ještě Velké Vrbno, Ramzová a Ovčárna.

17 VELKÉ VÝJEZDY HORSKÉ SLUŽBY DO ZAHRANIČÍ

Horská služba za své existence pořádala několik akcí, které měly přispět k její popularizaci. Každoročně i v době před rokem 1989 vyrazilo několik jedinců, párů či skupin na závody horských služeb, případně závody ve skialpinismu. Za výsledky se rozhodně nemuseli stydět. Takové výjezdy však nemám na mysli. Rád bych vyjmenoval několik akcí, které nesmějí upadnout v zapomenutí. Byla k nim potřeba odvaha, cestovatelská chuť a vůle nenechat se odradit a otrávit. Rád bych zmínil výjezdy, které jsou opravdu zvláštní.

²⁶¹ Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana s. 69.

17.1 Cesta na Balkán na motocyklech

První akce je z roku 1948. Skupina dvanácti „statečných“ členů se rozhodla, že by na motocyklech Jawa jeli na Kavkaz, kde by se věnovali horolezectví. Následně by se opět na motocyklech vrátili zpět. Vedoucí příprav a výpravy byl Jaroslav Kácovský,

Obrázek 3 Skupina dorazila do Bulharska, z archivu J. Kácovského.

který měl zkušenosti z práce pro Čedok. Po prvotních korespondencích a žádostech se zdálo, že by to bylo možné. Po únorových událostech 1948 museli změnit cíl cesty. Zvolili tedy trasu slovanskými zeměmi až na Balkán. Konkrétně z Československa přes Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Albánii a

Jugoslávii zpět do Československa, do Krkonoš. Účelem cesty měla být reklama skvělých strojů Jawa na jedné straně a na druhé straně politické sblížení slovanských národů. S přípravami se snažil pomoci každý, kdo mohl. Žádosti se dostaly až na Ministerstvo zahraničí. Přes zastupitelské sbory ve zmíněných zemích byla domluvena podpora výpravy. Cesta se přes peripetie příprav konala, i když jen v počtu sedmi členů. Je však velkou dokumentací dobrodružnosti povah plánovaných účastníků, kterými byli: Jaroslav Kácovský, Josef Dráb, Karel Haberle, Jaroslav Linka, Karel Pavel, Josef Burda, Eugen Malý, Jaroslav Murdych, Karel Brabec, Josef Bursík, Václav Prokop a Karel Zrůbek. Nedochovaly se zážitky z cesty v písemné ani mluvené podobě.

17.2 Krkonošská horolezecká expedice Himálaj 1979

Je velmi těžké dnes říci, kde se zrodila myšlenka uspořádat Krkonošskou expedici do nejvyššího pohoří, do Himálaje na severní Manásulu. Ale po takřka roce příprav se

Obrázek 4 Severní Manásulu, z kroniky Horské služby okrsku Vrchlabí.

to stalo skutečností. Přišel termín odjezdu a tím byl 7. srpen 1979. Ze Špindlerova Mlýna od Domu Horské služby odjíždí naložený zapůjčený nákladní vůz Liaz. Vedoucí výpravy, který nesl největší tíhu příprav, byl Vladimír Krupička, terénní pracovník Horské služby Krkonoše. Dalšími členy byli Blahoslav Braun, promováný filozof, novinář z Prahy, dlouholetý horolezec a

účastník expedic do And, Pamíru i na Kavkaz. Vedoucím výpravy a zároveň technickým vedoucím byl Jan Červinka, zasloužilý mistr sportu z Vrchlabí. Účastníkem Jan Červinka byl před samotnou expedicí zkušeným horolezcem, účastníkem expedic do Hindúkuše, Karákóramu a Kavkazu. Tomáš Filka ze Špindlerova Mlýna měl množství výstupů v Tatrách, Alpách i na Kavkaze. Jan Kynčl z Vrchlabí měl množství výstupů v Tatrách, i v Alpách, člen Horské služby okrsku Vrchlabí. MUDr. Miroslav Novotný, lékař výpravy z Jilemnice. I on měl již vylezeno množství cest v Tatrách i Alpách. Ing. Otakar Srovnal ze Zábřehu patřil se svými výstupy k nejzkušenějším, měl za sebou výstupy v Alpách a v Himálaji. Stanislav Šafář z Trutnova měl před expedicí množství výstupů v Tatrách. Milan Rusý z Adršpachu byl na tom podobně, měl vylezeno množství výstupů v Tatrách a Alpách. RNDr. Jan Štursa, fotograf a vědecký pracovník výpravy z Vrchlabí. Po měsíci putování a celních těžkostech se dostala výprava k cíli. Dále již pěšky za pomoci nosičů do údolí ledovce Larkja. Odtud přes výškové tábory k vrcholu. Podařilo se vystoupit na vrchol dvěma dvojicím: Červinka - Srovnal a Krupička - Novotný. Je to obrovský úspěch a první československá sedmitisícovka. Horská služba byla u toho, vždyť Vláďa Krupička byl z Horské služby ve Špindlerova Mlýna, Honza Kynčl byl členem okrsku ve Vrchlabí a Honza Červinka byl kdysi čekatelem Horské služby v Jeseníkách. Dne 4. 12. 1979 přijela skupina na korbě nákladáku domů do Krkonoš do Vrchlabí a potom do Špindlerova Mlýna. Dodnes si pamatují na velké ovace a vítání obyvatel ve Vrchlabí. Severní hřeben Manásulu north II. navždy ponese jméno Hřeben Jana Messnera a Štefana Spusty.

17.3 Horská služba v Africe

Horská služba z oblasti Jeseníky uspořádala cestu k nejvyšší hoře afrického

Obrázek 5 Výstup na předvrchol Mavenzi, pochází z archivu Horské služby Krkonoše

kontinentu, na Kilimanjaro. Cílem výpravy bylo sjet na lyžích Pik Uhuru a vylézt na horu Mavenzi. Vedoucím výpravy byl Zdeněk Zerzáň, členové pak Emil Kothánek, Josef Obelc, Miloš Kuba, MUDr. Josef Hřebíček, Viktor Prokůpek, Mirek Dvořáček a ing. Karel Rataj. Skupina vyrazila z Jeseníků nákladním autem Avia. Do samotných hor však stoupali s

batochy vážícími okolo třiceti kilogramů. Dne 23. 2. 1980 vystoupili na předvrchol Mavenzi. Následně se skupina rozhodla sjet na lyžích z předvrcholu Mavenzi a Zdeněk Zerzán z nejvyššího vrcholu Uhuru Pik, z výšky 5985 m.n.m. Sjezd se skupince podařil a Zdeněk Zerzán je první na světě, kdo sjezd z nejvyšší hory afrického kontinentu na lyžích. Předvrchol vylezený skupinou byl prvovýstupem a byl pojmenován Vrcholem československé Horské služby.

18 ZÁVĚR

V alpských zemích začaly první pokusy o záchranu v horách záhy v souvislosti s prvními pokusy o poznávání nových teritorií a nových oblastí hor. Chronologicky jde o druhou polovinu 19. století. Počátky přílivu turistů do horských prostředí v Evropě souvisí s rozvojem průmyslové společnosti. Tovární strojová výroba, distribuce výrobků k obchodníkům díky stavbě železnic po Evropě, rozvoj obchodu, tvorba zisku a nové investice. To vše přináší možnost vzniku střední ekonomické vrstvy především ve větších městech, která začíná hledat nové možnosti využívání volného času, a tak vzniká a velmi se rozvíjí spolkový život. Možnost cestování díky rozvoji železnic je nepopiratelná. Rozvoj kapitalismu a měst vůbec je enormní a do té doby v téhle míře neznámý. S rozvojem spolkového života vzrůstá zájem i o sport a tělesnou kulturu a tím i investic do sportovního náčiní. Zvláště ve městech dochází k zakládání sportovních svazů, z nichž mnozí se věnují také dalším sportům hlavně lyžování a míří do hor. Podobně je tomu u svazu turistů, kteří pořádají různé i vícedenní výlety. V letním období putují pěšky, v zimním období na lyžích či sněžnicích. V některých evropských zemích je to nepatrně více, v jiných méně, avšak všude se tak děje. Spolkový život, pobyt v přírodě a lyžování, to byl fenomén doby. S tímto rozvojem kráčí též společenská potřeba a nutnost snížit oběti různých nezdarů a neštěstí v nepřístupném terénu. Výrazem lidské solidarity a prosté chuti pomoci člověku v nesnázích se nezávisle na sobě v různých zemích v podobných obdobích zakládají skupiny horských

vůdců,²⁶² později koncesovaných. Horští vůdci si dokážou lépe poradit s náročností přírodních podmínek či nepřízní počasí a jsou znalí terénu.

Velkým krokem kupředu bylo založení Alpského klubu. První byl Alpine club, založený v Londýně na přelomu roku 1857-58. Druhým alpským spolkem byl rakouský alpský spolek - Österreichischer Alpenverein, založený 1862 ve Vídni. Záhy po Rakouském alpském klubu je založen Italský alpský klub – Club Alpine Italiano, v roce 1863. O rok později, tedy v roce 1864 je založen Švýcarský Alpský klub – Schweitzer Alpenklub. Dalším byl Francouzský Alpský klub – Club Alpin Francais, založený roku 1868. V květnu roku 1869 vzniká alpský spolek v Německu pod názvem Allgemeiner deutscher Alpenverein. Programem bylo stavění horských chat, budování horských chodníků, pořádání kurzů, přednášek, vytváření map a průvodců a také organizování pomoci v horském terénu. Novou myšlenkou bylo vložení pojištění do klubové činnosti. Pojištění pomáhalo každému, komu se něco nedobrého v horách přihodilo a na druhé straně, a to je velmi důležitým prvkem v podpoře záchranných oddílů, z pojištění se taktéž podporovaly záchranné oddíly v horských oblastech Alp.

Myšlenka komplexního pohledu na záchrannou organizaci v její struktuře a organizačních změnách. Zároveň zařazená do kontextu historického sportovního dění. To umožní vnímat stav společnosti, lépe dokreslí příčiny vzniku. To byly moje myšlenky, které mě vedly k seřazování dějů, které je možné pojmenovat vývoj. Pojmenování stavu tělesné kultury, historii Klubu českých turistů a Svazu lyžařů včetně jejich organizačních předchůdců, nabízí paralely k vývoji Horské služby. Svaz lyžařů několik let před samotným založením Horské služby nakupuje lékárničky, deky a rozšiřuje je do hřebenových bud Krkonoš. Stejně tak pracuje na zlepšení orientace v hřebenových partiích Krkonoš a iniciuje vytvoření němých značek Krkonoš Kamilem Václavem Muttichem, výtvarníkem, ale také vášnivým přítelem Krkonoš a lyžaření. Klub československých turistů se podílí na stavbě chodníků, pomáhá se stavbou chat a hřebenových bud, kam by bylo možné se schovat při náhlé změně či nepřízní počasí. Právě tyto dva české spolky stály přímo u založení a podílely se na prvních krůčcích Horské služby. Při hledání dalších spolků, které se sportovně-turistickými aktivitami zabývaly a organizovaly lyžařské spolkové akce horského prostředí hlavně v zimním

²⁶² Budování základny horských vůdců bylo též náplní Alpského spolku (Alpenverein). Velkou úlohu v organizování horských vůdců měl Johann Stüdl, roku 1969 sepsal stanovy pro Spolek horských vůdců ve Východních Alpách. Totéž vykonal podle Stüdlova vzoru Franz Senn pro oblast Tirol a Vorarbergu. Nechal Spolek horských vůdců zaregistrovat 1871.

období, zákonitě si pozornost zaslouží Sokol, Orel, DTJ. Pro samo založení i lyžování v českých zemích je namístě zmínit i německé spolky, především HDW. Díky lyžařům bez rozdílu klubu a organizátorům sportovní akce vzniká bezprostředně potřeba vzniku a založení Horské služby. Zpočátku byl nejsilnější zájem hlavně o nejvyšší české hory, tedy Krkonoše, ale později se zájem rozšířil i do dalších českých horských oblastí. Tento fakt kopíruje stav společnosti z pohledu tělesné kultury.

V kapitolách o historickém vývoji lyžování v jednotlivých pohořích jsem se snažil vykreslit místa, kde se s lyžováním začalo a kde tím vznikala potřeba se zabývat záchranou v horském terénu. Po založení Horské služby byl hlavním problémem nedostatek finančních prostředků a materiálu. Krkonoše měly přece jen dominantní postavení. Bylo to dané dřívějším počátkem činnosti, výškou pohoří, počtem zásahů za časové období, návštěvností atd. Na dominanci Krkonoš ostatní oblasti přece jen v pozornosti doplácely. Později přišel materiál, bylo méně prostředků, méně členů a podobně. Vše se začínalo postupně rovnat až v centrálně řízené a státem prostřednictvím SVTVS financované organizaci.

Je zajímavé vnímat diferenci v práci jednotlivých Horských služeb, které se přizpůsobují konkrétním podmínkám v dané zemi a pohoří. V Alpách jsou kromě skalních stěn také různé skalní průrvy a jeskyně. Proto se zde používá nejen technika horolezecká, ale také technika speleologická. U pohoří, jako jsou kupříkladu naše Jizerské hory nebo Šumava, se více používá motorová technika, protože je pro tento druh transportu a dopravy výhodnější. K velkému rozmachu záchranářských organizací v Evropě dochází ve třicátých letech 20. století, krátce před začátkem II. světové války.

Horské záchranné organizace v alpských zemích už před II. světovou válkou vzájemně komunikovaly a konzultovaly své postupy. Spíše však po individuálních kontaktech. Vzájemné konzultace a sdílení zkušeností se ukázalo velmi prospěšné. Po II. světové válce dochází k obnovení spolupráce horských záchranných organizací, která vyústila k založení mezinárodní organizace záchranných služeb IKAR v roce 1948. U samotného založení stály alpské země, Rakousko, Německo, Francie, Itálie a Švýcarsko. Podmínky byly však v té době velmi skromné. Válka zdecimovala jak klubovou činnost sportovních svazů, tak činnost horských záchranářů. Od roku 1966 je členem i tehdy Československá Horská služba. V současných Horských službách ve zmíněných zemích není díky společné práci v IKAR rozdílů ve způsobech práce, jen v počtech záchranářů a techniky, kterou je možné nasadit. Je to dané silou ekonomiky

toho kterého státu, a zároveň společenským významem, kterou má bezpečnost návštěvníků horského prostředí.

V kapitole, kde popisují aktuální stav Horské služby, je odpovědí na otázku kam jsme došli. Organizační struktura i financování organizace. Nabízí se poté srovnání s vývojem a organizacemi horských záchranných organizací v Evropě, které jsou snad jen pro dokreslení umístěny v přílohách.

V přílohách je i kapitola, která se zabývá transportními prostředky. Zde jsem popsal vývoj transportních prostředků, které Horská služba používala, nebo používá do současnosti. Stejně tak znaky, odznaky a členské průkazy Horské služby. Na hromadných sportovních akcích se účastníkům věnovaly za účast odznaky, což bylo v Horské službě také.

19 ZDROJE:

Elektronické zdroje:

Alpine rettung Schweiz. (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: www.alpinerettung.ch/Ausbildung.196.0.html

Associazione Interregionale Neve e Valanghe. (nedatováno). Získáno 6. 12. 2014, Dostupné z: <http://www.aineva.it/>

Bergrettungsdienst Österreich. (nedatováno), ke dni 24. 11. 2014. Dostupné z: www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html

Bergwacht Deutschland. (nedatováno), ke dni 2. 12. 2014. Dostupné z: <http://www.bergwacht.de/bergwacht-deutschland/de/Bergwacht-Landesverbaende/index.html>

Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico. (nedatováno), Získáno 6. 12. 2015. Dostupné z: <http://www.cnsas.it/index.html?pg=1&subpg=8>

Gendarmerie Interieur. (nedatováno), ke dni 6. 12. 2016. Dostupné z: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/Formation-d-expertise/Secours-en-montagne>

Gawrecká, M. *Projekty Slezské univerzity*, [online]. [cit. 2019-25-3, 9:00] Dostupné z: https://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/4-cyklus/0320_gawrecka.pdf/

Klub českých turistů. (nedatováno) Získáno 7.5.2017, Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

Rega (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: <http://www.rega.ch/de/home.aspx>

Stanovy Horské služby z. s. Horská služba [online]. [cit. 2018-5-25, 21:20]

Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-ceske-republiky-z-s/stanovy-horske-sluzby-cr-z-s>

Statut Horské služby ČR o.p.s. Horská služba [online]. [cit. 2018-5-24] Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/statut-horske-sluzby-cr-o-p-s>

Svaz lyžařů české republiky [online]. [cit. 2017-5-7, 21:20] Dostupné z: <http://www.czech-ski.com/historie-lyzarstvi>

Sweitzer Alpin club. (nedatováno), ke dni 23. 11 2014. Dostupné z: <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>

20 POUŽITÁ LITERATURA:

- Ambrož, J. (1926) *Průvodce po Krkonoších*. Praha: Dr. Ed. Grégr a syn.
- Ambrož, J. (1935) *Krkonoše*. Praha: Knihkupectví KČT
- Bachanová, J. (2004) *Počátky dívčího skautingu v Českých zemích*, Olomouc: FF.
- Biner, G. (2014). *Fliegen um Leben und Tod. Bergretter zwischen Matterhorn und Everest*. Zürich, Švýcarsko: Orell Füssli.
- Břeský, D. a kol. (1948) *Hory. Lyže. Sníh*. Praha: Jaromír Velát
- Bulletin k 80. výročí založení Horské služby (2014)
- Bureš, P. a Plichta, J. (1931) *Sport a tělesná kultura v ČsL. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu
- Červenková, P. Janda, J. (nedatováno) *J. O lyžování na Smrčině*. (neuveďeno)
- Čtvrtečka, J. (1965) *Lyžování*. Praha: SPN
- David, P. (2013) *110 let našeho lyžování*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství S&D
- Dorazil, O. (1997) *Světové dějiny v kostce*. Rudné u Prahy: JEVA
- Dušek, L. (2017) *Krkonošští rodáci vzpomínají*. Líbeznice: Vydavatelství Víkend
- Flousek, J. (2007) *Krkonoše: příroda - historie - život.*, Praha: Baset.
- Grexa, J., Strachová, M. (2001) *Dějiny sportu*. Brno: FSS MU Brno.
- Hník, K., Sojková, J. (2003) *Bejvávalo na horách*. Hradec Králové: Garamon s.r.o.
- Houdek, I. Vrba, M. (1956). *Zimní nebezpečí v horách*. Praha: Státní TV nakladatelství
- Houdek, I. (1963) *Lyžujeme v terénu*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství
- Höschlová, K. (2017) *Lékařem mezi nebem a horami*. Praha, Česko: Galén.
- Hroch, M. (1985) *Úvod do studia dějepisu*. Praha: SPN
- Hroch, M. (1983) *Úvod do studia dějepisu. IV. Metody historikovy práce*. Praha SPN
- Hudičák, P. a kol. (2017) *Šumava, krajina pod sněhem*. Č. Budějovice: Halama
- Kociánová, M. a kolektiv (2013). *Laviny v Krkonoších*. Správa KRNAP
- Kolář, F. (2016) *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana

- Kožík, F. (2006) *Synové hor*. Hradec Králové, Dukase s.r.o.
- Kössl, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: UK Praha
- Krofta, K. (1947) *Dějiny Československé*. Praha: Sfinx, Bohumil Janda
- Kubát, M. (1982) *Album ze starých Krkonoš*. Hradec Králové: Kruh
- Kubík, Č. (1955) *Příběhy mužů a hor*. Praha: Mladá fronta
- Kintzl, E. (2008) *O počátcích lyžování na Šumavě, slovem i obrazem*. Plzeň: Insyst
- Kvaček, R. (2006) *České dějiny II. Úvaly*
- Novák, T. V. (2004). *Proti rozbouřeným živlům*. Praha: Revue
- Novotný, M., Štursa, J. (1985) *Severní Manásulu*. Praha: Olympia
- Pacina, V. (1986) *Sport v Království Českém*. Praha: Mír
- Rampa, M. (1963) *Na hřebenech vichřice*. Východočeské nakladatelství
- Scheufler, P. (2002) *Krkonoše na nejstarších fotografiích*. Praha: Baset
- Scheufler, P. (2002) *Krkonoše* Praha: Baset
- Smrčka, A. (2016). *Ozvěny krkonošské minulosti ve stopách tradiční dopravy a obživy*. V&H print Hlávko s.r.o., Nové Město nad Metují
- Šámal, P. (2016) *Záchranáři, Tragedie a příběhy*. Praha: Epoque
- Šír, J. (1945) *Hory za války*. Turnov: Knihtiskárna Müllera spol.
- Vrba, M. (2003) *V lavinách a vánicích. Vsetín: Altituda*
- Waic, M. Kössl, J. (1992) *Český tramping*. Liberec: Ruch
- Waic, M. (2013) *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. Praha: Karolinum
- Waic, M. (2004) *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*. Praha: Karolinum

21 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1., Archiv HS Krkonoše, ŠTĚTKA, O. (nedatováno) *Souhrn obětí hor*.
- Příloha č. 2., Archiv HS Krkonoše, dotaz svazu lyžařů republiky Československé na JUDr. Vainu
- Příloha č. 3., Archiv HS Krkonoše, odpověď MUDr. Wilhelma Picka na dotaz Okresního úřadu 18. února 1930
- Příloha č. 4., Okresní archiv Trutnov, Spolkový katastr, r. 1926 okresu Vrchlabí
- Příloha č. 5., Archiv HS Krkonoše, Národní listy, 11. 2. 1935
- Příloha č. 6., Okresní archiv Trutnov, návrh Jindřicha Ambrože k organizaci Horské služby
- Příloha č. 7., Okresní archiv Trutnov, návrh k organizaci Horské služby Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine
- Příloha č. 8., Archiv HS Krkonoše, Národní politika ze dne 9. 5. 1935
- Příloha č. 9., Archiv HS Krkonoše, Referát Dr. Vainy na poradě ve Špindlerově Mlýně dne 12. 5. 1935
- Příloha č. 10., Archiv HS Krkonoše, zápis z porady z hotelu Centrální ve Špindlerově Mlýně ze dne 12. 5. 1935
- Příloha č. 11., Okresní archiv Trutnov, plná moc zástupce ve Výkonném výboru záchranné služby
- Příloha č. 12., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, vzor členského průkazu a znaku Horské služby z roku 1935
- Příloha č. 13., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, zpráva hejtmana Dr. Vainy Zemskému úřadu ze dne 23. 9. 1935
- Příloha č. 14., Okresní archiv Trutnov, návrh nových pokladniček pro výběr dobrovolného příspěvku
- Příloha č. 15., Okresní archiv Trutnov, stav řešení telekomunikačního spojení podzim 1935

Příloha č. 16., Okresní archiv Trutnov, Jahrbuch 1936, Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine

Příloha č. 17., Okresní archiv Trutnov, odpovědi okresnímu hejtmanovi Dr.Vainovi o stavu záchranného materiálu

Příloha č. 18., Okresní archiv Trutnov, obrázek rozložení stanic Horské služby z roku 1936

Příloha č. 19., Okresní archiv Trutnov, korespondence se spolkem chovatelů psů Bernhard, Canisport, Dr. Vaina

Příloha č. 20., Okresní archiv Trutnov, poděkování JUDr. Vainovi a kooptace do výkonného výboru Horské služby

Příloha č. 21., Archiv HS Krkonoše, Národní politika, 11. listopadu 1936, číslo 310

Příloha č. 22., Okresní archiv Trutnov, pozvánka pro JUDr. Macouna na samaritské cvičení 20. února 1937

Příloha č. 23., Archiv HS Krkonoše, článek dobového tisku Venkov-Praha z 15. 6. 1935

Příloha č. 24., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, dopis Jindřicha Ambrože ze dne 8. října 1935

Příloha č. 25., Okresní archiv Trutnov, spolupráce německé, slezskou a české záchranné služby z roku 1936

Příloha č. 26. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, první označení páskou na rukáv a znak. Příslušník - Horská bezpečnostní záchranná služba

Příloha č. 27. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, oznámení o ustanovení Horské záchranné služby ve Špindlerově Mlýně 1945

Příloha č. 28, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, zápis z pracovní schůze Horské služby ze 4. 1. 1946 ve Vrchlabí

Příloha č. 29, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, členský průkaz Horské záchranné služby Příloha č. 30., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, přípis Československého červeného kříže ze dne 4. 2. 1947

Příloha č. 31, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, omluva Antonína Říhy

Příloha č. 32, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, první poválečné stanovy Horské záchranné služby

Příloha č. 33., Národní archiv, papírový model návrhu znaku Horské záchranné služby. Ke znaku patřila legenda a popis znaku.

Přílohy č. 34, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, žádosti o informace k založení Horské záchranné služby

Příloha č. 35, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, stanovisko KNV v Hradci Králové k založení výcvikového střediska

Příloha č. 36, Národní archiv, ustavení Horské záchranné služby na jihozápadní Šumavě ve Vimperku

Příloha č. 37, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, přihlášení do Horské záchranné služby MUDr. Miroslava Žďáry

Příloha č. 38, Národní archiv, zájem ČSČK zařazení HZS do své působnosti

Příloha č. 39, Národní archiv, Výsledek jednání o zařazení Horské záchranné služby

Příloha č. 40, Národní archiv, zápis ze schůze výboru HZS, 22. 5. 1950

Příloha č. 41, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, přijetí do pracovního poměru Otokara Štětky SVTVS

Příloha č. 42, náčrty znaku Horské služby, strana z kroniky HS Vrchlabí

Příloha č. 43, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Oznámení práce na mostku v Peci pod Sněžkou a Špindlerově Mlýně

Příloha č. 44, Národní archiv, ustavení Horské záchranné služby pro jihozápadní Šumavu

Příloha č. 45, Národní archiv, zápis ze schůze vedení n.p. Turista ze dne 14. 2. 1957

Příloha č. 46., Národní archiv, zápis z ustavující schůze Horské záchranné služby v Orlických horách

Příloha č. 47, Den Horské služby, 24. březen

Příloha č. 48, Transportní prostředky

Příloha č. 49., Motorové transportní prostředky

Příloha č. 50, Označení Horské služby

Příloha č. 51, Vývoj členských průkazů

Příloha č. 52, odznaky Horské služby

Příloha č. 53, organizace vybraných horských záchranných služeb v Evropě

22 PŘÍLOHY:

Příloha č. 1., Archiv HS Krkonoše, ŠTĚTKA, O. (nedatováno) *Souhrn obětí hor.*

Kater Pankrác 1. Stráň, Dvůr Králové 2. M. 1935.	Guth Wenzel 1. Štětká, Adolp. 2. 28. 11. 1909. v občině dolé	Stjepan Tilkov 1. 28. 11. 1902. v občině dolé.
Lauer Wenzel 1. 28. 11. 1909. v občině dolé.	Vrta Hollmann 1. 28. 11. 1902. v občině dolé.	Frata Hollmann 1. 28. 11. 1902. v občině dolé.
Sobela Josef 1. 28. 11. 1931. v občině dolé.	Kohl Eduard 1. 28. 11. 1909. v občině dolé.	Frata Spalen 1. 28. 11. 1931. v občině dolé.
Altman Rud. 1. 28. 11. 1937. v občině dolé.	Vrta, Sobnesberg 1. 28. 11. 1909. na Studáně hoře.	Dr. Peter G. V. 1934. na Štětké se zranil v hotelě dolé.
Fraser Pravošlav 1. 28. 11. 1947. s Kocich křtenu.	Schlagov M. 1. 28. 11. 1947. v Kocich dolé.	Frata Josef 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil v hotelě dolé.
Adolf Kubana 1. 28. 11. 1940. v Spindlerově.	Burkert Josef 1. 28. 11. 1909. na Semerovkách.	Tollmann Fr. 1. 28. 11. 1909. v Petrovské.
Wagner Johann 1. 28. 11. 1939. na Černé hoře.	Lahrová Barbara 1. 28. 11. 1909. na Líské hoře.	Berta Stovod 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil v hotelě dolé.
Vranas Hollmann 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Frans Tittel 1. 28. 11. 1939. na Štětké se zranil.	Fraser Josef 1. 28. 11. 1909. v Krasovské bud.
Wagner Johann 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Vinsens Saganzer 1. 28. 11. 1909. na Líské hoře.	Jakobek Boh. 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.
Sezerová B. 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Jakobek Benzer 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Jindřich Müller 1. 28. 11. 1909. na Čertově hoře.
Ing Pavlíček 1. 28. 11. 1909. v Čertově hoře.	23. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Erwiler Johann 1. 28. 11. 1909. v Čertově hoře.
Adolf Barb. 1. 28. 11. 1909. v Spindlerově.	Ernst a Johann 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Dr. Berger Vlas 1. 28. 11. 1909. v hotelě dolé.
Kohl Wenzel 1. 28. 11. 1909. s Kocich křtenu.	FRATE TITTEL STUŠEN 1. 28. 11. 1909. na Černé hoře.	Spindler W. 1. 28. 11. 1909. v občině dolé.
Štef. Jar. Burda a 1. 28. 11. 1909. na Líské hoře v kapličky	Redaktor Pavlíček 1. 28. 11. 1909. na Černé hoře.	Štětká se na samém 1. 28. 11. 1909. v Pet.
Věra Josefína 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	Dr. Peter 1. 28. 11. 1909. na Štětké se zranil.	

1936 - Branničina manžel
v občině dolé se zranil
na Štětké se zranil

Příloha č. 2., Archiv HS Krkonoše, dotaz svazu lyžařů republiky Československé na JUDr. Vainu

SVAZ LYŽAŘŮ REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE
FEDERATION SKIERS DE LA REPUBLIQUE TCHOSLOVAQUE PRAGUE
Tisková 2024-3 Účet příj. 200 710

Č. 456/30. PRAHA, dne 11. ledna 1930.
Dne 11. 1930.

Tit. *J. Vainu*
Okresnímu úřadu
ve Vrchlabí.

Svaz lyžařů ČR. zahrnuje letos do svého programu také plánovitě organizační zpravotní péči o lyžaře. Sem spadá i poskytnutí první pomoci při nemoci nebo úraze postihnutým lyžařem na horách. V této souvislosti obracím se především na majitele a nájemce horských bud a organizuji je buď náležitě vypravěnými lékaři a dopravními prostředky ku dopravě raněných nebo nemocných lyžařů z hor.

V zájmu rychlého ustrojení raněných sportovců jest, aby byli co nejdříve vyl. ale při tom co nejrychleji dopraveni k vlaku a do nemocnice. Protože v jiných zemích pokud jest nám známo, i někde u nás / Lib. jsou v místech, do jejichž výhledu patří horské lyžařské stopy, zvláště alpských sbory zřízené dopravními prostředky a jinými prvky v podobě zdravotnické služby, která poskytuje první pomoc a organizování první pomoci. V těchto případech, případně zda by bylo možno a v jaké míře možno, jest, aby organizování zdravotní péče se uskloňovalo, zda ve Vašem obvodu existuje korporace, která by mohla vyslat záchrannou expedici do hor, když se na nepohody někdo zranil nebo když je třeba jakkoliv jiná první pomoc. Neměl-li taková korporace, zda byste byli ochotni dát pokud k jejím ustrojení.

Těšíme se, že nalezneme u Vás porozumění a podporu pro naše snahy a že nás brzy vyrozumíte, abychom mohli dát pokud možno příslušné informace do novin.

S projevem dokonalé úcty

J. Vainu
zpravotní referent. *J. Vainu* jednatel. *J. Vainu* místopředseda.

Příloha č. 3., Archiv HS Krkonoše, odpověď MUDr. Wilhelma Picka na dotaz
Okresního úřadu 18. února 1930

Státní obvodní lékař
Špindlerův Mlýn. 18. února 1930

Okresnímu úřadu
ve Vrchlabí

K úst. jedn. 1739 ze dne 2. února 1930

na hlášení, že níže podpísaný již mnohá léta drží pravidelně se souší kolonu dobrovolného hasičstva ve Špindlerově Mlýně (theoretické a praktické vyučování, při kterém jsou prováděny nejdřívejší náhlé případy zranění a pevnostní v horách přihasičské úrazy a obvištění nemocných a zraněných, se složením a vyšetřím, dále doprava nemocných a zraněných v létě a obvištění v zimě a normalizací improvizovanými dopravními prostředky.

Hlavní posádkou je obsazena na první pomoc při úrazech a onemocnění, provedení nouzových obvodů.

Vystavením telefonní sítě do všech údů je rychlé hlášení obecnímu úřadu do Špindlerova Mlýna umožněno a tento úřad je v úst. jedn. 1739 z 2. února 1930 záměrem zúčastnit expedici vyjetí, při něm je nemoc, jednost, že jsou vyborní lyžaři vždy k dispozici.

Bylo by to na místě, aby takové ochranné sanitní kolony byly utvořeny také ve Vrchlabí, Janákových lázních, Velké Špě, Harrachově. Poněvadž se v horách stále nacházejí lékaři, které sport provokují, bylo by na místě, aby tyto nejméně obzvy mohli udělati, a obzvy materiálem, aby tyto nejméně obzvy mohli udělati.

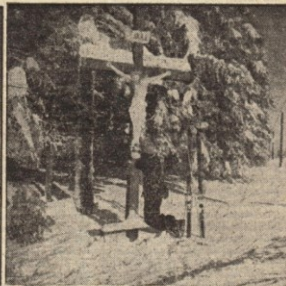
A poněvadž k dopravě nemocných a zraněných do nemocnice zde žádný moderní dopravní prostředek nestaví, je velká potřeba, aby byl zavazek pro celý okres sanitní automobil.

Pick

Příloha č. 4., Okresní archiv Trutnov, Spolkový katastr r. 1926, okresu Vrchlabí

512	in Remmerbunden	u Herron Bouda	
	do	Tolun	22. 1926 - 2A 2426
513	in Langenau	Lauov	
	Katholisch deutscher Jugendbund "Bergwacht"	Spindlerův Mlýn	28. 1926 - 2A 4325
514	Zweigverein des Reichsbundes der Deutschen kathol. Jugend in Spindlermühle		

Půlnoční volání.

První řada zleva: zavátá kaplička nad Výrovkou, v níž se již zachránilo mnoho lidí. — Boží muka v místech, kde zahynuli dva lyžaři. — Na místě u Výrovky, kde byli v sobotu zachráněni první dva lyžaři. — Zlaté návrší, dějiště sobotní tragédie lyžařů Hamáčka a Jirouškové. — Zachráněni z Výrovky, první zleva vojn. Stráka. (Foto Alan.)

(A) Půlnoční ze soboty na neděli. Mrazivá vítrchová strhává lyže s rameni. Dech se mění na sádku u šatů v stříbrný samet. Za půl hodiny je obličej jakoby ztuhlý, oční víčka se lepí. Bůh buď milostiv tomu, kdo bloudí nyní na horách. V metelci zabořelo okénko chaty. Na zdi u dveří visí teploměr, 27° mrazu. — Odkud jste přišli? — Zláta, ze vsi, přijeli jsme autobusem. — Pánové, je zakázáno vyjít z chaty. Nesmíte jít dále ani ven. — Kdo zakázal? — Četníci. Je hrozná větrná bouře, sami jste viděli. Přišel telefonický rozkaz četnictva na všechny boudy. Kdo přijde, musí jít zůstat. Nesmí pryč se opakovat minulá sobota. — Vida, rozumný následek voňání kolegy Vopáleckého v „Národních listech“. Do chaty — ať venkován ostře řezaného obličje. Hodil provaz do kouta a těžce usnul. — Ztracení, ti mi dali — vydechli a chrasnivi si stránil led s rozouchaných vousů. — Až bych přej je dovedl naboru, nalháni — mluvili rozeznán — nechtěl jsem, ale živobytí je těžké. Na provaze jsem je musel táhnout a půl cesty, takhle jsem si je uvízl do řady za sebou, aby se mi v bouři neztratili. Horák Hans Richter se zaidel, že jít to bylo naposled, ale kdo by věděl. *

Ráno bylo krásné, slunečné, bouře ulehla pod hory. Pod Labským vodopádem pracuje četa záchranní z Trutnova. Hledají dva mrtvé důstojníky. — Doufáte, že budete dnes hotoví? — Ne, pod první lavinou nebyli, snad budou též, ale podívejte se, to všechno je třeba oddělit. — Díváme se asi na 60 metrů dlouhou a téměř tak širokou lavinu s desetimetrou hloubkou. Podle všech domněnek stop se zdá, že nešťastní důstojníci nebyli zasaženi náhrou lavinou, ale že se zabili pádem do propasti a teprve tam se byli ježich mrtvoly zavaleny lavinou. Osm? Náhoda? Nemohou vědět? Jakké to ovravě bylo, proč se vydali na smrtelnou cestu do noci?

bouře? Odkud přišli nikdo neví. V sobotu večer se objevili na Martinovce. Bouda byla plně obsazena. Pan Linger jim nabídl dvě lůžka v jakémsi dobře vytopeném výstupku. Odmlti a telefonovali na Labekou boudu o lepší nocleh. — Místa je tu dost, ale cesta bude svislejší, hrůz bouře — slyšeli, a nerozumně se vydali na cestu. Na Labekou boudě marně na ně čekali. Je zle, řekl si, pan Hloušek telefonoval zpět na Martinovku a brzy nato vydaly se dvě záchranné výpravy do bouřlivé noci. S hořícími pochodňami v rukou se setkali na půl cesty. Prohledali celé okolí a teprve, když již sami padali, vrátili se zpět. Dvě tři lidi čba neobčasně lidéš pod sněhem podle zmrzlých hrud krvavého sněhu je zřejmé, že nebyli zdušeni lavinou, ale že se zranili pádem do propasti. Pro velký mraz jsou záchranní práce velmi pomalé, pracující vojiny je nutno často střídát. V sobotu vydala se na místo komise, ale nedošla a rychle se musela vrátit. Větrná bouře byla pro její členy značným nebezpečím. *

Pana ministra národní obrany upozorňujeme na čtu vojnů — hrůzně na Výrovce. Dnes jít budou zpět v Trutnově, ale my jsme je ještě zastihli na Výrovce. — Jak že to tu bylo minulá sobota? — To by vám, prosím, mohl nejlépe říci Stráka — hláší vojn. na stráži — hned vám ho přivedu, chcete-li. — Ovšem, že chceme, proto jsme se sem hnali přes hřebeny. Mladý, vysoký vojn. Stráka máví jen rukou, su, už je to pryč. — Zachránili dvanáct lidí — šeptá nám kdosi ze zadu. — Nespál jsem už noc — hovořil pomalu na naše naléhání — máme tu dvojitá okna, ale drncela tak, že jsem umout nemohl. Bylo právě půl druhé. Zdálo se mi, že do bouře někdo volá. To je mluvena, mrušel jsem si, kdo by teď byl venku. Hoši klidně spali, okna praskala a všechno jakobve se třáso. Nové vpláni, ale z jiné strany. Běžel jsem s postelou a šel k oknu. — Pomoc, pomoc — — Ano, někdo byl venku

a volal. Vzbudil jsem hochy a za chvíli jsme byli venku. To bylo všechno. — Všechno? Nikoho jste neměli? — Naši, ale jen náhodou. Vyšli jsme ven na lyžích a bylo to jako když se vejde do já nevím co. — Nebylo vidět? — Vidět? Holo v rukou jsme neviděli. Vrátili jsme se a nechali jsme u chaty stráž, aby pořád volala. Museli jsme mít směr. První dva jsme našli asi čtyřicet metrů od chaty. Byl to nějaký pán se slunečnou. On již byl tak vyděšen, že nemohl ani křičet. Vyšli večer z Látné boudy a našli jsme je ve dvě hodiny ráno. Na to byla nařizena pobytovost a celou noc jsme jít nespali. Přivedli jsme ještě dvanáct lidí ze Studniční a Luční hory. Tamhle za kopcem najdete zavátou kapličku. Zachránili se tam nějaký pán ve sněhové díře, jinak by určitě zmizel. — Souhlas! — podokni četař Mlýš — a mraz četnictva dnešní noc byl věru dohry. Proč jsou lidé v noci do bouře? *

Hotelier-Holzi z Haviřovy boudy slyšel poslední slova nešťastného důstojníka Rennera a jako svědky Bertičky Mrazčkové ze Smitčova. Potkal je cestou z Pece na svou boudu. U kapličky nad Richtrovkami jim domlouval, aby šli s ním. Renner odmítl, nad Modrým delem sbloudil a cestou po stráně strhl lavinu. Podle výsledku pitvy se zdá, že byl zasažen do obličje těžkou botou sloněny Mrazčkové. Jeho vlastní čerova byla zrazena lavinou stranou a čtyři hodiny ležela ve sněhu. Našli ji mladí trampové a zachránili. *

Večer se dovidíme, že na hřebenech nasazení byli dnes čtyři téměř zmrzlí lyžaři. Co ti lidé dělali? Vždyť je slunečno a mrazivý fuk je jen na pánkách. Súdšimě zmrzlým směhem s Luční hory na Výrovku, pak na Látné horu, Kollínskou boudu a z Černé hory věsnými houbačkami k bluboce zaváté pasece a po letových tálkách dolů do Svobody. Za necelý den máme v noci 50 km a namrzlá uší ze Studničné hory.

Příloha č. 7. Okresní archiv Trutnov, návrh k organizaci Horské služby Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine

Der ständige Besuch des Riesengebirges im Winter durch Menschen, die mit den Gefahren des Winterportes, mit dem Fehlen des Gebirges nicht vertraut sind, die Verhältnisse nicht genügend kennen, insbesondere den Lichtverhältnissen der Schneelandschaft ration gegenüberstehen; die Annahmen der heilsamen Bevölkerung, selbst der Gastwirte und Herbergbesitzer nicht zugänglich sind, haben es mit sich gebracht, dass jährlich eine grössere Zahl von Todesopfern auf deutscher Seite zu verzeichnen sind.

Ist der Tod junger Leben von rein menschlichen Gesichtspunkte aus auf das tiefste zu bedauern, so birgt der Ruf des Gebirges als "Lebensgefährlich" auch wirtschaftliche Nachteile in sich. Denn jede Gefahr hindert den Grossteil der Menschen am Besuch einer solchen Gegend.

Es sind daher aus allgemein menschlichen wie aus touristischen und wirtschaftlichen Gründen alle Massnahmen zu begrüssen, welche solche Opfer vermeiden machen, soweit dies nach menschlichen Kräften überhaupt möglich ist.

In zweifacher Form sucht der weisse Tod seine Opfer:

A/ durch Sturm und Unwetter.
B/ durch Lawinen.

A/ Sturm und Unwetter.

1. Bei plötzlichen Sturm, Unwetter und Nebel, selbst Dunkelheit die Kuristen zu leiten, hat der Deutsche Riesengebirgsverein, Sitz Hohenelbe, auf den wichtigsten und reisefähigsten Strecken seit Jahre Stangenmarkierungen durchgeführt, die er mit allen materiellen Opfern Jahr für Jahr ausbaut. Die Kosten der Erhaltung dieser Stangen gehen jährlich in die Tausende Kronen, denn immer wieder werden diese Stangen von Wanderern im Sommer und Herbst herausgerissen, verschleppt, vernichtet, selbst verheißt, sodass in der Stangenführung Lücken entstehen, die nachfolgenden Kuristen, selbst Einheimischen zum Verderben ausschließen. Daher ist es zu wünschen, dass die staatlichen Behörden die Stangenmarkierung unter besonderen Schutz stellen.
2. Es ist in den Wintermonaten dahin zu trachten, dass die Sonder- und Hochschneehänge, die in den Endstationen eintreffen, durch Kraftwagenverkehr, städtischer und privater Natur die Besucher so rasch als möglich zu dem Endziel gebracht werden, dass hier an kritischen Tagen / kritischen gefährlichen Tagen / durch die Hilfe der Gendarmen / Gendarmerie / vor dem Weitermarsch ins Gebirge selbst gewahrt wird.
3. Es müssen die Gastwirte und Herbergbesitzer das Recht haben, an sehr kritischen Tagen aus dem sicheren Haus abzuwandern, um das Gebirge zu verlassen, in ein besonders hoch am Rand und das Ziel einzutragen, wohin sie wandern. In diesen Büchern ist auf den ersten Seiten eine zeitliche Warnung, von der durch Wanderer Kenntnis genommen werden muss, der Wanderer selbst ist verpflichtet, von seinen Eintreffen ins Ziel auf eigene Kosten Nachricht zu geben.
4. Bei Sturm auf dem Gebirge ist durch gelbe Fahnen oder gelbe Winternetze zu machen. Verlässliche oder drohende Gefahr im Hochgebirge zu machen. Verlässliche oder

gene haben das Recht, Wanderer durch Vorstellungen von dem Aufstieg abzuhalten.

A/ Lawinen und Rutschgebiete.

1. Der Deutsche Skiverein Hohenelbe arbeitet bereits an einer kartographischen Beschreibung der Lawinennetze. Diese Karten sollen gegen Erstattung der Selbstkosten in allen Lawinennetzen aufgeführt werden, sodass jeder Wanderer über die Gefahren im Gebirge unterrichtet wird. Die Hauptverkehrsstellen des Deutschen Riesengebirgsvereines, Hohenelbe, zeichnet eine gelbe Karte, welche in den Hauptstellen der üblichen Besuche Führer / Mayer, Grieben, Sturm u. s. / ausgeschnitten werden soll. Neben diesem allgemeinen Aufklärungsarbeiten, sind die Gefahren von Lawinennetzen durch Warnungsfarben zu kennzeichnen - in internationalen Winterport gelb. Diese Warnungsfarben sind auf allen Zugangsstellen, den Bahnhöfen, in Gast- und Herbergbetrieben durch orangefarbene Anschlag bekanntzugeben. Vor dem Gefährlichen sind in Abständen von 100 bzw. 50 Mt. besonders Zeichen anzustellen. In geeigneten sind grosse durchbrochene Metalldreiecke / lt. beiliegender Skizze / mit gelbem Anstrich. Diese Warnungsfarben stehen unter besonderen staatlichen Schutz.
2. Da Lawinen unter bestimmten physikalischen Voraussetzungen sich bei schneehaltigen Wetter einstellen können, sind an solchen Tagen in allen Aufstiegsorten an sichtbarer Stelle Warnungsfarben anzustellen / siehe oben A/4.
3. Die Kambanden sind verpflichtet, die Talstationen zu beschnitten und durch gleiche Zeichen Lawinengefahr in Hochgebirge zu kündigen.
4. Da die Mittellagen nach ergeben lassen zu können, sind die Telefonleitungen im Gebirge durch besondere Anlagen zu sichern. Besonders sind in einzelnen Punkten Stützstellen auszubauen.

C/ Sicherheitserkehrungen.

1. Ist trotz aller Vorkehrungen ein Unglücksfall eingetreten, so ist die Meldung durch den Entdecker von der nächsten Telefonstelle aus an die nächste Rettungsstelle weiterzugeben. Dieses Rettungsamt, das seit bereits zu einzelnen Stellen eingerichtet ist / Hohenelbe, Spindlerbach, Harrachsdorf, Petzer / ist nach dieser Meldung sofort zu verständigen, wenn bereits im Gebirge / die haben sich an die Rettungsstellen der jeweiligen Feuerwehreinheiten. In erster Linie haben sich die Rettungsstellen der Skivereine mit einer besonderen Abteilung anzuschließen.
2. Hat ein Wanderer einen geringeren Unfall / Bruch, Verwundung u. s. / so wird für diese Fälle ein besonderes Notzeichen nach Muster des alpinen Hilfsdienstes eingeführt. Es steht unter besonderem Schutz. Jeder Missbrauch wird bestraft.
3. Alle Einzelheiten dieser Vorkehrungen sollen unter Vorlage der örtlichen staatlichen Behörden eines besonderen Ausschusses übergeben, bearbeitet werden. In diesem Ausschuss sind die örtlichen Hauptverbände, wie der Hauptverband der deutschen Winterportvereine im Riesengebirge, der Deutsche Riesengebirgsverein, Sitz Hohenelbe, sowie die gleichen tschechischen Verbände durch ihre Sachverständigen zu berufen.

gebirgsverein, Sitz Hohenelbe, sowie die gleichen tschechischen Verbände durch ihre Sachverständigen zu berufen.

Für:

Hauptverkehrsstelle
Hauptauschuss für das Riesengebirge und sein Vorstand
des für das Riesengebirge und sein Vorstand
Deutschen Riesengebirgsvereines i. B. Hohenelbe Hauptstrasse 4
Sitz Hohenelbe Fernruf 218
Quido Rotter s.p. Dr. Schneider s.p.

Verband Deutscher
Wintersportvereine im Riesengebirge
Ed. Schwanda Obs. s.p.

Příloha č. 8., Archiv HS Krkonoše, Národní politika ze dne 9. 5. 1935

K účelnému organizování záchranné služby v Krkonoších v době zimy, k němuž dal Zemský úřad v Praze podnět již počátkem března t. r., svolává nyní týž úřad na den 12. května poradu všech zájemců do Špindlerova Mlýna. K poradě pozváni jsou v první řadě okresní hejtmani v Jičíně, Vrchlabí a Trutnově, zem. voj. velitelství, četnické velitelství, samaritánský referát Čs. Cerveného kříže, Česká hasičská jednota, Svaz horáckých podniků, Svaz lyžařů ČSR, Klub čs. turistů, příslušné turist., lyžařské a hasičské korporace německé, vyzkoušena o ni i ministerstva vnitra, nář. obrany, veřej. zdravotnictví a pošt. a telegrafů i veskerí místní činitelé tur., lyž., a hasič. spolků v podhorí Krkonoš. Účelem porady je vytyčiti směrnice, die nichž má býti v Krkonoších zorganizována záchranná služba, jež by v konkrétních případech zasedla včas a zabránila tak die možnosti ztráty lidských životů, jež v uplynulé zimě na Krkonoších dostoupila proti létům minulým, svého vrcholu. Organizace má býti za pomoci jmenovaných okresních úřadů vybudována nejdříve do konce října t. r., tak aby hned na počátku zimního období byla spolehlivě připravena. Zemský úřad, za nímž je k poradě delegován jeho referent čiz. turist. ruchu vrchní rada J. Kamenický, záleží si v té věci zvláště, jichž učin a vděk se projeví vždy, když v daných případech neštěstí dosáhne se rychlým zásahem kladných výsledků. JK.

Příloha č. 9., Archiv HS Krkonoše, Referát Dr. Vainy na poradě ve Špindlerově Mlýně dne 12. 5. 1935

Referát Dr. Vainy

Výbor na řízení záchranné služby v Krkonoších.

Pro organizování záchranné služby, val jsem se podle organiz. syst., státní stáží a příslušníky této služby v Krkonoších. Záchranná služba musí být centralizována a to v síle státního výboru, který by měl dohled nad činností celé záchranné služby, vymáhal podporu a nabízel pro záchrannou službu, která intervence a podával návrhy příslušným ministerstev, resp. vlády. Jako výkonný výbor by byl t. zv. výkonný výbor pro záchrannou službu v Krkonoších pod vedením zvoleného okresního náčelníka, do kterého by výboru jmenovaly by každá korporace / Klub čs. turistů, Svaz lyžařů, Čs. červený kříž, vojenské zdravotnictví, okresní finanční stráž, hasičské obce, různé pomocné sportovní spolky, svaz horáckých podniků atd. / jednoho svého člana. Povinností výkonného výboru je z organizování záchrannou službu, t. j. zřízení záchranné stanice, sestavení záchranné služby, poskytnutí výstroje a výbavy, poskytnutí nádrží, záchranné stanice a záchranné strážě, včasně poskytnutí záchranné služby a jeho politování proti úrazu, stanovení odevy při zachráněním a evakuaci pohotovostní, zdravotní výhled a jejich evakuaci, vyšetření a doplnění záchranného nádrží, starati se o vzájemné telefonické spojení, bud a záchranných stanic a nebo Krkonoše tvoří "záchranný horácký území" a rozdělí se na "záchranné horácké desky", jež mají své "záchranné horácké stanice". Organizací záchranné služby v Krkonoších má v záchranné horácké okrese v konání výkonný výbor pro záchrannou službu v Krkonoších. Náčelník záchranné horácké stanice jmenuje výkonný výbor. Záchranný horácký území se rozdělí se na jednotlivé desky. Úkolem výboru je doprava postižených výhledů v dohledu Čs. červeného kříže, zdravotnictví a doprava postižených v horách přes úpatí, jde o první pomoc, včasnou péči záchranných horáckých stanic a záchranných stráží.

Záchranné horácké stanice vedou v svízelné činy svého záchranného nádrží, starají se o pohotovostní službu jak na stanici, tak i v horách. Každá stanice musí být vyzkoušena a to v zimním období, aby bylo možno včas poskytnout záchrannou službu a vyhledat osobu, doplnění záchranného nádrží a řídit záchrannou službu v svém dohledu.

Boudy se stanoví záchranné horácké stráž, jakož i boudy bez anebo stanoví, poskytní záchranné horácké stanici správy o všech událostech, majících význam pro návštěvníky hor jako : o povětrnostních poměrech, o příhodivých se nebezpečích, o potřebě záchranného nádrží a pod.

Boudy musí býti vybaveny potřebným sanitním a záchranným nádržím podle toho, jakého druhu se neštěstí vytkne v okolí boudy. Pro každý záchranný horácký území musí býti vypracován zvláštní předpis a to s přihlídnutím k celkové terénu a jeho zvláštním, jakož i k provozování druhů sportů a pod. /

Záchranné horácké stanice v dohledu mají své záchranné sbory, jejichž velitelem je náčelník stanice. Záchranné sbory jsou složeny ze samostatných dobrovolných hasičů, sanitářů Čs. červeného kříže, a dobrovolníků a i kafe činných sborů musí býti registrováni, seznam všech členů sboru má náčelník výkonného výboru. Lékař musí oznámit náčelník stanice svou nepřítomnost a jmenovati mu svého zástupce.

Náčelník záchranné horácké stanice určí pohotovostní službu na záchranné stanici, kde jsou vyhledáni seznam všech členů záchranného sboru a jejich adresy.

Den před nedělí a svátky, nebo při očekávání silnější návštěvy, vyjde záchranné horácké stanice do určených bodů příslušného záchranného desky záchranné stráž, které jsou v činnosti v pohotovosti. Tyto záchranné strážě nechtají na svých stanoviskách jen přes noc a svátky, nebo pokud je silnější návštěva. Rovněž i při nepohodách.

Jinak konají záchrannou službu návštěvníci resp. majitelé bud, státek a horáckých objektů a jejich zástupci.

O neštěstí správy velitel záchranné strážě hned záchrannou horáckou stanici svého desky. Nemá-li záchranné strážě, má-li jak náleže resp. majitelé chaty, nebo jeho zástupce, a dle toho se zachová.

Správa musí obsahovati :

- 1/ přesné označení místa a druh neštěstí, jakož i čas, kdy se neštěstí stalo,
- 2/ počet osob neštěstí postižených,
- 3/ jejich zdravotní stav,
- 4/ potřebu případného záchranného nádrží a výbavy,
- 5/ jaké záchranné předměty byly již vyhledány.

Náčelník záchranné horácké stanice zeřídí podle dle správy, nebo je třeba, aby byla provedena následující činnost :

Stanic a boudy telefonicky spojeny mezi sebou a boudami svého záchranného desky.

Boudy a záchranné horácké stanice musí býti telefonicky spojeny. V místech, kde se jeví potřeba zřízení záchranné horácké stanice, nebo je vybudování především telefonické spojení.

Výstav k státní na záchranné výpravě má být :

- 1/ náčelník dotčené záchranné služby, nebo jeho zástupce,
- 2/ náčelník záchranného okresu, nebo jeho zástupce / zvláště v dohledu výboru,
- 3/ náčelník záchranné horácké stanice,
- 4/ velitel záchranné strážě,
- 5/ návštěvníci resp. majitelé boud / kde není stanoviti záchranné strážě, nebo kde stráž není v síle.

Jestliže je třeba, mohou býti přidáni do záchranné výpravy i členové četnické stanice, dobrovolní finanční strážě, předpáni i vojensko. Aby se tak mohlo státi, je třeba souhlasnosti okresních finančních a vojenských úřadů.

Záchranná výprava bez záchranného nádrží /bouda bez stanoviti záchr. strážě/ skládá se z dobrovolných členů a jeví náčelníkem jest návštěvníci resp. majitelé boudy, nebo jeho zástupce.

Každý člen, který se účastní záchranné výpravy na výpravě výhledu výpravy /osoby, oprávněné dle výhledu k účasti na záchranné výpravě/, jest za něho politován pro případ úrazu. Politování členů výpravy pro případ úrazu musí býti provedeno zvláště.

Záchranné výpravy jsou povinny se účastniti :

- 1/ členové záchranných sborů,
- 2/ výhledové a nosiči a povolání,
- 3/ skvělitelé lyžařství a horolezečství,
- 4/ hospodářů chat, neb jejich zástupců,
- 5/ četníci, četní strážníci a hasiči, jsou-li ovšem vyříceni,
- 6/ lidé, kterým ústet na záchranných pracích přecizují služební předpisy,
- 7/ a konečně každý občan, nejspouli přitomny sboru označené osoby, kdyby to pomohlo neštěstí vyhledovati.

Jinak se záchranná výprava skládá z dobrovolníků.

Pro dopravu postiženého na záchrannou horáckou stanici, odevzdá ho náčelník do případného dalšího ošetření, nebo k další dopravě Čs. červenému kříži.

Postižený musí po nesení na záchrannou horáckou stanici, nebo po zachráněním postihnouti prohlášení o krytí výhledu, spojených s jeho záchrannou. Prohlášení s výhledem o skutečných výhledech a jeví třeba i s občy, kteří náčelník stanice výkonnému výboru, který je přeskoumá a výjde záchranné výpravy úhradí a penězi okresních příslušných, nebo je hned vyřadí.

Jedni o postiženého, který je trvale nemožný, nebo jsou výjde nezvratelně, hned výjde výkonný výbor.

Pro výkon vědy musí být stanovené zvláštní pokyny. Zároveň
musí je, aby byly důstojné jen skutečné výdaje.

Oděvy za výkon služby zbraně musí být stanoveny
se zřetelem k místním pracovním zásadám a k okolnostem za jakých
byla zbraně vykonána.

Pro přetahání se zaisoluje jest třeba upravit zvláštní předpisy.
Zbraně horáků stanice může vykonat pohřeb jenom na přední
rodiny postilného, nebo obce, ve které má být postilně pohřben
a jsou-li výdaje pohřbu zajištěny.

Náležející stanice musí být skoušená i lyžáři a pokud je třeba
i skoušená horáky. Musí ovládat pravidla první pomoci a techniku
záchranných prací.

Pro flory sběrů, pro náležitky stanice, jakož i pro nájemce a
majitele bud resp. pro jejich zástupce, pořádek výborný výběr kuray a
zkušební z první pomoci, záchranné techniky a lyžácké kuray a sběrů-
ky.

V každé budově musí být hospodářská a nádo a jeho personál
skoušeným lyžáckým cvič. i horáky, vyvíjeným k první pomoci při
dracích a zvláštních technických prací při záchranně. Při zvláštních nájez-
dech horáků musí být uvedené podmínky pojety do smlouvy.

Majitelé soukromých bud musí být k těmto doloženi zákonem.
Záchranné horáků stanice musí být důkladně vybaveny. Za vý-
běr stanice jest odpověden jejich nájemník. Za záchrannou výstroj
v chatkách a na stanovišti záchranné ústředí odpovědný nájemce, resp.
majitel budy.

V každé budově musí být uplná lékárnice. Ve vnitřích horáckých
budovách a v budovách v blízkosti lavinových míst, musí být uložena
doplňková výstroj. Tyto budovy jsou stanovišti záchranné stráž-
ky v horním pásu. Na těchto stanovištích komůrka služba záchranné
strážky nejdelší a těch úsech /krasň hospodářské chaty a jeho zást-
pce/. Vnitřní záchranné strážky jest vnitřní záchranné ústředí,
které záchranné výstroje, vyhledání a údržbu.

Příloha č. 10., Archiv HS Krkonoše, zápis z porady z hotelu Centrál ve Špindlerově
Mlýně ze dne 12. 5. 1935

9. 5. 1935
10. 5. 1935

1. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

2. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

3. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

4. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

5. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

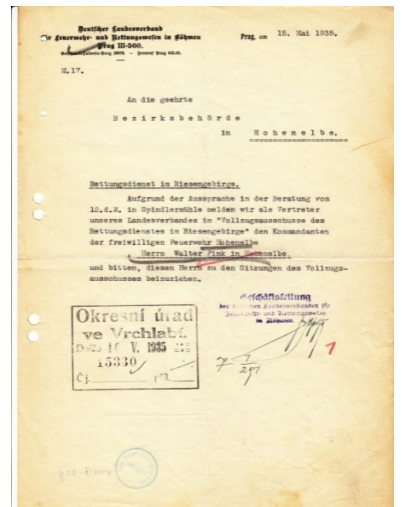
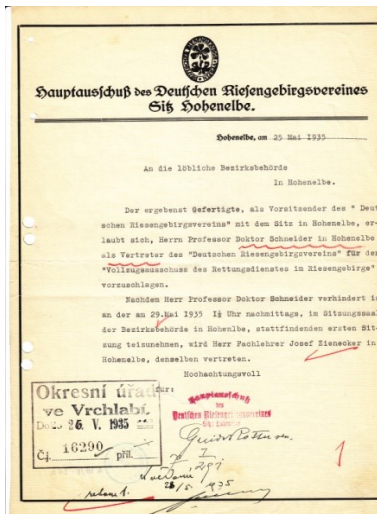
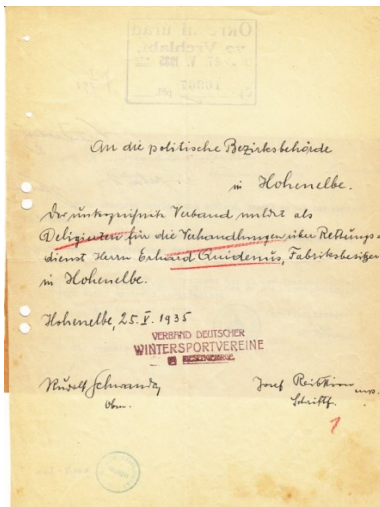
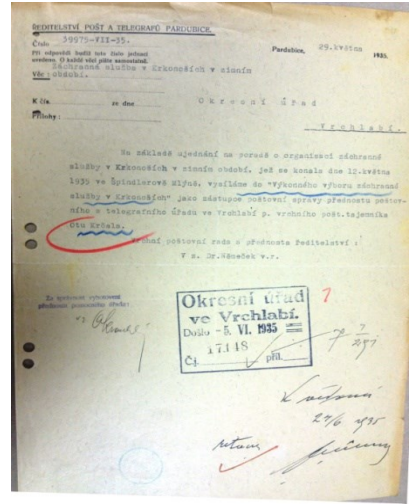
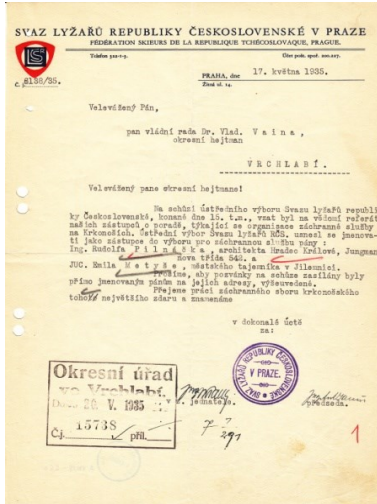
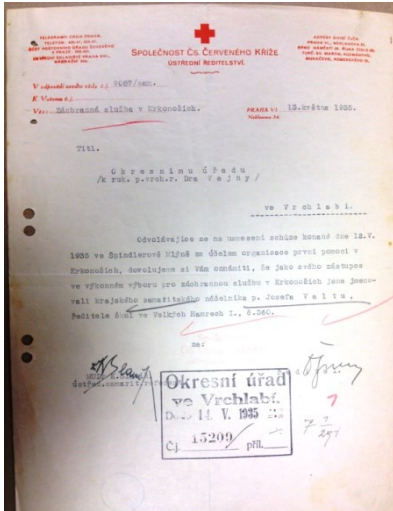
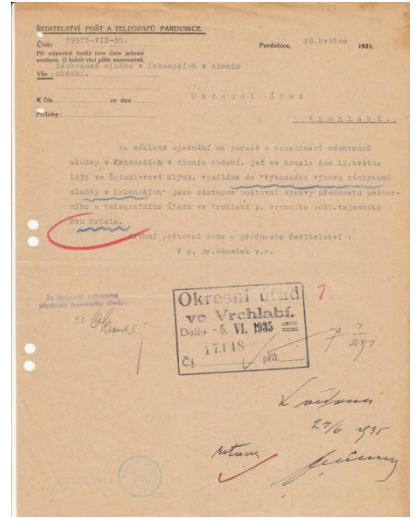
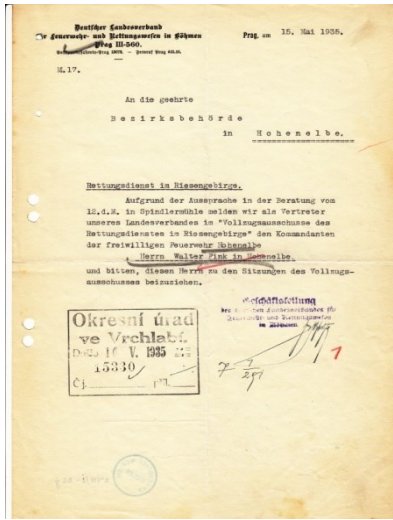
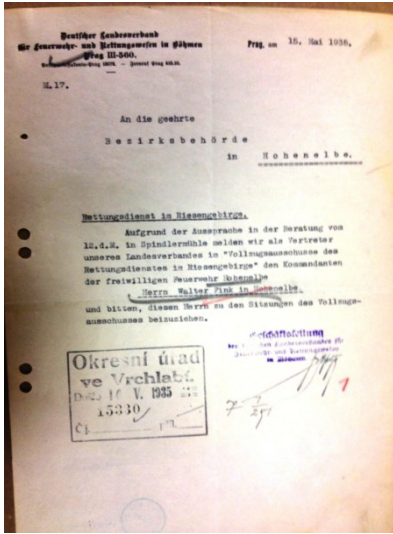
6. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

7. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

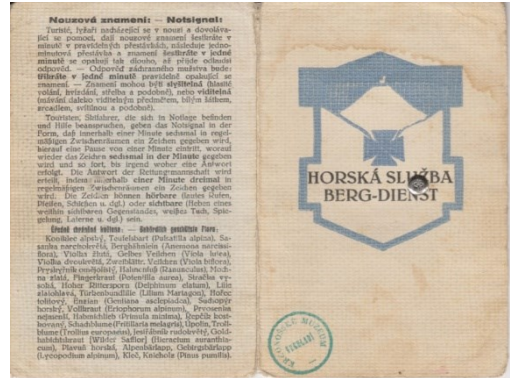
8. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

9. v průběhu svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935
bylo v rámci svého výkonu zbraně ústředí v Praze se dne 12. 5. 1935

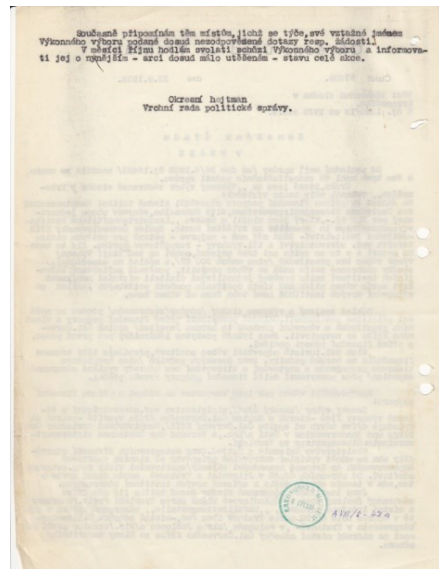
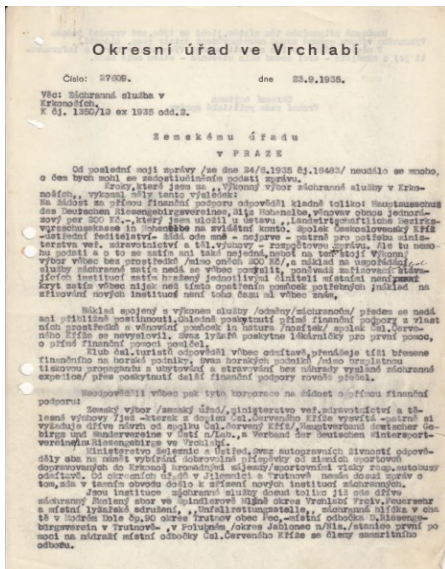
Příloha č. 11., Okresní archiv Trutnov, plná moc zástupce ve Výkonném výboru záchrané služby

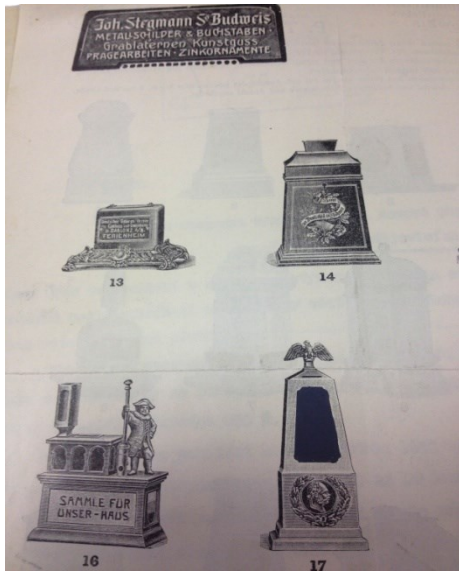
Příloha č. 12., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, vzor členského průkazu a znaku Horské služby z roku 1935

Příloha č. 13., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, zpráva hejtmana Dr. Vainy Zemskému úřadu ze dne 23. 9.1935

Příloha č. 14., Okresní archiv Trutnov, návrh nových pokladniček pro výběr dobrovolného příspěvku

Odpověď na list ze dne 11.10.1935.
 Týká se č. 29-673.

Děkujeme za ot. Váš dotaz, nabídneme Vám
pokladničky 3.1
 s pozlaceného železného plechu lakováno lakovaného la smalt-
 lovně lakem, s dobrým zámek, s nápisovými štítky se zinkové
 listiny železavého lakování, s výhledovým písmem a to 1 štítek
 s nápisem českým a 1 s nápisem německým, při objednávce
 10 kusů najednou po Kč 31,35
 20 " " " 26,30
 za 1 kus, za hotové bez srážky, nebo při předem, nímž obal a
 nímž příjmadnou 1-pouť dáš s obrátou. Dodací lhůta asi 14 dní.
 Kdybychom Vám pokladničky ty měli dodat franko Vrchlabí
 při 10 kusech ... s Kč 2.-
 " 20 " " 1,90
 a kusů. Daň s obrátou by odpadla, kdybychom pokladničky mohli
 sdělovat P.T. Okresnímu úřadu přímo.
 Cena cenku rovněž se včetně stejného štítku s krátké
 nápis. Nápis podle Vašeho předpisu (celkem 170 písmen) by
 ladovaly velmi snadno PŘÍRUB, vzhledem na dobrá křídla
 jme se však spokojili s příplatkem jen reklamní. Štítek ovšem
 naše skutečné mády budou uhrazeny. Kdyby nebylo možno, šlo by
 tyto nápisy se poměrně malých štítků vložnat, vpravené
 poučít nápisů.
 Pokladničky byly by splatny do 30 dnů a 2-pouť pokl-
 nížní srážkou.
 Děkujeme si ot. Váší objednávku a trváme
 v dokonalé době
 JANA STEGMANN SYNOVÉ
[Signature]

Příloha č. 15., Okresní archiv Trutnov, stav řešení telekomunikačního spojení podzim 1935

ŘEDITELSTVÍ POŠT A TELEGRAFŮ PARDUBICE
 Číslo 74405-VII-1935. Pardubice, 3. října 1935.
 Při odpovědi buďte toto číslo jedací
 uvedeno. O každé věci píse oznámíte.

Věc: Okresní úřad Vrchlabí.
 K tis. se dne
 Přílohy:

K dopisu ze dne 23. září 1935, č. 27609 sdílujeme, že
 návrh na úpravu záchraně služby v Erzkoních, pokud jde o službu telegra-
 ní, předložili jsme ministerstvu pošt a telegrafů. Ministerstvo pošt a tele-
 grafů má však ve věci řádu rozhodovacích návrhů, jež bylo nutno, zejména
 po technické stránce nevrátit prozkoušet a doplnit.
 Věc je v souvislosti i s úpravou telefonní služby ve Vrch-
 labí a zejména ve Spindlerově Mlýně, kde ministerstvo hodlá po dobu zim-
 ní sezony zavést septembrální denní i noční službu.
 Tím by v celé řadě případů odpadla nutnost zřizovati pro-
 horské boudy a hotely trvalé spojení se vzdálenějšími středními a orga-
 nizace záchraně služby by se snadně usnadnila.
 O věci bude rozhodnuto časně ještě před zahájením zimní se-
 zony.
 Vrchlabí poštovní rada a předseda ředitelství:
 Dr. Višar v.r.

Okresní úřad
 ve Vrchlabí.
 D.č. 5. X. 1935
 Čj. 29159
[Signatures]
 9/10 1935

Příloha č. 16., Okresní archiv Trutnov, Jahrbuch 1936, Hauptverband deutscher Bergvereine und Wintersportvereine

XXXII

Der Berg-Dienst im Riesengebirge.

Wir haben uns diese Frage nicht nur der Schönheit wegen, sondern auch in ihrer tiefen Bedeutung. Zu dem ist uns daran, das Gebirgsdienst und den Berg-Dienst im Riesengebirge darzustellen.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

XXXIII

und will, wird sich an dem naturgegebenen Ort und ihrer Art an ihrer Schönheit und Schönheit erfreuen.

Das ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

XXXIV

haben zur anderen, eine Arbeit, die sie fast ausschließlich mit der Arbeit im Berg-Dienst verbunden ist. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

XXXVI

haben. Sie auf ein Weibchen führen, durch die großen Gefahren des Berg-Dienstes, die sie in der Arbeit erleben. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat. Die Arbeit im Berg-Dienst ist ein Beruf, der nicht nur die Schönheit des Riesengebirges, sondern auch die Gesundheit der Arbeiter zu fördern hat.

VI

Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

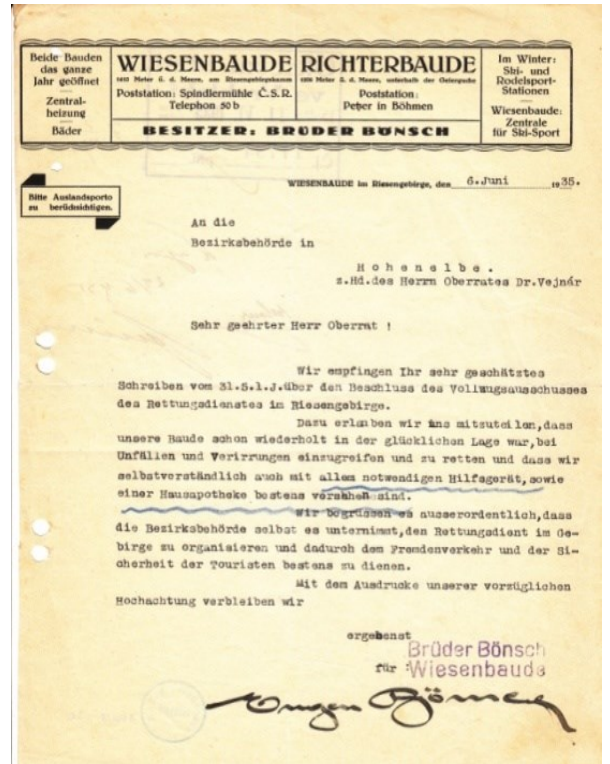
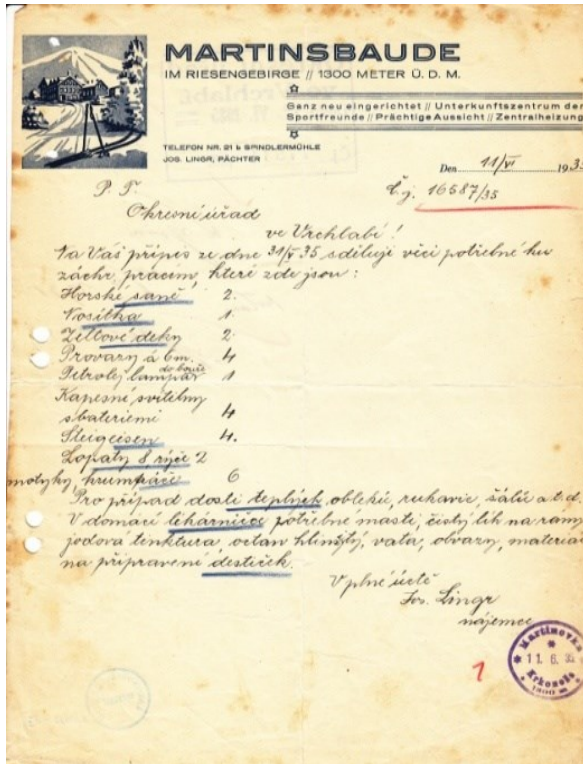
Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

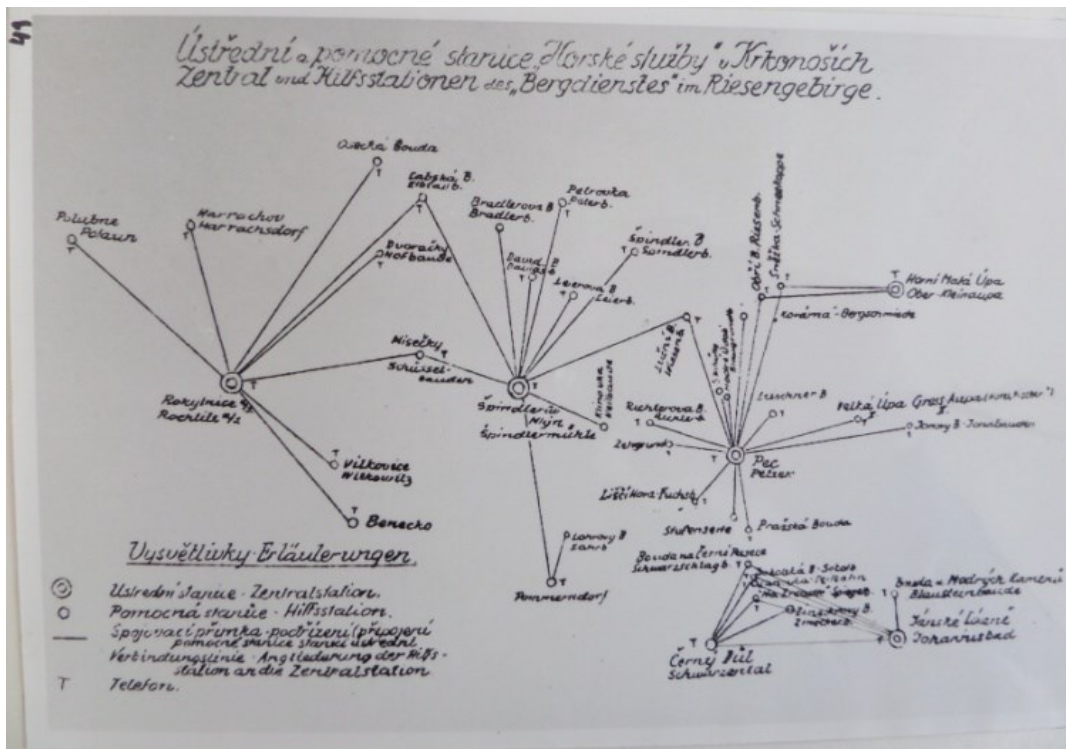
Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

Derbst über die am 21. Juni 1936 in Arnau. Stoffe Substanz, Hattgefundene 25. ordentl. Hauptversammlung des „Deutschen Bergvereins“.

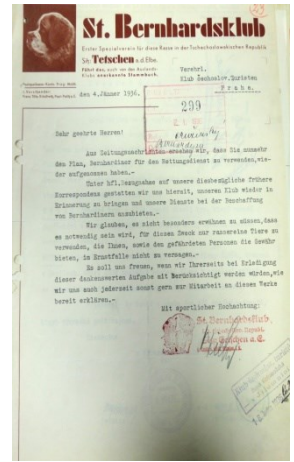
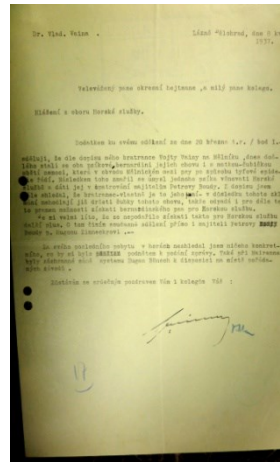
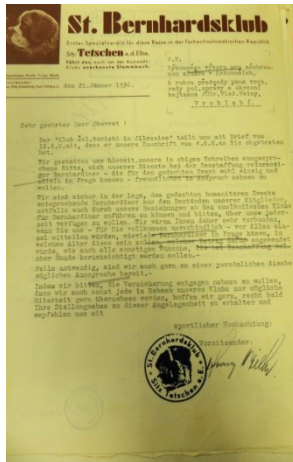
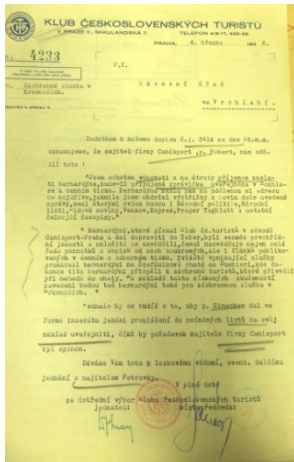
Příloha č. 17., Okresní archiv Trutnov, odpovědi okresnímu hejtmanovi Dr. Vainovi o stavu záchranného materiálu

Příloha č. 18., Okresní archiv Trutnov, obrázek rozložení stanic Horské služby z roku 1936

Příloha č. 19., Okresní archiv Trutnov, korespondence se spolkem chovatelů psů Bernhard, Canisport, Dr. Vaina

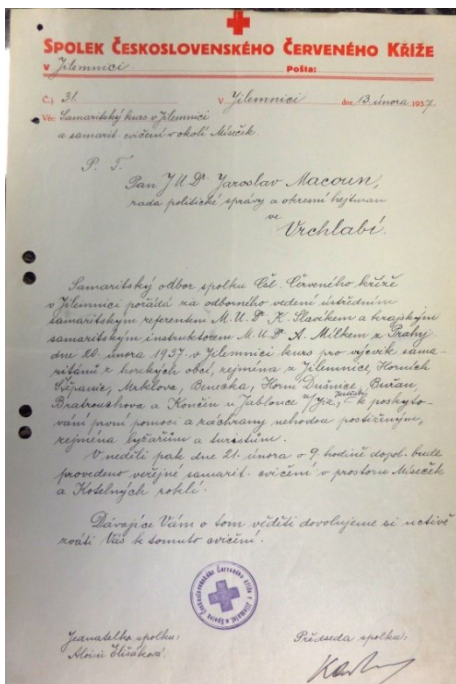
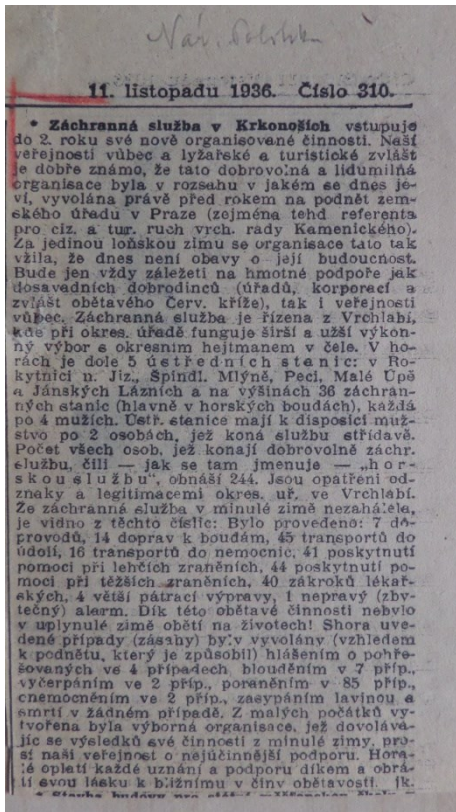
Příloha č. 20., Okresní archiv Trutnov, poděkování JUDr. Vainovi a kooptace do výkonného výboru Horské služby

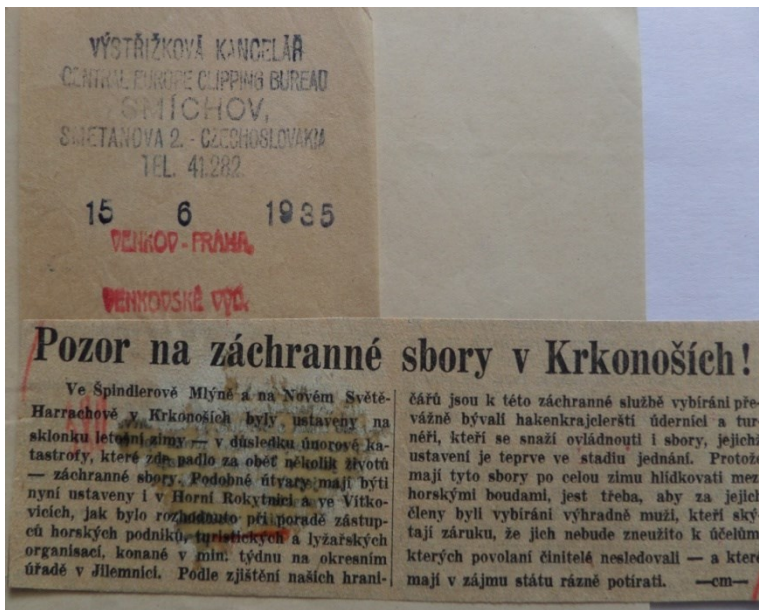
33615 19. listopadu 1936

Vysoce vážený
pan JUDr. Vladimír V a i n a ,
vroční rada pol. správy v. v.
v
Bělohradě.

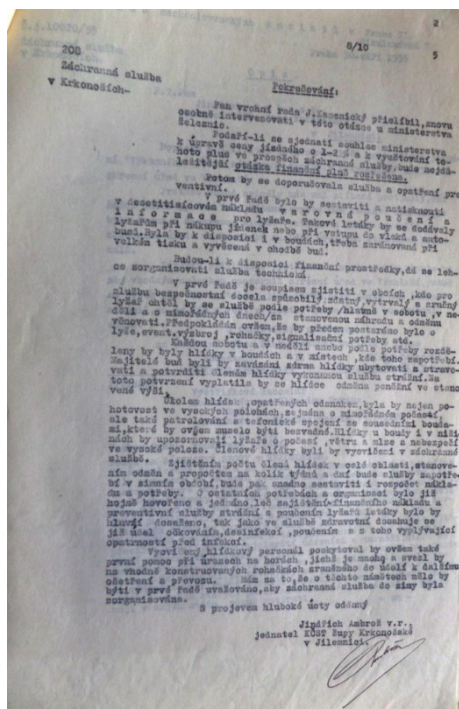
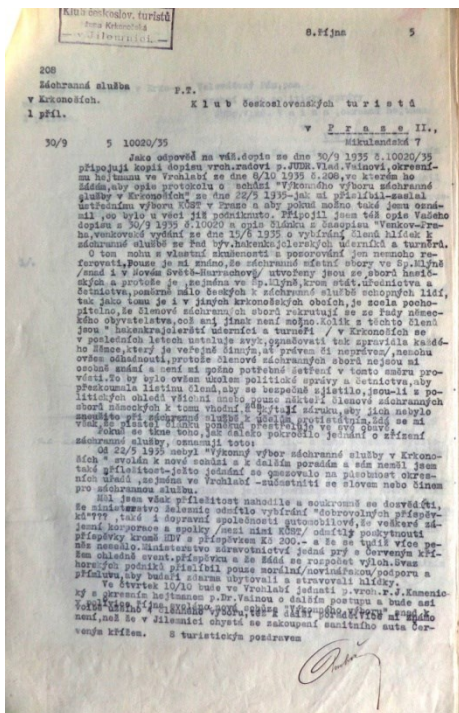
V uznání nedocenitelných zásluh o organizaci záchranné služby v Krkonoších, jejímž Jste byl předním budovatelem a jež za Vašeho vzorného vedení jako předsedy jejího Výkonného výboru stala se institucí, která nalezla ocenění veškeré veřejnosti, i míst zvláště kompetentních, jakož i ve snaze, aby Vaše všestranné zkušenosti, iniciativní návrhy a cenné rady zůstaly zachovány ku prospěchu této organizace, v níž pracovati pokládá Jste vždy za svou milou povinnost, dovoluji si Vás, vážený pane vroční rado, jako Váš nástupce v úřadě kooptovati za člena Výkonného výboru záchranné služby v Krkonoších s účinnou žádostí, abyste toto členství laskavě přijal abyste mně a celému sboru v dalším budování a vedení nadále nápomocen.

Okresní hejtman:
rada pol. správy:
[Signature]

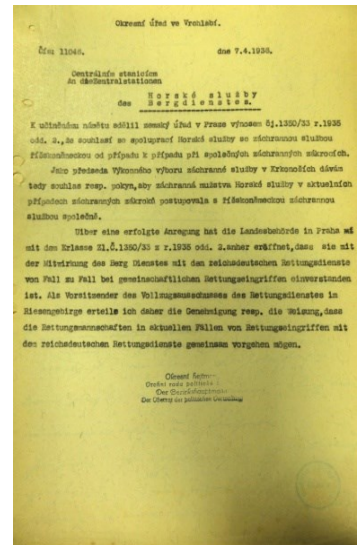
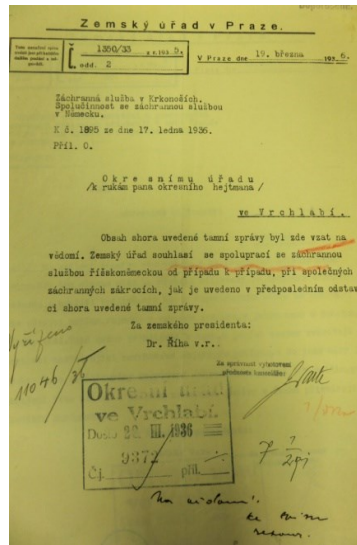
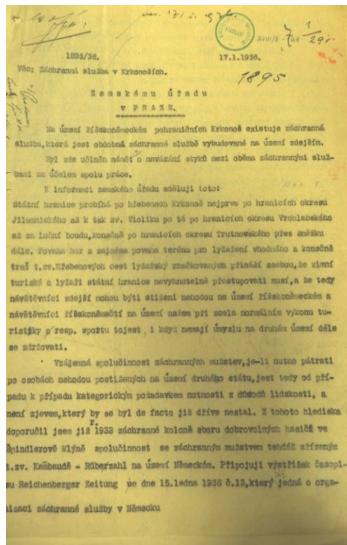

Příloha č. 24., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, dopis Jindřicha Ambrože ze dne 8. října 1935

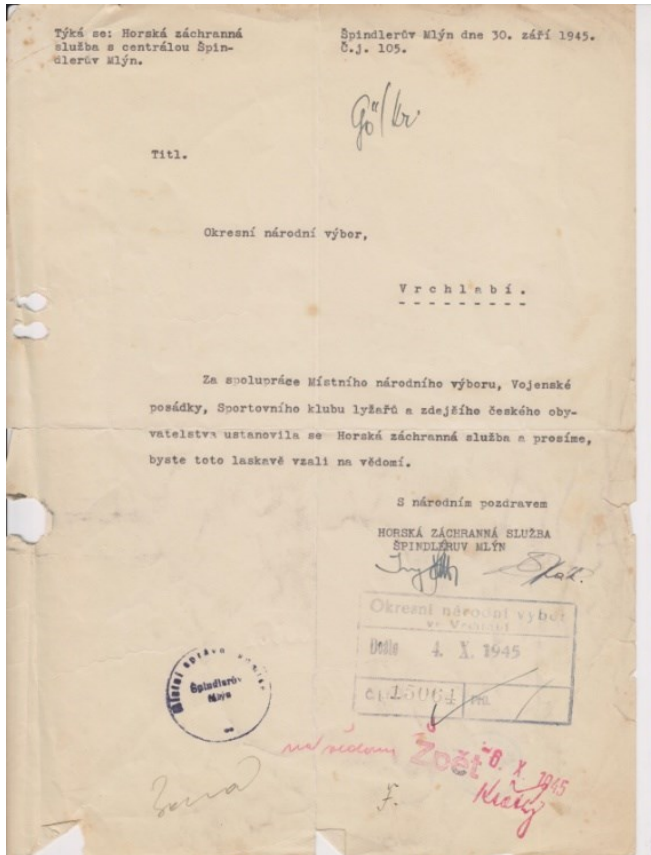
Příloha č. 25., Okresní archiv Trutnov, spolupráce německé, slezskou a české záchrané služby z roku 1936

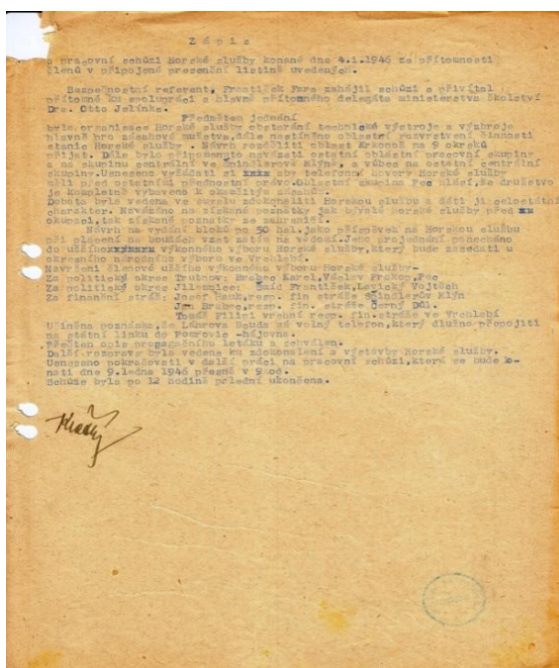
Příloha č. 26. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, první označení páskou na rukáv a znak. Příslušník - Horská bezpečnostní záchraná služba

Příloha č. 27. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, oznámení o ustanovení Horské záchrané služby ve Špindlerově Mlýně 1945,

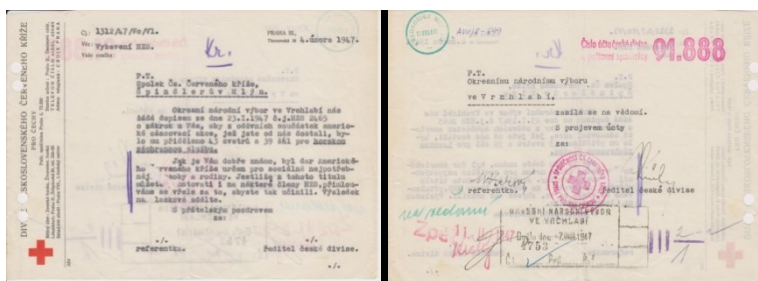
Příloha č. 28, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, zápis z pracovní schůze Horské služby ze 4. 1. 1946 ve Vrchlabí

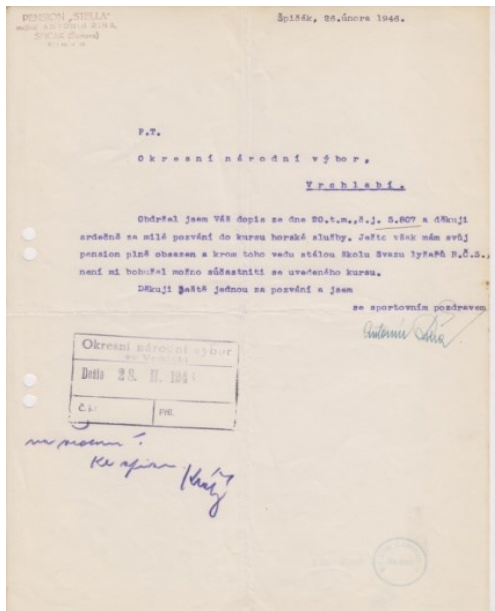
Příloha č. 29, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, členský průkaz Horské záchranné služby

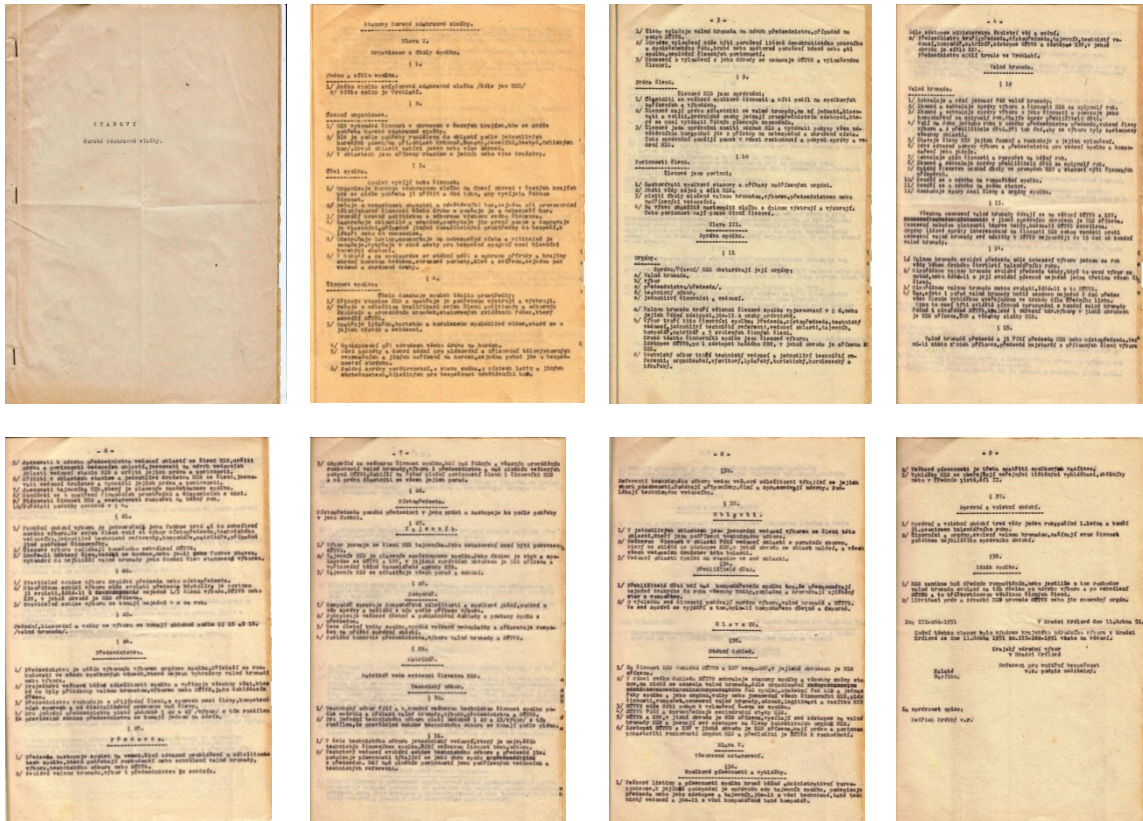
Příloha č. 30., Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, připsis Československého červeného kříže ze dne 4. 2. 1947

Příloha č. 31, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, omluva Antonína Řihy

Příloha č. 32, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, první poválečné stanovy Horské záchrané služby

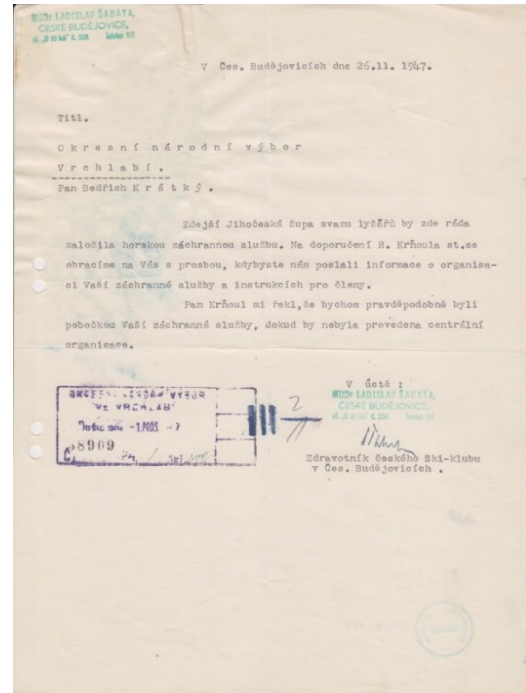
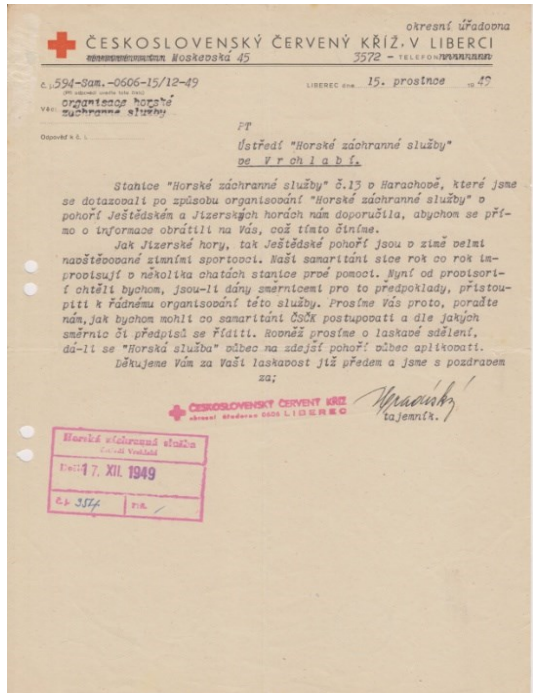

Příloha č. 33., Národní archiv, papírový model návrhu znaku Horské záchrané služby. Ke znaku patřila legenda a popis znaku.

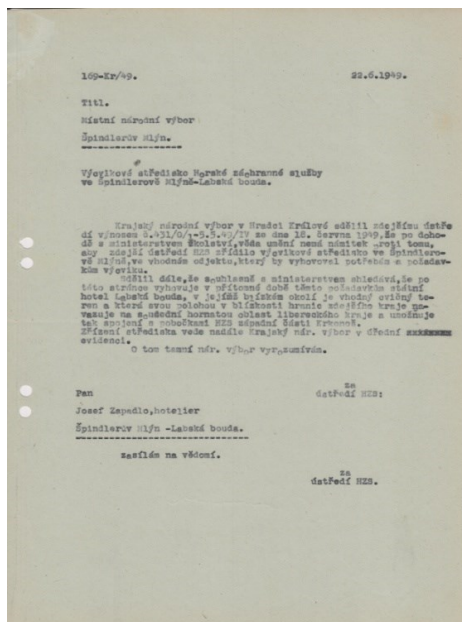

*Barva - červená kříž, polomanošské, vše zelená 1-12 07
 Pásmo - ochranná žlutá se zelenou okrajem
 Kříž 20x30 mm
 Vlna přímá HZS žlutá, bez kříže! obvy zprá-
 vování
 Nápis "Horská záchraná služba" do výšky 10 cm přímá
 obvy v dolní části kříže rovné přímá
 Pásmo žluté napřímo rovnou, modrá.
 Kříž mezi křížem zeleným přímou a pásmo
 žluté mezi zelenými.
 Přímá HZS modravá kříž a nápis
 v pásmu žlutém (v zelené přímé), aby byl rovno-
 vý a línový s modravou.
 Barva modrá - jasná žlutá.*

Přílohy č. 34, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, žádosti o informace k založení Horské záchranné služby

Příloha č. 3, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, stanovisko KNV v Hradci Králové k založení výcvikového střediska

Příloha č. 36, Národní archiv, ustavení Horské záchranné služby na jihozápadní Šumavě ve Vimperku

Č. 153-Kr/49.

9/3

Titl.
Krajský národní výbor
České Budějovice.

Ustavení pobočky HZS v jihozápadní Šumavě.
K ř. 439-31/5-IV/3 ze dne 31. května 1949.

*Index 7 VI 1949
1375*

Ku shora cit. příjezdu Federálního nálepisu zprávu: V hezle uvedené věci, byl na jistém žádost vyrozuměn dne 1.12.1947 pan MUDr. Ladislav Šabata v Českých Budějovicích ulice u tří lvd čp. 550 a sčkoliv bylo nabídnuto vyslání delegáta z ústředí za účelem další organizace nebyla podána žádná další zpráva.

V poloční době dosadila Horská záchranná služba podstatných zřeha sčkoliv byla vyřizována i na jiné hory a to Beskydy, Jeseníky a Šumavu a je vedená již nikoliv místně jen v Krkonoších nýbrž celostátně.

Pokud se týká tamní žádosti o podání zprávy o organizaci HZS za účelem zapojení jihozápadního cílu Šumavy bude nejlépe osobní jednání, jelikož písemné podání zprávy bylo by kusé vzhledem k tomu, že písemně nejde v tomto případě vše k úplné spokojenosti vyříditi.

Upozorňujeme, že HZS je složena vesměs ze samých dobrovolníků a nikdo není za svoji namáhavou a životu nebezpečnou práci honorován. Hlavní podmínkou je znalost jízdy na lyžích. Pro tamní úsek Šumavy je třeba sčkoliv vedoucího, dobrého lyžaře a organizátora, člověka rozvážného, který by konal v HZS s náležitým úmyslem a vlastní vůle pomoci svému bližnímu. Pro nás platí jen jediný zákon: "Focozi v každém případě za každou cenu. Naším heslem je: Služba prokázaná svému bližnímu v neštěstí je oti nás všech a vědomí dobře vykonané práce tou nejkrásnější odměnou.

Navrhuje, aby tamní řád svolal informační schůzku na kterou bude vyslán ústřední vedoucí, který podá podrobný výklad o činnosti Informace o HZS, při kteréžto by byla současně ustavena oblast, která by úsece spolupracovala s oblastním vedoucím pobočky na Spilácku Antonínem řinou, který je výborný lyžař, absolvent mezinárodního lyžařského kurzu ve Švýcarsku má bohaté zkušenosti, které by uplatnil i v tamním úseku. Jmenovaný vede světebou pobočku svědomitě k naprosté spokojenosti.

Úkoly HZS jsou obecně a zahrnují v sobě hlavně ochranu návštěvníků hor v době zimy, ná na stromy ochranu lesů, tlumení lesních požárů a pod., o hranovati horskou lyžařů a kletě a zamezování neukázněným návštěvníkům hor různým přírodním krás, jelikož krásy povznášejí ducha a činí život příjemnějším. Práce v HZS musí býti konána s nadšením a pak je úspěcharušen.

Pokud se týče stanovení data schůzky ponechává se na vůli tamnímu řádu. V případě realizace jest pozvati zástupce min. školství, věd a umění ref. Krať, zástupce tamní lesní správy, jelikož HZS s touto úsece spolupracuje, dle zástupce SBN vzhledem k tomu, že HZS je technickou poradní složkou SBN, Ant. řinu, Spilácku pension Stella, a event. jiné zájeme, kteří by podle tamních poměrů při házení i v úseku zřehnaní náklad nesů ústředí, které opatruje vše co k výkonu HZS je třeba.

Sčkoliv data schůzky vyřehujeme si týden předem, aby zástupce ústředí mohl býti v čas uvolněn. Těšíme se na budoucí spolupráci a jsme s pozdravem

Ustředí Horské záchranné služby ve Vrchlabí - telefon 253-295

Č. 250-Kr/49.

16

Titl.
Státnímu řádu
Pro ústřední výboru a sport
P R A H A II. Národní třída 10.

Index 2142

Založení pobočky HZS na jižní Šumavě.

Na vyzvání Krajského nář. výboru v Českých Budějovicích ze dne 31.5.49 o založení pobočky HZS na jižní Šumavě bylo zdejšímu přípisem ze dne 4. června 49 KHV sděleno, že jsme ochotni pobočku HZS v tamní oblasti založiti a vybaviti. Dne 20.8.49 bylo KHV. připomenuto založení pobočky HZS. Jelikož až do dnešního dne žádná pozvání od KHV ve věci založení pobočky HZS dosud nedošlo a vzhledem k tomu, že doba již pokročila a zima se rychle blíží a zdejší ústředí ve snaze podchyttiti všechna zimní lyžařská, která jsou navštěvována z řad turistů rekreativně pracujícího lidu i vzhledem k četným známým rekreačním zájezdům školní mládeže je velmi nutno, podchyttiti i jižní část Šumavy a postarati se tak o bezpečnost pracujících vrstev našeho lidu.

Vzhledem k tomu žádáme zdvořile o připomínku KHV v Č. Budějovicích se strany tamního řádu, aby pobočka HZS již v letošním zimě mohla býti uvedena v činnost.

Současně doporučujeme, aby ref. KHV v Hradci Králové František Vitvar vzhledem k jeho odborným znalostem a zájmu o vše samu byl tamním řádem vyzván k účasti na založení pobočky na jižní Šumavě. Poznamenáváme, že zřízení pobočky bylo počtato do letošního plánu, který bychom rádi splnili.

Děkujeme za Vaši laskavost a jsme s pozdravem

SEKCE L. HODONOSNÉ
ÚSTŘEDÍ HZS

"Hornám zdar"
za
úřadí výk. výbor HZS +
Škumit

Příloha č. 37, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, přihlášení do Horské záchranné služby MUDr. Miroslava Žďáry

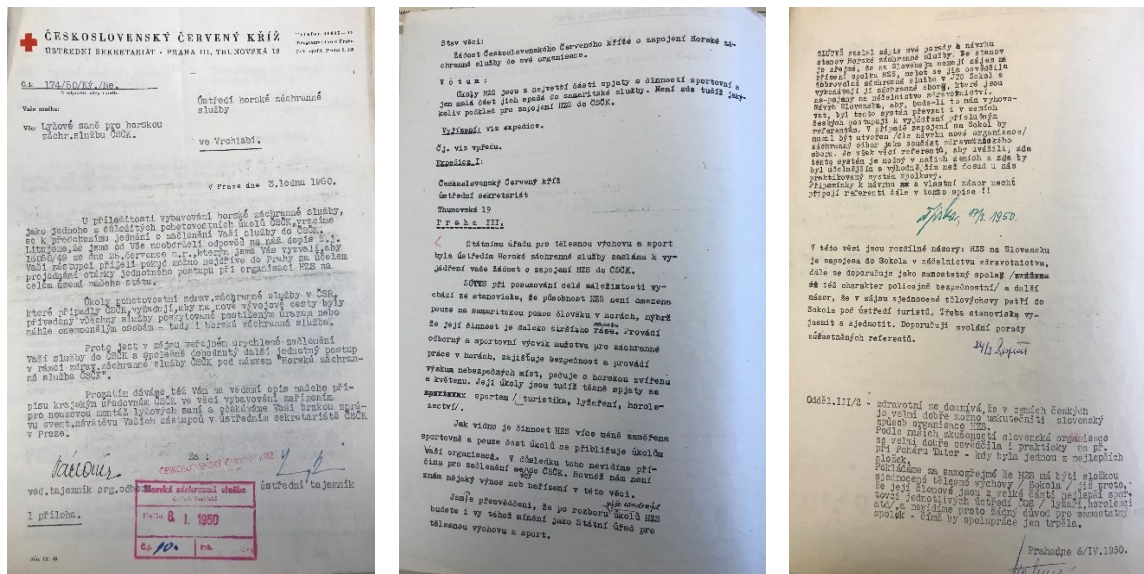
Prostřední Lázně, 19. 8. 1947

Pan
J. LUKČŠ, st. zřevad,
Šindlerův mlýn.

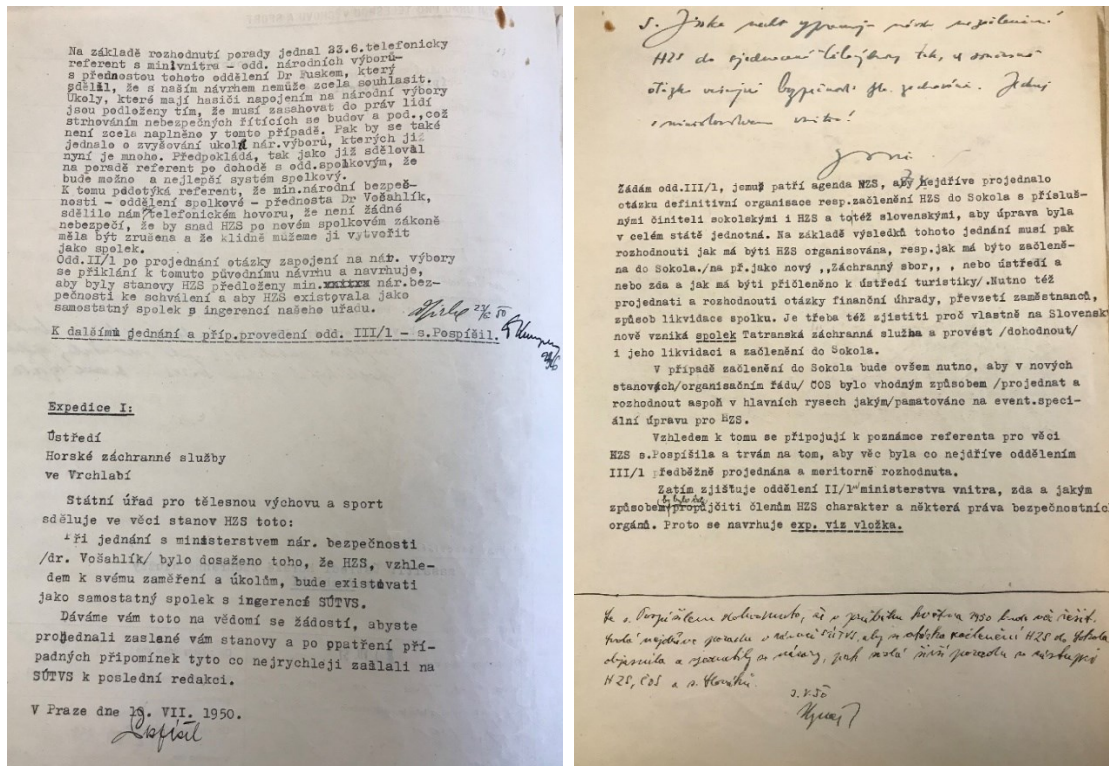
Vážený pane,
chtěl bych se přihlásiti do Horské záchranné služby. Jsem státním zřevad. lékařem v Prostřední Lázně, kde jsem též ordinací. Jsem cvičitelem Svazu lyžařů od r. 1936, mám horelezecký kurs James.
K dispozici: zařizovaná ordinace, o horelezecké lane. Auto dostanu asi během 1 měsíce.
Osvědom se na Vás, paněvati Jste znám jako organizátor H. záchr. služby. Předim s laskavou sděvřeh s nspšením se s úctou:

MUDr. Miroslav Žďára,
st. zřevad. lékař v Prostř. Lázně.
MUDr. M. ŽĎÁRA,
PROSTŘEDNÍ LÁZŇ.

Příloha č. 38, Národní archiv, zájem ČSČK zařazení HZS do své působnosti.

Příloha č. 39, Národní archiv, Výsledek jednání o zařazení Horské záchranné služby

Příloha č. 40, Národní archiv, zápis ze schůze výboru HZS, 22. 5. 1950

Zápis

o pracovní schůzi správního výboru Horáků záchranné služby, konané dne 22. května 1950 u ONV ve Vrchlabí v 9.30 hod. dopoledne.

Přítomni dle presenční listiny:

Frant. Vitvar zástupce KHV Hradec Králové
 JUDr. Jirka, zástupce St. úřadu pro těl. vých. a sport Praha
 Frant. Bohat, Rokytnice n/Žit.
 Bedřich Krátký, Vrchlabí
 Otokar Mejstnar zst. Dra. Hlaváče, Vrchlabí
 Alois Vlček, Šterný Důl
 Josef Burda Jánáská Láně
 Jaroslav Linka, Pec pod Směškou
 Štěpka Vrchlabí, jako zapisovatel.

Schůzi zahájil Bedřich Krátký přivítáním přítomných a přednesl program schůze.

1./ JUDr. Jirka odvolává změny stanov s tím, že min. vnitřní plánuje nový spolkový zákon, jelikož starý spolkový zákon bude mít platnost jen do srpna nebo října 1950. Doporučuje napojení HZS na některou masovou organizaci t.j. ČOS příp. ČČK. Načež se ujal slova B. Krátký, který doporučuje napojení na ČOS, neboť HZS svoji povahou náleží k masové org. Masáci zabývají se tělovýchovou a sportem. Dále zdůrazňuje, že HZS nemá s ČČK naprosto žádná společná znaky a že málo slavní nutit ku vstupu do určité organizace, nýbrž že členové mají rozhodnouti sami kam se dobrovolně napojí neboť členství v HZS a jeho činnost se zakládá na dobrovolnosti.

Kolega Burda se všíma přimouřá vzhledem ku shora uvedenému k napojení na ČOS. Kolega Vitvar přednesl výhody, které by vznikly pro HZS kdyby tato byla připojena ke státnímu ústavu pro tělesnou výchovu a sport. Právě, že u ČOS by dostala HZS ryze těleskoprávní neboť by došlo k úřadovním mezi HZS a ústředím ČOS. Na návrh kolegy Krátkého bylo hlasováno o přifažení HZS do té které organizace. Jednohlasně bylo usneseno, aby ústředí HZS zašlálo přímo o zařazení do St. úřadu pro těl. výchovu a sport.

2.

JUDr. Jirka v dalším uvažoval o možnosti podřízení HZS záchranné a příslušil v tomto směru jednati na pěti různých místech.

V dalším debatě bylo konstatováno, že se nedostavil na schůzi správního výboru zaslíben kol. Mejstnar ze oblasti Špindlerův Mlýn. Tento byl předně porován a vzhledem k tomu, že v poslední době ignoruje celou oblast Špindlerův Mlýn podřídit HZS jest konstatováno, že toto je dalsí a že se zde opět projevil státní vlnění. HZS rozkládá a z toho vyříditi osamostatnění oblasti Špindlerův Mlýn. Toto podřídit bylo jednohlasně odsouzeno.

Koleg. Krátký navrhl podati přehled činnosti za uplynulou státní sezónu neboť dosud nedošlo o činnosti HZS jednotlivých oblastí. Tato rekapitulace bude vypracována do tří neděl.

Na návrh kolegy Štěpky bylo usneseno přezkontrolovati činnost jednotlivých úřadů HZS. Toto bude provedeno 3ti členy komisi, která bude vybrána ze starých osvědčených členů. Dále kolega Štěpka poukázal na případ kolegy Hrabce z Peci. K tomuto podal podrobné vysvětlení kolega Vitvar.

V dalším tlumočil kol. Štěpka vzhledem ke nepřítomnosti MUDr. Štěpky: K HZS jest plánováno na rok 1950 v rámci min. zdravotnictví z toho vyplívá, že úřední lékař jest odpovědný za plnění a dodržování plánu. Z tohoto důvodu byla již provedena fin. ref. ONV revize HZS. Výsledek dosud není známa. Dále jest nutno prověřiti vše členů HZS po stránce mravní a politické neboť není nylitelné, aby se v pohraničí pohybovali osoby s odznaky HZS mravně nespolehlivé. Z tohoto důvodu navrhuje Dr. Štěpka, aby byl jmenován kádrový referent HZS kol. Václav Mejstnar. Dále jako jednatele navrhuje kolegu Štěpku a pokladníka kol. Vlčka. Dr. Štěpka obdržel výsledek letošního kurzu HZS na Labské bouři. S výsledkem kurzu není plně spokojen neboť se domnívá, že kurz neměl dostatečnou politickou náplň. Bylo však konstatováno, že i o politickou stránku vedení kurzu bylo dobře postaráno. K tomuto návrhu bylo poznamenáno, že volba se bude dít podle stanov HZS při vařné hromadě. Toto bylo vzhledem k vědomí Dr. Štěpky hodná věsti přísti kurs HZS ad., aby měl kontrolu a přehled o průběhu kurzu. Tímto referent Dr. Štěpka byl ukončen.

Vzhledem k nečistotě která se událo tuto sezónu u vodopádu Pančice bylo usneseno uspořádati horolezecký kurs, nakoupiti horolezecká jana

Příloha č. 41, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, přijetí do pracovního poměru Otokara Štěpky SVTVS

STÁTNÍ VÝBOR PRO TĚLESNOU VÝCHOVU A SPORT
 PŘI VLÁDĚ REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ

Č. j. B II./S.-399-1/V. V Praze dne 4.XII.1953.
 Při schůzi usnášeli všichni zúčastnění.

Soudruh
 Otokar Š t ě p k a,
 pracovník Horáků služby a povolání.
 V R C H L A B Í.

Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, přijal Vás na doporučení spolku Horáků záchranné služby, jako pracovníka Horáků služby z povolání.

Váš plat byl stanověn smlouvou za rozhodnutí konečného zařazení pracovníka Horáků služby z povolání na ústředí 1.350,- Kčs /alvy jednacího tisíců třista padesát /.

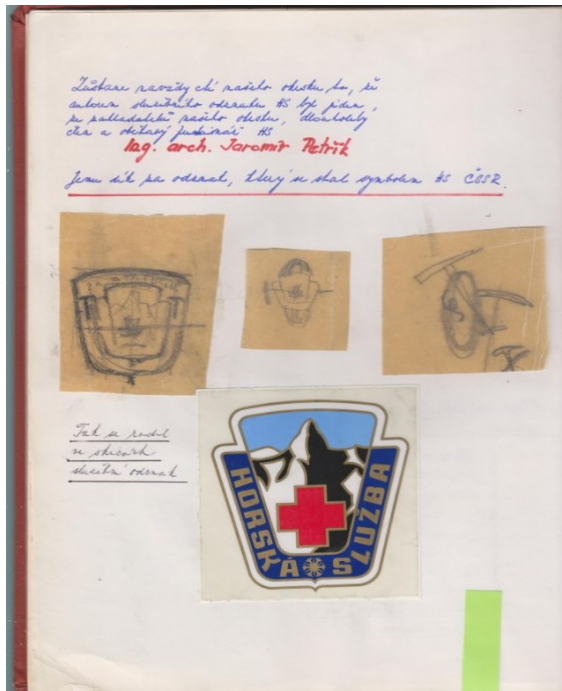
Pracovní podmínky kladí se prosaziti vzhledem k ministerstvu ochrany práce a sportu, v č. 366-368 ze dne 16. III. 1946.

Nová organizace Horáků služby, provede konečné zařazení, jakož i úpravu veškerých Vašich počítků.

Předseda SVTVS :
 generál plukovník

PT 04 40779-53

Příloha č. 42, náčrty znaku Horské služby, strana z kroniky HS Vrchlabí

Příloha č. 43, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Oznámení práce na mostku v Peci pod Sněžkou a Špindlerově Mlýně

Za: 1979-56/82/K Spindlerův Mlýn dne 16.8.1956.

Tit.: Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, ze zveřejnění Hradec Králové, Horská služba, P. R. A. H. A. J., Na Petřík 3. 12.

Vše: zakoupení suta pro Horskou službu Krkonoše.

Oznamují rozhodnutí pracovníků Horské služby, Krkonoše, o zakoupení terenního suta pro potřebu Horské služby Krkonoše. Finanční prostředky si opatří pracovníci útvarů nacházejících v oblasti Peci. Mnozí jsou v horské oblasti a jejich stavba je velmi obtížná a nebezpečná. Navštívení hor /soudit pracovníci /a pro uspokojení záliby horských lidí. MVV v Peci pod Sněžkou rozhodl se s utváření suta a zveřejnil se uhradit práce s tímto spojené. Pracovníci útvarů mají také získané finanční prostředky na zakoupení terenního suta. K tomu rozhodnutí došli po rozvedení sítí, které se přečetly při práci s utváření a práci v terénu. Pracovníci útvarů mají opatřit si suta s utváření, neboť na výhledy terenních útvarů se jeví naprostě nezodpovědné tyto zaměstnance utvářet v terénu v těchto místech Horských služeb je již křivka. Každé o zveřejnění tohoto rozhodnutí. Horská služba Peci pod Sněžkou.

Jurista
NÁRODNÍ PODNIK

s. Štátka,
vedoucí oblastní horské služby Krkonoše
Špindlerův Mlýn čp.439.

Vše: pomoc při montážích lyžařských výtahů. Praha, dne 8. 10. 1956. 13 - 3538/56/Pl/zr.

Na přání podnikového ředitele s. Klauďy, žádáme Vás a celý kolektiv Krkonošské horské služby, abyste byli nápomocni n.p.start při montáži lyžařských výtahů v Peci a ve Špindlerově Mlýně.

Trasa na lyžařský výtah v Peci byla již proměřena s. Křížem a dalšími a částečně upravena brigádnicí M.V. Peci. Je dále pomocné práce musí n.p.start pracovníky a může být pouze odborné síly. Společně na Vás, že upravíte svůj pracovní program tak, abyste mohli splnit své pracovní úkoly a současně pomoci při stavbě výtahu - zejména v Peci, posádky pak ve Špindlerově Mlýně. Do pomoci na výtazích v Peci a Špindlerově Mlýně je potřeba zapojit všechny členy státní horské služby z krajů Hradec Králové a Liberec. Start potřebuje při samotné montáži 8 až 10 pomocných sil u jednoho výtahu po dobu cca 14 dní až 3 týdny.

S. Ing. Kohsa, podnikový ředitel a konstruktér výtahů Vás sáší dobu, v níž bude potřeba shromáždit členy horské služby na pomocné montážní práce na výtahu v Peci. Výtah ve Špindlerově Mlýně bude proveden až po zhotovení výtahů v Peci a na Šerchenorském Sedle.

Za Vaši pomoc předem děkujeme a jsme s pozdravením

" Pártyce zdar "

Poprvé! Vyřizuje: J. Píšťal. PRÁHA 8, VOŠŤKOVÁ

Příloha č. 44., Národní archiv, ustavení Horské záchranné služby pro jihozápadní Šumavu

13643/50

Z Á P Í S

o krajské pracovní poradě pobočky Horské záchranné služby Vimperk, konané dne 26. srpna 1950 ve Vimperku v budově ONV ve 13 hodin.

Přítomni: TV-inspektor KVV V. Ambrož, zástupce ONV-UV M. Vápeník, zástupce ÚHS Bedř. Krátký, zástupce KVS Mirosl. Třebel, TV-inspektor ONV Vimperk a Č. Krumlov, Frant. Kalna, zástupce oblast. ved. HES ve Vimperku, Jar. Voldřich, návrhový pracovník HES pro stanici Stánek.

Poradu zahájil a podřadil ve 14 hodin zástupce KVV, TV-ref.-oddělení pro tišvicovou a jízdní TV-inspektor V. Ambrož, který zastupoval s pověřením příslušného referenta Státního úřadu pro tělovýchovu a sport v Praze. Informoval i pak přítomné o průběhu přípravných organizačních prací pro zřízení pobočky HES ve střední části Šumavy. Ze zřízení této pobočky pro šumavské území byl vyzván KVV v Č. Budějovicích Státním úřadem pro tělovýchovu a sport v červnu 1949. Ve III. a IV. čtvrtletí byly získány informace na Ústředí HES, na oblastně vedené pobočky HES v kraji Plzeň, počít 19. října 1949 se konala první orientační a informační poradě v Č. Budějovicích na území území ÚHS, HES oblast severozápadní Šumavy, Sokola, armády, Feditařství ČSSS a ČSL, zástupce KVV, zástupce ONV VB Vimperk a Č. Krumlov. Tato poradě rozhodla, aby sídlem pobočky HES v kraji Česko-budějovickém byl Vimperk a aby KVV-ref. IV/4 provedl prostřednictvím a pomocí státních vědeckých výborů, škol Sokola a za součinnosti KVV - KVV MB předběžný nábor pracovníků.

Příspěvek ze dne 26. února 1950 bylo KVV - krajská velitelství národní bezpečnosti sdělilo po ústředních organizačních odděleních vedení oblastí a pomocných družstev. Vedení pobočky na základě tohoto příspěvu je pověřen Frant. Kalna v č. vedoucí n.p. odbor ve Vimperku, Stalinská 60, jeho I. zástupce František A. a II. zástupce KVV, Vimperk, zámek 61. II. zástupce bude osoba z řad příslušníků ŠMB ve Vimperku, jež má úřední předložku příslušné národní orgány HES.

Funkčně navázána poradě v říjnu 1949, a to Stánek, Vimperk, Kvilčák, Volary, Nová Pec, Zvonková, Zbuzná a Č. Krumlov, jsou maximálně prodávány a se stěžením na pohraniční páso bude možno zřídit stanice HES jen ve střední části Šumavy, ve Vimperku pro Sokola a v Křemži nebo v Č. Krumlově nebo lépe v Holubově pro Křemž.

Důležitá poradě je tedy v pořadí druhou, prvou pak poradou pracovní, na níž hlavními body jednání jsou konkrétní organizační a pracovní podmínky oblastně vedené pobočky.

Pověřený vedoucí pobočky však má neustále bohužel přítomnost, neboť koná volební práci, a to zejména v souvislosti se zřízením ústřední pobočky HES, kdy bylo zřízeno, že zástupce KVV - KVV MB se nedostavil, zda organizace HES je problémová vzhledem k KVV - KVV MB.

Zástupce KVV-ref. IV/4 ukončil svůj referát prohlášením, že svědčím a provedení dnešní poradě po řadě přípravných organizačních prací se konají první etapa organizace HES v kraji. KVV-ref. IV/4 splňuje tím svůj úkol, jímž byl pověřen. Další organizační práci ústřední pobočky HES, jež má být uskutečňována v rámci Šumavy, provede pobočka HES, jež má být zřízena i v rámci státního úřadu pro tělovýchovu a sport a ŠMB.

Poté převzal řízení poradě s. Kalna, zástupce vedoucího pobočky. Druhé body poradě byl obsáhlý referát zástupce ÚHS s. Bedř. Krátkého. Který se týkal zejména organizace, naplně a povahy horské záchranné služby. Jeho výklad hodnotěn političtími bylo ihned v diskusi opravováno.

po diskusi byla učiněna tato usnesení:

1. Přivezený propagační materiál přeobrá s. Kalna a provede jeho účelnou distribuci.
2. Oblastní místnost pobočky HES bude na návrh s. Kalny kancelář ČIS ve Vimperku.
3. ÚHS zaleže do týdně vedení pobočky HES ve Vimperku
 - a/ potřebný počet stanov / organizačního řádu / HES,
 - b/ návrh tabule pobočky HES, která bude umístěna na desce kanceláře ČIS,
 - c/ různé tiskoviny a tiskopisy, pokud jsou nutná pro organizační a administrativní potřebu místnosti pobočky HES.
4. ÚHS zaleže do týdně jeden výtisk stanov HES krajskému národnímu výboru, IV. referátu v Č. Budějovicích, ONV-TV-inspektorovi Vimperk, Frachaticce a Č. Krumlov.
5. Soudruh Kalna jako přítomný zástupce vedoucího oblastí soudr. Vávry provede se soudr. Vávrou výsledky dnešní poradě, dále projedná příspěv KVV-ref. IV/4 ze dne 27. srpna 1950, zn. 439-7/6-49-IV/4, se souhlasem na splnění těchto úkolů:
 - a/ stanice pomocných družstev HES budou státním výběrem osob uvedených v citované příloze shromážděn jen pro území Stánska, ve Stánsku, pro území Bohoboka ve Vimperku a pro území Křemže v Křemži nebo Holubově /zde po dohodě s okresním TV-inspektorem Č. Krumlov/, takže a počítat půjde o zřízení 3-4 stanic /pomocných družstev/ a celkový počet asi 20 osob,
 - b/ zapojit lékaře z Vimperka a z Č. Krumlova, který by pečoval o sanitní záležitosti,
 - c/ po stanovení pracovníka podle bodu a/ provést do konce roku 1950 jejich krátkodobé školení nejíše v sobotu a v neděli podle uvedených pokynů ÚHS přímo ve Vimperku,
 - d/ navázat styk s oblastním vedením HES v kraji Plzeň /Ant. Křeh, pension Stalla, Spiláček/ a vyměnit si zkušenosti.
6. ÚHS vybere novou pobočku potřebných materiálů.
7. ÚHS provede 3 - 5 osob nové pobočky na návrh jejího vedení do státního ústředního kurzu.
8. ÚHS zaleže vedení pobočky HES legitimace a odznaky, jakmile vedení pobočky ustaví stanice družstev a najistí pracovníky a zorganizuje jejich složení silbu.
9. Pobočka HES Vimperk bude ve styku nejen s ÚHS ve Vrochlabě a s pobočkou na Spiláčku, ale hlavně s příslušnými ONV - III. referáty, ONV - IV. referáty, ČIS, okresními výbory Sokola a dále s příslušnými Feditařství ČSSS a ČSL, ČSK a orgány hasičstva.
10. Pobočka HES ve Vimperku bude o své další organizační činnosti podávat zprávy pro KVV-ref. IV/4 prostřednictvím ONV-ref. IV ve Vimperku.

V diskusi řádně soudr. Kalna, aby KVV byl nápomocen, aby býv. turistická chata na Kutovské Huti, která je nejvhodnější turistická stanice objevená v kraji, byla vřícena účelům tělovýchovy.

Poradě skončila v 16,15 hodin.

Zapsal: Josef Bochman v.r.,
TV-inspektor
ONV Vimperk.

Rozhodl: KVV,
KVS,
ÚHS,
KVV, pobočka Vimperk.

Krajský národní výbor, TV-oddělení, Č. Budějovice.

Pril. k č. 439-7/6-49 z 20. října 1949.

Z Á P Í S

o poradě o založení odbočky HES pro jihozápadní Šumavu, konané dne 19. října 1949 v 9,15 hodin v TV-oddělení KVV, České Budějovice.

Přítomni: krajský inspektor TT, 2 zástupci ústředí HES, 2 zástupci kraj. velit. ŠMB, 2 zástupci KVS, zástupce ŠMB Vimperk a Č. Krumlov, zástupce odbočky HES severozápadní Šumavy, zástupce armády, zástupce Feditařství stá. jízdy, Krumlov, Vimperk, MUDr. Sabata, Č. Budějovice.

- 1/ Jednání zahájil a řídil inspektor V. Ambrož, který vysvětlil účel poradě a snahu krajských činitelů lidoprávy a Sokola organizovat HES i v jihozápadní oblasti Šumavy.
- 2/ Zástupce ústředí HES ve Vrochlabi B. Krátký referoval o posazení a organizaci HES. Úkolem HES je ochrana a pomoc poskytována nezávisle turistům a lyžařům /srážní, zbloudění a p./, ochrana horské přírody, zvláště zvláštností její zvířeny a květeny, pomoc při boji proti lesním požárům a škodám, podpora cestovního ruchu, okraslovačí péče o turistické objekty a značení lyžařských turistických cest. Při plnění těchto úkolů spolupracuje HES a její správou a jako záchranný sbor je technickou poradě složkou ŠMB. HES je dobrovolnou organizací a členství v ní vyžaduje znalost prostředí, turistickou a lyžařskou zdatnost, nadšení a obětivost a kolektivní kázeň. Míří se hlavně pomocí v každém případě a za každou cenu bližšími v neštěstí je nejvážší otí.
- 3/ Úkolem ústředí HES je v této době Vrochlabě. Ústředí vede organizačně a hospodářsky odbočky v jednotlivých horských oblastech. Oblast HES spravuje vedoucí se zástupcem a činnost provádějí 4-členná družstva dislokovaná v horském území podle turistického a lyžařského ruchu. Vedení oblasti je vybaveno telefonními spoji, odbornými sportovními, bezpečnostními a sanitními materiálem. Československá HES je nejmladší záchranná sbor v Evropě, ale proti jiným se vyznačuje vysokou morálkou a její složba patří cele lidu, jehož návštěvy hor jsou rok od roku početnější.
- 3/ Podělalusi, již se zúčastnili zástupci všech složek, uneseno organizovat odbočku HES v šumavské části českobudějovického kraje takto: sídlem odbočky HES bude Vimperk a družstvy: Stánek, Kvilčák, Lenora, Volary, Nová Pec, Zvonková, Český Krumlov a Křemž.

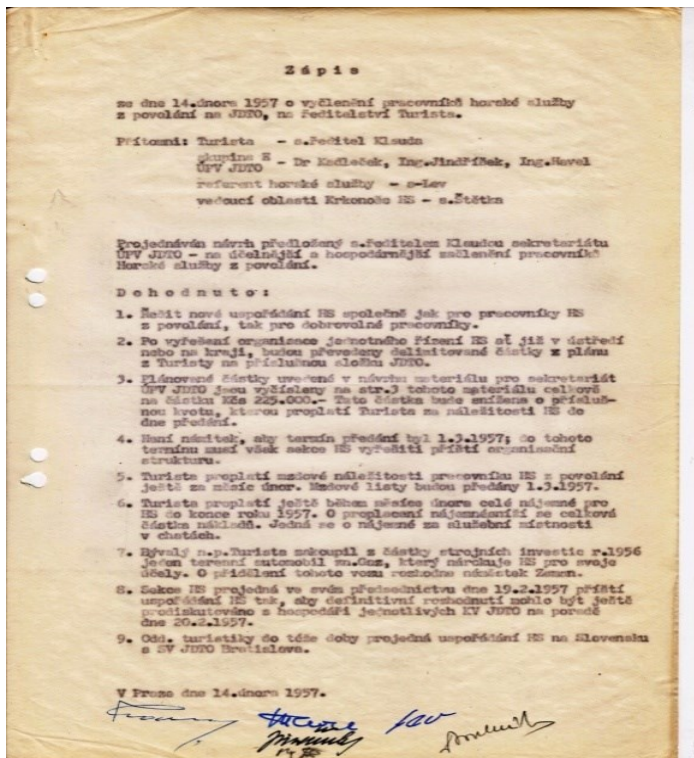
Nábor členů HES a ustavení oblastního vedení provede ve spoji s územními sokolskými kraji, ŠMB TV-oddělení prostřednictvím ONV, KVV ČIS do konce listopadu t.r. Pokud možno ještě v prosinci t.r. se uspořádá kurz v terénu za vedení instruktorů a ústředí a odbočky Spiláček. Několik absolventů této školy bude vysláno do ústřední školy, která má být otevřena asi v únoru 1950.

Zástupce ŠMB, Sokola, lesní správy a armády se zavázali k vš

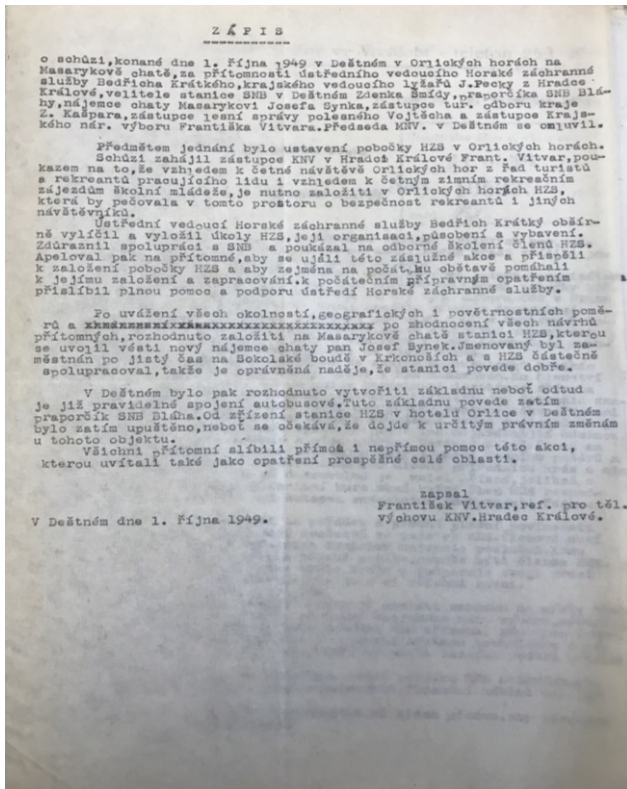
K ZNACHOVÁNÍ

143184

Příloha č. 45, Národní archiv, zápis ze schůze vedení n.p. Turista ze dne 14. 2. 1957

Příloha č. 46, Národní archiv, zápis z ustavující schůze Horské záchranné služby v Orlických horách

V tento den si připomínáme každým rokem Den Horské služby. Předcházela mu tragédie lidských osudů. Během rychlostního závodu na padesát kilometrů v roce 1913 srovnávalo své síly v běhu na lyžích šest závodníků. Za slunného rána vyrazili závodníci na trať v košilích a očekávali krásný jarní den na hřebenech Krkonoš v okolí Labské boudy. Před polednem se však počasí rychle změnilo. Nejprve přišel déšť a potom i husté sněžení, doprovázené velmi silným větrem. Viditelnost se tím snížila jen na metry. Závodníci v těchto podmínkách, které snižovaly orientaci, postupně vzdávali až zůstal na trati jediný závodník, Bohumil Hanč.

Ve zmíněný den šel svého kamaráda a přítele Bohumila Hanče podpořit v závodě Václav Vrbata. Znali se od dětství, chodili spolu do evangelického kostela, cvičili spolu v sokolské jednotě. Vyrazil brzy ráno z Mříčné u Jilemnice, aby byl okolo poledne na Zlatém návrší. Když se přátelé potkali, bylo počasí velmi nepříznivé. Hanč byl oblečen jen v ledem obalené košili a bez čepice, závodem a počasím velmi vyčerpaný. Vrbata mu dal svůj kabát a čepici s vědomím, že musí přece pomoci příteli, který byl zjevně v nedobrému stavu. Hanč pokračuje v závodě a Vrbata se pokouší najít cestu na Horní Mísečky, kde by se schoval do bezpečí. To se mu nedaří a po čase nachází Hančovy lyže. Čeká u nich zřejmě v domnění, že se jeho kamarád vrátí. Čekání v takovém počasí v nedostatečném oblečení však bylo nad jeho síly a po čase zde umírá. Hanč urazil od setkání s Vrbatou jen kousek cesty. Celkovým vysílením organismus začíná selhávat. Hanč padá a je sám neschopen se již postavit na lyže a v závodě pokračovat. Mezitím tři účastníci závodu, kteří již dříve vzdali, vyrazili Hanče hledat. Nalezl ho ležícího a takřka bezvládného Emerich Rath. Pokoušel se mu pomoci, kus ho i nesl na zádech, ale bylo to nad jeho síly. Položil ho tedy do závětrí a spěchal na Labskou boudu pro pomoc. Odtud vyrazila skupinka se saněmi Hančovi ku pomoci. Nalezli ho však již bez známek života. Dopravili ho na Labskou boudu, kde se pokoušel pomoci i lékař závodu, avšak marně. Bohumila Hanče se zachránit nepodařilo. Mezitím přichází zpráva na Mísečky, že nahoře na Krkonoši leží Hanč. Vypraví se tedy urychleně záchranná skupina z Míseček na pomoc. Nachází u lyží ležícího schouleného člověka bez známek života. Dopravují ho na Mísečky v domnění, že přivezli krkonošského hrdinu lyžařských závodů, Bohumila Hanče. Až později se ukázalo, že se jednalo o jeho přítele a kamaráda, Václava Vrbatu. Během jednoho závodu přišli o život dva výteční, teprve šestadvacetiletí sportovci. Obyvatelé Krkonoš i milovníci lyžaření

oplakávali své hrdiny. Lyžařské kluby uspořádaly sbírky na podporu rodin obou sportovců.

Smutná událost, ztráta mladých životů, nabízí i po mnoha letech otázky. Je nám však příkladem i poučením. Václav Vrbata obětoval část své výstroje blízkému příteli, přestože jistě věděl, že tím může sám sebe vystavit nebezpečí. Čin Václava Vrbaty se stal myšlenkovým vzorem Horské služby. Snaha pomoci člověku, který se dostal do ohrožení zdraví či života.

V místě, kde Hanč zemřel, je postavena po první světové válce, v roce 1922, malá kamenná mohyla. Velká mohyla Hanče a Vrbaty na Zlatém návrší, nedaleko místa, kde Rath Hanče našel a kde Vrbata zmrzl, je připravena k odhalení ráno 4. října 1925. Věncí ji kleč a květiny.²⁶³

V meziválečném období dochází v českých zemích k velkému rozvoji spolkového života. Největší ze spolků, které propagovaly turismus a pobyt v přírodě byly jistě Klub československých turistů, Sokol, Svaz lyžařů RČS. Zmíněné spolky měly i regionální pobočky, které nesly název župy a pomáhaly spolkovou činnost organizovat. Takovým spolkem byl Český krkonošský spolek Ski v Jilemnici, který patřil do Krkonošské župy lyžařské. I německé spolky jako například Riesengebirgsvereine se sídlem ve Vrchlabí nebo Hauptverband der deutschen Wintersportsvereine se sídlem v Liberci podporovaly a organizovaly v rámci spolkového života turismus a sporty provozované v přírodě. S přílivem turistů vzniká i potřeba postarat se o ty, kteří se dostanou do nesnází. Prvními organizátory jsou dobrovolní hasiči. Jejich základnu tvoří domorodé obyvatelstvo. Jsou znalí prostředí a nezdědka, a stále častěji, se vydávají turistům na pomoc. Potřeba záchranných oddílů stále narůstá, a tak dalšími členy zmíněných oddílů jsou instruktoři lyžařských škol. Zapojení místního četnictva, které mělo telefonní spojení a mohlo se aktivně podílet na pátracích akcích, přispělo ke zlepšení organizace a návaznosti na další složky, kupříkladu lékařské pomoci apod. Počty záchranných akcí se rok od roku zvyšovaly a koncem třicátých let už se vyšplhaly na desítky.

Během zimy 1934-35 bylo na horách hodně sněhu a povětrnostní podmínky lyžaření nepřály. Zvláště o prvním únorovém víkendu, kdy na Krkonoších zemřelo šest lidí a další nevyčtený počet turistů těsně unikl smrti.²⁶⁴ Takto popisuje situaci zimních

²⁶³ Rampa, M. (1963) *Na hřebenech vichřice*. Východočeské nakladatelství s. 111

²⁶⁴ Archiv Horské služby Krkonoše, Národní listy, 11. 2. 1935

Krkonoš na počátku února příloha č. 4., Národních listů dne 11. února 1935. Přistupuje v březnu 1935 JUDr. Vladimír Zábaj Vaina, vrchní rada politické správy okresu Vrchlabí k oslovení jednotlivých organizací, které se v současné době nějakým způsobem podílí na pomoci v horském terénu a žádá je o návrh, jak by mohla jednotná organizace fungovat. Koncem zimního období se sešly čtyři návrhy, dochovaly se však pouze dva návrhy Jindřicha Ambrože, jednatele Klubu čsl. turistů, župy Krkonošské v Jilemnici a Hauptverband deutscher Gebirgsvereine u. Wintersportvereine. Porada k organizaci záchranné služby v Krkonoších je svolána na 12. května 1935 do Špindlerova Mlýna do hotelu Central. Tímto aktem dochází k velkému kroku, ke zlepšení bezpečnosti turistů na Krkonoších. Po založení je ustanoveno 6 hlavních a 35 pomocných stanic Horské služby. Na každé stanici byl stanoven vedoucí, který zodpovídal za materiál stanice, což byl povětšinou základní zdravotní materiál, nosítka, deky, saně, konopná lana, náhradní oblečení. Do listopadu 1935 se podařilo prostřednictvím Ředitelství pošt a telegrafů Pardubice zavést telefonní spojení mezi všemi hlavními stanicemi a většinou pomocných stanic Horské služby.

Po odtrhnutí Sudet od republiky v roce 1938 část českých obyvatel přesídluje z pohraničí do vnitrozemí. Tím fakticky přestává pracovat na dobu do konce druhé světové války česká Horská služba. Činnost přebírá německá Bergdienst. Členové české Horské služby německé národnosti pracují dál v záchranně v horách, pro Bergdienst.

V době Druhé světové války mohly na Zlatém návrší odolávat počasí i válce až do doby, než bylo na Jestřabích boudách zřízeno výcvikové středisko pro vojsko

Na svítku u lavičky stojí Jaldovský Josef, Soukup M., vpravo sedí Havoušek Jos. Novák Jarke, vlevo sedí Patolka Karel, Soukup Jos. Borlemilka Boh. Veselý Drahuše.

určené pro polární oblasti. Hitlerovská mládež, která tu měla cvičení, pomocí výbušnin zničila malou mohylu a větší poničila.

Horská záchranná služba a později Horská služba, Český krkonošský spolek SKI Jilemnice, Svaz lyžařů ČR se každoročně schází na Zlatém návrší. Důvodem je pietní vzpomínka na rychlostní závod na padesát kilometrů ze dne 24. března 1913. Uctění památky Bohumila Hanče a Václava Vrbaty, jejich laskavost a ochota pomoci až za hranice vlastní existence je natolik silná, že budí respekt a oslovuje každou další generaci.

Příloha č. 48, Transportní prostředky

Kapitolu transportní prostředky jsem se rozhodl zařadit především proto, že doposud vývoj transportních prostředků nebyl zaznamenán, a že i zde naprosto zřejmý vývoj a pokrok v oboru horského záchrannářství v závislosti na technickém pokroku. Nabízí se tedy retrospektivní pohled. Kdykoliv k nějaké nehodě v horském terénu dochází, je základním předpokladem lokalizace poraněného člověka. Hned druhou navazující činností je rychlý přesun k raněnému a poskytnutí co nejúčinnější první pomoci. A nyní přichází otázka transportu zraněného z terénu k lékaři či do zdravotnického zařízení. Ona první pomoc po prvotní diagnostice zdravotního stavu bezprostředně souvisí právě s navazujícím transportem. V zimním období to bývají zpravidla saně. Ať už jsou tažené lidskou silou, nebo motorovým prostředkem, tedy sněžným skútem, nebo čtyřkolovým motocyklem, který je v zimním období opatřen pásy. Za těmito prostředky se zraněný v saních dopraví k vozidlu Horské služby, případně vozidlu rychlé zdravotnické pomoci. Pro první transporty se používaly prostředky nijak neupravené a zpravidla takové, které měl kdo ze zachránců doma a mohl je pro samotnou záchranu poskytnout. Jinak byly totiž běžně používané v domácnosti pro dopravu zboží, nebo nějakého materiálu. Samotným používáním se přicházelo na různá zlepšení. Prvními saněmi pro dopravu zraněného byly upravené rohačky.

Swépomocí vyrobené dopravní prostředky. Těchto dopravních prostředků (rohačky s nosítky) se používalo v roce 1934.

Foto: Čechuřil
Dějeo Lužat

Jsou zde vidět původně armádní nosítka a rohačky. Nosítka byla opatřena dvoudílnou krycí plachtou, která měla zraněného ochránit před nepřízní počasí. Je zajímavostí, že rohačky, saně, které se na horách pro dopravu používaly, byly vyráběny bez jediného hřebíku či vrutu. Na saně bylo možné nosítka pevně ukotvit. Obrázek pochází z kroniky Horské služby Krkonoše, okrsku Vrchlabí.

Dalším druhem hospodářských saní, které se zpočátku krkonošského horského záchranářství používaly, byly tzv. vlčky. Původně německy označovány rennwolf. Jejich výhodou bylo, že byly o poznání lehčí, než rohačky. Obrázek je od Aleše Smrčky z roku 2011.²⁶⁵

Transportním prostředkem, který se užíval ještě po II. světové válce, byl člun. Nevýhodou bylo, že pro transport bylo třeba více zachránců. Měl oblé dno, které nedostatečně vedlo člun ve směru jízdy, a tak musel být člun udržován ve směru pomocnými provazy. Exemplář je v majetku Horské služby Jizerské hory.

²⁶⁵ Smrčka, A. (2016). *Ozvěny krkonošské minulosti ve stopách tradiční dopravy a obživy*. V&H print Hlávko s.r.o., Nové Město nad Metují

Prostředkem pro zimní transporty pacientů byl tzv. tobogan, jak se mu říkalo. Byly to saně, které díky dvěma sanicím dobře vedly, byly opatřeny vpředu dvěma ojkami pro možnost řízení i tažení. Vzadu druhý záchranář dobržďoval saně provazem. Obrázek je z mezinárodních závodů Horské záchranné služby.²⁶⁶

Velkou změnu k lepšímu znamenaly v transportních prostředcích kanadské saně, zvané kanady. Začaly se používat od zimní sezony 1949-1950. Od té doby se i s menšími úpravami používají dodnes. Z obrázku je vidět, jak v horším či exponovanějším terénu vzadu dva kolegové pomáhají s regulací rychlosti. Obrázek je z archivu Krkonošského muzea ve Vrchlabí.

V současnosti se používají kanadské saně již vylepšené. Zespodu mají dvě železné ostruhy, které vedou saně i při tvrdém sněhovém či ledovém povrchu. Součástí je i řetízek, kterému se říká podmítka. V případě potřeby je možné ho z přední část spustit pod saně a on pomáhá s regulací rychlosti saní. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Transportním prostředkem dnes již méně používaným je tzv. rakouský vozík. Je možné ho použít jak pro pozemní transport na přidavném kolečku, tak ve visu na laně. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

²⁶⁶ Bulletin k 80. výročí založení Horské služby (2014)

Kanadské saně modernější, které se dnes používají od výrobce Tyromont. Je zde použito více železných prvků, což se projevuje v lepších vlastnostech při jízdě. I zde se používá k brždění podmítka. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Svozným prostředkem, který je určen pro dva svážející záchránce, je dvoudílný člun Akia. Je vyroben z lehkého kovu a používá se od roku 1956. Obrázek Jana Kostíka je z mezinárodních závodů Horské služby.

Svozným prostředkem norské výroby jsou saně Fjellpulken, model 220 Alpine. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Druhý vzor od Fjellpulken typ 207 Alpine –lift. Díky speciálnímu podvozku je možné oboje saně Fjellpulken jen přenést do podvozku za motorový prostředek. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Z lehkých kovů vyrobené saně, které se používají za motorové prostředky. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

		<p>Velkým pomocníkem v transportní technice Horské služby je UT 2000. Je možné ho použít v zimě jako saně, v létě na jednom či dvou kolečkách pro transport ze špatně přístupného terénu. Pro přinesení k pacientovi je možné lehátko rozložit a nést dvěma záchranáři jako batohy. Navíc je lehátko certifikovaným prostředkem pro leteckou záchranu do podvěsu. Foto autor.</p>
		<p>Speciálním transportním prostředkem je sked. Je možné ho použít pro tažení v exponovaném terénu, pro spust a slanění ve skalním terénu, je certifikován i pro podvěs pod vrtulník. Srolovaný jako v batohu je snadno přenositelný k pacientovi. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.</p>
		<p>Transportním prostředkem užívaným ve vozidlech, který má funkci nosítek, je ferno. Je rozebíratelné na dva díly a použitelné i pro podvěs pod vrtulník. Foto autor.</p>
		<p>Transportním prostředkem, který se neobejde bez dvou záchránců, je kong. Dva záchránci si ho vezmou na ramena. Foto autor.</p>

		<p>Speciálním typem transportního prostředku je evakuační trianگل. Je určen pro transport člověka z visu. Používá se ve skalním terénu při horolezení, při spuštění uvízlého paraglidistky ze stromu, nebo při evakuaci pasažérů ze sedačkové lanovky, případně pro podvės pod vrtulník. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.</p>
		<p>Speciálním typem transportního prostředku je postroj pro záchranářského psa. Užívá se pro podvės a tím rychlejší přepravu psa na místo hledání zraněného či zasypaného člověka. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.</p>

Příloha č. 49., Motorové transportní prostředky

Nejstarším motorovým prostředkem, který Horská služba používala, byl automobil Dodge, který byl darem americké armády po konci II. světové války. Dalším vozidlem byl motocykl Ogar, který užíval náčelník Otokar Štětka. V šedesátých letech přišel motocykl Jawa 500, avšak do terénu nebyl úplně optimální, a tak přišly motocykly ČZ 125, některé byly dokonce vybaveny sidecary. Obrázky zmíněných strojů se však archivně nedochovaly.

Terénním vozidlem, které zpočátku Horská služba měla, byl GAZ. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autorem Valerian Spusta.

Terénním vozidlem, který používal oblastní náčelník, byla Lada Niva.

Terénní vozidlo UAZ, původně armádní, používala několik let i Horská služba.

Terénní vůz Nissan Patrol byl několik let ve výzbroji. Po splnění najetých kilometrů a amortizaci byl nahrazen vozem Land Rover Defender. Obrázek je ze soukromého archivu Jaroslava Soukupa.

Terénní vůz od firmy Land Rover, Defender je v současné době používán a slouží více než patnáct let. Foto autor.

Terénní vozidlo Toyota začíná pomalu nahrazovat Land rovery. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Všechny zásahy Horské služby nejsou v tom nejexponovanějším terénu, a tak v souběhu s terénními vozidly užívá Horská služba vozidla VW Transporter. Vozidlo je s pohonem všech kol, pro svou prostornost nabízí lepší komfort pro pacienty. Foto autor.

Vozidlem podobného užití je i Mercedes s vyšší světlostí a pohonem všech kol. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Novinkou a velkým obohacením byly ve vozovém parku čtyřkolky od firmy Bombardier. První přišly okolo roku 2000 a od té doby mají pevné místo v naší garáži. Zvláště pak proto, že v zimním období jsou přezuté na pasech a jsou do terénu výborným pomocníkem. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autor neuveden.

Čtyřkolka obutá na pásy pro zimní období. Je vybavena navijákem a redukční skříní, což velmi přispívá její mobilitě. Foto autor.

Motorovým prostředkem a v zimním období velkým pomocníkem je sněžný skútr. První typ, který Horská služba používala, byl Snow-tric. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autorem Valerian Spusta.

Sno-tric byl vystřídán řadou skútrů Ski-doo, Alpin. Tenhle měl ještě označení I. Byl to velký technický posun, skútr byl mnohem výkonnější a technicky dokonalejší. Následovaly ještě řady Alpin II. a později Alpin III. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše, autorem Valerian Spusta.

Ski-doo Alpin III. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.

Novinkou byl pro nás skútr Lynx. Měl čtyřdobý motor a tím nižší spotřebu. Avšak díky vyšší hmotnosti byl v terénu ne zcela vyhovujícím pomocníkem.

Skútr Lynx používá Horská služba v současné době.

Počátkem sedmdesátých let dostala Horská služba své první pásové vozidlo Snow-trac. Bylo primárně určeno pro pomoc v přepravě lidí do prohledávaného prostoru při hledáčkách, při přepravě tyčového značení, jak je tomu na obrázku. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.

Pásové vozidlem, které obohatilo vozový park Horské služby, bylo od firmy Kässbohrer. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.

Pásové vozidlo, které se používá v současnosti. Obrázek je z archivu Horské služby Krkonoše.

Příloha č. 50, Označení Horské služby

Označení ve smyslu výšivky na rukáv větrovky a členský průkaz bylo to jediné, co dostal každý člen po svém přijetí k Horské službě, případně Horské záchranné službě. S patřičnou pýchou a úctou k předchozím generacím nosí členové Horské služby svůj znak na rukávu s neskrývanou dávkou patriotismu. Pokusil jsem se zdokumentovat vývoj jak výšivky, tak i členského průkazu.

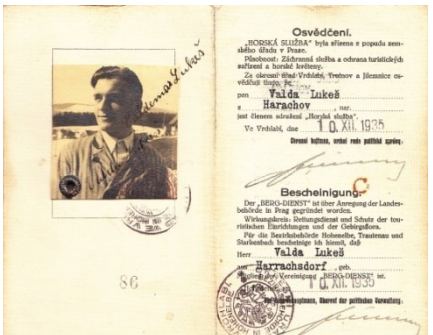
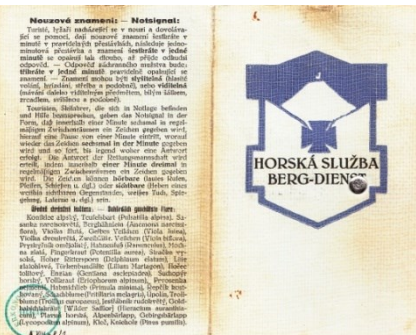
	<p>První znak vznikl hned po založení Horské služby v roce 1934. Znak je uložen v archivních sbírkách Krkonošského muzea ve Vrchlabí, fond Horská služba, kart. 38.</p>
	<p>Krátce po druhé světové válce je připraven bezpečnostními referenty Krátkým a Farou nový znak a páska na rukáv – Bezpečnostní horská záchranná služba.²⁶⁷</p>
	<p>Po II. světové válce dochází k obnovení činnosti Horské služby a užíván nový znak.</p>

²⁶⁷ Popsáno v kapitole Horská služba po II. světové válce, uloženo ve sbírce Krkonošského muzea ve Vrchlabí, fond Horská služba, kart. 38.

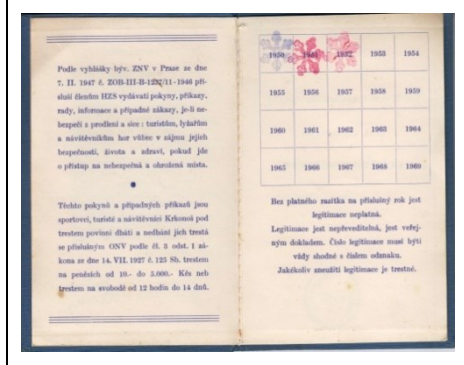
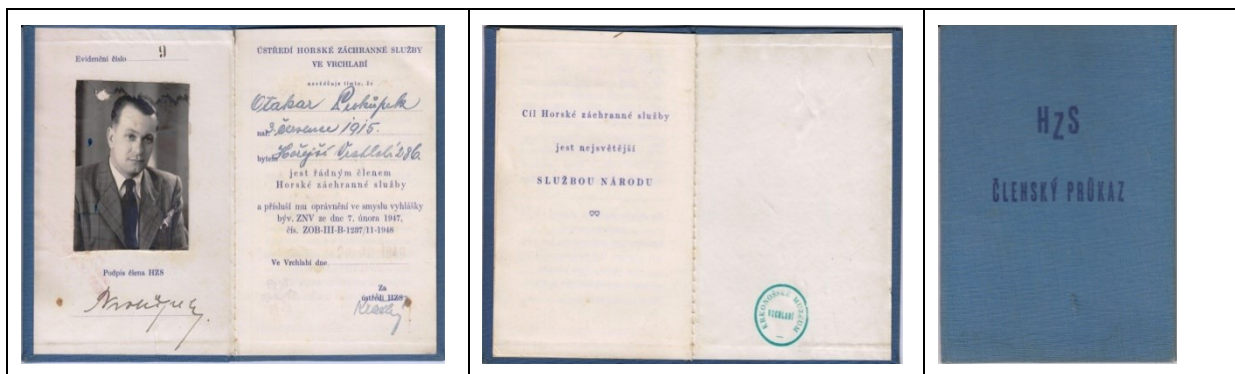
	<p>Nový znak Horské záchranné služby byl používán od roku 1948 až do roku 1957. Autorem návrhu byl student Vysoké školy umělecko-průmyslové Jiří Nekvasil</p>
	<p>Znak Horské služby používaný od roku 1957 doposud. Autorem ing. arch. Jaromír Petřík.</p>

Příloha č. 51, Vývoj členských průkazů

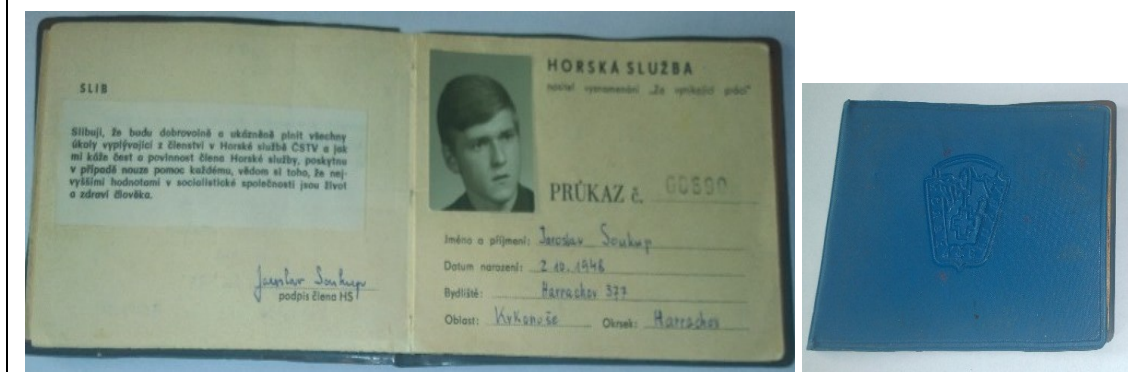
K prokázání náležitosti k Horské službě sloužil členský průkaz. Díky zákonem daným pravomocem byl členský průkaz nezbytným dokladem spolu s průkazem totožnosti v horském prostředí.

		<p>První průkaz Horské služby z roku 1935²⁶⁸ používaný do II. světové války.</p>
---	--	---

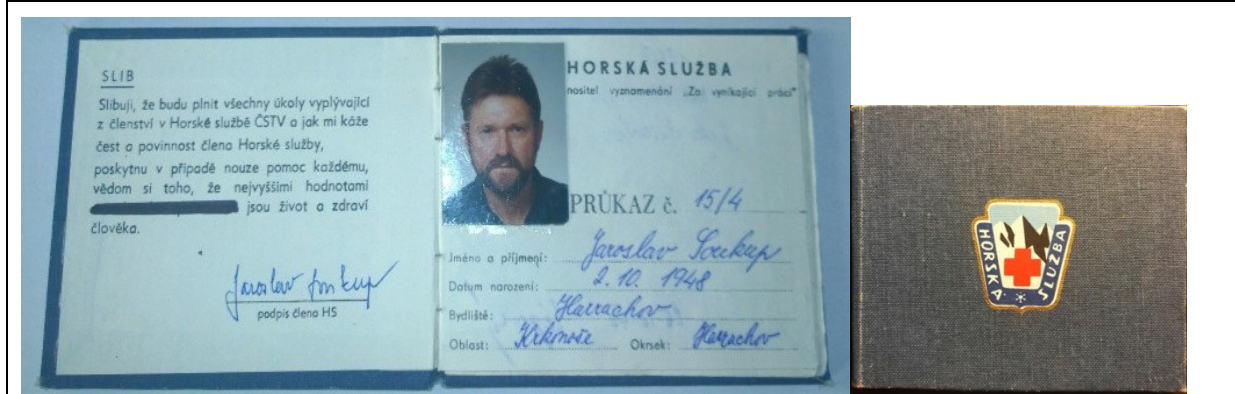
²⁶⁸ Průkaz uložen ve sbírce Státního historického archivu v Trutnově, archivně nezařazeno, kart. Horská služba

Členský průkaz Horské záchrané služby používaný od roku 1949 do roku 1954.²⁶⁹

Členský průkaz používaný v době po založení ČSTV.

Členský průkaz používaný v dobách ČSTV, používá se doposud.

²⁶⁹ Průkaz součástí sbírek Krkonošského muzea ve Vrchlabí, fond Horská služba, kart. 38

	<p>V současné době užívaná identifikační karta. Platí současně s členským průkazem.</p>	
---	---	--

Příloha č. 52, odznaky Horské služby

Členské odznaky byly chloubou každého člena. Nosívaly se vpředu na svetry. Dva malé odznáčky vpravo se předávaly za účast na fyzických prověrkách ve Špindlerově Mlýně.

Příloha č. 53, organizace vybraných horských záchranných služeb v Evropě

ŠVÝCARSKO

Alpská záchrana Švýcarsko / Alpine rescue Switzerland (Alpine rettung Schweiz, 2014)

Alpin Retturm Schweiz (ARS) humanitární a nezisková nadace se sídlem v Bernu. Zaručuje provozní záchrannou pohotovost po celý den. Zajišťuje i další záchranná centra a partnerské organizace. Alarm je přes policii na čísle 1414. Záchrana se provádí bez ohledu na krytí nákladů a jsou hodnoceny na základě ustanovení patronů pojištění Rega (pojištění pro leteckou záchranu). Záchranné týmy vznikly sloučením zakládajících partnerů Swiss Alpine Club (SAC) a Swiss Air, Retturm Rega. Swiss Alpine Club Švýcarský alpský klub.²⁷⁰ Swiss Air patří mezi průkopníky letectví v Evropě v meziválečném období. Proto je i logickým partnerem při přepravě pacientů k dalšímu léčení ve Švýcarsku. Po II. světové válce dochází k rozvoji společně s Retturm Rega. Když se vojenští piloti vrátili z fronty, především z Anglického královského letectva, pomáhali se školením a výcvikem záhy po konci II. světové války v roce 1946. Znamé jsou i pokusy o záchranu, kdy v horském prostředí seskočil k pacientovi parašutista-záchranář. V případě laviny dokonce se psem, aby se mohl co možná nejdříve pokusit člověka v ohrožení zachránit. Retturm Rega je letecká záchranná služba, která se snaží i historicky pomocí malých letadel a později vrtulníků o záchranu v horském prostředí. První pokusy sahají do období krátce před vypuknutí II. světové války.²⁷¹

Provozní dotace Alpin Retturm Schweiz plynou z veřejných financí. Pod tuto organizaci spadají pozemní organizace v kantonech, které přenesly své pozemní záchranné operace v horách pod Alpin Retturm Schweiz (ARS) – s výjimkou kantonu Valais. Tímto centralizováním se v roce 2007 sjednotilo 90 záchranných stanic sedmi regionálních sdružení. Jsou rozděleny do územních celků Prealps, Alpy a Jura. V současné době je zde organizovaných 3000 záchrannářů. Záchranná služba v kantonu Valais je organizována vlastní organizací KWRO (kanton Valais, záchranná organizace). Alpine Rettung Švýcarsko (ARS) poskytuje záchranu lidem v nouzi ve vysokohorském subalpinském prostředí a v nepřístupné oblasti Švýcarska s přesahem v případě nutné potřeby i v sousedních zemích. Úřad ARS se nachází v Rega Center na letišti v Curychu. ARS je financován z obou organizací Rega nadace a Swiss Alpine

²⁷⁰ Sweitzer Alpin club. (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>

²⁷¹ Sweitzer Alpin club. (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>

Club (SAC), příspěvky jdou z kantonů, z příjmů z činnosti (především od zdravotních pojišťoven) a darů.²⁷²

Tabulka 1. / Table 1.

Současná správní rada nadace / Board of the foundation

Jméno činitele	Pozice
Franz Stämpfli	President
Franz Steinegger	Vice President
Pius Furger	Člen
Ernst Kohler	Člen
Françoise Jaquet	Člen
Andreas Lüthi	Člen
Dr. Roland Albrecht	Člen
Raphaël Gingins	Člen

REGIONÁLNÍ SDRUŽENÍ A JEJICH ZÁCHRANNÉ STANICE

Všechny SAC-sekce s jednou nebo více záchrannými stanicemi jsou členy jednoho ze sedmi regionálních sdružení. Hlavním úkolem regionálních sdružení je zastupovat zájmy místních, a to jak interně, tak externě. Díky aktivní účasti klubových ředitelů v otázkách personálních, organizačních a finančních na centrální úrovni, se daří zohledňovat regionální zvláštnosti při konverzi opatření.²⁷³

1 - Alpine Rettung Westschweiz (SARO)

Pod regionální záchranný tým Alpine Westschweiz patří kantony Vaud, Neuchâtel, Ženeva a francouzsky mluvící části Fribourg, Jura a Berner Jura. Členy sdružení jsou oddíly: Argentina, Chaussy, Chateau d'Oex Diablerets, Gruyere, Dents-de-Lys, Prévôtoise, Ženeva, Yverdon, La Dole a Montreux, které mají dohromady třináct záchranných stanic.

²⁷² Sweitzer Alpin club. (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>

²⁷³ Sweitzer Alpin club. (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>

2 - Alpine Rettung Bern (ARBE)

Alpine Rettung Bern Arbe (dříve kanton Berner Horská Komise KBBK) zahrnuje oblasti Berner Oberland, německy mluvící části Fribourg, Emmental, Sören Berg, Solothurn, a to i v Basileji a údolí Frick. Členy sdružení jsou SAC-části: SAC Bluemlisalp, SAC Oberhasli, SAC Lauterbrunnen, SAC Kaiseregg, SAC Bern, SAC Altels, SAC Wildhorn, SAC Oldenhorn, SAC Wildhornem, SAC Upper Aargau, SAC Emmental, SAC Weissenstein, SAC Interlaken a nezávislý klub Grindelwald.. V tomto regionu je šestnáct záchranných stanic.

3 - Alpine Rettung Zentralschweiz (ARZ)

Regionální tým Alpine Rettung Centrální Švýcarsko spojuje kantony Zug, Luzern, Nidwalden, Obwalden, Schwyz a Uri. Na severu, díly kantony Aargau a Solothurn. Členy sdružení jsou SAC Zindel Spitz, SAC Einsiedeln, SAC Gotthard, SAC Piz Lucendro, SAC Engelberg, SAC Titlis a dva nezávislé týmy Entlebuch a Sarneraatal. ARZ má patnáct záchranných členských stanic. (Alpine rettung Schweiz)

4 - Alpine Rettung Ostschweiz (ARO)

V regionálním klubu Alpine Rettung Ostschweiz, jsou kantony: Appenzell Innerrhoden, Appenzell Ausserrhoden, St. Gallen, Thurgau, Schaffhausen, Curych a východní část Aargau jsou sloučeny. V záchraně se podílí i Curych (SRZ), je spojena s jeho specialisty vrtulníkem letecké záchrany (RSH). Členové jsou SAC-sekce: Santis SAC, SAC St. Gallen, Toggenburg SAC, SAC Rýn, SAC Piz Sol. Lichtenštejnské knížectví je také zapojeno týmem letecké záchrany ARO. Včetně Lichtenštejnska má tato část šest záchranných stanic.

5 - Alpine Rettung Glarus Toedi (ARGL)

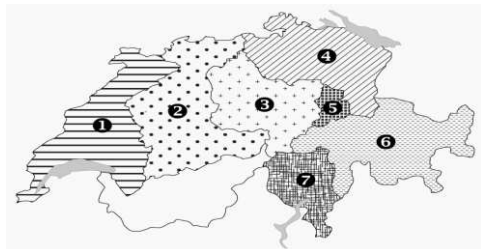
Regionální tým Alpine Rettung Glarus zasahuje na celém území kantonu Uri, včetně Urneboden. SAC-část provozuje čtyři záchranné stanice.

6 - Alpine Rettung Graubünden (ARG)

Regionální tým Alpine Rettung Graubünden zahrnuje všechny kantony. Členy jsou SAC-sekce SAC Arosa, SAC Bellinzona, SAC Bernina, SAC Bregaglia, Davos SAC, SAC Engiadina Bassa, SAC Piz Platta, Prättigau SAC, SAC Ratia, SAC Terri. AR Graubünden má 28 záchranných stanic.

7 - Alpine Rettung Ticino (SATI)

Regionální tým Alpine Rettung Ticino pokrývá celý kanton. Členové jsou SAC-sekce: SAC Bellinzona e Valli, SAC Locarno, Ticino SAC a dva nezávislé týmy Soccorso Alpino Ticino SAT a Colonna Soccorso UTOE. Má šest záchranných stanic.²⁷⁴

Obr. 1 Přehled regionálních sdružení ARS v oblasti Švýcarska (Alpine rettung Schweiz, 2014, strana neuvedena) Overview of ARS Regional Associations in Switzerland (Alpine Rettung Schweiz, 2014, page not mentioned)

RAKOUSKO

Rakouská horská záchranná služba / Mountain Rescue Service Austria (Bergrettungsdienst Österreich, 2014)

Rakouská horská záchranná služba (ÖBRD) je spolkovým svazem zemských spolků horské záchranné služby jednotlivých spolkových zemí Rakouska. Vedení je složeno ze tří zemských prezidentů, ve funkcích prezident a dva viceprezidenti. Rakouská Horská záchranná služba disponuje více než 12 000 dobrovolných členů a 293 stanic.²⁷⁵

²⁷⁴ Sweitzer Alpin club. (nedatováno), ke dni 23. 11. 2014. Dostupné z: <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>

²⁷⁵ Bergrettungsdienst Österreich. (nedatováno), ke dni 24. 11. 2014. Dostupné z: www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html

Tabulka 2 / Table 2

Zastoupení v jednotlivých spolkových zemích (Bergrettungsdienst Österreich, 2014, strana neuvedena)

/ The representation in individual Länder

Spolková Země	Počet stanic Horské záchranné služby	Počet dobrovolných horských záchranářů	Počet psů pro vyhledávání
TIROL	93	4290	66
KÄRNTEN	19	947	28
STEIERMARK	53	1468	22
SALZBURG	44	1931	56
VORALPBERG	31	1261	25
NIEDERÖSTERREICH-WIEN	30	1301	17
OBERÖSTERREICH	23	779	20

Vysokohorská turistika a horolezectví jsou aktivity, které zpočátku téměř výhradně pěstovali lidé z měst. Zemědělec na horách, člověk pracující na statku, služka nebo horník sotva půjde dál do nehostinných hor. Snad jen tehdy, když např. hledá zatoulaný skot. Vysokohorská turistika a nové zkušenosti z hor – zejména z lázeňských letovisek zaznamenávají první boom okolo roku asi 1870. Vytvoření záchranné služby Alpine v Rakousku – první na světě – bylo absolutní novinkou a historickou nutností. Impulesem pro založení Horské záchranné služby bylo lavinové neštěstí na Rax v březnu 1896. Přítel pohřešované osoby dal dohromady dobrovolnický tým, který byl připraven hledat v následujících dnech na laviništi člověka. Byl založen Rakouský alpský svaz, největší organizace té doby s takovýmto zaměřením. Mezi lety 1900-1910 se také zvýšil zájem o lyžování v Alpách. Norský učitel lyžování Fridtjof Nansen po rakouském vzoru založil Horskou záchrannou službu a přivezl i již zavedenou strukturu Horské záchranné služby z Rakouska do Norska. Protože i tam, jako ve střední Evropě, bylo lyžování stále populárnější. Činnost Horské záchranné služby v Rakousku byla na období válek

přerušena a po II. světové válce musela být znovu obnovena. Nebylo to ale vůbec snadné. Většina nouzových stanovišť byla zničena a mnoho horských záchranářů nepřežilo válku, mnoho bylo nezvěstných nebo v zajetí. Začíná tedy nová etapa budování Horské záchranné služby s minimem materiálu, malými zkušenostmi a malým počtem členů, ale s chutí budovat a znovu stavět.²⁷⁶

Záchranná služba v roce 1947 je nově založena a dostává nové jméno Rakouská Horská služba. Je nezávislou a politicky neutrální organizací. Skutečný rozmach Horské služby začal v roce 1970 a 1980. Po několika smrtelných nehodách se díky politické vůli zlepšit a vybavit Horskou službu, uvolnilo hodně prostředků pro vybavení a školení Horské služby. Při současném systému letecké záchranné služby, komunikačních možnostech na chatách, existenci mobilního telefonu, dobře vyškoleným horským záchranářům – odborníkům se dostupnost odborné pomoci zkracuje na nejnutnější míru.²⁷⁷

Horská služba v Rakousku je financována z nižších správních celků, dílem z pojištění a dílem z dobrovolných darů a příspěvků. Pojištění pro zásah Horské služby je 22 Euro na kalendářní rok a mnoho návštěvníků si takové pojištění sjednává před cestou do horského prostředí. Díky tomu má pak držitel pojištění možnost si zakoupit levnější materiál pro svou cestu, jako například některé typy batohů, lékárničky, případně užít některých preventivně-informačních služeb, které Horská služba poskytuje svým pojištěncům.²⁷⁸

NĚMECKO

Německá Horská služba (Bergwacht Deutschland, 2014) / Mountain Rescue Service Germany

S připojením Rakouska k Německu v roce 1938 pokračovala německá Horská služba pod jednotnou organizací rakouské záchranné organizace. V roce 1939 Horská

²⁷⁶ Bergrettungsdienst Österreich. (nedatováno), ke dni 24. 11. 2014. Dostupné z: www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html.

²⁷⁷ Bergrettungsdienst Österreich. (nedatováno), ke dni 24. 11. 2014. Dostupné z: www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html

²⁷⁸ Bergwacht Deutschland. (nedatováno), ke dni 2. 12. 2014. Dostupné z: <http://www.bergwacht.de/bergwacht-deutschland/de/Bergwacht-Landesverbaende/index.html>

záchranná služba do své práce zařadila i ochranu přírody. V průběhu II. světové války členové Horské služby složili přísahy jako zvláštní oddíly strážníků. V roce 1944 byla Horská záchranná služba umístěna pod vojenskými orgány. Po skončení II. světové války se Horská služba v Německu rozdělila podle zón vlivu vítězných mocností. V americké okupační zóně se horské záchranné týmy připojily k národní asociaci německého Červeného kříže. Ve francouzské zóně orgány schválily vytvoření nezávislého Bergwacht Schwarzwald. V roce 1955 se organizace spolkových zemí spojily na federální úrovni a vytvořily sdružení Federální výbor Horské služby Červeného kříže. Horská služba je nyní členem Mezinárodní komise pro alpskou záchranu IKAR. Horská služba v Německu používá ke své práci nejmodernější techniku, která se pro dané sportovní disciplíny používá. V rámci IKAR se technika konzultuje a doporučuje i dalším členům.²⁷⁹

Tabulka 3/Table 3 Spolkové asociace / Federal association

Bavorská Horská služba
Horská služba Harz (též regionálních sdružení Dolní Sasko a Sasko-Anhaltsko)
Horská služba Hesse
Horská služba North
Horská služba Porýní-Falc
Horská služba Sasko
Horská služba Černý les
Horská služba Durynsko
Horská služba Vestfálsko-Lippe
Horská služba Württemberg

Německá Horská služba je součástí německého Červeného kříže (DRK-Bergdienst), který ji z větší části financuje. Charita tvoří v Německu více než 90 % lékařské pomoci v nerovném či těžko přístupném terénu německých středních a vysokých hor. K tomu patří motiv preventivní práce: **bezpečný pohyb v horách**.¹

Část rozpočtu pro zajištění činnosti tvoří peníze z pojištění na základě četnosti zásahů. Dlužno ještě doplnit, že nepravidelné finanční částky plynou ještě z ediční činnosti, na které se členové přímo podílí. Předmětem ediční činnosti je nejčastěji horská medicína, horolezecká technika, speleologická technika. Zanedbatelný není ani

²⁷⁹ Bergwacht Deutschland. (nedatováno), ke dni 2. 12. 2014. Dostupné z: <http://www.bergwacht.de/bergwacht-deutschland/de/Bergwacht-Landesverbaende/index.html>

podíl odborníků z řad členů na vydávání horolezeckých, turistických a dalších průvodců.²⁸⁰

FRANCIE

Horská služba Francie (Gendarmerie Interieur, 2016) / Mountain Service France

V roce 1929 došlo k vzniku další organizace, tentokrát v Savojsku ve městě Chambéry. V roce 1946 Francouzská horská federace sjednotila všechny vzniklé organizace horské služby. V roce 1958, po mnoha případech úspěšných i neúspěšných pokusů o záchranu, je ve společnosti silná potřeba vzniku jednotně organizované Horské služby, kterou se stala Le PGHM.²⁸¹

Ve Francii je horská služba zajištěna třemi veřejnými organizacemi:

- četnictvem - Les Pelotons de gendarmerie de haute montagne Le PGHM
- policií – Les compagnies républicaines de sécurité – (CRS)
- hasiči, kteří zasahují společně s PGHM a CRS. Hasiči se efektivně zapojují do pomoci v rámci horské služby až od roku 2001, kdy byly jejich pravomoci určeny na regionální úrovni. To jim umožnilo efektivnější organizaci.

Les PGHM a PGM jsou jednotky státního četnictva¹. Jednotky PGHM vznikly v důsledku tragické nehody dne 22. prosince 1956, kdy dva muži, Francouz a Belgičan, zůstali při zimním výstupu na Mont Blanc kvůli zhoršenému počasí uvězněni v bouři. Události, které poté nastaly, přispěly ke vzniku specializovaných jednotek pro pomoc v horách. Prvně vzniklá jednotka měla sídlo v Chamonix. Jednotky PGHM jsou ve všech horských departementech alpských, pyrenejských, na Korsice i na ostrově Réunion. Od roku 1958 Státní četnictvo dalo vzniknout 4 jednotkám horské služby – specializované vysokohorské jednotky (Groupes spécialisés de haute montagne – GSHM) v Chamonix, Grenoblu, Briançonu a specializovanou jednotku výsadekářů (GSPHM) v Argeles – Gazost. V průběhu let se počet jednotek rozrostl na 15.

²⁸⁰ Bergwacht Deutschland. (nedatováno), ke dni 2. 12. 2014. Dostupné z: <http://www.bergwacht.de/bergwacht-deutschland/de/Bergwacht-Landesverbande/index.html>

²⁸¹ Gendarmerie Interieur. (nedatováno), ke dni 6. 12. 2016. Dostupné z: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/Formation-d-expertise/Secours-en-montagne>

Le CRS, policisté, se podílí na spolupráci v rámci horské služby až od roku 1948. Zpravidla bývají přizváni k těžkým případům, jako v roce 1950 k nehodě „Malabar Princess“¹ Postupem času se stali nedílnou součástí horské služby. Le CRS vytvořili 4. ledna 1955 Národní centrum pro přípravu pro horolezectví a lyžování CNEAS – Le Centre national de l'alpinisme et au ski“. Jde o nejstarší instituci tohoto typu ve Francii.

Hasiči se podílí na spolupráci s HS od jejího vzniku. Od roku 2001 byly jejich pravomoci delegovány na úroveň krajskou a obecní. Každý departement má svou vzdělávací organizaci, která jim poskytuje základní odbornou přípravu. V Haute–Savoie zajišťují vzdělání vedoucích pracovníků všech francouzských departementů.²⁸²

Tabulka 4 / Table 4

Sídelní rozmístění jednotlivých velitelství (Gendarmerie Interieur, 2016, strana neuvedena)/ Settlement locations of individual headquarters

Anancy – Haute Savoie	Modane – Savoie
Bagnères – de Luchon – Haute Garonne	Oloron Sainte Marie – Pyrénées Atlantique
Bourg – Saint –Maurice – Savoie	Osseja – Pyrénées Orientales
Briançon – Hautes – Alpes	Pierrefitte – Nestallas – Hautes – Pyrénée
Chamonix- Mont Blanc – Haute Savoie	Saint – Denis – Réunion
Corte – Haute Corse	Saint – Sauveur sur Tinée - Alpes Maritimes
Jausieres – Alpes de Haute Provence	Savignac – Les Ormeaux - Ariège
Le Versoud – Grenoble – Isère	

Kurzívou je označen departement, ve kterém HS sídlí.

Horská služba také mění své názvy. Z Le GSPHM se stalo pouze PPHM – peloton parachutiste haute montagne. Od roku 1974 se nazývají tyto jednotky PGHM – Le peloton de gendarmerie de haute montagne. Jednotky Le PGM jsou situovány do nižších nadmořských výšek – pohoří Jura, Centrální Masiv a Vogézy. Mají stejné pravomoci jako Le PGHM. Horské četnictvo má také speciální skupiny, které mají na starosti výcvik horských jednotek CNISAG – Le Centre national d’instruction de ski et de l’alpinisme de la gendarmerie, což je Národní výcvikové středisko pro lyžování a horolezectví. Sídlem tohoto střediska je Chamonix. Školení personálu horské služby probíhá na několika úrovních podle stupňů odbornosti. Celkem v horském četnictvu

²⁸² Gendarmerie Interieur. (nedatováno), ke dni 6. 12 2016. Dostupné z: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/Formation-d-expertise/Secours-en-montagne>

pracuje na 280 odborníků (20 důstojníků a 260 poddůstojníků) v 21 jednotkách (15 Le PGHM a 5 Le PGM).²⁸³

Francouzská horská služba vnímá jako své hlavní úkoly záchranu lidí v nesnázích, pátrání po pohřešovaných či mrtvých osobách, sledování dodržování předpisů a trestání jejich přestupků, dozor nad horskými oblastmi, spolupráci v bezpečnostních výborech – lyžařské areály, silniční uzavírky, horské boudy apod., předcházení nehodám a případné informování veřejnosti, když k nehodě dojde. V případě nehody horská služba vede také následné vyšetřování. Organizace horské služby ve Francii patří k nejsložitějším na světě. Vzájemně zde spolupracují čtyři složky – četnictvo, policie, hasiči a v některých oblastech ještě speleologická záchranná služba. Každá organizace má svoji organizační strukturu a své financování. O to náročnější jsou pak společné akce na koordinaci jednotlivých složek. Je nutno dodat, že horské četnictvo dále úzce spolupracuje s piloty záchranných vrtulníků, s psovody, s civilní obranou a dalšími složkami.²⁸⁴

ITÁLIE

Corpo Nazionale Soccorso Alpine e Spele (Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico, 2015) / National Alpine Rescue Body and Spele

V roce 1926 vzniká „Sekce Lecco“, což je předchůdce sdružení horských záchranných týmů Alpine Society Julian. V roce 1932 schvaluje italská politická reprezentace "Nařízení o zdravotní péči v horách" a s tím spojené budování prvních záchranných stanic. Rokem 1938 se mění charakter spolkové organizace a transformuje se na příspěvkovou organizaci Mountain Rescue. Do všech horských nocleháren a útulků nakupuje základní zdravotnickou techniku. Po II. světové válce dochází k

²⁸³ Gendarmerie Interieur. (nedatováno), ke dni 6. 12 2016. Dostupné z: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/Formation-d-expertise/Secours-en-montagne>

²⁸⁴ Gendarmerie Interieur. (nedatováno), ke dni 6. 12 2016. Dostupné z: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/Formation-d-expertise/Secours-en-montagne>

obnovení činnosti a mezi lety 1946-1953 dochází k budování jednotné organizace horských záchranných týmů, které provádí skutečnou alpskou záchranu. Současná struktura CNSAS (Národní sbor Horské služby) byla vytvořena v roce 1967. V této podobě s drobnými změnami pracuje Horská služba v Itálii až do současných dní. V roce 2001 Zákon 74/2001 uznává CNSAS jako veřejně prospěšnou společnost.²⁸⁵

V čele CNSAS stojí prezident. Ten má dva zástupce, kteří se zaměřují na svou specializaci. Jeden na Alpskou horskou záchranu a druhý na speleo záchranu v horách. CNSAS sdružuje 31 týmů horských záchranářů, které jsou ustanoveny v autonomních provinciích italského státu. Týmy mají k dispozici 242 stanic v horském prostředí. Každý tým podle demokratického principu volí svého zástupce do vedení. Vedoucí týmů volí prezidenta a jeho zástupce.²⁸⁶

Finanční stránka je podobná naší Horské službě. Hlavní část je tvořena státním rozpočtem. Další část je z pojištění na základě četnosti zásahů a poslední část je tvořena příspěvky a dary. Dlužno ještě doplnit, že nepravdělné finanční částky plynou ještě z ediční činnosti, jako například vydávání horolezeckých, turistických a dalších průvodců, horské medicíny, půjčování horolezecké či speleologické techniky.²⁸⁷

²⁸⁵ Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico. (nedatováno), Získáno 6. 12. 2015. Dostupné z: <http://www.cnsas.it/index.html?pg=1&subpg=8>

²⁸⁶ Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico. (nedatováno), Získáno 6. 12. 2015. Dostupné z: <http://www.cnsas.it/index.html?pg=1&subpg=8>

²⁸⁷ Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico. (nedatováno), Získáno 6. 12. 2015. Dostupné z: <http://www.cnsas.it/index.html?pg=1&subpg=8>